

Jaarrekening 2018

Teylingen. *Moderne dorpen midden in de wereld*

gemeente
TEYLINGEN

Inhoudsopgave

1.	Aanbiedingsbrief jaarrekening 2018	4
2.	Leeswijzer	9
3.	Programma's	11
3.1.	Programma 1: Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid	12
3.1.1.	Visies & thematisering	12
3.1.2.	Doelen	17
3.1.3.	Wat hebben we ervoor gedaan?	18
3.1.4.	Met wie werkten we samen?	28
3.1.5.	Prestatie-indicatoren	29
3.1.6.	Wat heeft het gekost?	30
3.2.	Programma 2: Toerisme en Economie	31
3.2.1.	Visies & thematisering	31
3.2.2.	Doelen	36
3.2.3.	Wat hebben we ervoor gedaan?	37
3.2.4.	Met wie werkten we samen?	44
3.2.5.	Prestatie-indicatoren	45
3.2.6.	Wat heeft het gekost?	46
3.3.	Programma 3: Sociaal Domein	47
3.3.1.	Visies & thematisering	47
3.3.2.	Doelen	54
3.3.3.	Wat hebben we ervoor gedaan?	55
3.3.4.	Met wie werkten we samen?	70
3.3.5.	Prestatie-indicatoren	70
3.3.6.	Wat heeft het gekost?	73
3.4.	Programma 4: Leefomgeving	74
3.4.1.	Visies & thematisering	74
3.4.2.	Doelen	77
3.4.3.	Wat hebben we ervoor gedaan?	78
3.4.4.	Met wie werkten we samen?	85
3.4.5.	Prestatie-indicatoren	85
3.4.6.	Wat heeft het gekost?	86
3.5.	Programma 5: Dienstverlening	87
3.5.1.	Visies & thematisering	87
3.5.2.	Doelen	89
3.5.3.	Wat hebben we ervoor gedaan?	90
3.5.4.	Prestatie-indicatoren	93
3.5.5.	Wat heeft het gekost?	94
3.6.	Programma 6: Bestuur, Veiligheid en Financiën	95
3.6.1.	Visies & thematisering	95
3.6.2.	Doelen	99
3.6.3.	Wat hebben we ervoor gedaan?	100
3.6.4.	Met wie werkten we samen?	112

3.6.5.	Prestatie-indicatoren	112
3.6.6.	Wat heeft het gekost?	115
4.	Paragrafen	116
4.1.	Paragraaf Lokale heffingen	117
4.2.	Paragraaf Weerstandsvermogen	123
4.3.	Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	132
4.4.	Paragraaf Financiering	142
4.5.	Paragraaf Bedrijfsvoering	149
4.6.	Paragraaf Verbonden partijen	151
4.7.	Paragraaf Grondbeleid	157
4.8.	Paragraaf Duurzaamheid	162
5.	Financiële jaarrekening	164
5.1.	Balans	165
5.2.	Totaaloverzicht resultaat per programma	167
5.3.	Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening	168
5.4.	Toelichting op de balans	171
5.5.	Toelichting op de programmarekening.....	185
5.5.1.	Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid	185
5.5.2.	Toerisme en Economie	187
5.5.3.	Sociaal Domein	189
5.5.4.	Leefomgeving	192
5.5.5.	Dienstverlening	195
5.5.6.	Bestuur, Veiligheid en Financiën	197
5.6.	Structureel evenwicht	199
6.	Bijlagen	201
6.1.	Bijlage 1: Overzicht mutaties van de reserves	202
6.2.	Bijlage 2: Wet normering topinkomens	205
6.3.	Bijlage 3: SISA verantwoording	206
6.4.	Bijlage 4: Interbestuurlijk toezicht	210
6.5.	Bijlage 5: Overzicht incidentele baten en lasten.....	212
6.6.	Bijlage 6: Overzicht taakvelden.....	214
6.7.	Bijlage 7: Overzicht van de investeringskredieten	220
6.8.	Bijlage 8: Voorstel tot overhevelingen	225

1. Aanbiedingsbrief jaarrekening 2018

Inleiding

Voor u ligt de jaarrekening 2018. In deze jaarrekening doen wij verslag van de in 2018 door het college uitgevoerde activiteiten en bereikte resultaten. Het kader voor de verantwoording wordt gevormd door de vastgestelde begroting 2018.

De jaarrekening 2018 is bijzonder te noemen, omdat de verantwoording is ingericht langs de lijn van de begroting 2018 die tot stand gekomen is onder regie en verantwoordelijkheid van het vorige college en het toenmalige coalitieakkoord "Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen" (door de raad vastgesteld als raadsprogramma 2014-2018) en het collegeprogramma "Samen krachtig verbinden". Juist omdat het van belang is de verantwoording in de jaarrekening af te kunnen zetten tegenover de begroting 2018 is er gekozen voor het afleggen van verantwoording in het format van de begroting 2018.

Dat neemt natuurlijk niet weg dat vanaf het aantreden van ons college op 31 mei 2018 verantwoording moet worden afgelegd langs de lijnen en afspraken van het nieuwe raadsprogramma "Vitaal Teylingen" (2018-2022) en uitwerking daarvan in het collegewerkprogramma. In deze jaarrekening 2018 wordt deze overgang zichtbaar.

Het jaar 2018 sluiten wij af met een positief saldo van € 1.852.000. Van dit saldo wordt voorgesteld om € 1.042.000 over te hevelen naar 2019.

Conform het door de raad vastgestelde beleid in de nota reserves en voorzieningen 2012 stellen wij voor het jaarrekeningsaldo van € 810.000 (€1.852.000 (*rekeningresultaat*) -/- € 1.042.000 (overheveling)) te storten in de algemene reserve.

De voorgestelde overhevelingen naar 2019 hebben betrekking op beschikbare middelen voor in 2018 voorziene projecten die niet (volledig) zijn gerealiseerd in het begrotingsjaar en waarvan wordt voorgesteld om de bijbehorende (resterende) budgetten over te hevelen naar het komende begrotingsjaar 2019.

Het begrotingsresultaat en de verklaringen voor de voorgestelde overhevelingen leidt ons tot de conclusie dat wij er op hoofdlijnen in geslaagd zijn om de in de begroting 2018 voorgenomen beleidsvoornemens binnen de geboden financiële kaders en inclusief de verlegde accenten vanuit het nieuwe raadsprogramma 'Vitaal Teylingen' te realiseren.

In deze jaarrekening treft u per programma de verantwoording over 2018 aan.

Financiële resultaten op hoofdlijnen

In deze paragraaf wordt ingegaan op het financiële beeld van Teylingen na het afsluiten van het boekjaar 2018. Gezonde gemeentefinanciën is een belangrijke randvoorwaarde voor de uitvoering van onze ambities.

Daarna worden de financiële uitkomsten van de jaarrekening 2018 op hoofdlijnen beschreven. Er wordt ingegaan op de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting (Tweede Voortgangsrapportage 2018).

Een meer uitgebreide financiële afwijkingenanalyse van de laatst vastgestelde begroting ten opzichte van de jaarrekening 2018 op programmaniveau wordt in het hoofdstuk 5.5. "Toelichting op de programmarekening" gegeven.

Financieel beeld in Teylingen

De financiële positie van de gemeente Teylingen staat er goed voor.

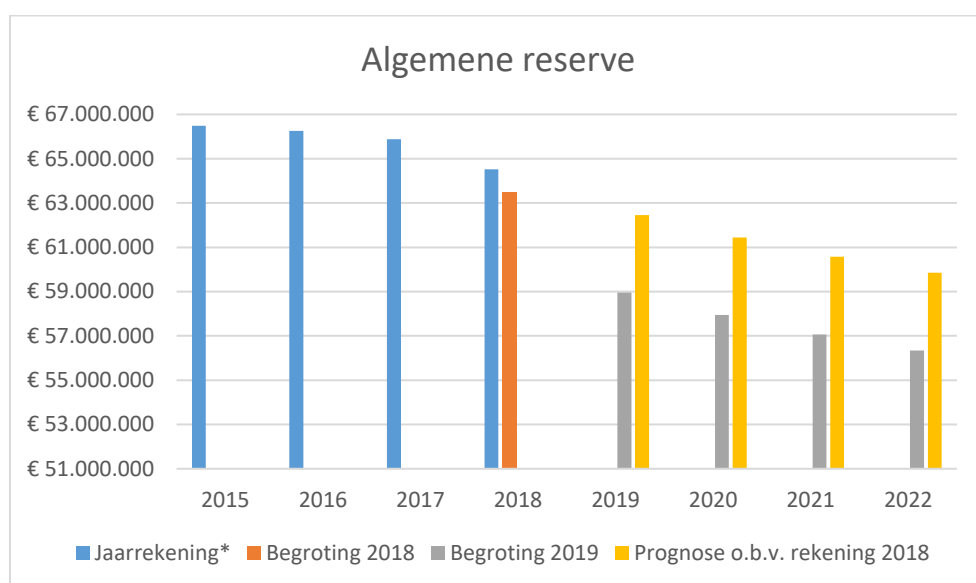
De algemene reserve per 31 december 2018 heeft een hoogte van € 64 miljoen.

Het resultaat voor overhevelingen bedraagt € 1,9 miljoen en na overhevelingen (budgetten van de exploitatie) € 810.000. Overhevelingen zijn projecten die niet (volledig) zijn gerealiseerd in 2018 en waarvan wordt voorgesteld om de bijbehorende (resterende) budgetten over te hevelen naar 2019 en zo beschikbaar te stellen in 2019.

Algemene reserve

Ten opzichte van de begroting na wijzigingen is de algemene reserve minder gedaald dan is besloten door de raad. De werkelijke hoogte van de algemene reserve is € 64,5 miljoen ten opzichte van begroot 2018 € 63,5 miljoen.

De hogere stand van de algemene reserve per 31 december 2018 levert ons een beter uitgangspunt op voor de komende jaren. In de onderstaande tabel wordt een prognose van de algemene reserve vanaf 2019 op basis van een doorrekening van het resultaat 2018 en de begrote onttrekkingen een hogere algemene reserve in de komende jaren zien dan was begroot.

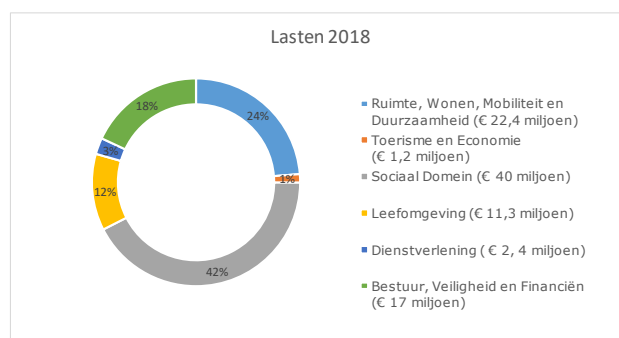
*= algemene reserve inclusief resultaat na overhevelingen.

Opbouw lasten en baten 2018

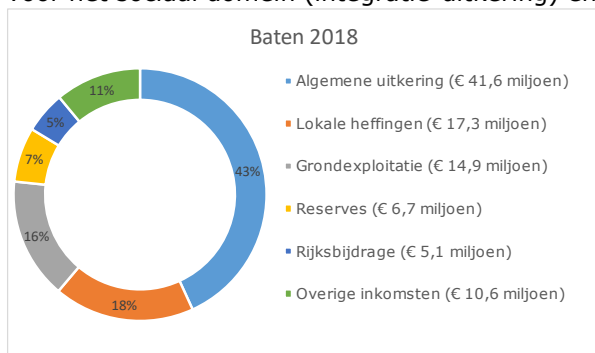
De totale lasten (uitgaven) van Teylingen over 2018 bedragen € 95,3 miljoen, inclusief mutatie in reserves. Met de lasten worden de beleidsdoelen van de zes beleidsprogramma's gerealiseerd.

In onderstaande grafiek is weergegeven hoe de lasten over de verschillende programma's zijn verdeeld.

Veruit het grootste programma aan uitgaven is het Sociaal Domein (42%) en daarna het programma Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid (24%) en Bestuur, Veiligheid en Financiën (18%).

Alle in de programmabegroting geraamde lasten moeten worden gedekt door de baten (inkomsten) om te komen tot een sluitende begroting. In de nu volgende grafiek is in hoofdlijnen aangegeven waar de baten uit bestaan. De grootste inkomstenpost is de algemene uitkering uit het gemeentefonds die van het Rijk wordt ontvangen. Deze uitkering is voor een deel 'geormerkt' voor het sociaal domein (integratie-uitkering) en het andere deel vrij besteedbaar.

Financiële uitkomsten jaarrekening 2018

In het onderstaande is een analyse op hoofdlijnen opgenomen van de ontwikkeling van het begrotingsresultaat 2018 naar het jaarrekeningresultaat 2018.

Dus welke wijzigingen in het resultaat hebben er plaats gevonden na de 2^e voortgangsrapportage.

De berekening start met het saldo van de primaire begroting 2018-2021. Daarna volgen de begrotingsmutaties waartoe de raad tot en met ultimo december 2018 heeft besloten. Op hoofdlijnen worden de verschillende mutaties ten opzichte van de laatst vastgestelde begroting 2018 hieronder toegelicht.

	Bedrag	Effect
Primaire begroting 2018-2021, begrotingssaldo 2018	€ 106	
1e Voortgangsrapportage	-€ 705	
2e Voortgangsrapportage	€ 400	
Begrotingssaldo 2018 na wijzigingen	-€ 199	
HLTsamen	€ 416	Incidenteel
Sociaal domein	€ 261	Incidenteel
Openbaar groen	€ 155	Incidenteel
Hogere precario inkomsten door m2	€ 317	Tot en met 2021
Hogere inkomsten Bouwleges	€ 100	Incidenteel
Hogere inkomsten OZB en lagere kosten	€ 186	Structureel
Vrijval pensioenwethoudersvoorziening	€ 165	Incidenteel
Lagere inkomsten dividend	-€ 110	Incidenteel
Correctie rentecomponent kapitaallasten	-€ 338	Incidenteel
Cluster kozijnen (BTW)	-€ 250	Incidenteel
Overhevelingen 2018 (budgetten Teylingen)	€ 965	Incidenteel
Diverse (per saldo)	€ 184	
Jaarrekeningresultaat 2018	€ 1.852	
Overhevelingen (exploitatie)	-€ 1.042	Incidenteel
Jaarrekeningresultaat 2018 na overhevelingen	€ 810	

HLTsamen

Door het aanhouden van de nota reserves en voorzieningen HLTsamen is het resultaat uitgekeerd aan de drie deelnemende gemeenten, Hillegom, Lisse en Teylingen. Het totale resultaat op HLTsamen in de jaarrekening 2018 is € 2,4 miljoen.

Het deel van Teylingen bedraagt € 1,092 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door nog niet uitgegeven frictielasten (€ 535.000) en Impuls Huis op orde (€ 144.000) en daarnaast lagere ICT uitgaven (€ 177.000).

De frictielasten (€ 535.000) en Impuls huis op orde (€ 144.000) zijn door Teylingen beschikbaar gesteld vanuit de reserve. De teruggave van deze uitgaven vanuit HLTsamen komen daarom niet ten gunste van het resultaat maar van de algemene reserve. Het netto resultaat HLTsamen 2018 bedraagt na deze aftrek € 416.000 bedraagt.

(Overigens is het netto resultaat 2018 HLTsamen ten gunste van het taakveld Overhead van programma 6 Bestuur, Veiligheid en Financiën geboekt omdat dit voor het grootste deel betrekking heeft op overhead.)

Sociaal domein (€ 261.000)

Op het gebied van Jeugdzorg is in de periode 2015 t/m 2017 het uitgangspunt rijksbudget=werkbudget gehanteerd. Dit heeft de afgelopen drie jaar geresulteerd in het achteraf toevoegen van extra middelen om de jeugdhulp te kunnen bekostigen. Met name de korting op het Rijksbudget blijkt een te grote afbouw te zijn van de beschikbare middelen. De resultaten van de ingezette transformatie zijn pas op langere termijn te verwachten.

In 2018 is het genoemde uitgangspunt rijksbudget=werkbudget daarom losgelaten. In de vergadering van 1 februari 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met een begroting Jeugdhulp op basis van het principe "realistisch begroten". Ten opzichte van het budget van € 8,5 miljoen bedroegen de werkelijke uitgaven € 8,3 miljoen, een onderschrijding van € 0,2 miljoen.

Voor WMO-begeleiding en lokale budgetten WMO zoals mantelzorg en cliëntenparticipatie was een budget beschikbaar van € 3,6 miljoen. De werkelijke uitgaven kwamen € 0,2 miljoen lager uit op € 3,4 miljoen.

De taken op het gebied van Participatie zijn nagenoeg binnen het budget van € 3,1 miljoen uitgevoerd. De werkelijke uitgaven kwamen € 0,1 miljoen hoger uit op € 3,2 miljoen.

Openbaar groen (€ 155.000)

Het voordeel op het openbaar groen heeft een aantal redenen. De grootste worden hier toegelicht. In de eerste plaats zijn er meer groenstroken van de gemeente verkocht aan inwoners dan werd verwacht (realisatie € 87.000, begroot € 25.000, verschil € 62.000). Ook is vanwege een zeer droge zomer het openbaar groen minder gemaaid en onderhouden dan normaal is ingepland (verschil € 42.000). Daarnaast heeft het project vergroening Marsstraat Sassenheim vertraging opgelopen. Het participatietraject heeft meer tijd gevraagd dan verwacht (verschil € 25.000).

Hogere precario inkomsten door m2 (€ 317.000)

De tarieven van de precariobelasting zijn sinds 2016 bevroren. De hogere inkomsten worden veroorzaakt door de uitbreiding van het aantal m2 leidingen. Deze ontwikkeling is ook terug te zien in voorgaande jaren. In de begroting is dit niet juist aangepast. De begrote inkomsten voor precariobelastingen zijn € 2.690.000 en de gerealiseerde zijn € 3.010.000. Vanaf 2022 kunnen de precariobelastingen niet meer worden opgelegd.

Hogere inkomsten bouwleges (€ 100.000)

We hebben meer aanvragen gehad dan vooraf ingeschat waardoor de legesopbrengsten hoger zijn uitgevallen. Nieuwbouwprojecten als de Engelse tuin en Hooghkamer maken het lastig om vooraf een nauwkeurige inschatting te maken van te ontvangen leges.

De begrote inkomsten voor bouwleges zijn € 1.100.000 en de gerealiseerde zijn € 1.244.000. Daarnaast zijn er meer uitgaven gedaan aan inhuur- en advieskosten € 44.000.

Hogere inkomsten OZB en lagere kosten (€ 186.000)

De onroerendzaakbelasting is gestegen doordat er meer woningen en niet-woningen zijn bijgekomen dan vooraf was ingeschat.

Vrijval pensioenwethouders voorziening (€ 165.000)

Door het overlijden van een ex-wethouder is een deel van de voorziening voor pensioenen van wethouders vrijgevallen.

Lagere inkomsten dividend (-€ 110.000)

Het dividend van Alliander is lager dan voorgaande jaren € 110.000. De begrote totale inkomsten zijn € 785.0000 en de ontvangen inkomsten zijn € 675.000. Of dit nadelige resultaat op dividend structureel is lastig in te schatten, dit fluctueert per jaar.

Correctie rentecomponent in kapitaallasten (-€ 338.000)

Dit betreft een correctie op een wijziging in de 2^e voortgangsrapportage. Deze wijziging betrof een vrijval van kapitaallasten door een vertraging van investeringsuitgaven (€ 837.000). In feite hoorde deze positieve wijziging in de 2^e voortgangsrapportage lager te zijn, doordat de fictieve rente opbrengsten niet gecorrigeerd zijn (correctie -€ 338.000, saldo wijziging: € 499.000) Het systeem van fictieve rente toevoegen aan afschrijvingen (=kapitaallasten) wordt vanaf 2019 niet meer toegepast.

De kapitaallasten van investeringen bestaan uit twee delen, afschrijvingen en fictieve rentekosten. Onder het taakveld Treasury wordt de tegenhanger van deze fictieve rentekosten begroot, de fictieve rente-opbrengsten. Bij elkaar opgeteld zijn deze posten € 0. In de tweede voortgangsrapportage zijn wel de fictieve rentekosten afgeraamd maar niet de fictieve rente-opbrengsten. Dit levert een verschil op van - € 338.000.

BTW vervangen kozijnen Cluster(- € 250.000)

De overschrijding op de werkzaamheden aan het Cluster voor het vervangen van de kozijnen bedraagt € 250.000. Dit wordt veroorzaakt doordat uit de controle van de jaarrekening achteraf is geconstateerd dat de BTW voor het vervangen van de kozijnen van het gebouw de Cluster niet in aftrek kunnen worden genomen.

De totale kosten van het project waren begroot op € 1.060.500 en bedroegen in werkelijkheid € 1.311.000

Overhevelingen 2018 (budgetten Teylingen ten laste van het resultaat 2018) (€ 965.000)

In 2018 zijn een aantal projecten niet (volledig) gerealiseerd. De uitvoering hiervan is verschoven naar 2019. De budgetten van deze projecten zijn dus niet (volledig) uitgegeven in 2018. Dit levert een voordeel op in 2018.

In het raadsvoorstel wordt voorgesteld om de (resterende) budgetten over te hevelen naar 2019. Zie voor een toelichting op de over te hevelen budgetten naar 2019 bijlage 8.

Totaal aan overhevelingen (€ 1,9 miljoen)

Naast de overhevelingen van de budgetten van Teylingen die ten laste worden gebracht van het resultaat 2018 wordt ook het onderstaande voorgesteld om de volgende budgetten over te hevelen:

- Overhevelen van budgetten HLTsamen ten laste van het resultaat HLTsamen 2018 € 77.000;
- Overhevelen van budgetten HLTsamen ten laste van de algemene reserve van Teylingen 2018 € 676.000;
- Overhevelen van budgetten Teylingen ten laste van de algemene reserve van Teylingen € 226.000;

Zie voor een toelichting op deze voorgestelde over te hevelen budgetten, bijlage 8.

2. Leeswijzer

Algemeen

Dit opzet van de programmarekening is vergelijkbaar met de opzet van voorgaande jaren. De programmarekening bestaat uit een jaarverslag (beleidsmatige verantwoording) en een jaarrekening (financiële verantwoording).

In het jaarverslag (hoofdstuk 3) wordt per programma verantwoording afgelegd over de behaalde beleidsdoelen en de maatschappelijke effecten. Daarbij is de ambitie van het raadsprogramma 'Vitaal Teylingen' en de uitwerking op activiteitsniveau vanuit het collegewerkprogramma in beeld gebracht in de 'oude' structuur van de begroting en rekening om zodoende de overgang van oud naar nieuw (zowel op inhoud als structuur) in de jaarrekening 2018 zichtbaar te krijgen. Op het activiteitsniveau (uitwerking van het collegewerkprogramma, zijn alleen de activiteiten opgenomen die waren voorzien in het begrotingsjaar 2018.

De paragrafen (hoofdstuk 4) geven inzicht in de programma overstijgende onderwerpen.

In de jaarrekening (hoofdstuk 5) vindt u de cijfermatige presentatie van de resultaten in 2018. In dit hoofdstuk is de balans opgenomen en is een analyse gemaakt van het verschil tussen de begrote budgetten en de werkelijke uitgegeven/ontvangen bedragen.

Verbeteringen jaarrekening 2018

Beleidsindicatoren

Per programma zijn een aantal beleidsindicatoren opgenomen. Naast de score van Teylingen is het vergelijkende cijfer van het voorgaande jaar en Nederland opgenomen. Dit geeft u meer inzicht in de ontwikkeling van de beleidsindicator. Dit is een eerste aanzet tot het invullen van de motie Waardering prestatie-indicatoren.

Inzicht in uitgaven en inkomsten per taakveld

Per programma zijn de uitgaven en inkomsten gespecificeerd opgenomen naar taakveld. In de begroting 2018 stonden deze alleen op totaal niveau opgenomen. Om u meer inzicht te geven waar de uitgaven en inkomsten uit bestaan is gekozen voor een verdieping op taakveldniveau.

Overzicht van de paragrafen

a. Paragraaf lokale heffingen

Alle belastingen en rechten zijn hier weergegeven. Met andere woorden: kosten die de gemeente in rekening brengt aan burgers/bedrijven.

b. Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het realiseren van ambities kan niet zonder het nemen van risico's. Risico's zijn inherent aan veranderprocessen. Het is daarom belangrijk om bewust te zijn van de risico's en hierop te sturen. Het uitgangspunt van de paragraaf blijft hetzelfde, namelijk het inzicht geven in de risico's en deze afzetten tegen de weerstandscapaciteit van de gemeente. Belangrijk onderdeel van het risicomanagement is het risicobewustzijn.

c. Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

We zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van een aantal zogenaamde kapitaalgoederen. Dit zijn goederen in de openbare ruimte zoals gebouwen, openbaar groen, speelterreinen, wegen, openbare verlichting, riolering, bruggen en dergelijke. De lasten voor deze kapitaalgoederen staan verspreid opgenomen in de begroting, maar hebben grote invloed op het voorzieningsniveau van de gemeente en op de lokale heffingen. Per kapitaalgoed is in een matrix aangegeven of er sprake is van een beleidskader, of er een voorziening aanwezig is en of er een kwaliteitsniveau is vastgesteld. Tevens staan (indien van toepassing) het verloop van de voorziening weergegeven en de uit te geven budgetten.

d. Paragraaf financiering

De financieringspositie van de gemeente komt hier aan de orde en de ontwikkelingen ten aanzien van de treasuryfunctie zijn weergegeven.

e. Paragraaf bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van de gemeente Hillegom, Lisse en Teylingen is vanaf 1 januari 2017 ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling HLT samen.

De geraamde bijdrage aan HLT Samen is gebaseerd op de geraamde lasten in de Programmabegroting 2016, peildatum 1 januari 2016, en is verdeeld op inbreng van de 3 gemeenten.

f. Paragraaf verbonden partijen

Deze paragraaf geeft een visie op de gemeenschappelijke regelingen (verbonden partijen) en organisaties waarin we deelnemen. Dit in relatie tot het realiseren van de doelstellingen die zijn opgenomen in de programma's en de beleidsvoornemens van de verbonden partijen.

g. Paragraaf grondbeleid

Deze paragraaf bevat de informatie over het te voeren grondbeleid. Per exploitatiegebied wordt een korte toelichting gegeven. Van de boekwaarden en voorraden gronden is een overzicht opgenomen.

h. Paragraaf duurzaamheid

Deze paragraaf geeft een visie op maatregelen die er genomen worden om duurzaamheid en houdbaarheid te verwezenlijken.

3. Programma's

3.1. Programma 1: Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid

Portefeuillehouder: **Wethouder Bas Brekelmans**
Wethouder Rob ten Boden
Domein: **Ruimtelijke ontwikkeling**

3.1.1. Visies & thematisering

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
Visie Teylingen is een gemeente waar het plezierig wonen en werken is, met goede voorzieningen en recreatiemogelijkheden dichtbij huis. Met dorpen met een eigen identiteit die goed bereikbaar zijn (auto, fiets en openbaar vervoer) en waar het prettig is om te verblijven in een schone, groene, duurzame en veilige omgeving. Hierbij staat kwaliteit voorop. Om dit te bereiken, werken we samen met onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, staan we open voor initiatieven en zorgen we ervoor dat de bestemmingsplannen voldoende flexibel zijn. Met onze (regio)partners, waaronder de bollengemeenten, werken we samen aan een krachtige Duin- en Bollenstreek. Teylingen wil een duurzame gemeente in een duurzame regio zijn. Bij alle maatregelen geldt duurzaamheid als een integraal toetsingscriterium. Dat geldt ook voor de afspraken die in de samenwerking met de regiopartners worden gemaakt. Duurzaam heeft daarbij de betekenis van houdbaar. Thema's Dichtbij Inwoners Faciliteren van juiste plannen en matchen vraag en aanbod woningbouwprojecten. Er is momenteel vooral een markt voor een-gezinswoningen in de goedkope koopsector, de (betaalbare) sociale- en de middel dure huursector. Hier leggen we voorlopig het accent op, tenzij de marktvraag verandert. Wij stimuleren de ontwikkeling van meer vrije sector huur en goedkope koop sector om te voorzien in de marktbehoefte en om doorstroming teweeg te brengen. Het is van belang om gedifferentieerd te bouwen, duurzaam, met een hoog beeldkwaliteit en een aantrekkelijke openbare ruimte. We willen	Visie <u>Prettig wonen voor iedereen</u> Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en kwetsbaren, voor gezinnen en alleenstaanden: voor iedereen. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving. We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. We vertrouwen op de eigen verantwoordelijkheid van mensen en streven naar grote betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen. We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de maatschappij. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. <u>Duurzaam denken en doen.</u> Het respectvol en verantwoord omgaan met mensen, grondstoffen, energie en geld. Wij willen dat ook de generaties na ons prettig kunnen leven in Teylingen. Daarom is duurzaam denken en doen de standaard in al het werk van de gemeente. We richten onze interne processen hierop in. Een duurzame manier van leven is niet vrijblijvend en kunnen we alleen samen realiseren. In 2030 functioneert Teylingen als lokale overheid volledig duurzaam. Daarmee vervullen we als overheid een voorbeeldrol. We stimuleren en faciliteren bedrijven en inwoners waar we dat kunnen om ons voorbeeld te volgen. Wij gaan daarbij uit van de kracht van initiatieven uit het bedrijfsleven en de samenleving. Thema's

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
flexibiliteit en diversiteit in de woningen en in de woningbouwlocaties. Wij stimuleren particulier opdrachtgeverschap zodat kopers maximaal invloed hebben op de realisatie van hun woning. - Bestemmingsplannen op overbodige regels checken; wat klemmt en hindert? We streven naar flexibele en ruime bestemmingsplannen, die zoveel mogelijk duidelijkheid bieden via de plankaart en zo min mogelijk regels bevatten. De huidige bestemmingsplannen zijn actueel. We zorgen ervoor dat deze actualiteit in 2018 behouden blijft en schrappen overbodige en beperkende regels waar nodig is. Het gemeentelijke Handboek voor bestemmingsplannen is het uitgangspunt voor nieuwe bestemmings-plannen. Het beoogde doel van genoemd handboek is het beschikbaar stellen van een compact naslagwerk met een overzicht van praktische toepasbare regels die op een eenvoudige wijze uitgelegd en toegelicht zijn. - Duurzaamheid als uitdaging voor gemeente en inwoners. Bij het uitwerken van de duurzaamheids-ambities betrekken we veel inwoners. Zo hebben we de duurzaamheids-lening ingesteld om huiseigenaren te helpen bij het verduurzamen van de eigen woning. De Werkgroep Fairtrade zet zich al jaren in om samen met de gemeente het gedachtegoed achter Fairtrade uit te dragen. Afhankelijk van het haalbaarheidsonderzoek (2017) wordt mogelijk een Duurzaamheids Maatschappij Teylingen (DMT) opgezet. - Behouden en beschermen van erfgoed. Samen met onze partners zoals de historische verenigingen willen we het erfgoed in Teylingen behouden en beschermen. De nieuwe verordening en lijst met beeldbe-palende elementen worden de nieuwe leidraad. Met elkaar - Infrastructuur verbeteren (met regionale partners) Het verbeteren van de infrastructuur vraagt om een regionale aanpak. Samen met partners zoals omliggende gemeenten, provincie, ministerie, ProRail, NS en onze inwoners en ondernemers werken we aan het uitvoeren van bereikbaarheidsprojecten. We leggen nieuwe infrastructuur aan (zoals HOV-corridor, Noordelijke Randweg Voorhout en	Prettig wonen voor iedereen We bevorderen in Teylingen een betere doorstroming en een nieuw en onderscheidend woningaanbod. Zo zorgen we dat iedereen prettig kan wonen. Denk aan jongeren, starters en ouderen die (levensloopbestendig) willen wonen in de eigen woonplaats. Aan inwoners die willen wonen zonder auto, aan spoedzoekers of bewoners van sociale huur- en koopwoningen. We benutten maximaal de mogelijkheden om woonruimtes in eerste instantie aan Teylingers toe te wijzen. Ook startersleningen zetten we voort. We focussen ons niet alleen op de lange- en middellange termijn. De woningdruk is toegenomen. Daarom zoeken we voor de korte termijn naar innovatieve woonvormen, tijdelijke of modulaire bouw voor verschillende doelgroepen. We streven een diversiteit aan woonvormen na. Zorgvuldigheid, kwaliteit en goede ruimtelijke ordening staan steeds voorop. We bespreken op korte termijn met alle raadspartijen de ruimtelijke en maatschappelijke invulling van de Boekhorstpolder. Dat doen we in samenspraak met alle betrokken stakeholders, ook in het kader van de Omgevingsvisie. We onderzoeken de ontwikkelingsmogelijkheden van stationslocatie Voorhout. Herijken bestaand huisvestings- en parkeerbeleid De dynamiek in de huizenmarkt is veranderd. Naast woningcorporaties zien we bijvoorbeeld steeds meer institutionele beleggers die ook (sociale) huurwoningen beheren. Maatschappelijke trends als het delen van een woning, Tiny Houses en WikiHouses hebben hun intrede gedaan. We verwerken deze ontwikkelingen in nieuw beleid. Daarbij onderzoeken we de parkeerbehoefte en parkeernormen in relatie tot nieuwe woonvormen en planontwikkelingen. Duurzaam bouwen Gasloos bouwen is de norm. We gaan van traditionele woningen naar Nul-op-de-meter woningen en zo snel mogelijk naar Plus-op-de-meter woningen. We gebruiken zoveel mogelijk circulaire materialen. We bereiken

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
fietspaden) en zorgen voor goede voorzieningen, bijvoorbeeld bij de stations. Verbindingen tussen en toegang naar knooppunten van openbaar vervoer maken we hiermee aantrekkelijker. Bij de uitwerking van de Noordelijke Ontsluiting Greenport (Duinpolderweg) letten we erop dat de wegen op een goede manier in het landschap worden ingepast en flora en fauna zo veel mogelijk behouden blijven. Ook in het kader van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek werken we gemeenschappelijk aan de verbetering van de bereikbaarheid van onze streek. • Woningmarkt (corporaties, projectontwikkelaars, inwoners) Gezamenlijk gaan wij op zoek naar een betere match tussen vraag en aanbod, zowel op de korte als op de langere termijn. We bieden ruimte aan vernieuwende initiatieven. Met de corporaties gaan we ook in 2018 op zoek naar mogelijkheden om goedkope en betaalbare huurwoningen te realiseren. Voor nieuwkomers op de woningmarkt die op zoek zijn naar een betaalbare koopwoning hebben we extra aandacht. Wij vinden het belangrijk dat ook jongeren een kans krijgen op de woningmarkt. Voor koopwoningen stellen wij startersleningen beschikbaar. De pilot Teylingerhof gericht op het vergroten van de betaalbaarheid van woningen wordt in 2018 opgeleverd. Het gaat bij deze pilot om een financieringsregeling waarbij een deel van de woning later wordt betaald. Met de corporaties gaan wij op zoek naar maatregelen die de doorstroming bevorderen, zodat ook goedkope(re) huurwoningen beschikbaar komen. • Nieuwe initiatieven Zorgpact stimuleren De vergrijzing leidt tot een vraag naar woonvormen waar wonen, welzijn en zorg goed gecombineerd kunnen worden. We zien kansen in 'een mix' van wonen van ouderen en jongeren waarbij ouderen eenvoudige hulp ontvangen uit de omgeving en hiermee zolang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. • Energietransitie Holland Rijnland Dit betreft de ontwikkeling van een gezamenlijk programma om de energietransitie in Holland Rijnland werkgebied te versnellen. Ook betrokken zijn provincie Zuid-Holland, ODWH en het Hoogheemraadschap van Rijnland.	hoge isolatiewaarden met gebruik van duurzame materialen. We gaan uit van een GPR-scoren van ten minste 7 per bouwonderdeel en een score van ten minste 7,5 op het onderdeel energie. We houden in de ontwerpfase rekening met eventuele wensen van nieuwe gebruikers of juist die van bestaande gebruikers. En tijdens de bouw vragen we aannemers om hun bouwafval zoveel mogelijk gescheiden af te voeren. De locatie Langeveld wordt een voorbeeldproject voor duurzame woningbouw, gericht op diverse doelgroepen. De voorbereiding van dit project start in 2018. Goed bereikbaar Teylingen Dat geldt voor de auto, fiets en voor het openbaar vervoer. We willen dat inwoners, en met name kinderen, zich makkelijk en veilig kunnen bewegen op straat en naar school kunnen gaan. We willen dat inwoners lang en prettig in de eigen wijk kunnen blijven wonen. Daarom moeten inwoners gemakkelijk gebruik kunnen maken van openbaar vervoer. Er zijn voldoende haltes die geschikt zijn voor alle validen en minder validen van alle leeftijden. De frequentie van het openbaar vervoer mag omhoog. De dorpskernen zijn goed bereikbaar en toegankelijk voor mindervaliden. We onderzoeken de mogelijkheden om de rondweg zuid in Voorhout van de N444 door te trekken naar Oosthout. Bij grootschalige nieuwbouw in de regio kijken we naar het verbeteren van de ontsluiting van de streek. Dat doen we in samenwerking met omliggende gemeenten. Dat geldt voor de ontsluiting per auto, maar zeker ook per fiets en openbaar vervoer. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheid tot het aanleggen van lightrailverbindingen. We nemen het initiatief om regiobreed een convenant duurzame mobiliteit uit te werken. Onderdeel daarvan zijn openbaar vervoersverbindingen en faciliteiten voor toeristen. We hebben speciale aandacht voor (snelle) fietsverbindingen. We onderzoeken of een fietsverbinding van de Kagertuinen met het fietspad langs de A44 haalbaar is. Uitvoering energieakkoord gaan we door met het realiseren van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
• Ontwikkelen circulaire inkoop- en aanbestedingsstrategie. Als gemeente willen we een bijdrage leveren aan milieu en duurzaamheid. Hiervoor ontwikkelen we een circulaire inkoop-en aanbestedingsstrategie. Bij circulaire inkopen hou je rekening met hoe en wat er wordt gewonnen, hoe het wordt gebruikt en kan worden hergebruikt.	We voeren het door ons ondertekende Energieakkoord Holland Rijnland uit. Daartoe stellen we ook de komende jaren capaciteit en middelen beschikbaar. Duurzaamheidsmeter De komende jaren willen we grote slagen maken in het verduurzamen van onze samenleving. Daarom moeten we weten wat er tot op heden is bereikt, en in gang is gezet. Dan kunnen we op de juiste plekken de juiste maatregelen nemen: meten is weten. Daarom introduceren we als vervolg op de Duurzaamheidsagenda de Duurzaamheidsmeter. De meter geeft om te beginnen inzicht in waar we nu staan en waar we duurzaamheidswinst kunnen boeken. In de komende jaren geeft de Duurzaamheidsmeter tot op wijkniveau aan welke stappen we maken. Bij het opzetten van de meter betrekken we onze inwoners, bedrijven, verenigingen, stichtingen en maatschappelijke organisaties. We gebruiken de Duurzaamheidsmeter om te motiveren en stimuleren, en om actief voorlichting te geven over duurzaamheid.

Welke externe ontwikkelingen speelden er?

- Naar verwachting treedt in 2021 de Omgevingswet in werking. Doelstelling van deze nieuwe wet is de regels voor ruimtelijke ontwikkeling te vereenvoudigen en samen te voegen. Met de uitvoering van een implementatieprogramma willen we ervoor zorgen dat we als organisatie gereed zijn om in 2021 in te kunnen spelen op de nieuwe wetgeving en de Omgevingswet en de daaruit voortvloeiende taken op de nieuwe/vernieuwende wijze uit te kunnen voeren.
- De Greenport Duin- en Bollenstreek biedt een samenhangende aanpak om de bollenteeltsector te revitaliseren. Daarbij is ook aandacht voor het milieuvriendelijker maken van de bollenteelt.
- De (nieuwe) Woningwet is medio 2015 in werking getreden. In de nieuwe wet staan aangescherpte regels over het taakgebied van woningcorporaties en het toezicht. Daarnaast wordt de invloed van gemeenten en huurders op het beleid van corporaties versterkt.
- De door de recessie vertraagde (woning)bouwontwikkelingen zijn weer in volle gang. Er zijn ook veel particuliere initiatieven.
- De corporatie moet met haar werkzaamheden naar redelijkheid bijdragen aan de uitvoering van de Woonvisie en brengt hiervoor jaarlijks een bod uit.
- De situatie met betrekking tot de toestroom van vluchtelingen is de afgelopen periode drastisch veranderd. Na een forse toename in de jaren 2015 en 2016 ligt sinds 2017 deze taakstelling lager. De taakstelling is nagenoeg gehalveerd (2017: 49 personen) en loopt voor de eerste helft van 2018 naar verwachting terug naar 13 personen. De druk op de woningvoorraad onder de liberalisatiegrens blijft echter groot.
- De Regionale Woonagenda Holland Rijnland wordt 2018 van kracht.
- De huisvestingsopgave van doelgroepen maatschappelijke zorg en jeugd als gevolg van de transformatie Maatschappelijke zorg.

- Op grond van de Europese Richtlijn Luchtkwaliteit wordt in Teylingen voldaan aan de grenswaarden voor fijnstof. Doelstelling blijft om dit zo te houden.
- Initiatieven en projecten ondersteunen die een wezenlijke bijdrage leveren aan het bereiken van de landelijke taakstelling op het gebied van de reductie van CO2 uitstoot.
- Samen met de provincie en de regio hebben we een pakket aan maatregelen (Rijnlandroute, Hoogwaardig Openbaar Vervoer, Programma Ontsluiting Greenport) opgesteld om de bereikbaarheid van de regio Holland Rijnland te verbeteren. De komende jaren worden deze maatregelen uitgevoerd.
- Het belang om beleid en voorgenomen maatregelen te toetsen aan criteria van duurzaamheid wordt steeds groter. Ook het (politieke) draagvlak voor die integrale toetsing wordt steeds breder.

Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid

Wat wilden we bereiken?

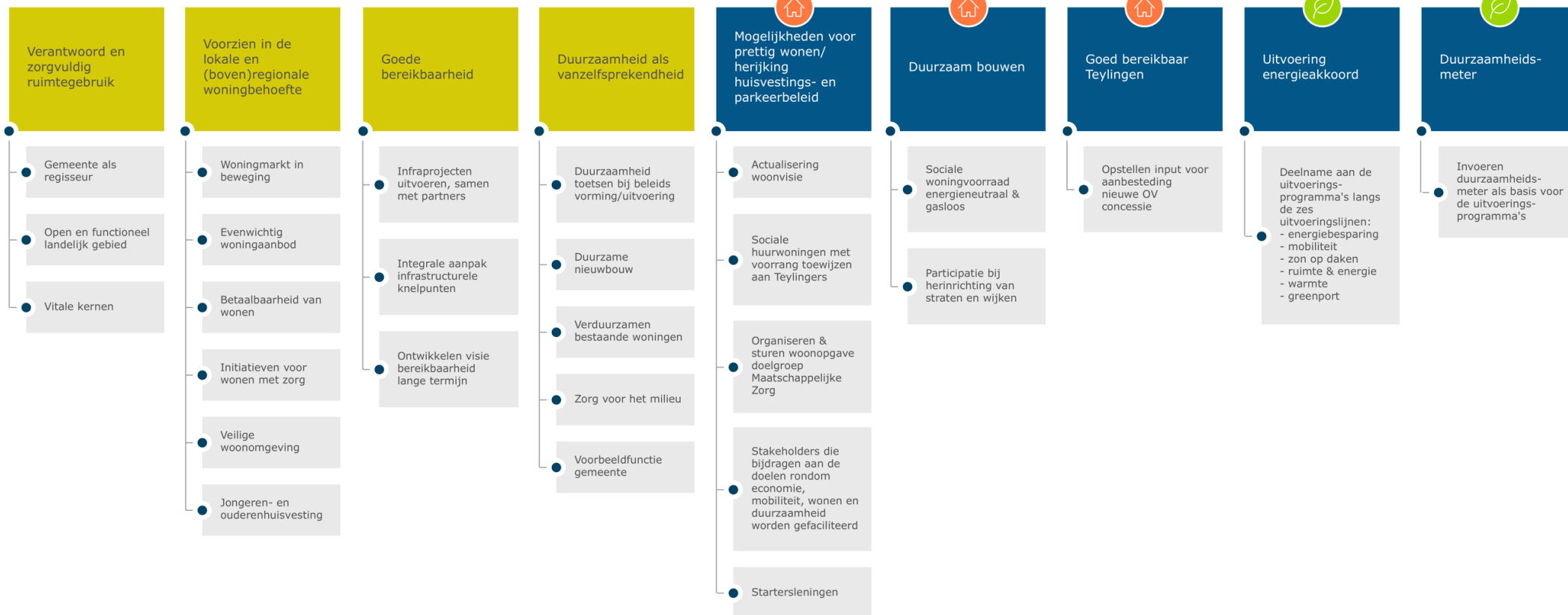

Prettig wonen voor iedereen

Duurzaam denken en doen

Vitaal Teylingen

↑ Terug naar inhoudsopgave

Dit document is interactief

Klik op een hoofddoel om hierheen te springen

Klik op dit icoontje om hier terug te keren

3.1.3. Wat hebben we ervoor gedaan?

Collegewerkprogramma 2014-2018

Beleidsdoel	
Afgeleid beleidsdoel	
Verantwoord en zorgvuldig ruimtegebruik	
Gemeente als regisseur	Monitoren uitvoeringsprogramma Structuurvisie 2030 "Duurzaam bloeiend". <i>Toelichting:</i> De structuurvisie is een actueel beleidskader voor de lange termijn (tot 2030). De implementatie van het uitvoeringsprogramma ligt op schema. Belangrijke projecten en beleidsdoelen zijn specifiek benoemd.
	Actuele en flexibele bestemmingsplannen opstellen conform het programma "Actualiseren bestemmingsplannen". <i>Toelichting:</i> De bestemmingsplannen voor Teylingen zijn grotendeels actueel. Voor enkele oudere bestemmingsplannen vinden ontwikkelingen plaats en wordt een nieuw projectbestemmingsplan opgesteld.
	Teylingen participeert actief in regionale, provinciale en landelijke overlegstructuren met betrekking tot ruimtelijke ordening. <i>Toelichting:</i> Teylingen heeft in 2018 actief deelgenomen aan diverse overleggen, zoals Greenport Duin- en Bollenstreek, Holland Rijnland en Hart van Holland.
Open en functioneel landelijk gebied	Uitwerking projecten Greenport Duin- en Bollenstreek vanuit ISG en GOM. <i>Toelichting:</i> Ten behoeve van het versnellen van de GOM is ingestemd met de aanwending van de eerder afgegeven garantverklaring met een bedrag van 2 miljoen. Inmiddels is de discussie gestart over het bundelen van 60 GOM-woningen op de locatie Eikenhorstlaan/Berch van Heemstedeweg.
Vitale kernen	Op proactieve wijze met partijen en burgers onder meer de volgende locaties ontwikkelen:
	Sassenheim: - Langeveld (2018/2021) <i>Toelichting:</i> De opties om de locatie in de markt te zetten zijn verkend. In het 1e kwartaal 2019 wordt de planontwikkeling gestart, waarbij de actuele ambities op het gebied van participatie, het woningbouwprogramma en duurzaamheid meegenomen kunnen worden. - Bloementuin (2018/2021); <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn de aanbestedingsprocedure en het bestemmingsplan voorbereid. In 2018 is de uitplaatsing van de Sassenheimse Tennis Vereniging (STV) gerealiseerd en is een principeakkoord met Stek bereikt over de verkoop en realisatie van het sociale planaandeel. De formele procedures voor de aanbesteding en het bestemmingsplan starten 1e kwartaal 2019. - Schoonzorgseweg/Teylingerhof (2017/2019) <i>Toelichting:</i>

	De bouw verloopt volgens planning. De oplevering van de 72 woningen vindt plaats in het 1e kwartaal 2019. Het parkeerterrein van Wasbeek wordt aansluitend heringericht. - Postpromenade (2017-2019); <i>Toelichting:</i> Alle 55 woningen van het plan zijn in 2018 opgeleverd. - Hortusplein (verkennen bouwprogramma). <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn vervolgonderzoeken uitgevoerd voor het bestemmingsplan. De Protestantse Gemeente Sassenheim (PGS) participeert niet langer in het plan en wil op het eigen terrein aan de Westerstraat een kerkelijk centrum realiseren. Dit heeft geleid tot enkele aanpassingen in het plan en de onderzoeken. Naar verwachting kan in 2019 besluitvorming plaatsvinden over het plan en de overeenkomst . Voorhout: - Hooghkamer (doorlopend) <i>Toelichting:</i> In 2018 is begonnen met de laatste fase van Hooghkamer. In voorgaande jaren zijn in Hooghkamer 460 woningen gebouwd en/of vergund. Stek heeft in november 2018, 18 sociale nul-op-de-meter huurappartementen (het Huuske van Hooghkamer) opgeleverd. Van der Hulst heeft 28 Sonate-woningen (nul-op-de-meter) gebouwd. In opdracht van Vesteda is gestart met de bouw van 55 woningen (36 sociale huurwoningen en 19 (beleggers)huurwoningen). De eerste huurwoningen hiervan zijn in week 50 opgeleverd. Terra Ontwikkeling is inmiddels ook gestart met de bouw van 3 vrijstaande en 16 2-onder-1-kapwoningen. Van der Hulst is tevens gestart met de bouw van 14 grondgebonden woningen en 19 levensloopbestendige woningen in fase 2d Hooghkamer (plus-op-de-meterwoningen). - Monitoren voortgang Engelse Tuin (2016/2018). <i>Toelichting:</i> De omgevingsvergunning voor de verbouw van de monumentale bollenschuur met twee tot vijf woningen is verleend en onherroepelijk. Met de bouw van een vrijstaande woning naast het rijksmonument is begonnen. Hiervoor heeft het college een uitwerkingsplan vastgesteld dat intussen onherroepelijk is geworden. Als de woning gereed is kan worden begonnen met de verbouw van de bollenschuur. In verkoop is een kavel voor de bouw van een vrijstaande woning. De omgevingsvergunning voor de bouw van 17 woningen (typen 2[^]1kap en 3[^]1kap) in de laatste bouwphase van het plan Engelse Tuin is eveneens onherroepelijk. Warmond: - Gemeentewerf (2017/2018); De 25 woningen zijn eind 2018 opgeleverd. De openbare ruimte wordt naar verwachting in het 1e kwartaal van 2019 aan de gemeente opgeleverd. - Monitoren voortgang Hof van Leede (2017/2018). <i>Toelichting:</i> Het 2e appartementencomplex is in 2018 opgeleverd. Op 29 november 2018 heeft de officiële starthandeling voor het 3e en 4e
--	---

	appartementencomplex plaatsgevonden. Het havenkantoor met botenwinkel en horecagedeelte met de bijbehorende sanitaire voorzieningen is in gebruik genomen.
 Terug naar doelenboom	
Voorzien in de lokale en (boven)regionale woningbehoefte	
Woningmarkt in beweging	Ontwikkelaars stimuleren om woningen (huur en koop) te bouwen voor middeninkomens om doorstroming in de sociale sector te stimuleren. <i>Toelichting:</i> Ook in 2018 zijn de huizenprijzen verder gestegen. De betaalbaarheid van koopwoningen voor middeninkomens komt daardoor steeds verder onder druk te staan. Ook strikte inkomenseisen voor vrije-sector-huur maken het moeilijk voor middeninkomens. Het college blijft inzetten op zoveel mogelijk realisatie van woningen voor middeninkomens. Een concreet voorbeeld uit 2018 zijn de middeldure huurwoningen in het plan OverTeylingen. Uitvoering geven aan de prestatieafspraken 2017/2018 tussen gemeente, huurdersorganisaties en corporaties over betaalbaarheid, beschikbaarheid, doorstroming, nieuwbouw en bestaande woningvoorraad, huisvesting specifieke doelgroepen, kwaliteit en duurzaamheid, en wonen met zorg. <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn de prestatieafspraken uitgevoerd die in december 2017 zijn opgesteld. De voortgang van de afspraken is gemonitord. Dit was input voor de prestatieafspraken van 2019. De nadruk van de prestatieafspraken 2018 lag op het beschikbaar houden van de voorraad sociale woningen en de doorstroming. Medio december 2018 zijn de prestatieafspraken 2019 getekend. Dit is het resultaat van een traject waarbij gemeente, corporatie en huurders afspreken welke inspanningen zij het komende jaar zullen leveren. Het betreft zowel afspraken in HLT-verband als afspraken specifiek voor Teylingen. Deze afspraken hebben betrekking op de onderwerpen voorraad woningen, betaalbaarheid, duurzaamheid, wonen met zorg en het huisvesten van bijzondere doelgroepen.
Evenwichtig woningaanbod	Opstellen woningbouwprogramma dat aansluit bij de kwantitatieve en kwalitatieve woningbehoefte, het woningbouwbeleid en de kwaliteiten en mogelijkheden per locatie. <i>Toelichting:</i> De Regionale Woonagenda (RWA2017) is in maart 2018 vastgesteld. Op basis van de RWA heeft Teylingen samen met de andere gemeenten in Holland Rijnland in december 2018 de woningbouwplanlijst aangeboden aan de provincie. In de planlijst zijn de kwalitatieve en kwantitatieve woningbouwcijfers opgenomen. Afspraken maken met ontwikkelaars over uitvoering van het woningbouwprogramma. <i>Toelichting:</i> Ook in 2018 zijn weer afspraken gemaakt met ontwikkelaars over het woningbouwprogramma in de verschillende projecten. Woningbouwprogramma jaarlijks monitoren. <i>Toelichting:</i> Het periodiek monitoren van het woningbouwprogramma is onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de Woonvisie. Het programma wordt aangepast indien zich nieuwe ontwikkelingen voordoen, zoals ontwikkelingen op de woningmarkt en demografische ontwikkelingen (woningbehoefteramingen, bevolkingsprognoses en

	woningmarktverkenningen). Begin 2019 worden nieuwe prognoses verwacht.
Betaalbaarheid van wonen	Het opnemen van huurwoningen in de sociale sector en goedkopere koopwoningen in het woningbouwprogramma. <i>Toelichting:</i> Uitgangspunt voor het woningbouwprogramma is dat tenminste 35% van het programma bestaat uit sociale huurwoningen en goedkopere koopwoningen. In de prestatieafspraken met de corporaties is overeengekomen dat zij nieuwe sociale huurwoningen realiseren. In de verschillende projecten zijn ook met projectontwikkelaars afspraken gemaakt over het realiseren van goedkopere koopwoningen. Een voorbeeld hiervan zijn de goedkopere koopwoningen in Hooghkamer die in 2018 in de verkoop zijn gegaan.
	Ontwikkelaars en corporaties stimuleren innovatieve woonconcepten te ontwikkelen/toe te passen. <i>Toelichting:</i> Stichtingskosten nemen toe waardoor de betaalbaarheid van nieuwbouwwoningen sterk onder druk staat. We zetten in op de realisatie van flexibele huisvesting in november 2018 hebben we een verkennende werksessie Teydelijk georganiseerd. De resultaten hiervan worden in 2019 verder uitgewerkt.
	Stimuleren van goedkoper en energiezuinig (ver)bouwen om woonlasten te verlagen. <i>Toelichting:</i> In 2018 is besloten om een financiële bijdrage van € 300.000,- beschikbaar te stellen voor het realiseren van 58 sociale en duurzame huurappartementen voor 1 en 2 persoonshuishoudens in Hooghkamer fase 3 in Voorhout. Deze woningen worden deels verhuurd in de goedkoopste huurcategorie binnen de sociale huursector. De duurzaamheidslening is in stand gehouden om eigenaarsbewoners te stimuleren energiebesparende maatregelen te treffen in hun woning.
	Beschikbaar houden van budget voor startersleningen. <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn 15 leningen verstrekt, voor bestaande en nieuwbouw woningen. Het totaal aantal lopende leningen was eind 2018 279. De hoogte van het fonds is sinds 2012 ongewijzigd en bedraagt € 5.150.000. Eind 2018 was er nog voldoende budget beschikbaar voor het verstrekken van nieuwe leningen in 2019. De revolverende werking is in 2018 verder doorgezet; rente en aflossing op de startersleningen worden teruggestort in het fonds. Dit budget is vervolgens opnieuw beschikbaar gesteld voor het verstrekken van nieuwe leningen aan starters.
Initiatieven voor wonen met zorg	Bevorderen van het aanbod van nultredenwoningen. <i>Toelichting:</i> De gemeente stimuleert bij nieuwbouwontwikkelingen de toevoeging van appartementen, patiowoningen en gezinswoningen die aanpasbaar zijn.
	Ontwikkelaars en corporaties stimuleren woningen/woonvormen voor ouderen te realiseren. Onder andere Liduina Gastenhuis onderbrengen (2017-2018), nieuwbouw complex voor oudere senioren als alternatief voor een verzorgingshuis (2018/2019), onderzoek naar wonen met zorg en services (Park Overbosch). <i>Toelichting:</i> In 2018 is verder gewerkt aan twee vestigingen van Het Gastenhuis in Warmond; in Liduina worden twee kleinschalige woonvormen gerealiseerd voor totaal 38 mensen met dementie. Begin 2019 wordt het pand in

	gebruik genomen. Stek ontwikkelt (2018-2020) aan de Van Leydenstraat/Van Duvenvoordestraat in Warmond 33 appartementen speciaal voor senioren, met een gemeenschappelijke bewonersruimte voor ontmoeting en activiteiten. In Hooghkamer is in 2018 gestart met de bouw van 19 levensloopbestendige woningen.
Veilige woonomgeving	Het opnemen van de norm "bouwen volgens Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW)" in anterieure overeenkomsten met ontwikkelaars. <i>Toelichting:</i> De eis dat woningen en woonomgeving moeten voldoen aan het Politiekeurmerk Veilig Wonen is een standaardonderdeel in de overeenkomsten die met ontwikkelaars van nieuwbouwprojecten worden gesloten.
Jongeren- en ouderenhuisvesting	Onderzoek naar mogelijkheden voor het creëren van goedkope en/of betaalbare huisvesting van jongeren- en ouderen door middel van kleine flexibel in te richten woningen. <i>Toelichting:</i> In 2018 is het Huuske van Hooghkamer opgeleverd. Dit bestaat uit 18 zogenaamde NOM-appartementen voor de sociale verhuur. Eind 2018 is begonnen met een verkenning om flexibele huisvesting voor spoedzoekers op een gemeentelijke grondpositie aan de Teylingerdreef te realiseren. In 2019 wordt deze verkenning verder uitgewerkt, hierbij is ook oog voor de te huisvesten doelgroep.
 Terug naar doelenboom	
Goede bereikbaarheid	
Infraprojecten uitvoeren, samen met partners	We hebben de provincie Zuid-Holland actief ondersteund bij de reconstructie van de Nagelbrug (N444) en de verbreding van de N444 (t/m 2018). <i>Toelichting:</i> Het project is volgens plan verlopen en op tijd opgeleverd.
	Voorbereiden (t/m 2018) en uitvoeren (t/m 2019) van maatregelen ten behoeve van een Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) corridor door Teylingen. <i>Toelichting:</i> Begin 2018 heeft de gemeenteraad het uitvoeringskrediet vrijgegeven voor de realisatie van de maatregelen in Voorhout: aanleg van de HOV-haltes, aanpassing van de kruising Schoutenlaan-Oosthoutlaan en de bocht aanpassingen op het noordelijk deel van de Oosthoutlaan. De provincie heeft de subsidie voor de uitvoering beschikt. Op het verkeersbesluit zijn bezwaarschriften ontvangen, op basis waarvan een dialoog met de indieners is aangegaan en een second opinion voor een deel van de maatregelen is aangevraagd. Dit traject heeft de uitvoering vertraagd. Planning is het deel Voorhout eerste helft 2019 in uitvoering te brengen, met enkele aanpassingen op basis van de second opinion. Uitvoering van de maatregelen in Sassenheim volgt daarop.
	Voorbereiden (t/m 2018) en uitvoeren (t/m 2020) aanleg Noordelijke Randweg Voorhout / Bollendreef. <i>Toelichting:</i> In 2018 kochten we een groot deel van de nog benodigde gronden voor aanleg van de Noordelijke Randweg. Voorjaar 2018 nam de Kroon het koninklijk besluit tot onteigening van de nog benodigde gronden. Eind 2018 resteert nog één partij van wie de gronden nog moeten worden verworven. Hiervoor is de gerechtelijke fase van onteigening opgestart.

	Najaar 2018 zijn de eerste uitvoerende werkzaamheden gestart: er zijn sloten gedempt, sloten gegraven en er is een paddenscherm ter bescherming van de amfibieën geplaatst. Najaar 2018 is in samenwerking met ProRail de bouw van de spoorondergang aanbesteed en gegund. Eind 2018 is het contract voorbereid voor de aanleg van een bouwbrug nabij de Noordwijkerhoekbrug en een bouwweg op het tracé van de randweg. Dit contract wordt begin 2019 aanbesteed. Najaar 2019 start de bouw van de spooronderdoorgang. Op basis van de huidige planning kan de Noordelijke Randweg medio 2021 worden opengesteld. Aanleg fietspad Roodemolenpolder / Schanspad (2018). <i>Toelichting:</i> In 2018 is besloten dat er teveel nadelen kleven aan de aanleg van dit fietspad. Het project is gecancelled.
Integrale aanpak infrastructurele knelpunten	Oplossen knelpunten voor fietsers en autoverkeer in relatie met HOV-corridor (t/m 2019). <i>Toelichting:</i> In 2019 en verder komen de knelpunten in de realisatiefase.
	Fietsverbinding Voorhout-Noordwijk en Voorhout-Noordwijkerhout verbeteren in relatie met Noordelijke Randweg Voorhout (t/m 2020). <i>Toelichting:</i> In 2019 en verder komen de knelpunten in de realisatiefase.
	Stimuleren ketenmobiliteit door optimaliseren voorzieningen bij station Sassenheim en Voorhout. <i>Toelichting:</i> In 2018 hebben we in samenwerking met ProRail en de provincie belangrijke stappen gezet in de voorbereiding van de uitbreiding van de fietsstallingscapaciteit. Naar verwachting zal de daadwerkelijke realisatie bij station Sassenheim in 2019 plaatsvinden.
Ontwikkelen visie bereikbaarheid lange termijn	Actief participeren door Teylingen in regionale, provinciale en landelijke overlegstructuren met betrekking tot bereikbaarheid van de streek. <i>Toelichting:</i> Zowel bestuurlijk als ambtelijk is geparticipeerd in diverse regionale en provinciale overlegstructuren. Belangrijkste onderwerpen in 2018 waren de regionale OV-visie, de provinciale fietsstructuur, de voorbereiding van de concessie voor het busvervoer in Zuid-Holland Noord, het programma Noordelijke ontsluiting (inclusief Duinpolderweg) en HOV corridor Noordwijk-Schiphol.
 Terug naar doelenboom	
Duurzaamheid als vanzelfsprekendheid	
Duurzaamheid toetsen bij beleidsvorming/ uitvoering	Op alle beleidsgebieden toetsen wat het effect van de (voorgenomen) maatregelen is voor de lange termijn en voor volgende generaties. In de besluitvorming wordt met een paragraaf duurzaamheid expliciet aandacht gevraagd voor een solide afweging. <i>Toelichting:</i> In alle college- en raadsvoorstellen wordt aandacht besteed aan de relatie tussen het betreffende onderwerp en duurzaamheid. In de begroting 2019 is expliciet aandacht besteed aan het verweven van duurzaamheid als onderdeel van alle programma's, omdat duurzaamheid bij ieder onderwerp een integraal onderdeel van het beleidsterrein moet zijn.
Duurzame nieuwbouw	"Duurzaam bouwen" (dubo) opnemen in anterieure overeenkomsten met ontwikkelaars. <i>Toelichting:</i>

	Doorlopend worden er afspraken gemaakt met ontwikkelaars en corporaties over duurzaam bouwen. Deze worden vastgelegd in anterieure overeenkomsten met ontwikkelaars.
	Het toepassen van GPR (gemeentelijke praktijk richtlijnen) . <i>Toelichting:</i> Doorlopend worden er afspraken gemaakt met ontwikkelaars en corporaties over duurzaam bouwen. Deze worden vastgelegd in anterieure overeenkomsten met ontwikkelaars.
Verduurzamen bestaande woningen	Het energiezuinig maken van huurwoningen vastleggen in prestatieafspraken met corporaties. <i>Toelichting:</i> In de prestatieafspraken 2018 zijn afspraken gemaakt over de energielabels die corporaties maken en specifiek over verduurzamingsmaatregelen in bestaande bouw en het aanbrengen van zonnepanelen op daken van woningen.
	Stimuleren en faciliteren van (buurt)initiatieven om particuliere woningen energiezuinig en duurzamer te maken. <i>Toelichting:</i> In 2018 is een wijkproject uitgevoerd als pilot, in nauwe samenwerking met de inwoners. Dit project was succesvol en krijgt een vervolg.
	Duurzaamheidsleningen beschikbaar stellen. <i>Toelichting:</i> De inzet van duurzaamheidsleningen is in 2018 succesvol verlopen. De beschikbare budgetten zijn vrijwel volledig benut. Naast de gemeentelijke lening kan ook gebruik worden gemaakt van de landelijke Energiebespaarlening. Ook deze lening wordt door Teylingse inwoners benut.
Zorg voor het milieu	Inspecties uitvoeren in bedrijven (doorlopend door Omgevingsdienst). <i>Toelichting:</i> De controles en vergunningverlening zijn volgens planning uitgevoerd. In de jaarrekening van de Omgevingsdienst West-Holland wordt hier aandacht aan besteed.
Voorbeeldfunctie gemeente	Teylingen is Millennium Gemeente en Fairtrade Gemeente en draagt het daarbij behorende beleid uit. <i>Toelichting:</i> De gemeente heeft de Werkgroep Teylingen Fair Trade in 2018 actief ondersteund. De gemeente ondersteunt ook het gedachtengoed van Millenniumgemeente en de Sustainable Development Goals van de VN. Het gemeentelijke beleid sluit daar op aan.
	We voeren in 2017 een haalbaarheidsonderzoek uit naar het opzetten van een Duurzaamheidsmaatschappij Teylingen (DMT). Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek en de bijbehorende besluitvorming, wordt de DMT mogelijk in 2018 opgezet. <i>Toelichting:</i> De vooronderzoeken zijn in 2018 uitgevoerd en besluitvorming over het opzetten van Meermaker Teylingen is voorbereid. Het besluit wordt begin 2019 verwacht en bij een positief besluit volgt de oprichting.
	In het uitvoeringsprogramma 2016-2018 behorende bij de Duurzaamheidsagenda Teylingen zijn maatregelen uitgewerkt per thema en per Domein/Afdeling. Ieder Domein/Afdeling draagt hierin haar eigen verantwoordelijkheid. <i>Toelichting:</i> In de begroting 2019 is expliciet aandacht gegeven aan het verweven van duurzaamheid als onderdeel van alle programma's, omdat duurzaamheid

	bij ieder onderwerp een integraal onderdeel van het beleidsterrein moet zijn. In toenemende mate wordt duurzaamheid een integraal en vanzelfsprekend aspect van beleid en uitvoering in de hele organisatie.
	Gemeentelijke gebouwen energiezuiniger maken volgens nieuwe (bouw)technische mogelijkheden, binnen verantwoorde financiële kaders. <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn vier gemeentelijke gebouwen voorzien van een uitbreiding van de PV-installaties (zonnepanelen), met SDE+ subsidie. Binnen het reguliere onderhoud wordt steeds waar mogelijk aandacht gegeven aan kansen voor verduurzaming.

Collegewerkprogramma 2018-2022

Mogelijkheden voor prettig wonen / herijking huisvestings- en parkeerbeleid.	
P3	We maken een begin met de actualisering van de Woonvisie Teylingen 2015 – 2019. Het spreekt voor zich dat we die visie interactief tot stand laten komen. We halen ideeën op, met de huidige demografische situatie en woningmarkt als basis. Het slot op de woningmarkt en de onmogelijkheid als woningzoekende een geschikte woning te vinden, is een stevig knelpunt dat vraagt om oplossingen. De op te stellen Woonvisie en de daarin te maken beleidskeuzes zal moeten bijdragen aan de oplossing van de problematiek. We borgen de Woonvisie later in de nog op te stellen Omgevingsvisie (2018). <i>Toelichting:</i> De huidige woonvisie loopt eind 2019 af. Begin 2019 starten we met het opstellen van een nieuwe woonvisie gebaseerd op de uitkomsten van het woonbehoeftesonderzoek WoON2018 waarvan de resultaten in april 2019 beschikbaar zijn.
P4	Met de woningcorporaties gaan we in gesprek over het toepassen van lokaal maatwerk (conform huisvestingsverordening Holland Rijnland), met de bedoeling om vrijkomende sociale huurwoningen met voorrang toe te wijzen aan Teylingers. Volgend op de Woonvisie onderzoeken we of het wenselijk is om te komen tot een doelgroepenverordening, waarin we de mogelijkheid kunnen vastleggen om Teylingers voorrang te geven bij woningtoewijzing van middenhuur en sociale koop (2018-2019). <i>Toelichting:</i> In 2018 kon voor maximaal 41 woningen in Teylingen lokaal maatwerk worden toegepast. Lokaal maatwerk is ingezet voor het met voorrang toewijzen van een woning aan Teylingse senioren die een eengezinswoning achterlieten. Vanaf 2019 kan lokaal maatwerk ook worden toegepast voor jongeren uit Teylingen (van 18 tot en met 27 jaar), met behoud van inschrijfduur en op basis van een tijdelijk huurcontract. Hierover zijn afspraken gemaakt met de corporaties.
P5	We geven de hoogst mogelijke prioriteit aan de realisering van huisvesting voor bijzondere doelgroepen uit het Beleidskader Maatschappelijke zorg op locaties die bij de gemeente in eigendom zijn, zoals Langeveld in Sassenheim en de stationslocatie in Voorhout. De focus ligt op duurzame en innovatieve concepten. Naast de hiervoor genoemde locaties gaan we een quick scan uitvoeren naar mogelijke andere locaties die hiervoor in aanmerking kunnen komen. Behalve gronden in eigendom van de gemeente kunnen dit ook terreinen in particulier eigendom zijn (2018). <i>Toelichting:</i> De planvorming voor de stationslocatie wordt voorbereid door middel van een projectplan. In 2018 is een avond georganiseerd voor verschillende stakeholders over de tijdelijke huisvesting van spoedzoekers op de locatie langs de Rondweg in Voorhout. Dit heeft verschillende ideeën en mogelijkheden opgeleverd die verder worden uitgewerkt. In 2018 is gestart met een verkenning naar bouw en ontwikkelmogelijkheden voor Langeveld. Het projectplan wordt voorbereid.

P6	We organiseren en geven sturing aan de woonopgave als gevolg van transitie en transformatie Maatschappelijke Zorg. We doen daarbij een appel op relevante stakeholders mee te denken en daarvoor plannen te ontwikkelen (2018). <i>Toelichting:</i> Met de corporaties hebben wij hierover afspraken gemaakt. Stek is in gesprek met Philadelphia om een woonvoorziening te realiseren voor haar cliënten (24 woningen met gemeenschappelijke ruimten) in het project Hooghkamer fase III in Voorhout. Woonstichting Vooruitgang is in gesprek met GGZ Rivierduinen om 14 appartementen te realiseren voor haar cliënten op de locatie Vredesteyn in Sassenheim.
P8	We stimuleren en faciliteren plannen van ontwikkelaars, corporaties, bedrijven en particuliere initiatiefnemers die positief bijdragen aan de doelen op het gebied van wonen, economie, mobiliteit en duurzaamheid. Vraaggericht bouwen, diversiteit van woonvormen en levensloopbestendig bouwen zijn speerpunten voor nieuwe woningbouwlocaties (2018-2022). <i>Toelichting:</i> In 2018 is verder gewerkt aan twee vestigingen van Het Gastenhuis in Warmond; in Liduina worden twee kleinschalige woonvormen gerealiseerd voor mensen met dementie. Stek ontwikkelt (2018-2020) aan de Van Leydenstraat/Van Duvenvoordestraat in Warmond 33 appartementen voor senioren, met een gemeenschappelijke bewonersruimte voor ontmoeting en activiteiten. In Hooghkamer is in 2018 gestart met de bouw van 19 levensloopbestendige woningen.
P10	Verder gaan wij onverkort door met het verstrekken van startersleningen (2018-2022). <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn 15 leningen verstrekt, voor bestaande en nieuwbouw woningen. Het totaal aantal lopende leningen eind 2018 is 279. De hoogte van het fonds is sinds 2012 ongewijzigd en bedraagt € 5.150.000. Eind 2018 is nog voldoende budget beschikbaar voor het verstrekken van nieuwe leningen in 2019. De revolverende werking is in 2018 verder doorgezet; rente en aflossing op de startersleningen worden teruggestort in het fonds. Dit budget is vervolgens opnieuw beschikbaar voor het verstrekken van nieuwe leningen aan starters.
  Terug naar doelenboom	
Duurzaam bouwen	
P13	Volgend op het motie programma duurzaamheid zullen wij inzetten op het zo snel mogelijk energieneutraal en gasloos maken van de bestaande Teylingse sociale woningvoorraad, dit als onderdeel van prestatieafspraken die we met de corporaties gaan maken. We zorgen ervoor de overige volkshuisvestelijke doelen niet uit het oog te verliezen. Ten aanzien van de nieuwbouw in de sociale woningvoorraad zetten wij er bij het maken van prestatieafspraken op in om alle nieuwe plannen minimaal energieneutraal te realiseren en waar mogelijk te kijken of bestaande plannen nog aangepast kunnen worden naar deze ambitie. (doelstelling 13 motie programma duurzaamheid) (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Met Stek en Vooruitgang zijn afspraken gemaakt welke energetische maatregelen zij in 2019 en 2020 doorvoeren, zoals sloop en vervangende nieuwbouw van 40 energetisch slecht presterende woningen in Warmond en groot onderhoud/energetische maatregelen aan de Kooiflats in Sassenheim.
P14	Bij de (her)inrichting van straten en wijken realiseren we waar mogelijk wensen van gebruikers, dit is een onderdeel van participatie. Het niveau van participatie wordt vooraf bepaald aan de hand van de opdrachtbeschrijving (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Dit werkproces is in 2018 vormgegeven door in de opdrachtoomschrijving bij projecten het niveau van participatie te beschrijven. Zo is bij de start van projecten voor alle deelnemers duidelijk waar ze over mee kunnen denken en hoe die ideeën kunnen worden gerealiseerd.
P16	De locatie Langeveld wordt een voorbeeldproject voor duurzame woningbouw, gericht op diverse doelgroepen. De voorbereiding van dit project start nog dit jaar. (doelstelling 12 motie programma duurzaamheid) (2018).

	<i>Toelichting:</i> In 2018 is gestart met een verkenning naar bouw en ontwikkelmogelijkheden voor Langeveld. Het projectplan wordt voorbereid.
 Terug naar doelenboom	
Goed bereikbaar Teylingen	
P47	We brengen onze wensen ten aanzien van het huidige bereikbaarheidsniveau van het openbaar vervoer (bus) in beeld (referentiebepaling OV-bereikbaarheid). Het gaat dan om de toegankelijkheid, frequentie, het halteaanbod en de -dichtheid). Dit als input voor de aanbesteding van de nieuwe concessie van het bus-OV door de provincie Zuid-Holland en de OV-visie die in Holland Rijnland verband wordt opgesteld. Vanuit de wens het OV-systeem te verduurzamen wordt in regionaal verband gevraagd om een onderzoek naar de mogelijkheden van lightrailverbindingen. Wij zien erop toe dat in de regionale OV-visie dit thema een plek krijgt en vragen bij Holland Rijnland aandacht voor het lobby-traject dat moet worden ingezet (2018). <i>Toelichting:</i> In 2018 is onder leiding van Holland Rijnland voor zowel de OV-visie als voor de aanbesteding van de OV-concessie gestart met het inzamelen van wensen en aandachtspunten. Ambtelijk is hiervoor het nodige inhoudelijke voorwerk gedaan. In 2019 zal de raad en het college de gelegenheid hebben om ook hun wensen kenbaar te maken in dit proces. aan het eind van 2019 is dan in ieder geval een concept Programma van Eisen gereed waarmee de provincie het traject in kan om daadwerkelijk een nieuwe concessie te gaan gunnen.
 Terug naar doelenboom	
Uitvoering energieakkoord	
D1	We voeren het programma Energieakkoord Holland Rijnland uit samen met alle partnerpartijen. We volgen daarbij de indeling van dit Energieakkoord in zes te onderscheiden uitvoeringslijnen: energiebesparing, mobiliteit, zon op daken, ruimte en energie, warmte en greenport. We sluiten aan bij de uitvoeringsprogramma's die regionaal worden ontwikkeld en uitgevoerd.(2018-2022) <i>Toelichting:</i> We nemen actief deel aan de verschillende uitvoeringslijnen van het Energieakkoord. HLTsamen vervult het trekkerschap voor de uitvoeringslijn Duurzame mobiliteit. Waar mogelijk maken we gebruik van de aangeboden kansen ten aanzien van uitvoering, kennisverwerving, subsidies etc. Energie is voor Teylingen en binnen HLTsamen het meest centrale, belangrijkste thema dat vanuit de duurzaamheidsagenda wordt opgepakt. In Teylingen voeren we stratenprojecten uit, starten we met energiecoaches, hebben we vier gebouwen voorzien van in totaal 870 extra zonnepanelen, en zijn actief met de ontwikkeling van grondgebonden zonnevelden. We kopen 100% duurzame energie van Nederlandse oorsprong en werken aan een nieuwe aanbesteding waarin ook lokale productie wordt opgenomen.
 Terug naar doelenboom	
Duurzaamheidsmeter	
D3	We voeren een duurzaamheidsmeter 2018-2022 in als basis voor uitvoeringsplannen. We willen daarmee de komende jaren doelgerichte en toetsbare plannen gaan maken, die we tot op wijkniveau kunnen uitvoeren en waarvan we ook op wijkniveau de resultaten kunnen zien. (doelstelling 18 motie programma duurzaamheid) (2018-2022) <i>Toelichting:</i> De ontwikkeling van een duurzaamheidsmeter is in 2018 nog niet gestart. De ontwikkeling van Meermaker Teylingen en de doorlopende uitvoering van de Uitvoeringsagenda 2016-2018

	hebben prioriteit gehad. Met de komst van MMT zal een duurzaamheidsmeter ontwikkeld worden als onderdeel van de uitvoeringsplannen en de wijze van verantwoorden vanaf 2019.
--	--

3.1.4. Met wie werkten we samen?

- Holland Rijnland, een samenwerkingsorganisatie van 14 gemeenten die gelegen zijn tussen de metropoolregio's Amsterdam en Rotterdam Den Haag. In de domeinen maatschappij, economie en leefomgeving faciliteert Holland Rijnland regionale samenwerking.
- Omgevingsdienst West-Holland, Opstellen beleid en uitvoering milieutaken gemeente.
- Greenport Ontwikkelingsmaatschappij, het mondiaal handelslogistiek en kennisinnovatief centrum blijven, verder uitgroeien en worden versterkt tot een nog belangrijker economische motor voor de Randstad.

3.1.5. Prestatie-indicatoren

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Begroting 2018	Realisatie 2018 "Waar staat je gemeente"
Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	1,2	2016: 8,2 (Teylingen), 7,2 (Nederland) 2015: 17,5 (Teylingen), 6,4 (Nederland)
Vhrosv	Demografische druk (De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar).	%	74,6%	2018: 73,4% (Teylingen) 69,6% (Nederland) 2017: 74,6% (Teylingen) 69,0% (Nederland)

De indicatoren 'Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig' en 'Ziekenhuisopname na verkeersongeval met fietser' zijn vervallen m.i.v. februari 2018. Deze indicatoren zijn vervallen omdat de benodigde gegevens niet langer worden aangeleverd door de bronhouder.

Indien gegevens 2018 niet worden getoond komt dit omdat op moment van schrijven deze nog niet bekend zijn. Deze kunt u na het schrijven vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Wat zijn de voor dit hoofdstuk relevante documenten?

- Programma actualiseren bestemmingsplannen
- Regionale Structuurvisie Holland Rijnland
- Provinciale Visie op Ruimte en Mobiliteit
- Regionale Woonagenda Holland Rijnland
- Woonvisie Teylingen
- Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan (GVVP)
- Zorgpact Teylingen
- Begroting Teylingen – Begroting Omgevingsdienst West-Holland
- Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek
- Structuurvisie Teylingen 2030 Duurzaam bloeiend
- Duurzaamheidsagenda 2016 - 2018
- Erfgoedwet 2016

3.1.6. Wat heeft het gekost?

Baten en lasten voor programma Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid € x 1.000				
Lasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Beheer overige gebouwen en gronden	-157	-15	-15	-103
Cultureel erfgoed	-69	-103	-192	-99
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-9.178	-46	-46	-14.773
Milieubeheer	-1.040	-912	-1.171	-1.265
Ruimtelijke ordening	-1.622	-1.853	-1.963	-1.520
Samenkracht en burgerparticipatie	-46	-50	-20	-32
Wonen en bouwen	-2.312	-2.320	-2.408	-2.005
Totaal Lasten programma	-14.425	-5.299	-5.814	-19.797
Baten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Beheer overige gebouwen en gronden	1.183	1.200	1.200	1.102
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	9.293	0	0	14.912
Milieubeheer	0	0	30	80
Overige baten en lasten	0	40	40	0
Ruimtelijke ordening	92	0	0	43
Samenkracht en burgerparticipatie	45	104	67	55
Wonen en bouwen	149	46	46	108
Totaal Baten programma	10.762	1.390	1.383	16.279
Saldo programma voor bestemming	-3.663	-3.909	-4.431	-3.497
Storting in reserves	-1.384	-1.200	-1.200	-2.612
Onttrekking aan reserves	276	381	552	1.441
Saldo programma na bestemming	-2.163	-4.728	-5.078	-4.668

3.2. Programma 2: Toerisme en Economie

Portefeuillehouder: **Wethouder Bas Brekelmans**
Wethouder Arno van Kempen
Domein: **Ruimtelijke ontwikkeling**

3.2.1. Visies & thematisering

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
Visie <u>Toerisme en Recreatie</u> Overeenkomstig de in 2016 vastgestelde Visie op Recreatie en Toerisme Teylingen stelt de gemeente Teylingen zich tot doel Recreatie en Toerisme te ontwikkelen, waar mogelijk samen met onze regiopartners in de Bollenstreek, de Leidse Ommelanden en de Hollands Utrechtse Plassengemeenten. Teylingen zet zich in op intensieve samenwerking met burgers, ondernemers en regio en op het uitvoeren van projecten. Duurzaamheid en houdbaarheid maken onderdeel uit van deze ontwikkeling. Hierbij hebben wij natuur- en landschapswaarden en cultuur(historie) hoog in het vaandel staan. De toeristische sector wordt gevormd tot een steeds belangrijkere economische pijler. <u>Economie</u> De Duin- en Bollenstreek is één van de welvarendste en meest aantrekkelijke woonregio's van ons land. Ook op het gebied van economie (inclusief recreatie en toerisme) zijn dit onze doelen. De streek heeft alles in huis om zich als een krachtige economische regio te ontwikkelen. Dit doen we in verbinding met de meer stedelijke regio's van de Randstad: de regio als tuin van Amsterdam en Leiden. We gaan de kansen, die de ligging tussen Noord- en Zuidvleugel ons biedt, beter benutten. Randvoorwaarde is dat de bereikbaarheid optimaal op orde moet zijn. In 2016 is de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek vastgelegd. In samenwerking met onze regiopartners versterken en vernieuwen we de economische clusters waar de Duin- en Bollenstreek van oudsher in excelleert: Greenport en toerisme. Kansrijke niches ontwikkelen we door naar nieuwe, goed gewortelde clusters, bijvoorbeeld rondom ruimtevaartkennis, creativiteit, groene research & development of zorgtoerisme. We zorgen voor meer synergie tussen grote economische spelers en het midden- en kleinbedrijf in de regio. We investeren in het vestigingsklimaat	Visie <u>Prettig wonen voor iedereen</u> Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en kwetsbaren, voor gezinnen en alleenstaanden: voor iedereen. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving. We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. We vertrouwen op de eigen verantwoordelijkheid van mensen en streven naar grote betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen. We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de maatschappij. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. <u>Ondernemend en bruisend Teylingen</u> Een vitale economie in een vitale streek. Voor een goed en veiligvestigingsklimaat voor starters en ervaren ondernemers, zowel lokaal als regionaal. We omarmen en stimuleren een circulaire economie en stimuleren werkgelegenheid. We staan voor levendige en bedrijvige centra in de dorpen en voor winkelgebieden die levensvatbaar zijn. We volgen trends in de samenleving, met oog voor de invloed van digitalisering. We zijn trots op de toeristische parels van Teylingen en geven daar bekendheid aan. We zorgen dat onze inwoners en toeristen kunnen genieten van het moois dat Teylingen biedt. Een goede (digitale) infrastructuur vinden we belangrijk.

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
en de arbeidsmarkt. We ontwikkelen het merk "Duin- en Bollenstreek" en we willen de rode loper uitrollen voor bedrijven, bezoekers en nieuwe bewoners. Dit alles steeds in balans met het behoud van openheid, landschappelijke kwaliteit en woonaantrekkelijkheid. Thema's Dichtbij inwoners <i>Uitvoeringsprogramma Visie op Recreatie en Toerisme Teylingen (2016-2020)</i> Alle projecten benoemd in het uitvoeringsprogramma van de Visie R&T worden samen met omwonenden en andere betrokken participanten voorbereid. Dit zijn alle projecten in de Bollenstreek, Leidse Ommelanden en Hollands Utrechtse Plassengebied. Met elkaar <i>Uitvoeren Economische Agenda Duin- en Bollenstreek</i> We hebben de Economische agenda Duin- en Bollenstreek verder uitgerold. We hebben samen met de gemeenten Noordwijk, Noordwijkerhout, Hillegom en Lisse de stichting Economic Board Duin- en Bollenstreek opgericht. Conform gemeentelijke besluitvorming richt deze stichting zich op de aansturing van de uitvoering van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek, en het versterken van de samenwerking tussen onderwijs- en onderzoeksinstellingen, overheid en ondernemers. De Economic Board Duin- en Bollenstreek is op- en ingericht, en jaagt uitvoering van de verschillende business cases aan. In oktober heeft EBDB de gemeenten gerapporteerd over de inhoudelijke voortgang. Hierbij is gemeld dat de verwachting was dat er in 2018 met verschillende projecteigenaren van projecten uit de economische agenda overeenkomsten gesloten zouden worden. In de jaarrapportage 2018 (welke gemeenten ontvangen na het eerste kwartaal 2019) zal geduid worden om welke projecten dit specifiek gaat. Ondernemersfonds In 2017 is besloten de financiering van het Ondernemersfonds niet voort te zetten. In 2018 heeft het bestuur op basis van hun nog beschikbare budget hun activiteiten voortgezet. De gemeente heeft hier geen formele rol bij.	Thema's Voldoende recreatieve voorzieningen en groen dicht bij huis Groen en recreatiemogelijkheden in of dicht bij de wijk, dragen bij aan prettig wonen. Ook heeft het een positief effect op de gezondheid, blijkt uit onderzoek. Teylingen is bij uitstek een recreatiegemeente. We versterken en verbinden de recreatiegebieden, de fiets-, wandel- en vaarroutes en de recreatieve voorzieningen in het buitengebied. Dat betekent ook: geen permanente bewoning op campings en bungalowparken. Bij noodzakelijke en urgente situaties begeleiden we mensen die permanent wonen zonder gedoogbeschikking naar andere woonoplossingen. IiRespectvolle behandeling erfgoed We gaan zorgvuldig om met sloopverzoeken voor beeldbepalende panden. We kijken eerst of er alternatieven zijn voor sloop. We werken de procedure hiervoor verder uit. Inzet op regionaal economische agenda De economie van Teylingen is en blijft sterk verbonden met onze regio, of het nu gaat om bijvoorbeeld detailhandel, bedrijven op onze bedrijventerreinen, horeca, of agrarische ondernemingen. We zetten dan ook de economische stimuleringsactiviteiten voort uit de recent vastgestelde Economische Agenda Duin- en Bollenstreek. We vinden het passen bij de schaal van Teylingen dat wij een actieve rol (blijven) spelen in de regio. Denk daarbij aan de Greenport, Mobiliteit, Regionaal Toerisme, Regiomarketing en dergelijke. We onderzoeken of er draagvlak is voor een regionale detailhandelsvisie. Een integrale visie voor alle centra In deze centrumvisies maken we keuzes die recht doen aan een levendig centrum en de verschuiving van kopen naar beleven. We zijn trots op onze winkelcentra met regionale aantrekkingskracht. We zorgen daarom voor goede bereikbaarheid in combinatie met aantrekkelijkheid. Hiervoor kijken we naar verkeerscirculatie, parkeren, parkeernormen en openbaar vervoer. Ook onderzoeken we of, en hoe, een goed ruimtelijk ontwerp en balans in (woon)functies hieraan bijdragen. We

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
	starten snel met het opstellen van deze centrumvisie in samenspraak met ondernemers, inwoners en bezoekers. Doel is dat de winkelgebieden en pleinen ook op de lange termijn aantrekkelijk blijven. Daarbij kijken we niet alleen naar economie en detailhandel, maar ook naar de verblijfsfeer. We spelen actief in op maatschappelijke ontwikkelingen. In het kader van prettig wonen, verkeersveiligheid en duurzaamheid faciliteren we de ontwikkeling van centrale punten, pick-up points, waar inwoners online bestelde producten kunnen ophalen. Zo beperken we het aantal verkeersbewegingen. Waar deze toch nodig/onvermijdbaar zijn, stimuleren we het gebruik van elektrisch vrachtvervoer. <i>Integrale benadering van de leefomgeving</i> Zo kunnen ondernemers bijvoorbeeld een rol spelen bij het bestrijden van eenzaamheid, door ontmoeten te bevorderen. <i>Jaarrond aandacht voor toerisme</i> Teylingen is niet alleen een oase voor toeristen. Het groen, de plassen en de bloemen maken onze gemeente ook een heerlijke plek om te wonen. We faciliteren het duurzame water- en dagtoerisme, de ontwikkeling van slecht weer voorzieningen en werken samen met de regio. We ontwikkelen onze openbaar vervoers-voorzieningen met voorzieningen voor toeristen. We promoten de toeristische mogelijkheden in Teylingen en de Duin- en Bollenstreek. We koesteren en ontwikkelen parels zoals de Ruïne van Teylingen en de Kagerplassen. We vinden de bedrijvigheid die toerisme met zich meebrengt belangrijk, maar bewaken dat de hoeveelheid past bij onze gemeente en regio. We houden aandacht voor de leefbaarheid. <i>Goed ondernemersklimaat & circulaire economie</i> We stimuleren innovatie en verminderen de regeldruk. We zorgen voor een goed, veilig en duurzaam vestigingsklimaat, zowel voor starters als voor ervaren ondernemers. We geven MKB-bedrijven en lokale/regionale aanbieders meer kansen bij gemeentelijke aanbestedingen. We gaan door met het citymanagement en verbreden deze functie naar de hele

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
	gemeente. Het citymanagement werkt samen met vertegenwoordigers van bedrijventerreinen en ondernemersorganisaties een plan uit om de hoeveelheid bedrijfsafval te verkleinen en efficiënt en circulair te verwerken. De vorm, inhoud en (co-)financiering van het citymanagement stellen we vooraf vast. We benoemen een medewerker uit de huidige organisatie als bedrijfscontactfunctionaris om de gemeente toegankelijker te maken voor ondernemers. We zetten de ontwikkeling van de circulaire economie met kracht voort. Dat doen we in samenwerking met het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en ook binnen de eigen gemeente. Waar we kunnen ondersteunen we bedrijven die kunnen bijdragen op gebied van circulaire economie. Een open en vitaal buitengebied Het buitengebied is een groot en belangrijk onderwerp waarover we met de hele raad en alle betrokkenen willen spreken. We ondersteunen de werkzaamheden van GOM. We vinden de levensvatbaarheid van de bollen-, agrarische- en recreatieve sector belangrijk, net als mooi wonen in het groen. Kleinschalige woonvormen horen daarbij. Bloei van bestaande bedrijventerreinen We gaan uit van de kracht van bestaande bedrijventerreinen. We zien een permanent proces van herstructureren en het tot bloei komen van deze bedrijventerreinen. Op deze terreinen ondersteunen we duurzaamheidsmaatregelen van bedrijven en de vestiging van niet milieuvervuilende bedrijven. Uitgangspunt is: geen nieuwe bedrijventerreinen.

Welke externe ontwikkelingen speelden er?

Recreatie en Toerisme

De vraag uit de samenleving naar goede recreatiegebieden neemt steeds meer toe. Mensen hebben de behoefte om dichtbij huis te kunnen recreëren. In de Duin- en Bollenstreek, Leidse Ommelanden en in het Hollands Utrechtse Plassen beraad werken we aan projecten welke bijdragen aan recreatie dichtbij huis.

Door natuur te combineren met extensieve recreatie kunnen natuurgebieden versterkt en behouden worden voor de toekomst. De ontwikkelingen in de agrarische en recreatieve sector hebben invloed op de invulling van het buitengebied en bieden kansen voor (uitbreiding van) recreatieve activiteiten. In de Duin- en Bollenstreek, Leidse Ommelanden en Hollands Utrechtse Plassen beraad spelen we in op deze kansen.

Economie

De economie groeide in 2018. Aan de hand van de conjuncturele bewegingen en verwachtingen, is nader in beeld te brengen waar gemeenten rekening mee moeten houden in de toekomst. Veel van de opgaven (op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt bijvoorbeeld) hebben beslag gekregen in de economische agenda. In het meer ruimtelijk-fysieke domein is nog een aantal aanvullende opgaven, met name op het gebied van bedrijfslocaties.

Voor bestaande (verouderde) bedrijfslocaties is een revitaliseringsslag nodig. Ondernemers moeten dit oppakken, samen met de overheid. Dit levert echter beperkt ruimtewinst op en kost veel tijd. Er blijft in de toekomst een behoefte aan (nieuwe) goed bereikbare bedrijfslocaties. Wel kijken we eerst (in regionaal verband) naar bestaande ruimtes en leegstand voordat we overgaan tot nieuwbouw. We hebben in 2018 binnen de Duin- en Bollenstreek geïnventariseerd welke exacte ruimtevrage in de komende jaren verwacht kan worden. Aan de hand hiervan wordt in beeld gebracht hoe deze te beantwoorden is.

Toerisme & Economie

Wat wilden we bereiken?

Prettig wonen voor iedereen

Ondernemend en bruisend Teylingen

Uitbreiden / verbeteren recreatieve voorzieningen

- Verbeteren toegankelijkheid recreatiegebieden

- Ontwikkelen nieuwe recreatieve gebieden en voorzieningen

- Actualiseren Visie en Uitvoeringsprogramma Recreatie en Toerisme

Toeristische sector: belangrijke economische pijler

- Omvormen VVV Warmond tot VVV Teylingen

- Doorontwikkelen regiomarketing

- Stimuleren en faciliteren ondernemerschap in de sector

Versterken (regionale) economie

- Verbreden rol en versterken uitstraling Economic Board

- Opstellen regionale economische visie

- Faciliteren en ondersteunen GOM

Stimuleren en faciliteren van lokaal ondernemerschap

- Faciliteren ondernemersfonds bij gedragen initiatief

- Ondersteunen startende ondernemers

- Beperken (ruimtelijke) regels die het ondernemerschap belemmeren

Versterken van lokale detailhandel

- Uitwerken uitvoeringsprogramma detailhandel met ondernemers

- Stimuleren van uitvoering UP detailhandel, door ondernemers

Optimaliseren bedrijventerreinen in regionaal verband

- In beeld brengen van (regionale) problematiek bedrijventerreinen

- Stimuleren revitalisering bedrijventerreinen, in regionaal verband

- Stimuleren optimaal ruimtegebruik op bedrijventerreinen

Vitaal Teylingen

Voldoende recreatieve voorzieningen en groen dicht bij huis

- Uitvoeren gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek

- Kwalitatief goede groen- en recreatievoorzieningen in de wijk

Waarde erfgoed

- Herbestemmen boven sloop voor beeldbepalende panden

Inzet op regionale economische agenda

- Ondersteunen & faciliteren Economic Board

Een integrale visie voor alle centra

- Opstellen centrumvisies

Integrale benadering van de leefomgeving

- Maatschappelijk verantwoord ondernemen stimuleren

Jaarrond aandacht voor toerisme

- Uitvoeren regionale projecten

- Stakeholdersbijeenkomsten promotie & marketing recreatie en toerisme

- Ontwikkelen van ruïne van Teylingen

Goed ondernemersklimaat & circulaire economie

- Stimuleren en ondersteunen ondernemers bij innovatie & verduurzaming

- Lokale ondernemers laten deelnemen in inkooptrajecten

- Meerjarige afspraken citymanagement

- Bedrijfscontact-functionairs Informatiecentrum in

Een open en vitaal buitengebied

- Ondersteuning GOM bij herstructurering Greenport

Bloei van bestaande bedrijventerreinen

- Opstellen kwalitatieve regionale bedrijventerreinen-analyse

Dit document is interactief

Klik op een hoofddoel om hierheen te springen

Klik op dit icoontje om hier terug te keren

3.2.3. Wat hebben we ervoor gedaan?

Collegewerkprogramma 2014-2018

Beleidsdoel	
Afgeleid beleidsdoel	
Uitbreiden en verbeteren toeristische, recreatieve voorzieningen	
Verbeteren toegankelijkheid recreatiegebieden	Planvorming Rondje Kaag: optimaliseren van fietsroutes in combinatie met pontjes waardoor het mogelijk wordt direct langs de Kaag te fietsen (t/m 2020). <i>Toelichting:</i> We hebben gesprekken gevoerd met grondeigenaren en onderzocht wat de mogelijkheden voor realisatie zijn. Het project is deels uitvoerbaar gebleken voor 2020. Het ontwerp is in 2018 opgesteld. In 2019 wordt het project uitgevoerd. De gedeelten welke niet uitgevoerd kunnen worden, proberen we in een nieuw Leidse Ommelanden programma weer op te voeren.
	Planvorming en uitvoering Boterhuispolder tweede fase: aanleggen fietspad aan de noordzijde zodat er rondom de polder gefietst kan worden. Ook wordt onderzocht of en hoe een weidevogelgebied in de polder ingericht kan worden. <i>Toelichting:</i> De werkzaamheden voor het project zijn in 2018 uitgevoerd.
	In regionaal verband worden de diverse routenetwerken verder geoptimaliseerd (gebiedsprogramma B(I)oeiende Bollenstreek). <i>Toelichting:</i> In 2018 hebben we de visie 'Recreëren tussen het Erfgoed' vastgesteld. In deze visie hebben we geïnventariseerd waar de routenetwerken verbeterd kunnen worden. De quick-wins zijn als project opgevoerd voor het Gebiedsprogramma B(I)oeiende Bollenstreek en voeren we in 2019 uit.
	Realiseren aanlegplaatsen: diverse aanlegplaatsen creëren zodat recreatieve bestemmingen bereikt kunnen worden over water (t/m 2018). Hierbij zijn wij mede afhankelijk van initiatieven van derden. <i>Toelichting:</i> In de visie 'Recreëren tussen het Erfgoed' hebben we geïnventariseerd op welke plekken we aanlegplaatsen willen creëren. Bij het Gebiedsprogramma B(I)oeiende Bollenstreek hebben we in 2018 een project hiervoor ingediend. Dit project voeren we in 2019 uit.
Ontwikkelen nieuwe recreatieve gebieden en voorzieningen	Uitwerken visie Roodemolenpolder naar aanleiding van de uitkomsten van het participatietraject. <i>Toelichting:</i> In 2018 hebben we de visie uitgewerkt in een ontwerpplan. In 2019 wordt het plan uitgevoerd.
	Boterhuispolder tweede fase: faciliteren recreatieve voorzieningen bij agrarische bedrijven. <i>Toelichting:</i> In 2017 en 2018 hebben we afspraken gemaakt met de agrariërs en zijn de faciliteiten deels gerealiseerd.
	Ontwikkelen Kagerzoom: door provincie Zuid-Holland overgedragen recreatie gebied wordt in regionaal verband en samen met gebruikers herontwikkeld. <i>Toelichting:</i>

	In een participatief proces is er een ontwerp plan tot stand gekomen. Dit plan zal in 2019 gerealiseerd worden. Faciliteren ontwikkeling Historische Scheepswerf bij horeca op Koudenhoorn. <i>Toelichting:</i> Na uitgebreid overleg zijn de Historische Scheepswerf en de gemeente niet tot overeenstemming gekomen. Ruïne van Teylingen: faciliteren ontwikkeling van de Ruïne van Teylingen en omgeving. <i>Toelichting:</i> Naar aanleiding van het raadsbesluit van september 2018 is uitgebreid overleg gevoerd met grondeigenaren. De fase van beeldvorming is zo goed als gereed.
Uitvoeren visie op Recreatie en Toerisme	Visie op Recreatie en Toerisme uitvoeren (t/m 2020). Onderdelen van de visie zijn onder andere wandelen, fietsen, varen, verblijfsrecreatie, regiomarketing, ligplaatsen voor pleziervaartuigen in jachthavens en voorzieningen zoals horeca aan water. Deze onderdelen worden grotendeels uitgevoerd in de gebiedsprogramma's Leidse Ommelanden, B(I)oeiende Bollenstreek en Hollands Utrechtse Plassenberaad. <i>Toelichting:</i> In 2018 is tussentijds getoetst of de uitvoering van het programma bijgestuurd moet worden bijgestuurd. Hiertoe bleek geen aanleiding
 Terug naar doelenboom	
Toeristische sector: belangrijke economische pijler	
Doorontwikkelen regiomarketing	Regiomarketing wordt samen met onze partners verder vormgegeven in de uitvoering van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek. <i>Toelichting:</i> De business case 'Regiomarketing' is onderdeel van de Economische Agenda, en krijgt onder coördinatie van de Economic Board Duin- en Bollenstreek (EBDB) zijn beslag. EBDB vertstrekt twee maal per jaar voortgangsrapportages.
Stimuleren en faciliteren ondernemerschap in de sector	Gewenste recreatieve en toeristische initiatieven worden ondersteund en gefaciliteerd. Waar mogelijk wordt hierop proactief gehandeld op het gebied van bijvoorbeeld bestemmingsplannen. <i>Toelichting:</i> Vooruitlopend op de Omgevingswet hanteren we bij initiatieven het principe 'Ja, mits...'. Wanneer initiatieven niet passen binnen bestaande kaders, gaan wij standaard met initiatiefnemers in gesprek om te kijken hoe het initiatief wel passend te maken is. Ondernemers (Teylingen Ondernemers Vereniging, Land- en Tuinbouw Organisatie e.d.) worden betrokken bij plan- en visievorming. <i>Toelichting:</i> Bij het opstellen van plan- en visievorming trajecten hebben we verschillende belanghebbenden betrokken.
 Terug naar doelenboom	
Versterken (regionale) economie	
Verbreden rol en versterken uitstraling Economic Board	Samenwerking met Economic Board verder concretiseren. <i>Toelichting:</i> In 2018 is de stichting Economic Board Duin- en Bollenstreek op- en ingericht. Er is door de Economic Board een programmadirecteur aangetrokken, en de uitrol van de Economische Agenda is in gang gezet.

	Organiseren van bijdragen door ondernemers en overheid voor het versterken van de economische kracht van de streek (vanaf 2016). <i>Toelichting:</i> Teylingen had een Ondernemersfonds waarvan besloten is het niet voort te zetten. Er wordt gezien hoe financiering anders dan publiek georganiseerd kan worden.
Opstellen regionale economische visie	Uitvoeren van de agenda behorende bij de Economische Visie voor de streek. <i>Toelichting:</i> De Economische Agenda Duin- en Bollenstreek is opgesteld. Daarnaast is in regionaal verband in beeld gebracht wat de verwachte ontwikkelingen op het gebied van bedrijventerreinen en kantoren zijn, zodat gemeenten op basis hiervan keuzes kunnen maken (ontwikkelen en/of saneren). . Aan de hand van de gezamenlijke economische visie, het bedrijfsleven stimuleren om zich verder te organiseren en ontwikkelen als gesprekspartner. Onderdeel daarbij is het stimuleren van park- en city management. <i>Toelichting:</i> Er is een bijdrage geleverd aan het onderzoek naar de doorontwikkeling van de Teylingse Ondernemers Vereniging. Park- en citymanagement is opgenomen in de Duurzaamheidsagenda én opgenomen in het convenant met stichting Citymanagement Teylingen.
Faciliteren en ondersteunen GOM	Verbinding versterken tussen de Economic Board en de Greenport Ontwikkelings Maatschappij (GOM), met als doel de uitvoering programma GOM (vanaf 2017) te versnellen. <i>Toelichting:</i> Het versnellen van het uitvoeringsprogramma GOM is als business-case toegevoegd aan de Economische Agenda. ja
→ Terug naar doelenboom	
Stimuleren en faciliteren van lokaal ondernemerschap	
Faciliteren ondernemersfonds bij gedragen initiatief	Het ondersteunen van de uitvoering van het Ondernemersfonds Teylingen. <i>Toelichting:</i> De gemeente is in 2017 gestopt met de financiering van het Ondernemersfonds. Het fonds heeft nog wel de beschikking over een budget dat is opgebouwd in de voorgaande jaren. De gemeente heeft hier geen zeggenschap over. Jaarlijks wordt over het Ondernemersfonds Teylingen gerapporteerd. <i>Toelichting:</i> De gemeente is gestopt met de financiering van het Ondernemersfonds. Dus er volgen geen jaarlijkse rapportages meer.
Ondersteunen startende ondernemers	Verkennen van mogelijkheden om startende ondernemers te ondersteunen (2017-2018). <i>Toelichting:</i> Voor het ondersteunen van startende ondernemers is aangesloten bij het programma van de Economic Board waarin het starten van een Ondernemershuis en het uitwerken van een investeringsfonds voor innovatieve startende ondernemers beide als projecten zijn opgenomen. Citymanagement vormt de verbindende factor bij invulling leegstaande winkelpanden. <i>Toelichting:</i>

	Daar waar mogelijk ontplooit de citymanager activiteiten om leegstand tegen te gaan. Gezien de ontwikkelingen in de detailhandel is dit een lastige opgave.
Beperken (ruimtelijke) regels die het ondernemerschap belemmeren	Samen met ondernemers wordt in Bollenstreekverband geïnventariseerd welke overbodige regels beperkingen opleveren voor onze ondernemers (2017-2018). <i>Toelichting:</i> Het nog op te richten Ondernemershuis Duin- en Bollenstreek (een van de projecten uit de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek) moet een rol gaan spelen bij het inventariseren van overbodige regels die beperkingen voor ondernemers opleveren. Door latere besluitvorming en dus oprichting van de Economic Board is er 2018 nog niet gestart met de oprichting van het Ondernemershuis. Overigens bij de in participatie op te stellen Omgevingsvisie en Omgevingsplan worden nieuwe regels gesteld. Daarbij worden uiteraard ervaringen uit het verleden meegenomen.
 Terug naar doelenboom	
Versterken van lokale detailhandel	
Uitwerken uitvoeringsprogramma detailhandel met ondernemers	Vormgeven van centrummanagement door de ondernemers, ondersteund door de gemeente. <i>Toelichting:</i> Er is met Stichting Citymanagement een nieuw convenant afgesloten.
	Uitvoering door Citymanagement van de vastgestelde activiteiten- en projectenlijst. Hierbij is een rolverdeling tussen Citymanagement, ondernemers en gemeente afgesproken. <i>Toelichting:</i> Het convenant met Citymanagement is geëvalueerd. Bevindingen en ervaringen hebben als opmaat gediend voor het nieuw afgesloten convenant en bijbehorende werkafspraken.
Stimuleren van Uitvoering UP detailhandel, door ondernemers	Stimuleren en faciliteren overleg tussen vastgoedeigenaren en detailhandelondernemers over het (door)ontwikkelen van de winkelcentra. <i>Toelichting:</i> Dit punt is verplaatst naar het traject rond het opstellen van de centrumvisie.
	Stimuleren en faciliteren van promotie en marketing van de winkelcentra door het Citymanagement. <i>Toelichting:</i> Onderdeel van de afspraken met Citymanagement is dat zij hierin een aanjagende rol vervullen.
 Terug naar doelenboom	
Optimalisering bedrijventerreinen in regionaal verband	
In beeld brengen van (regionale) problematiek bedrijventerreinen	In regionaal verband een bedrijventerreinenstrategie opstellen om de samenhangende problematiek rondom bedrijventerreinen aan te kunnen pakken (2017-2018). <i>Toelichting:</i> Er is in regionaal verband in beeld gebracht wat de verwachte ontwikkelingen op het gebied van bedrijventerreinen en kantoren zijn, zodat gemeenten op basis hiervan keuzes qua ontwikkeling en/of sanering kunnen maken.
Stimuleren revitalisering	In subregionaal (Duin- Bollenstreek) verband een bedrijventerreinenstrategie opstellen om de samenhangende problematiek

bedrijventerreinen, in regionaal verband	rondom bedrijventerreinen aan te kunnen pakken. De mogelijkheden om revitalisering van bedrijventerreinen te stimuleren maken hier onderdeel van uit. <i>Toelichting:</i> Er is in regionaal en gemeentelijk verband besloten om, alvorens op uitvoering en actie te richten, in beeld te brengen welke kansen en belemmeringen er aan mogelijke ontwikkeling, revitalisering of sanering hangen. Op basis hiervan kan besluitvorming over handelen geschieden.
Stimuleren optimaal ruimtegebruik op bedrijventerreinen	In overleg met ondernemers worden de mogelijkheden tot optimaal ruimtegebruik op bedrijventerreinen verkend (vanaf 2017). <i>Toelichting:</i> Op basis van mogelijke besluitvorming over bedrijventerreinen kan samen met ondernemers gekeken worden of en hoe anders met ruimte op bedrijventerreinen omgegaan kan/moet worden.

Collegewerkprogramma 2018-2022

Voldoende recreatievoorzieningen en groen dicht bij huis in met een open landschap	
P17	We geven onverminderd uitvoering aan het gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden en het Hollands-Utrechts plussengebied. Daarmee geven we invulling aan de regionale groeninfrastructuur (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Dat doen we door als gemeente vertegenwoordigd te zijn in de ambtelijke en bestuurlijke overleggen. Daarnaast zijn er projecten ingediend bij de regionale samenwerking Leidse Ommelanden en Duin- en Bollenstreek. Deze projecten worden uitgevoerd.
P18	Bij de ontwikkeling van een woningbouwlocatie is er aandacht voor een goede kwaliteit van groen- en recreatieve voorzieningen in de wijk. Daarbij wordt steeds de verbinding gemaakt met en aansluiting gezocht bij bestaande recreatiegebieden en -voorzieningen in de omgeving en wordt aangesloten op de omliggende en regionale groeninfrastructuur (2018-2022). <i>Toelichting:</i> In het gemeentelijke programma van eisen (PvE) zijn criteria opgenomen voor de onderdelen water en groen voor nieuwbouwlocaties. In programma 1 (Ruimte) is het thema aantrekkelijk en open landschap geborgd, o.a. via de onderdelen bestemmingsplannen, de deelname aan de Greenport en GOM. Op regionaal niveau zorgen we dat de recreatieve netwerken aansluiten op de kernen in de streek.
 Terug naar doelenboom	
Waarde erfgoed	
P34	Voor het behoud van onze monumenten maken we een keer per twee jaar een volledige ronde langs alle monumenten. Onderzocht wordt dan of maatregelen nodig zijn voor behoud van het monument en ter voorkoming van verval. Mochten er plannen zijn voor ontwikkeling van het monument, dan is de eerste stap: ontwikkeling met behoud van. Mocht dat niet lukken, dan wordt onderzocht waaruit de herontwikkeling dan kan bestaan (2018-2022). <i>Toelichting:</i> In de Erfgoedwet is een instandhoudingsplicht Rijksmonumenten opgenomen. Voor gemeentelijke monumenten is dit geregeld in de Erfgoedverordening Teylingen 2018. Met de tweejaarlijkse ronde kunnen we maatregelen nemen als het nodig is.

	Behoud en bescherming van cultuurhistorische waarden staat voorop. Binnen deze uitgangspunten zijn vaak voldoende mogelijkheden om erfgoed in overleg met de initiatiefnemer en/of eigenaar te ontwikkelen en/of te beleven.
→ Terug naar doelenboom	
Inzet op regionale economische agenda → 	
01	We ondersteunen en faciliteren de Economic Board bij de uitvoering van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Naast bijdragen aan de business cases van de Economische Agenda, en de bijdrage aan de bekostiging van het programmabureau middels de business case 'governance', is ambtelijke capaciteit beschikbaar gesteld om projecten waarbij de overheid betrokken is, optimaal te laten verlopen (in ieder geval wat het overheidsdeel betreft).
02	Dit doen we door een financiële bijdrage te verstrekken en actief deel te nemen aan projecten waar de gemeenten partner zijn zoals bijvoorbeeld het Ondernemershuis, Bereikbaarheid en Onderwijs & Arbeidsmarkt (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Projecten van de Economische Agenda die een actieve rol vanuit de overheid vragen, worden middels ambtelijke en (waar nodig) bestuurlijke inzet ondersteund. Daarnaast wordt ambtelijk en bestuurlijk een verbindende, adviserende en kennisdelende rol gespeeld waar gewenst.
→ Terug naar doelenboom	
Integrale visie voor alle centra & actualisering detailhandelsvisie	
06	We ontwikkelen drie centrumvisies, waarin staat wat fysiek-ruimtelijk en beleidsmatig nodig is om de centrumambities te verwezenlijken. Als onderdeel van de drie centrumvisies wordt een detailhandelsvisie opgesteld (2018-2019). <i>Toelichting:</i> Vorbereidingen voor aanbesteding aan de marktpartijen zijn getroffen en afgerond. De uitvraag voor de marktselectie heeft in het 4^e kwartaal plaats gevonden. De daadwerkelijke selectie vindt plaats in 2019 waarna er gestart kan worden met het visievormingstraject.
→ Terug naar doelenboom	
Integrale benadering van de leefomgeving	
07	Ondernemers kunnen een bijdrage leveren aan het bevorderen van ontmoeting en bestrijden van eenzaamheid. Vanuit het perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen vragen wij hen om aandacht hiervoor, bijvoorbeeld door zich in te zetten voor activiteiten of evenementen die ontmoeting stimuleren (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Dit behoeft onze aandacht en zal verder worden uitgewerkt in 2019.
→ Terug naar doelenboom	
Jaarrond aandacht voor toerisme	
08	We geven onverminderd uitvoering aan het gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden en het Hollands-Utrechts plassengebied en steun aan de uitvoering van de businesscase Regiomarketing binnen de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Dat doen we door als gemeente vertegenwoordigd te zijn in de ambtelijke en bestuurlijke overleggen. Daarnaast zijn er projecten ingediend bij de regionale samenwerking Leidse Ommelanden en Duin- en Bollenstreek. Deze projecten worden uitgevoerd.

	De business case 'Regiomarketing' is onderdeel van de Economische Agenda, en krijgt onder coördinatie van de Economic Board Duin- en Bollenstreek zijn beslag. Voortgang wordt door EBDB twee maal per jaar gerapporteerd.
O9	We organiseren een bijeenkomst met stakeholders op het gebied van promotie & marketing, recreatie en toerisme om te bepalen wat er noodzakelijk is en wie wat moet doen om het jaar rondtoerisme te bevorderen. Hierbij wordt onder andere gekeken naar promotie en marketing, toeristische attracties, evenementen, slecht weer voorzieningen en duurzaam water- en dagtoerisme (2018). <i>Toelichting:</i> In Q1 2019 zal een stakeholderbijeenkomst plaatsvinden op gebied van promotie/marketing en toerisme/recreatie. Hier wordt bekeken of er onbenut potentieel is en wordt gezien of de huidige visie 'geactualiseerde visie recreatie & toerisme 2016-2020' nog de juiste en gewenste koers aangeeft. Er kan besloten worden om de huidige visie op een aantal punten aan te scherpen of een nieuwe visie te ontwikkelen.
O9	Het behoud, het benutten en het verder ontwikkelen van ons erfgoed heeft onze aandacht. De ruïne van Teylingen is hierin een voorbeeld die we als parel van Teylingen en de Duin- en Bollenstreek willen ontwikkelen. De tuinen van de ruïne bieden mogelijkheden om onze identiteit als Bollenstreek te bestendigen en daarnaast jaarrond toeristisch en cultureel aanbod aan te bieden (2018-2019). <i>Toelichting:</i> De als vingeroefening in September 2018 aan de raad gepresenteerde Visie Tuinen van Teylingen is samen met eerdere vanuit participatie tot stand gekomen mogelijke ontwikkelings-modellen: 1) Heerlijkheid Teylingen, 2) Ruïnetuin Teylingen, 3) Middeleeuws bouwspektakel, 4) Kasteel- en congrespark Teylingen, aan betrokken bewoners en bedrijven voorgelegd. Opgehaalde reacties en aanvullende nieuwe ideeën zijn vastgelegd in de afrondende Notitie Beeldvorming die in Januari 2019 aan de Commissie Welzijn is gepresenteerd.
 Terug naar doelenboom	
Een goed ondernemersklimaat & de circulaire economie	
O10	We stimuleren en ondersteunen ondernemers die investeren in innovatie en verduurzaming. We doen dit onder andere via het innovatiefonds van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek, het oprichten van een duurzaamheidsmaatschappij Teylingen (DMT), de Duurzaamheidsprijs en de projecten van het programmabureau Greenport zoals het project Vitale Teelt (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Bij de totstandkoming van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek is bepaald dat duurzaamheid randvoorwaardelijk is voor verschillende ontwikkelingen, zo ook economische. De Economic Board Duin- en Bollenstreek coördineert uitvoering van de Economische Agenda, en heeft een opgave waarin duurzaamheid een expliciete plaats inneemt. De Economic Board Duin- en Bollenstreek verstrekt tweemaal per jaar een voortgangsrapportage over de voortgang van uitvoering van de opgave. In 2018 is veel werk verzet om de duurzaamheidsmaatschappij tot stand te brengen. In januari 2019 heeft de raad van Teylingen hier positief over besloten. Meermaker Teylingen, zoals de duurzaamheidsmaatschappij officieel zal gaan heten, wordt definitief opgericht. In 2017-2018 is de Duurzaamheidsprijs voor ondernemers weer opgestart. Uit een groot aantal deelnemers zijn vier finalisten gekozen, en in oktober is een prijswinnaar bekendgemaakt tijdens een drukbezochte bijeenkomst. Na een evaluatie is besloten ook in het jaar 2018-2019 een Duurzaamheidsprijs te organiseren. Het projectbureau Greenport Duin- en Bollenstreek heeft bijgedragen aan en/of meegewerkt aan meerdere projecten zoals de projecten Vitale Teelt, het Nieuwe Verwerken en Innovatie makelaar Greenport 3.0.

O11	We geven bij inkooptrajecten lokale ondernemers zo veel als juridisch mogelijk de kans op gunning (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Daar waar het wettelijke mogelijk is, streven we ernaar om lokale ondernemers uit te nodigen om deel te nemen aan een aanbesteding. Deze mogelijkheid bestaat bij enkelvoudige en meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedures.
O12	We maken nieuwe, meerjarige afspraken over de rol van citymanagement (2018). <i>Toelichting:</i> In het 4^e kwartaal van 2018 zijn er nieuwe conventsafspraken gemaakt en vastgesteld door het college.
O13	De functie van bedrijfscontactfunctionaris wordt ingebed in het team Informatiecentrum (2018). <i>Toelichting:</i> In december 2018 is besloten om de formatieplaats van de bedrijfscontactfunctionaris per 1 januari 2019 over te hevelen naar het team Informatiecentrum. Vanaf dan wordt de functie daar verder vormgegeven.
  Terug naar doelenboom	
Een open en vitaal buitengebied	
O14	We geven onverminderd steun aan de herstructurering van de Greenport en ondersteunen de GOM bij de invulling van de opgave. We participeren in de realisatie van de doelstellingen van de GOM op het gebied van het ontwikkelen van GOM-woningen, het tegengaan van verrommeling en het verbeteren van het landschap (2018-2022). <i>Toelichting:</i> Het versnellen van het uitvoeringsprogramma van GOM is opgenomen als business-case van de Economische Agenda.
  Terug naar doelenboom	
Bloei van bestaande bedrijventerreinen	
O15	In samenwerking met de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek wordt een kwalitatieve regionale bedrijventerreinenanalyse opgesteld (2018). <i>Toelichting:</i> De analyse is gereed en gedeeld met de raden in het najaar van 2018. Uitkomst was dat er een (autonome) groeivraag naar bedrijventerreinen verwacht kan worden. Maar deze zonder expliciete keuzes om vraag uit andere regio's te faciliteren, binnen de bestaande 'zachte' (nog niet bestemde en / of uitgegeven) gefaciliteerd kan worden. Momenteel wordt verkend of en welke gezamenlijke strategie gevolgd kan worden om vraag en antwoord kwalitatief en tijdig in lijn te brengen.

3.2.4. Met wie werkten we samen?

- Holland Rijnland, een samenwerkingsorganisatie van 14 gemeenten die gelegen zijn tussen de metropoolregio's Amsterdam en Rotterdam Den Haag. In de domeinen maatschappij, economie en leefomgeving faciliteert Holland Rijnland regionale samenwerking.
- Economic Board Duin- en Bollenstreek is een stichting die (als verbonden partij) de uitvoering en uitrol van de economische agenda coördineert.

3.2.5. Prestatie-indicatoren

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Begroting 2018	Realisatie 2018 "Waar staat je gemeente"
Economie	Functiemenging. De functiemengings-index (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.	%	50%	2017: Teylingen 51,1%, Nederland 52,4% 2016: Teylingen 51,5%, Nederland 52,2%
Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	115,0	2018: Teylingen 116 Nederland 125 2017: Teylingen 111 Nederland 120,3

Vervallen m.i.v. november 2017: de indicator 'Bruto Gemeentelijk Product'. Deze indicator is vervallen omdat deze indicator niet duurzaam blijkt te zijn. Voortzetting van deze indicator zou een aanpassing van definities en onderliggende berekenen betekenen, waardoor de resultaten in de loop van de tijd onvergelijkbaar worden.

Indien gegevens 2018 niet worden getoond komt dit omdat op moment van schrijven deze nog niet bekend zijn. Deze kunt u na het schrijven vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Wat zijn de voor dit hoofdstuk relevante documenten?

- Visie op recreatie en toerisme
- Economisch Beleidsplan
- DPO (Distributie Planologisch Onderzoek)
- Detailhandelsvisie Teylingen
- Economische Agenda Greenport Duin- en Bollenstreek

3.2.6. Wat heeft het gekost?

Baten en lasten voor programma Toerisme en Economie € x 1.000				
Lasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-89	-79	-79	-93
Beheer overige gebouwen en gronden	-148	-24	-20	-47
Economische ontwikkeling	-913	-1.287	-1.034	-788
Economische promotie	-32	-30	-30	-23
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-230	-345	-347	-298
Totaal Lasten programma	-1.412	-1.765	-1.510	-1.250
Baten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	128	106	106	91
Economische ontwikkeling	99	130	130	133
Economische promotie	6	0	0	12
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	50	72	72	63
Totaal Baten programma	283	308	308	299
Saldo programma voor bestemming	-1.128	-1.457	-1.201	-951
Storting in reserves		0	0	0
Onttrekking aan reserves		385	420	297
Saldo programma na bestemming	-180	-1.072	-782	-654

3.3. Programma 3: Sociaal Domein

Portefeuillehouder: **Wethouder Arno van Kempen**
Wethouder Bas Brekelmans
Domein: **Maatschappelijke ontwikkeling**

3.3.1. Visies & thematisering

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
Visie In 2016 zijn wij gestart met het vormgeven van de transformatie binnen het sociaal domein. De transformatie is een langdurig proces dat de komende jaren wordt doorgezet. Thema's Innovatie De (grote) uitdaging is om uitwerking te geven aan de achterliggende gedachte van de 3 decentralisaties dat inwoners in onze gemeente allemaal mee kunnen doen, de verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf, voor elkaar en de leefomgeving. Voor inwoners voor wie dat geheel of gedeeltelijk niet haalbaar is, organiseren we tijdelijke of langdurige hulp of ondersteuning. Uitgangspunt is om binnen het door het Rijk gegeven budget te blijven. De ambitie is van de ondersteuning meer maatwerk te maken die uitgaat van de één gezin één plan gedachte, maar die ook aansluit op vormen van zorg, zowel thuis als intramuraal. De uitdaging is het slimmer te organiseren én kosten te besparen. Innoveren is ook (meer) gebruik maken van de kracht van de samenleving. Dit ontwikkelen we in co-creatie met het werkveld om in gezamenlijkheid te komen tot creatieve oplossingen en werkwijzen. Sinds 2016 hebben we een kwaliteitsimpuls gegeven door een ontschotter Jeugd en WMO. We werken langs een taskforce-aanpak met enerzijds het doorbreken van systemen en anderzijds het bijdragen aan doorontwikkeling van het beleid. Het ontschottingsprogramma is medio 2018 geëvalueerd. De aanbevelingen uit deze evaluatie worden nu ter uitvoering gebracht door een interne projectleider. In 2018 is in dat kader ook meegedaan aan een project van de VNG, de Village Deal. Dit heeft bijgedragen aan het doel van het ontschottingsprogramma: iedereen denkt en werkt als een ontschotter, zodat wij en onze partners werken volgens de bedoeling en wij	Visie <u>Energiek en sociaal Teylingen</u> Een sociaal, klantgericht en rechtvaardig beleid waarbij mensen – en niet de regels – centraal staan. Daarbij gaan we uit van de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. We creëren hiervoor de randvoorwaarden, met als doel een energieke en krachtige samenleving. Degenen die het niet op eigen kracht redden, ondersteunen we actief. Daarbij gaan we uit van wat mensen wél kunnen en stimuleren we talenten. We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de samenleving. We hebben speciaal oog voor maatwerk en de menselijke maat. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. Thema's <u>Individuele vrijheid en verantwoordelijkheid</u> Ieder mens heeft het recht om zelf keuzes te maken. Dat geldt in ieder geval voor ieders leefwijze. Dat respecteren wij. Ook als mensen hulp of zorg nodig hebben, bepalen ze dat in eerste instantie zelf. <u>Passende hulp en zorg voor iedereen</u> We hebben extra aandacht voor oudere en kwetsbare inwoners van Teylingen. We verkorten de wachttijden in de jeugdhulp en bieden jongeren hulp en begeleiding. We maken realistische begrotingen en werken via transformatieprogramma's aan vernieuwing van de zorg en het terugdringen van kosten. We werken het actieprogramma dementievriendelijke gemeente verder uit. Inwoners met een geestelijke en/of lichamelijke beperking bieden we een sociaal vangnet aan en extra begeleiding naar een passende vorm van zorgverlening, werk of dagbesteding.

hiermee onze inwoner beter kunnen de hulp kunnen bieden die nodig is. Het ontschottingsprogramma wordt ook in 2019 uitgevoerd.

Preventie

We verwachten dat, als we inzetten op preventie, we minder snel specialistische hulp nodig hebben. Is het Jeugd en Gezinsteam (JGT) vroegtijdig betrokken bij bepaalde problematiek, dan kan de hulp die het JGT biedt soms voorkomen dat een kind specialistische zorg nodig heeft. Of dit in de praktijk ook zo gaat werken moet nog bewezen worden.

Preventie richt zich ook op mensen die nog geen zorg en ondersteuning nodig hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld om mensen te stimuleren zelf hun woning levensloopbestendig te maken, zodat ze langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Of hen bijvoorbeeld te stimuleren actief deel te nemen aan de samenleving door vrijwilligerswerk.

Het niet voldoende beheersen van de Nederlandse taal en onvoldoende vaardig zijn in rekenen zijn vaak knelpunten waardoor burgers in de problemen komen met hun gezondheid en financiën. Hierdoor wordt vaker een beroep gedaan op voorzieningen in de zorg, in de bijstand of maatschappelijke opvang. Het preventief en curatief inzetten van scholing en begeleiding op de Nederlandse taal en rekenen zijn een instrument om het beroep op voorzieningen terug te dringen.

WMO

In de Kadernota WMO Bollen 5 2015-2018 is onderstaande visie opgenomen:
'De inwoners van de Duin- en Bollenstreek kunnen allemaal meedoen, kunnen zich ontplooiën en verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf, voor elkaar en de leefomgeving. Voor de groep inwoners voor wie dat geheel of gedeeltelijk niet haalbaar is, is tijdelijke of langdurige ondersteuning beschikbaar.'

Met de in 2016 opgestelde 'Transformatie-agenda' ligt er een uitvoeringsplan om de uitwerking van deze Kadernota WMO 2015-2018 verder vorm te geven. Onderwerpen die in deze Transformatie-agenda een plek krijgen, zijn onder andere het vormgeven van de toegang, mantelzorg en de vernieuwing van respijtzorg, de 18-/18+ problematiek en de

We breiden de Verordening Leerlingenvervoer uit voor 'schrijnende gevallen'. We pakken armoedebestrijding integraal aan.

Wij zorgen voor ruimte voor beschermd en begeleid wonen voor inwoners met psychische-, sociale- en maatschappelijke problemen die geen zelfstandige woonruimte kunnen vinden. We doen dit samen met onder andere de woningcorporaties. In 2022 komt ook de financiering van maatschappelijke zorg naar ons toe.

We blijven mogelijk maken dat inwoners gebruik kunnen maken van een PGB, naast de vormen van zorg die wij als gemeente voor onze inwoners inkopen/mogelijk maken.

Snelle toegang tot de juiste hulp

De Jeugd- en Gezinsteams en de Sociale Teams ontwikkelen zich verder als laagdrempelige toegang tot informatie- en hulp- en zorg-voorzieningen. We ontschotten regelingen en budgetten en er komt een makkelijk toepasbare digitale sociale zorgkaart.

Preventie en vroegsignalering

Het vroegtijdig signaleren van de behoefte aan zorg bij inwoners voorkomt veel ellende. We gaan daarom door met de Sociale Teams in de kernen. We betrekken hierbij ook de centra voor Jeugd en Gezin, scholen, artsen, verenigingen etc.

We hebben extra aandacht voor jongeren van 18-/18+, schoolverlaters van het voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs en jongeren die niet makkelijk een baan vinden. We doen dat samen met partners uit het onderwijs, zorg, werk, wonen en veiligheid. Samen met scholen en verenigingen zetten we in op het voorkomen van schooluitval en het vroegtijdig signaleren van eventuele leerachterstanden. Samen zetten we programma's op voor het vergroten van weerbaarheid en sociale vaardigheden/sociale veiligheid.

Bevorderen van betrokkenheid

We geven ruim baan aan initiatieven die ontmoeting en onderlinge betrokkenheid versterken en die eenzaamheid tegengaan. Denk aan Buurtkamers, Fietsmaatjes, Stichting Syrische vrouwen, etc. Aan verenigingen en organisaties die financiële ondersteuning of subsidie ontvangen, vragen we een maatschappelijke tegenprestatie. We gebruiken het Kindpakket om te zorgen dat kinderen in gezinnen met weinig geld deel kunnen nemen aan de samenleving.

verbinding van de WMO met Participatie en Jeugd, sport en cultuur en positieve gezondheid. Voor de uitvoering van deze plannen richten we ons waar mogelijk op buurt- en wijkniveau, met andere woorden: zo dicht mogelijk bij de inwoner.

De Transformatieagenda is een dynamische agenda die we in de komende jaren voortdurend blijven aanscherpen en bijsturen met onze maatschappelijke partners en de gemeenteraden. Tevens vormt de Transformatieagenda het instrument voor een continue dialoog met onze inwoners over behoeften, ervaringen en initiatieven.

Jeugdhulp

Wij kiezen voor een aanpak waarin zo compleet mogelijke, integrale oplossingen voor inwoners worden gezocht, bij voorkeur in de eigen leefomgeving, vanuit het principe:

1gezin/1plan/1regisseur. Centraal in de visie staat het gegeven dat iedereen een rol heeft in het opgroeien van onze jeugd, en als centraal doel is geformuleerd dat de jeugd in Teylingen gezond en veilig opgroeit. In ons jeugdhulpmodel is dit vertaald in hulp en ondersteuning die zo veel mogelijk is ingebed in het dagelijks leven van de kinderen.

Werk

We willen dat iedereen die kan werken, aan het werk is en niet aan de kant staat. We hebben blijvende aandacht voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en hierbij ondersteuning nodig hebben. Een baan geeft de garantie van inkomen en biedt de beste gelegenheid tot sociale participatie. Niet iedereen kan zonder tussenstap direct vanuit een uitkering aan de slag gaan. Het opdoen van werkervaring kan helpen deze stap te verkleinen. Dit kan variëren van het opdoen van ervaring bij een Teylings bedrijf tot meedraaien bij de gemeente in een administratieve functie of op een andere passende plek. Het ontzorgen van de werkgever is hierbij een randvoorwaarde.

Medio 2016 is het Servicepunt Werk van start gegaan waarin de re-integratieactiviteiten van de sociale diensten en de Mare Groep in de subregio Duin- en Bollenstreek zijn samengebracht. De hoofddoelen van de samenwerkende partners in het Servicepunt Werk zijn:

- Betere aansluiting van vraag en aanbod op de lokale, subregionale en regionale arbeidsmarkt

Waardering voor ondersteuning

We hebben grote waardering voor vrijwilligers en mantelzorgers. We zorgen ervoor dat zij de ondersteuning van hulpbehoevenden adequaat kunnen uitvoeren en op gezette tijden worden ontlast van hun zware activiteiten. We ondersteunen hun werk met bijvoorbeeld opleiding of met andere opties, zoals respijtzorg.

Onderwijs als investering in succes en persoonlijke groei

De eerste levensjaren van ieder mens leggen het fundament voor een leven lang leren en ontwikkelen. De gemeente heeft vooral een taak in het faciliteren van duurzame locaties, waar de talenten van kinderen ontwikkeld kunnen worden. In Teylingen geven brede scholen en Integrale Kind Centra invulling aan voor- en buitenschoolse opvang en ontwikkeling, onderwijs, sport en cultuur. We motiveren onderwijsinstellingen tot duurzaamheidsonderwijs en hebben meer aandacht voor volwassenenonderwijs en laaggeletterdheid. We stimuleren dat combinatiefunctionarissen meer in de praktijk op scholen ingezet worden.

Metten is weten

We houden goed in de gaten wat het resultaat is van onze inspanningen en hoe oorzaak en gevolg zich tot elkaar verhouden. Zo kunnen we bijsturen als dat nodig is. We staan open voor lessen van andere gemeenten en voor nieuwe trends en ontwikkelingen, zoals datagedreven werken.

Sport voor iedereen

Sport en bewegen is niet alleen ontspannend en gezond. Het biedt ook kans om elkaar te ontmoeten. We doen daarom een proef met buurtsportcoaches en faciliteren en stimuleren de breedte- en topsport. Incidenteel ondersteunen we topsportevenementen. We breiden de sport- en cultuurregeling uit, zodat iedereen kan sporten en bewegen en geven voorlichting over gezonde voeding. We zorgen voor voldoende en duurzame accommodaties, ook voor ook voor sporters die niet bij een vereniging zijn aangesloten. We onderzoeken ook de mogelijkheden om sporten buiten verenigingsverband te stimuleren, bijvoorbeeld met een sporthoekje in de parken. We behouden zwembad Wasbeek en spelen een verbindende rol bij kansrijke

• Meer uitstroom naar werk en re-integratie samen met en bij werkgevers • Effectieve(re) toeleiding naar werk • Excellente dienstverlening voor werkgevers en werkzoekenden De dienstverlening richting werkgevers richt zich op vier speerpunten: 1. Matching van vraag en aanbod 2. Vraagcreatie ten behoeve van matching 3. Trainingen en opleidingen 4. Social Return on Investment (SROI) In 2018 is verder gewerkt aan het stevig neerzetten van deze organisatie in de regio en bij de werkgevers. De ISD Bollenstreek blijft namens de gemeente Teylingen de verantwoordelijkheid houden voor de uitvoering van het onderdeel inkomen. Vluchtelingen De instroom van vluchtelingen neemt flink af, dat komt met name door de Turkije-deal. Waar we als gemeente in 2015 en 2016 geconfronteerd werden met een fors verhoogde taakstelling voor de huisvesting van statushouders, ligt deze taakstelling voor dit jaar een stuk lager. Ter vergelijking: de taakstelling voor 2016 bedroeg voor Teylingen 91 personen, voor 2017 ligt deze op 49 personen; een daling van 46%. De taakstelling 2018 was 51 personen. We hebben het jaar met 10 personen in de plus afgerond; dit betekent dat we voor de taakstelling van 2019 dus 10 personen minder hoeven te huisvesten. Onderwijs, sport en cultuur De gemeente heeft de wettelijke taak te zorgen voor de huisvesting van het onderwijs, het regelen van het vervoer van leerlingen naar onderwijsinstellingen buiten de gemeente en het voeren van regie over de leerplicht. Daarnaast is de (mede)verantwoordelijkheid voor de aansluiting onderwijs-jeugdhulp, onderwijs-arbeidsmarkt en aandacht voor jongeren in kwetsbare situaties voortgevloeid uit verschillende wetgevingen. Verder is de aandacht voor de overgangsmomenten een medeverantwoordelijkheid van gemeenten: overgang van jeugd naar volwassenheid (18-18+) in onderwijs en jeugdhulp, overgangen van voorschoolse voorzieningen naar school, primair onderwijs naar voorgezet onderwijs (VO), en VO naar MBO en arbeidsmarkt.	regionale initiatieven, zoals een regionaal 50-meterbad en een regionale 333-meter schaatsbaan. We voeren de kortgeleden vastgestelde Sportnota uit. We zetten meer in op gehandicaptensport.
--	--

Kunst in de buitenruimte is een speerpunt in het collatieakkoord. Het vastgestelde beleid rond kunst in de buitenruimte krijgt volgende jaren verdere uitrol. Kunst in de buitenruimte draagt bij aan een fijne en prettige leefomgeving. Tot op heden ligt de nadruk bij sport als 'sport als doel'; de gemeente faciliteert en stimuleert sport met het oog op gezondheid. Vooruitkijkend naar de nieuwe taken binnen het sociaal domein zal er sprake zijn van enige verschuiving hoe tegen sport aangekeken wordt. Het komende beleid zal zich breder inzetten en zich ook richten op 'sport als middel'. Bij 'sport als middel' wordt sportbeoefening gefaciliteerd, gestimuleerd en geregistreerd met het oog op sociale cohesie. We kijken als gemeente waar we de verbinding kunnen maken en waar sporters en sportverenigingen zich op kunnen inzetten. Lokale initiatieven die bijdragen aan een meer integrale aanpak van ons beleid en verbindingen leggen tussen verschillende delen van het Sociaal Domein, willen we stimuleren en faciliteren. Leerlingenvervoer Het GGZ-vervoer jeugd en de onderwijs-zorgarrangementen (inclusief vervoer) is toegevoegd aan het leerlingenvervoer. We bieden zoveel mogelijk maatwerk in de vorm van onderwijs-zorgarrangementen. Onderwijs zorgt voor een passende onderwijsplek en gemeenten verzorgen de randvoorwaarden zoals vervoer, wanneer nodig en passend binnen de verordening leerlingenvervoer. De exacte financiële consequenties zijn nu nog niet te overzien. Daar het leerlingenvervoer een zogenoemde 'open einde' regeling is, kunnen gemeenten aanvragen niet weigeren op basis van budget. Een nieuwe aanbesteding leerlingenvervoer is in gang gezet. In de meerjarenbegroting is een extra structureel bedrag geraamd van € 20.000.	
---	--

Welke externe ontwikkelingen speelden er?

- Het herstel van de economie heeft zicht in de tweede helft van 2018 ook vertaald naar een dalend aantal uitkeringsgerechtigden waaronder ook statushouders die mede door de inzet van het project statushouders zijn toegeleid naar onderwijs en of werk.
- Met de invoering van de Participatie wet (1/1/2015) is de instroom in de WSW gestopt. De bedoeling van de Participatie wet is om mensen met een beperking (fysiek, sociaal, mentaal) zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers te plaatsen. Voor wie zodanig veel begeleiding en/of aanpassingen aan de werkplek nodig heeft dat dit niet van een werkgever mag worden verwacht, is Beschut Werk (BW) in het leven geroepen.

Staatssecretaris Klijnsma heeft gemeenten per 1 januari 2017 verplicht een bepaald aantal plaatsen te creëren. Eind 2018 zijn er 6,7 plekken beschut werk

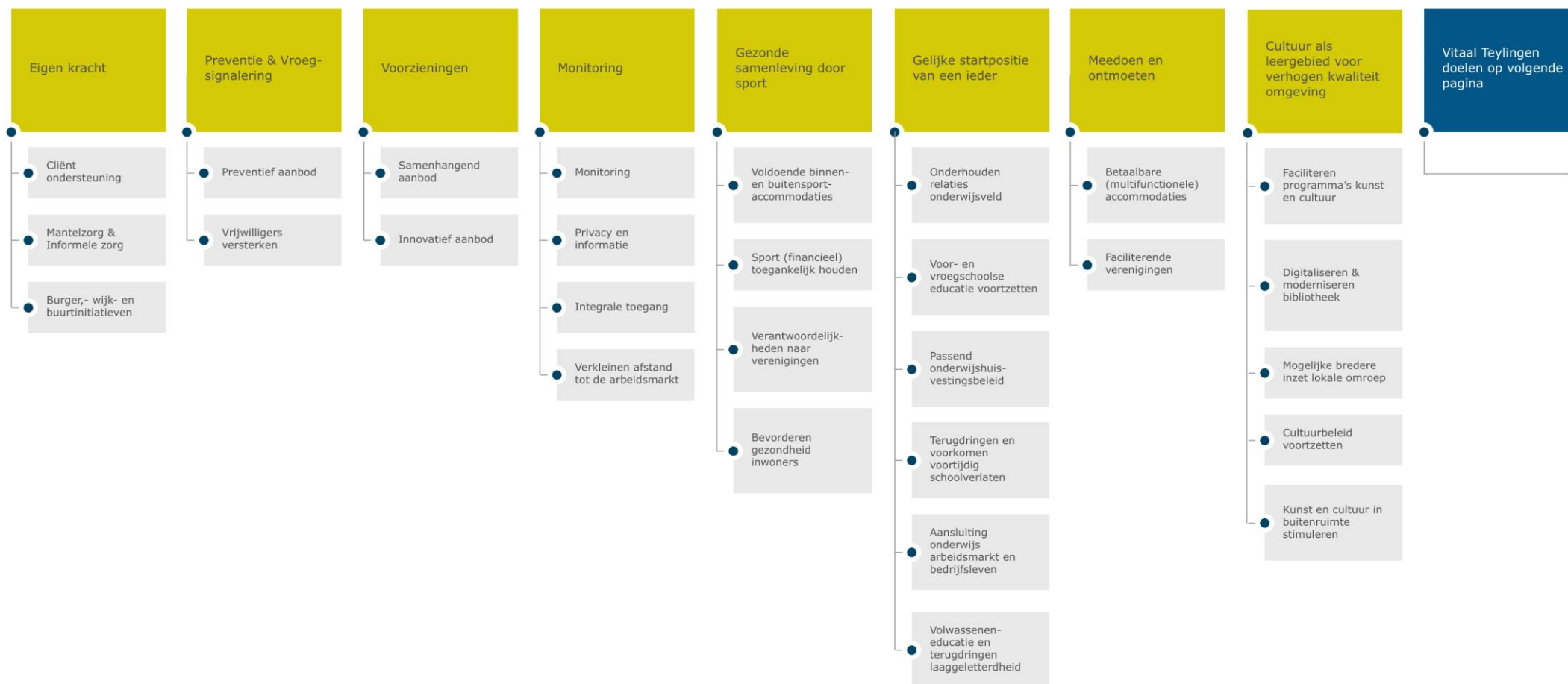
- van de acht te realiseren plekken gerealiseerd. Binnenkort komen er nog enkele personen na een periode proefplaatsing of stage in dienst. Waarmee de verwachting is dat we daarmee voldoen aan de gestelde plaatsingseisen
- In de Jeugdhulp zijn sectorbreed signalen over te snelle budgetdaling zodat er knelpunten ontstaan in het leveren van passende zorg. Gevolgen hiervan kunnen zijn bijvoorbeeld wachtlijsten. In 2018 is daarom het uitgangspunt rijksbudget=werkbudget losgelaten en is door de raad een realistische begroting vastgesteld. In 2018 is binnen de Holland Rijnland regio de financieringssysteem gewijzigd. Het solidariteitsbeginsel is losgelaten en hiervoor in de plaats is gekozen voor een drie jarig vereveningsmodel. Hetgeen betekent dat uiteindelijk afgerekend wordt op basis van jeugdhulp gebruik per gemeente. Voor Teylingen heeft deze wijziging voor 2019 een klein voordeel opgeleverd.
- De ontwikkelingen binnen het sociaal domein leiden tot een groter beroep op mantelzorgers en (zorg)vrijwilligers. Dit vraagt om een (regionale) visie op de inzet en de ondersteuning van deze groepen. In Teylingen is gewerkt aan het verder implementeren van de Doelenboom, die ontwikkelt is met mantelzorgers en organisaties met als centraal doel voor Teylingen: mantelzorgers kunnen balanceren tussen zorg, werk en tijd voor zichzelf.
- Stichting Welzijn Teylingen voert in opdracht van de gemeente een actief mantelzorg beleid uit. Zij werkt meer en meer wijk- en buurtgericht wordt actief informatie en advies aangeboden maar ook begeleiding, praktische en emotionele ondersteuning.
- Leerplichtigen in het eerste jaar van het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) lopen het grootste risico om uit te vallen. Voortgezet onderwijs (VO), voortgezet speciaal onderwijs (VSO) en MBO werken samen om uitval van deze leerlingen te voorkomen. De risico's op uitval hebben zich nu op andere plekken in het MBO gemanifesteerd. Om grip te krijgen op oorzaken wordt door het RBL een onderzoek uitgevoerd naar de relatie schooluitval en jeugdhulpgebruik. De resultaten van dit onderzoek en de aanbevelingen zijn eind schooljaar 2018-2019 beschikbaar.
- De meest recente leerlingenprognoses bevestigen de al eerder ingezette daling van het aantal leerlingen in Teylingen. Dit heeft gevolgen voor onze voorzieningen: het aanbod aan ruimte voor onderwijs moet in overeenstemming gebracht worden met de ruimtebehoefte.
- In 2018 is de wet harmonisatie peuterspeelzalen van kracht geworden. De wet schrijft voor dat de kwaliteitseisen en financiering gelijk getrokken worden voor kinderdagverblijven en peuterspeelzalen.
De harmonisatie peuterspeelzalen had in Teylingen al plaatsgevonden in 2017. Daarnaast werden er extra kwaliteitseisen gesteld aan de kinderopvangorganisaties, bijvoorbeeld het verhogen van het taalniveau van pedagogisch medewerkers naar niveau 3F. Hiervoor kwam in 2017 en 2018 extra geld naar de gemeente en dit is ingezet voor dit doel.
- Peuteropvang speelt een belangrijke rol in het terugdringen van onderwijsachterstanden. Vanuit het Rijk is de opdracht bij gemeenten gelegd om alle peuters van 2,5 tot 4 jaar twee dagdelen peuteropvang aan te bieden. Teylingen heeft dit aanbod gerealiseerd.
- De druk op de buitensportvoorzieningen blijft hoog. De nieuwe sportnota kiest richting voor de (nieuwe) rol en bijhorende doelstellingen van de gemeente en de samenwerking met de sportverenigingen.
- In 2018 was er in toenemende mate aandacht voor gezonde leefstijl vanuit het regeringsbeleid. Dit wordt meegenomen in het te ontwikkelen gezondheidsbeleid vanaf 2019.
- Sinds de economische crisis is de armoede in Nederland met ruim een derde gegroeid. Door deze explosieve groei is er vanuit het rijk hernieuwde aandacht voor het voorkomen en bestrijden van armoede. In 2017 heeft het rijk de gemeenten structureel extra middelen ter beschikking gesteld om kinderen in armoede te ondersteunen. In de raadsvergadering van april 2018 is een integrale beleidsnota " Armoedebelief Teylingen 2018-2021 vastgesteld en daarna is de uitvoer van dit beleid van start gegaan.

- In december 2018 is het convenant vroeg erop getekend met de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen en de woningcoöperaties wat beoogd schuldenproblematiek te voorkomen door hier vroeg bij te zijn en hulp aan te bieden.

Sociaal domein

Wat wilden we bereiken?

Vitaal Teylingen

Dit document is interactief

Klik op een hoofddoel om hierheen te springen

Klik op dit icoontje om hier terug te keren

↑ Terug naar inhoudsopgave

↑ Terug naar inhoudsopgave

3.3.3. Wat hebben we ervoor gedaan?

Hieronder geven we weer wat we hebben gedaan in 2018. We hebben onze opgaven daar waar mogelijk en relevant in nauwe samenwerking met onze maatschappelijke partners vorm gegeven. We hebben ook nadrukkelijk ingezet op communicatie en participatie. Tot slot is (sociale) duurzaamheid voor ons een belangrijk aandachtspunt geweest het afgelopen jaar. Zo hebben wij bijvoorbeeld bekeken op het fysieke vlak, (sport)accommodaties, hoe we hier invulling aan kunnen geven, maar we kijken ook naar de mate waarin besluiten van invloed zijn op de toekomst van latere generaties (houdbaarheid).

De uit te voeren activiteiten van 2018 golden voor alle drie de decentralisaties, bijvoorbeeld op het gebied van inkoop. Deze nemen we daarom niet op voor iedere "D" afzonderlijk. Uitgangspunt is een integrale benadering van de drie decentralisaties. Bovendien is de opgesomde lijst van activiteiten in onderstaande tabel geen uitputtende lijst. Gekozen is voor een aantal in het oog springende, relevante en/of politiek gevoelige onderwerpen. Een overzicht van de prioriteiten op het gebied van het sociaal domein is te vinden in de strategische agenda van het sociaal domein.

Collegewerkprogramma 2014-2018

SOCIAAL DOMEIN

Beleidsdoel	
Afgeleid beleidsdoel	
Eigen kracht	
Clïëntondersteuning	We subsidiëren MEE voor WMO en Jeugdhulp ondersteuning en implementeren een herziene visie op cliëntondersteuning. <i>Toelichting:</i> We zijn samen met 28 andere gemeenten koploper cliëntondersteuning. In het vierde kwartaal van 2018 zijn we aan de slag gegaan met het implementeren van de visie op cliëntondersteuning.
Mantelzorg en informele zorg	We stellen een actieplan op ten behoeve van mantelzorgondersteuning inclusief respijtzorg en rollen deze samen met onze partners uit. In samenwerking met mantelzorgers en zorg- en welzijnsprofessionals is afgesproken het volgende subdoel uit te werken: Mantelzorgers voelen zich serieus genomen door professionals van zorg- en welzijnsorganisaties, gemeenten en andere betrokken instanties. Daarnaast onderzoeken wij hoe respijtzorg met verblijf aangeboden kan worden. De mogelijke financiële gevolgen hiervan zijn nog niet opgenomen in de meerjarenbegroting. <i>Toelichting:</i> Aan mantelzorgers is door Welzijn Teylingen regelmatig gevraagd in hoeverre de geboden ondersteuning aansluit bij hun behoefte. Welzijn Teylingen biedt mantelzorgers informatie en advies, begeleiding, praktische en emotionele ondersteuning. Dit gebeurt zowel individueel als collectief, bijvoorbeeld in de mantelzorghuiskamer. Welzijn Teylingen organiseert de Dag van de Mantelzorg, een dag waarop mantelzorgers in het zonnetje worden gezet en elkaar kunnen ontmoeten. Voor het ophalen van het mantelzorgcompliment zijn diverse inloopmomenten waarbij gelegenheid is voor persoonlijk en onderling contact. Ook voert Welzijn Teylingen de Regeling Ondersteuning Mantelzorgers uit (voorheen de Regeling Huishoudelijke Hulp Toelage). Zorgorganisaties worden bewust gemaakt van het belang van aandacht en ondersteuning voor mantelzorgers via accounthouders. Zij vragen in accountgesprekken en via Welzijn Teylingen om extra aandacht en sluiten aan bij (keten)overleggen en netwerkbijeenkomsten met

	samenwerkingspartners. De eerste stap in de uitvoering van het actieplan respijtzorg is gezet via het voorstel "Omzetten Regeling Huishoudelijke Hulp Toelage in Regeling Ondersteuning Mantelzorg". De pilot respijtzorg met verblijf is in voorbereiding. Via het project 'Werk en Mantelzorg' wordt gewerkt aan mantelzorgvriendelijke organisaties. Ook dat levert respijt voor mantelzorgers op. We geven verder vorm aan de uitwerking van maatschappelijke zorg op lokaal niveau. Bij de transformatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang ligt de focus volgens het beleidskader maatschappelijke zorg 2017 - 2025 op sociale inclusie (van beschermd wonen naar beschermd thuis). We willen deze doelgroep van kwetsbare burgers meer in hun kracht zetten door de juiste woonvorm en hulpverlening als gemeente te faciliteren. <i>Toelichting:</i> Het beleidskader Maatschappelijke Zorg is uitgewerkt in een regionaal en subregionaal uitvoeringsprogramma "Omzien naar Elkaar" en vastgesteld door het college. Daaruit voortvloeiende activiteiten zijn op basis van dit uitvoeringsprogramma onderverdeeld in vier actielijnen: - de persoonlijke situatie is op orde (voorkomen dakloosheid, crisisopvang, Beschermd Wonen) - de informele ondersteuning is op orde (draagvlak in de samenleving, preventie) - de formele ondersteuning is op orde (personen met verward gedrag, bemoeizorg, wijkgerichte infrastructuur) - de organisatie is op orde (netwerk en bewustwording, doorontwikkelen projectstructuur, monitor).
Burger- wijk en buurtinitiatieven	We sluiten aan op initiatieven vanuit de samenleving die bijdragen aan het versterken van de sociale samenhang in wijken en buurten. <i>Toelichting:</i> Dit is uitgevoerd door onze wijkregisseurs in samenwerking met Welzijn Teylingen. De contactfunctionarissen en de sociale makelaars van Welzijn Teylingen stemmen hun activiteiten in wijken en buurten op elkaar af. Welzijn Teylingen is gestart met het vormen van buurtplatforms in 2 Teylingse wijken, BUURbook is het digitale platform dat hier bij wordt gebruikt. Wij steunen de Pilot zonder regels (transformatieagenda Bollen 5), dit is een pilot waarbij inwoners, maatschappelijk middenveld en lokale ondernemers maatschappelijke initiatieven kunnen aandragen. Het gaat hier om grote en kleine initiatieven waarbij de initiatiefnemers in bepaalde gevallen zelfs diensten van de overheid kunnen overnemen. De gemeente faciliteert de initiatieven bij de uitvoering als dat nodig is. <i>Toelichting:</i> Dit is in 2018 opgepakt in Bollen 5-verband als onderdeel van de Transformatieagenda. Lokaal zien we dat het Jacoba van Beierenfonds goed benut wordt door inwoners om maatschappelijke initiatieven aan te dragen. Hier zijn mooie resultaten uit naar voren gekomen. Denk aan de tovertafel voor mensen met dementie of het Repair Café Teylingen.
 Terug naar doelenboom	

Preventie en vroegsignalering	
Preventief aanbod	Op het gebied van WMO en Jeugdhulp zetten we in op versterking van het preventief aanbod. <i>Toelichting:</i> Er zijn in 2018 belangrijke stappen gezet in de interne en externe samenwerking en afstemming met andere partijen in Teylingen. We maakten afspraken met partijen om, waar nodig, het vaste aanbod van diensten los te laten en te doen wat nodig is. Zo kan aan gezinnen die dat nodig hebben langdurig een lichte vorm van ondersteuning geboden worden, waardoor dure zorg niet langer nodig is of zo min mogelijk.
	We zetten in op vroegsignalering door dit onderdeel te laten zijn van een bewustwordingscampagne en door gericht de samenwerking te zoeken met verenigingen waar het gaat om de signalerende rol. Ook is eind 2018 het project vroegsignalering schulden van start gegaan. <i>Toelichting:</i> Op het gebied van vroegsignalering is onderzocht wat nodig is om hulpverleners in een zo vroeg mogelijk stadium samen te laten werken, met gebruik van de Verwijsindex. In 2019 gaan we daar daadwerkelijk mee aan de slag.
	We stellen een armoedebeleid op en geven uitvoering aan het armoedebeleid en het beleid van schulddienstverlening waarin preventie een belangrijke rol speelt. <i>Toelichting:</i> In april 2018 is het armoedebeleid 2018-2021 vastgesteld en de uitvoering opgestart. Om de bekendheid van de lokale inkomensondersteunende voorzieningen te vergroten is er een conferentie en informatiemarkt "Rondkomen met een Laag Inkomen" voor organisaties en voor inwoners georganiseerd. Er is per 1 juli een Kindpakket ingevoerd, i.s.m. met Stichting Leergeld en Jeugdfonds Sport en Cultuur voor bijdragen aan sport/cultuur en schoolbenodigden en leermiddelen voor kinderen uit gezinnen met een laag inkomen. Daarnaast is in 2018 samenwerking tot stand gekomen tussen de woningcorporaties en de ISD Bollenstreek in de pilot Vroeg Eropaf waarbij inwoners met schulden in een vroeg stadium benaderd worden.
Vrijwilligers versterken	We voeren in samenwerking met vrijwilligers van sportverenigingen een aantal acties door gericht op het versterken van de signalerende rol van verenigingen. <i>Toelichting:</i> Alle sportclubs in Teylingen zijn in 2018 door het sociaal team benaderd. Zij zijn geïnformeerd over wat het sociaal team voor (vrijwilligers van) sportverenigingen kan betekenen. en ze zijn gestimuleerd om hun signalerende rol te benutten.
 Terug naar doelenboom	
Voorzieningen	
Samenhangend aanbod	We geven samen met onze samenwerkingspartners en met inwoners uitvoering aan het actieplan 'Dementievriendelijke gemeente Teylingen'. <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn de meeste acties uit het plan verder opgepakt, zoals de organisatie van trainingen Omgaan met dementie, van Alzheimercafés en uitvoer van de communicatiecampagne. Een afwijking van het plan is het stopzetten van het project DemenTalent door Welzijn Teylingen. De reden

	is dat het vinden van een geschikte vrijwilliger met dementie en iemand op de werkplek die de vrijwilliger begeleidt veel tijd en aandacht vraagt. Er wordt in overleg met Welzijn Teylingen gezocht naar een alternatief. Dit richt zich op het binnenboord houden van mensen met dementie binnen verenigingen.
	We continueren onze inzet op de uitvoering van de projecten binnen het Zorgpact. <i>Toelichting:</i> De inzet is gecontinueerd. In 2018 zijn onder meer de volgende activiteiten uitgevoerd: communicatiecampagne Langer Comfortabel Thuis, PR voor de zorgserre, een voorlichtingsbijeenkomst over babbeltucs en afstemming met de partners binnen het Zorgpact.
	Via de toepassing van de methodiek '1gezin, 1plan, 1regisseur' in de Jeugd en Gezinsteams (JGT's) en het sociaal team zetten we in op een integraal ondersteuningsaanbod. <i>Toelichting:</i> Er is in 2018 gewerkt aan de uitbreiding van het sociaal team als toegang voor hulp en ondersteuning in Teylingen. Het sociaal team is nu in alle drie de kernen te benaderen door inwoners met ondersteuningsvragen. Het Sociaal Team en het Jeugd en Gezinsteam van Voorhout hebben meegedaan aan het VNG project Village Deal. Hiermee is gewerkt aan het leveren van integraal maatwerk voor burgers die dat nodig hebben. De teams hebben hun samenwerking versterkt, zijn bezig geweest met de doorbraakmethode om stagnerende casussen vlot te trekken, zijn getraind in schuldhulpverlening en worden begin 2019 nog getraind in de werkwijze 1gezin/1plan.
	We hebben regionaal (Holland Rijnland niveau) doorlopend overleg met de samenwerkingsverbanden, zorgaanbieders en gemeenten over specifieke zaken als thuiszitters problematiek, dyslexiezorg en opvang voor kinderen in crisissituaties. Het Regionaal Bureau Leerplicht is hier ook bij betrokken. Het onderwijs betrekken wij bij de inkoop Jeugdhulp. <i>Toelichting:</i> We hebben ook in 2018 veel contact gehad met de stakeholders in de regio. Soms op casusniveau (ontschotting) soms meer beleidsmatig. We zijn betrokken bij de doorontwikkeling van de thuiszitters problematiek die het Regionaal Bureau Leerplicht (RMCfunctie) in beeld brengt. Zo wordt bijvoorbeeld de relatie tussen leerplichtproblemen en het gebruik van jeugdhulp onderzocht. Het onderwijs (de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs) is in 2018 betrokken bij de ontwikkelingen in de jeugdhulp en denkt mee over de nieuw te maken visie op de samenwerking onderwijs-jeugdhulp.
	Op het gebied van doelgroepen vervoer zetten we in op efficiëntie winst. Er wordt onderzocht welke verbeteringen er mogelijk zijn om efficiëntie te vergroten wanneer regelingen (vervoer uit Jeugd, participatie, WMO, onderwijs en openbaar vervoer) gezamenlijk worden beschouwd. <i>Toelichting:</i> Er is in samenwerking met Holland Rijnland een bijdrage geleverd aan de verkenningen voor de nieuwe OV Concessie en de link met doelgroepenvervoer. Daarnaast zijn alle lokale vervoersvormen in de regio in kaart gebracht.
Innovatief aanbod	In samenspraak met ketenpartners zoeken wij naar nieuwe en innovatieve concepten voor hulp en zorg. De kwaliteit van de voorzieningen voor cliënten speelt hierin een belangrijke rol. <i>Toelichting:</i>

	De zorgserre is geplaatst aan de woning op de Hyacintstraat in Sassenheim. Deze woning is dementievriendelijk ingericht en te bezoeken als modelwoning.
	Via het Servicepunt Werk zetten we in op een betere aansluiting van vraag en aanbod op de lokale en (sub)regionale arbeidsmarkt, op meer uitstroom naar werk en re-integratie, op een effectieve(re) toeleiding naar werk en op het ontzorgen van werkgevers. <i>Toelichting:</i> Het Servicepunt Werk matcht individuele werkzoekenden op vacatures en organiseert banenmarkten om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.
	We geven uitvoering aan de motie "Vertrouwen in de professional". Het eenmalige handgeld (€ 100.000,-) dat in 2015 beschikbaar is gesteld aan de medewerkers van het JGT is ook in 2018 nog beschikbaar. Jongeren of gezinnen in acute noodsituaties kunnen gebruik maken van extra financiering, om zo escalatie van problemen te voorkomen. Financiering gebeurt altijd in natura of rechtstreeks aan de dienstverlener. <i>Toelichting:</i> Het budget is in 2018 iets vaker ingezet dan in de jaren daarvoor. Het blijkt onverminderd waardevol om professionals te motiveren én in de gelegenheid te stellen om maatwerk te regelen die via de reguliere weg niet mogelijk is.
	We werken samen met aanbieders van jeugdhulp om het jeugdhulpstelsel te transformeren. Er zijn contractafspraken gemaakt, waarin beleid is uitgewerkt. We stimuleren aanbieders projectvoorstellen in te dienen. Daarvoor is het regionaal Tijdelijk Fonds Jeugdhulp eind 2016 opgericht. <i>Toelichting:</i> Net als in 2017 zijn in 2018 extra middelen ingezet via het Tijdelijk Fonds Jeugdhulp voor transformatievoorstellen van aanbieders. De voorstellen uit het Transformatiefonds zijn goedgekeurd en bijbehorende middelen zijn aan de regio toegekend. Hiermee zijn innovatief aanbod en nieuwe werkwijzen ontwikkeld. Een overzicht hiervan kunt u uiteraard desgewenst van ons ontvangen.
	  Terug naar doelenboom
Monitoring	
Monitoring	We geven uitvoering aan de motie "verantwoord minimaal sociaal zorgniveau". We doen dit door bijvoorbeeld bijeenkomsten te organiseren met zorgaanbieders, de sociale kaart te actualiseren en deze actueel te houden. <i>Toelichting:</i> Welzijn Teylingen werkt met Buurbook, een digitaal platform voor de buurt. De aanpak is erop gericht om de systeemwereld (digitaal platform) en de leefwereld duurzaam en met effect met elkaar te verbinden.
Privacy en informatie	We werken samen met diverse instanties die een rol spelen in het opvangen en afhandelen van klachten en signalen in het sociaal domein. <i>Toelichting:</i> In 2018 hebben we het ontschottingsprogramma voortgezet. Professionals hebben zich een 10-tal keer gemeld bij de ontschotter. Op casus-niveau wordt gezocht naar een oplossing. Veelal zijn meerdere organisaties betrokken. Stagnerende casussen bieden ons de gelegenheid om samenwerking te stimuleren, kennis op te doen vanuit de praktijk.
	In 2018 starten we met de leertuin zorg en veiligheid. Hierin worden professionals én hun organisaties geschoold op het gebied van

	samenwerken en het (vroegtijdig) delen van informatie, op een eenduidige manier, zodat de noodzakelijke interventies en handelingen plaatsvinden voor jeugdigen en volwassenen waarover zorgen zijn. In 2018 is hiervoor een eenmalig budget opgenomen van € 20.000. <i>Toelichting:</i> Er zijn in 2018 voorbereidingen gemaakt (o.a. contacten gelegd met betrokken organisaties, de doelstelling van het project toegelicht en offertes aangevraagd) waardoor in 2019 gestart kan worden met de Leertuin. We sturen op een integrale benadering van de hulpvraag en ondersteuning van inwoners (via het WMO Loket, het sociaal team, het CJG en maatschappelijke partners zoals het onderwijs, ISD, welzijnsorganisaties). <i>Toelichting:</i> Per april 2018 is het Zorgloket opgegaan in het sociaal team. In heel Teylingen komen vragen om hulp en ondersteuning van volwassenen binnen via het sociaal team. In de Village Deal is in Voorhout gewerkt aan het verstevigen van de integrale benadering door het jeugd- en het volwassenteam, dit zal middels het uitrollen van het implementatieplan integrale toegang verder voortgezet worden en uitgebreid naar de andere kernen (0-100 benadering).
Integrale toegang	Op regionaal niveau streven we naar een doorontwikkeling van de JGT's tot robuuste teams om de JGT's nog beter in staat te stellen snel en adequaat hulp te verlenen. <i>Toelichting:</i> We zijn lokale opdrachtgever naar het eigen JGT en stemmen af met de regio. We werken doorlopend aan de doorontwikkeling en versterking van het JGT en de samenwerking met lokale partners en specialistische jeugdhulpaanbieders. Dit sluit aan op de ontwikkeling rond integrale toegang 0-100 jaar (zie ook WMO). In 2017 is een onderzoek uitgevoerd naar de integrale toegang tot hulp en ondersteuning. Dit leidt tot implementatie van voorstellen tot verbeteringen/wijzigingen in de toegang tot hulp en ondersteuning. Het moet niet uitmaken waar je als inwoner je vraag stelt, de professional vraagt het juiste team of de juiste medewerker erbij om de vraag te beantwoorden. Effecten zijn nog niet direct meetbaar in 2018. <i>Toelichting:</i> Het onderzoek dat in 2017 door adviesbureau Radar is uitgevoerd heeft in 2018 geleid tot een nieuwe opdracht "Project integrale toegang". Organisaties werkzaam in de toegang tot hulp en ondersteuning zijn hierbij gedurende het hele proces betrokken geweest. Dit project had een viertal adviezen tot resultaat. Het implementeren van deze adviezen zal leiden tot minder bureaucratie in de dienstverlening, een integrale benadering (0-100) en het centraal stellen van de inwoner en zijn/haar gezin met hulpvraag. In 2019 werken we het plan verder uit op o.a. de onderdelen financiële consequenties, huisvesting van de teams, ICT, juridische organisatievorm en planning. Een besluitvormend voorstel hierover wordt aan u in 2019 voorgelegd.
Verkleinen afstand tot de arbeidsmarkt	In het stationsgebied Sassenheim worden, voor de bemensing van een bewaakte fietsstalling en toezicht op het stationsgebied, arbeids- en werkervaringsplaatsen gecreëerd voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit is goed voor minimaal 4 personen per jaar.

	<i>Toelichting:</i> De aanbestedingsstrategie voor het beheer van de bewaakte fietsenstalling is gereed. De aanbesteding zal in 2019 z.s.m. van start gaan, afhankelijk van de verwachte datum oplevering fietsenstalling.
	Het realiseren van 2 beschut werk plaatsen in het kader van de pilot beschut werk. <i>Toelichting:</i> In de eerste helft van 2018 is de notitie nieuw beschut werk door de gemeenteraad vastgesteld. Van de acht te realiseren plaatsen zijn er inmiddels 6,7 gerealiseerd. Die plaatsingen worden ingevuld door 8 personen die 2018 contracturen werken. De totale plaatsingseis van 8 plekken is dus nog niet helemaal gehaald, maar de laatste weken van 2018 nemen de aanmeldingen toe. Het SPW is op zoek naar kandidaten, met name onder de nog niet te plaatsen kandidaten Banenafpraak. Het komt vaker voor dat werkenden op een banenafpraak-baan alsnog voor een beoordeling Beschut worden aangemeld bij het UWV, als de begeleiding op de Banenafpraak-baan eindigt. Vanuit het UWV (oud-Wajong en oude wsw-wachlijst) worden weinig kandidaten aangemeld. Het SPW heeft het UWV verzocht hier extra aandacht aan te geven. Het aantal klanten dat een Loonkostensubsidie ontvangt is in Teylingen gestegen met 52,9% (van 17 naar 26).
	Het herstel van de economie heeft zich in de tweede helft van 2018 ook vertaald naar een dalend aantal uitkeringsgerechtigden. Het aantal uitkeringsgerechtigden is gedaald waaronder ook statushouders die mede door de inzet van het project statushouders zijn toegeleid naar onderwijs en of werk. Het aantal cliënten van de ISD is gedaald met 7,6% (van 328 naar 303).

OVERIG

Beleidsdoel	
Afgeleid beleidsdoel	
Gezonde samenleving door sport	
Volgende binnen-en buitensport accommodaties	De druk op de sportvoorzieningen blijft hoog. In de nieuwe sportnota wordt richting gekozen voor de (nieuwe) rol en bijhorende doelstellingen van de gemeente en de samenwerking met de sportverenigingen. <i>Toelichting:</i> In het kader van de sportnota heeft de gemeente het initiatief genomen om een vervolg onderzoek te doen naar de kwalitatieve bezetting van de binnensport. Naar aanleiding van de uitkomsten is een werkgroep samengesteld om te komen tot een advies om uitvoering te geven aan de resultaten van het onderzoek.
	Samen met de Stichting Exploitatie Foranholte geven we vorm aan de uitbreiding en herinrichting van Sport- en Recreatiepark Elsgeest. <i>Toelichting:</i> Op basis van projectplan is uitvoering gegeven aan de voorontwerpfase middels de inrichting van het sportpark (Programma van Eisen en vooronderzoeken ecologie, Flora- en fauna en infra) . Zodra deze fase afgerond is zal een vervolg gegeven worden aan het project middels het opstarten van de bestemmingsplanprocedure.

	Samen met de Stichting Exploitatie Sportpark Roodemolen en de Sassenheimse Tennis Vereniging (STV) en omwonenden geven we invulling aan de verplaatsing van STV naar Sportpark Roodemolen. <i>Toelichting:</i> STV is medio 2018 in gebruik genomen en daarmee is fase 1 (realisatie 9 banen) afgerond. Fase 2 (extra 2 banen) is verder opgepakt en krijgt in 2019 een vervolg.
Sport (financieel) toegankelijk houden	We voeren de sport- en cultuurregeling uit. <i>Toelichting:</i> De oude sport- en cultuurregeling tot 18 jaar is overgegaan in de nieuwe regeling Jeugdfonds sport en cultuur. Daarnaast is de regeling uitgebreid met mogelijkheden voor volwassenen. Beide regelingen zijn vastgelegd in het Armoedebeleid Teylingen 2018-2021.
Verantwoordelijkheden naar verenigingen	Per project bekijken we samen met de vereniging naar rollen en verantwoordelijkheden. <i>Toelichting:</i> Dit heeft plaatsgevonden. De gemeente is doorlopend in gesprek met verenigingen en stichtingen om uitvoering te geven aan vervanging en verduurzaming van de voorzieningen.
Bevorderen gezondheid inwoners Teylingen	We evalueren het gezondheidsbeleid 2014-2017. <i>Toelichting:</i> Het beleid is in 2018 geëvalueerd en op basis van de uitkomsten gaan we beleid maken met focus op een gezonde leefstijl. In dat beleid sluiten we aan op het Nationaal Preventieakkoord. Het Nationaal Preventieakkoord richt zich op het terugdringen van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Een gezonde leefstijl moet gemakkelijk en gewoon worden. Daarin spelen gemeenten een belangrijke rol. Zij weten wat er belangrijk is voor mensen in hun regio, dorpen en wijken. Zij kunnen de afspraken uit het Nationaal Preventieakkoord vertalen naar een concrete, lokale aanpak. Op basis van de evaluatie, ontwikkelingen op gezondheidsgebied en met de input van partners in het sociaal/maatschappelijk- en gezondheidsveld en inwoners van Teylingen stellen we een beleidsnota volksgezondheid 2018-2022 op. <i>Toelichting:</i> In 2018 is gestart met de ontwikkeling van nieuwe beleidsnota en in 2019 volgt de afronding.
 Terug naar doelenboom	
Gelijke startpositie van een ieder	
Onderhouden relaties onderwijsveld	We voeren een jaarlijks informeel relatiegesprek met de schoolbesturen. <i>Toelichting:</i> Hier is uitvoering aan gegeven. Gedurende 2018 zijn meerdere gesprekken gevoerd met de verschillende schoolbesturen. Daarnaast heeft de wethouder onderwijs in 2018 alle scholen (basis- en voorgezet onderwijs) in Teylingen bezocht om kennis te maken met de directeur en te praten over diverse onderwerpen, o.a. huisvesting, passend onderwijs, samenwerking JGT en kenmerken van de school. In 2019 wordt er een vervolg gegeven aan deze schoolbezoeken.
Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) voortzetten	We continueren onze inzet op Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) met als doel een verdere versterking van het preventieve veld rond de drie decentralisaties. <i>Toelichting:</i>

	Alle pedagogisch medewerkers (PM) zijn geschoold en getoetst op taalniveau 3F (vereist vanuit de wet). Daarnaast zijn er trainingen vergoed om het kennisniveau van de tutors en de PM'ers uit te breiden over taalontwikkelingsstoornissen bij kinderen.
Passend onderwijs- huisvestingsbeleid	We voeren de acties van het in 2016 opgestelde IHP uit. Samen met het schoolbestuur treffen we voorbereidingen voor de nieuwbouw van de Kinderburg in 2020. <i>Toelichting:</i> In 2018 heeft de raad een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van een locatieonderzoek voor de nieuwbouw van basisschool De Kinderburg en basisschool De Rank op de locatie Knorrenburgerlaan. Eind 2018 heeft er een inloopavond plaatsgevonden om de voorlopige resultaten van de inpassingsstudie te presenteren aan omwonenden, ouders en belangstellenden. De rapportage van de inpassingsstudie voor de nieuwbouw van De Kinderburg / Rank met aanvullende voorzieningen wordt begin 2019 ter informatie aangeboden aan de raad.
Terugdringen en voorkomen voortijdig schoolverlaten	We continueren onze inzet om via regionaal beleid (Regionaal Bureau Leerplicht) het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV) terug te dringen (continu). <i>Toelichting:</i> Dit is een voortdurend proces van interventies en bijstellingen. De cijfers laten zien dat toe- en afname nogal wisselt per jaar en per schoolsoort en -niveau. De lage VSV cijfers geven in ieder geval aan dat het Programma Voortijdig Schoolverlaten zijn vruchten afwerpt. We nemen deel aan de regie- en werkgroep VSV met als doel het aantal VSV-ers verder terug te dringen tot de landelijke norm voor 2020. Het programma VSV maatregelen voeren we uit. <i>Toelichting:</i> Ambtelijk zitten de HLT gemeenten in de werkgroep VSV en bestuurlijk in de regiegroep. Hierdoor hebben wij invloed uit kunnen oefenen op de inrichting van het Programma Voortijdig Schoolverlaten en de verbinding met lokale initiatieven om VSV terug te dringen. Een van die verbindingen is de pilot GGZ bij de KTS in Voorhout die mede als doel heeft om VSV terug te dringen bij de doelgroep Symbiose-onderwijs (vorm van regulier onderwijs met gespecialiseerde ondersteuning aan jongeren met sociaal-emotionele problematiek. Eind van het schooljaar 2018-2019 komen de resultaten van de pilot beschikbaar. Vanwege de toename van gehuisveste statushouders in de gemeente is ook meer behoefte aan onderwijs voor de kinderen van statushouders. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting. In samenwerking met de regio exploiteren wij een taalklas. <i>Toelichting:</i> Er is een uitbreiding van de taalklassen geweest in schooljaar 2017-2018 met 1 klas. De taalklas is verhuisd van de Victorschool naar de Optimist waardoor uitbreiding met nog een klas mogelijk is. Voor de ISK zijn we op zoek naar een andere locatie omdat de locatie Katwijk volgens afspraak tot 1 augustus 2019 beschikbaar is. Naar beide voorzieningen is vervoer geregeld voor statushouders miv schooljaar 2018-2019.
Aansluiting onderwijs, arbeidsmarkt en bedrijfsleven	Om de overgang van het voortgezet onderwijs naar het MBO minder groot te maken is voor sommige leerlingen een speciale setting nodig. We gaan met het VO en MBO (Nova college in Hillegom) onderzoeken of we deze setting in het Fioretticollege kunnen creëren. Dit zal bijdragen aan het

	verminderen van voortijdig schoolverlaten en is daarom ook een lokale uitwerking van het regionale programma VSV. <i>Toelichting:</i> Deze voorziening is in 2018 opgezet en is succesvol. Alle leerlingen van het Fioretti Hillegom die deze setting nodig hadden, konden deelnemen en vanaf schooljaar 2018-2019 is dit project ook opengesteld voor leerlingen van scholen buiten Hillegom.
Volwasseneneducatie en terugdringen laaggeletterdheid	We geven regionaal invulling aan de beleidsruimte die ontstaat door de afbouw van de verplichte winkelnering voor volwasseneneducatie bij de ROC's vanaf 2016. <i>Toelichting:</i> Sinds de afbouw van de verplichte winkelnering bij het ROC is IVIO voor de hele Duin- en Bollenstreek de formele taalaanbieder. In 2018 (peildatum november) hebben 84 deelnemers een traject bij IVIO gevolgd. In 2018 is besloten om het contract met IVIO met twee jaar te verlengen (2019 en 2020). We continueren onze inzet om bewustwording van inwoners te vergroten om laaggeletterdheid te herkennen en bespreekbaar te maken (continu). We organiseren de week van de laaggeletterdheid. <i>Toelichting:</i> tijdens de week van de laaggeletterdheid hebben de Taalhuizen een Taalkrant gepubliceerd. Tevens is er een bijeenkomst voor de aanpak van laaggeletterdheid op de werkvloer georganiseerd. Er zijn additionele middelen vrijgemaakt voor de financiering van de Taalhuizen.
 Terug naar doelenboom	
Meedoen en ontmoeten	
Betaalbare (multi-functionele)accommodaties	Een voorzieningennota voor kunst-, cultuur- en maatschappelijke accommodaties wordt opgesteld. <i>Toelichting:</i> De voorzieningennota voor Sociaal-maatschappelijke en culturele organisaties, Het Toetsingskader, is vastgesteld.
Faciliteren verenigingen	Op basis van maatwerk (behoefte) voeren we relatiegesprekken met verenigingen (continu). <i>Toelichting:</i> Hier is uitvoering aan gegeven. Er wordt doorlopend gesproken met verenigingen, organisaties en stichtingen. We geven uitvoering aan de acties die voortgaan komen uit de nieuwe voorzieningennota. <i>Toelichting:</i> Er is gestart met de ontwikkeling van een Makelpunt om vraag en aanbod van en naar ruimten/voorzieningen in kaart te brengen. Daarnaast heeft een inventarisatie plaatsgevonden om te komen tot een integraal accommodatiebeleid.
 Terug naar doelenboom	
Cultuur als leergebied voor verhogen kwaliteit omgeving	
Faciliteren programma's kunst en cultuur	We continueren de cultuurprogramma's op het basisonderwijs (continu). <i>Toelichting:</i> Hieraan is uitvoering gegeven. De cultuureducatiegroep heeft een subsidie ontvangen voor de uitvoering van de Rijksregeling Cultuureducatie met kwaliteit 2018. Het Cultuureducatieprogramma is in overleg met de scholen tot stand gekomen.

Digitaliseren & moderniseren bibliotheek	Wij geven samen met de bibliotheek uitvoering aan het in 2016 vastgestelde beleidskompas. <i>Toelichting:</i> Hieraan is uitvoering gegeven. De programmalijnen uit de Beleidskompas zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma.
Mogelijke bredere inzet lokale omroep	We werken (zoveel mogelijk samen met de andere Bollengemeenten) gemaakte afspraken over de functie van de Bollenstreek Omroep verder uit. <i>Toelichting:</i> In 2018 is veelvuldig overleg geweest tussen partijen om tot uitvoering van de gemaakte afspraken te komen. Dit heeft niet geleid tot het gewenste resultaat. In 2019 wordt gestart met een vernieuwingsonderzoek om te kijken naar de toekomst van de Bollenstreek Omroep en de daarbij behorende financiële consequenties voor de gemeente.
Cultuurbeleid voortzetten	Door het mede financieren van de combinatiefunctionaris zorgen wij ervoor dat kinderen gestimuleerd worden om deel te nemen aan culturele activiteiten (continu). <i>Toelichting:</i> De oude sport- en cultuurregeling tot 18 jaar is overgegaan in de nieuwe regeling Jeugdfonds sport en cultuur. Daarnaast is de regeling uitgebreid met mogelijkheden voor volwassenen. Beide regelingen zijn vastgelegd in het Armoedebelief Teylingen 2018-2021.
Kunst en cultuur in buitenruimte stimuleren	We ondersteunen initiatieven die bijdragen aan het stimuleren van het beleven van kunst en cultuur in de buitenruimte (continu). <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn initiatieven ondersteund. Bijvoorbeeld de muurschilderingen in de fietstunnel bij de nieuwe rotonde in Voorhout en diverse initiatieven die lopen via het Jacoba van Beierenfonds.

Collegewerkprogramma 2018-2022

Individuele vrijheid en verantwoordelijkheid	
E1	We gaan uit van de eigen verantwoordelijkheid van mensen en dringen zorg en ondersteuning dan ook niet op. Maar als het niet meer gaat, bieden wij hulp en ondersteuning via het JGT/CJG en de Sociale Teams. Uitgangspunt daarbij is mensen weer in hun kracht te zetten. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Onze inwoners weten de weg naar het JGT en de sociale wijkteams goed te vinden. In 2018 zijn subsidie middelen aangevraagd op Holland Rijnland niveau bij het rijk voor het transformatiefonds jeugd. Een van de pilots die hierdoor van start kunnen gaan is het project praktijk ondersteuning huisartsen. We beoogen hiermee een gerichtere hulpverlening aan de klant en een betere samenwerking in de keten te realiseren.
 Terug naar doelenboom	
Passende hulp en zorg voor iedereen	

E3	We onderzoeken subregionale inkoop van Jeugdhulp, we voeren de Sturingsagenda van Holland Rijnland uit en doen mee in de landelijke lobby voor extra geld. We voeren de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet uit door uit te gaan van de menselijke maat en zetten in op meer preventie en vroegsignalering. We doen dat via de Sociale Teams, Jeugd- en Gezinsteam en schakelen maatschappelijke organisaties zoals Welzijn Teylingen, MEE en Kwadraad in. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> In 2018 is besloten de huidige contracten voor het maatwerkdeel van de aanbieders jeugd met een jaar te verlengen. De contracten bieden de ruimte om waar nodig op de inhoud bij te sturen. In 2018 is verder gewerkt aan het inrichten van een administratiesysteem waardoor meer data beschikbaar komt die we beter kunnen duiden. We hebben op basis van een regionaal plan jeugd gelden ontvangen uit het transformatiefonds van de rijksoverheid. De uitvoering van de plannen start in 2019.
E4	Het actieprogramma dementievriendelijke gemeente wordt verder uitgevoerd en in 2020 geëvalueerd. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> De uitvoering van dit project heeft in 2018 verder vorm gekregen. Eerder in dit document zijn de concrete acties genoemd.
E5	De Verordening leerlingenvervoer wordt aangepast, zodat in schrijnende gevallen ook een beroep kan worden gedaan op vergoeding vanuit deze regeling. Ook hier is de menselijke maat ons uitgangspunt. Bij de bestrijding van armoede gaan we door op de ingeslagen weg (vastgelegd in de nota Armoedebelief gemeente Teylingen). Het is onze doelstelling te voorkomen dat inwoners (financieel) belemmerd worden om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Volgens deze visie is armoede meer dan een financieel probleem en liggen er meerdere oorzaken aan ten grondslag. De aanpak van deze oorzaken vereist een brede focus en een multidisciplinaire aanpak. Samenvattend zetten we in op alle preventieve en informatieve maatregelen (spoor 1), Fonds Voorkoming Huisuitzettingen en Schuldienstverlening ISD (spoor 2), Sport- en cultuuregeling, Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en Voedsel- en Kledingbank (spoor 3), Bijstandsuitkering en Ondersteunend minimabeleid (spoor 4), breed betrekken van de samenleving en Netwerkstructuur (spoor 5). (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Mooi om te kunnen melden dat wij in 2018 hier al concrete stappen in hebben kunnen nemen. De concrete stappen zijn eerder in dit document bij de betreffende onderdelen beschreven.
E6	We voeren het programma Maatschappelijke zorg uit, waarbij de prioriteit ligt bij het vinden van huisvesting voor mensen die behoren tot de doelgroep beschermd en begeleid wonen. Naast de noodzaak om huisvestingsvoorzieningen te realiseren voor beschermd en begeleid wonen, is het ook onze ambitie om op korte termijn (vanaf 2019) huisvesting te bieden aan spoedzoekers. Daar waar dat kan, zullen we ten aanzien van de verschillende doelgroepen gelijk optrekken in het te realiseren aanbod. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en/of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
E7	De mogelijkheid tot het gebruik van PGB's bij Wmo en Jeugd, blijft beschikbaar en brengen wij steeds weer onder de aandacht van mensen. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en/of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
 Terug naar doelenboom	

Snelle toegang tot de juiste hulp

E8	We ontwikkelen de Sociale Teams en de Jeugd- en Gezinsteams door tot de integrale toegang tot zorg en werken toe naar een situatie waarin iedereen werkt als een ontschotter, conform het programma in de Village Deal. Door het doorontwikkelen van Buurboek (o.a. uitbreiding naar Jeugd en het verbeteren van de bereikbaarheid en doorzoekbaarheid van de informatie op de website) wordt de toegankelijkheid verbeterd en is er sprake van een toepasbare digitale zorgkaart. (doelstellingen 7, 8 en 9 motie programma duurzaamheid). (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
----	---

 Terug naar doelenboom

Preventie & vroegsignalering

E9	Bij de Vroeg Eropaf-methodiek worden inwoners met 2 maanden huurachterstand thuis bezocht om het gesprek aan te gaan over de huurachterstand en onderliggende oorzaken. Naar aanleiding van het gesprek wordt een plan van aanpak gemaakt om de schulden duurzaam aan te pakken. Bijvoorbeeld het treffen van een schuldenregeling en hulp bij echtscheiding en de financiële gevolgen daarvan, waar het Sociaal Team in kan ondersteunen. Het Sociaal Team is voor inwoners de toegang tot schuldhelpverlening: er wordt op maat preventieve en curatieve inzet geregeld en nazorg ingezet. Het welzijnswerk (Welzijn Teylingen) speelt een actieve rol in vroegsignalering, bevordert inwoners om maatschappelijk actief te zijn en te voorkomen dat zwaardere hulp en ondersteuning nodig is. Het Sociaal Team ontwikkelt zich door tot een team dat in verbinding staat en samenwerkt met alle relevante netwerkpartners in de gemeente. En aan de hand van de uitkomsten van het project Integrale toegang wordt de integraliteit van de brede toegang tot hulp en ondersteuning voor jeugdigen en volwassenen verder versterkt. De bureaucratie voor onze inwoners wordt zoveel mogelijk weggenomen. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Alle sportclubs in Teylingen zijn in 2018 door het sociaal team benaderd. Zij zijn geïnformeerd over wat het sociaal team voor (vrijwilligers van) sportverenigingen kan betekenen en gevraagd om hun signalerende rol toe te passen. In 2018 zijn alle voorbereidingen getroffen om het project vroeg er op af in 2019 van start te kunnen laten gaan. In 2018 is ook het fundament gelegd om het project integrale toegang verder met onze partners uit te gaan werken.
E10	Bij circa 15% van de 18-jarigen zijn er problemen op verschillende thema's (leefgebieden). In een toekomstplan (Project 18-/18+) worden de behoeften in kaart gebracht en tijdig geregeld, zodat deze jongeren niet tussen de wal en het schip vallen. Ook informeren en benaderen we jongvolwassenen actief voordat ze 18 worden. We helpen PRO/VSO'ers een baan te krijgen via SPW en/of businesscaseonderwijs en arbeidsmarkt. Als dat niet lukt, begeleiden wij hen naar arbeidsmatige dagbesteding. We doen dit samen met scholen, werkgevers, ISD en eventueel andere organisaties.(2018-2022) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
E11	Door uitvoering van de Ontwikkelagenda REA zetten we samen met scholen en verenigingen in op het voorkomen van schooluitval. Via het VVE-beleid voorkomen we leerachterstanden. We faciliteren en/of financieren trainingen rondom weerbaarheid, sociale vaardigheden en sociale veiligheid. (2018-2022) <i>Toelichting:</i>

	Met de pilots GGZ op school bij de KTS Voorhout en Vroegsignalering bij De Buitenplaats in Warmond onderzoeken we nieuwe methodes en inzet, o.a. om schooluitval te voorkomen maar ook om tijdig te kunnen doen wat nodig is voor leerlingen. Deze pilots zijn begin van het schooljaar 2018-2019 gestart en zullen eind van dat schooljaar resultaten opleveren. De voortgang hiervan is opgenomen in het Transformatiefonds jeugdhulp zodat ook andere scholen van de resultaten kunnen profiteren.
 Terug naar doelenboom	
Bevorderen van betrokkenheid	
E12	We creëren flexibele financiële en beleidsruimte, met een discretionaire bevoegdheid bij ons college, voor initiatieven die ontmoeting en betrokkenheid versterken en eenzaamheid tegengaan. Een kleine/ incidentele bijdrage kan soms net dat steuntje in de rug zijn om waardevolle initiatieven van de grond te krijgen. Omdat het soms ook nodig is fysieke ruimte beschikbaar te hebben voor dergelijke initiatieven (denk aan stallingsruimte voor de fietsen van fietsmaatjes, buurtkamers en ontmoetingsruimten in wijken, een veteranenontmoetingsruimte etc.), wordt de beschikbaarheid van dergelijke voorzieningen betrokken in de opstelling van de Omgevingsvisie. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
E14	Het kindpakket uit het armoedebeleidsplan omvat de samenwerking met Jeugdfonds Sport en Cultuur en Stichting Leergeld. Via deze stichtingen zorgen we ervoor dat ook kinderen uit de lage inkomensgroepen kunnen participeren, doordat zij gratis/ tegen sterke reductie kunnen sporten en aan culturele activiteiten kunnen deelnemen en dat deze kinderen over de noodzakelijke (leer)middelen kunnen beschikken om aan school deel te nemen. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
 Terug naar doelenboom	
Waardering voor ondersteuning	
E15	We hebben grote waardering voor de inzet van ondersteuners. Bij de waardering van die ondersteuners wordt een onderscheid gemaakt in waardering voor vrijwilligers en mantelzorgers. Onze waardering voor vrijwilligers komt onder meer tot uiting door onze acties op het gebied van de vrijwilligersprijs, deelname aan de activiteiten van de Stichting DOEN! en onze communicatie-uitingen. Onze waardering voor mantelzorgers is zichtbaar in de voorgenomen verbreding van het mantelzorgcompliment, het onderzoek naar een respijthuis en de pilot met betrekking tot de respijtzorg met verblijf in Teylingen. Het gemeentebestuur heeft Welzijn Teylingen de opdracht te geven zich met haar aanbod te richten op mantelzorgers en vrijwilligers. We voeren Social Return on Investment (SROI) uit en maken ons er sterk voor dat ook andere gemeenschappelijke regelingen een bijdrage leveren aan de taakstelling van de overheid om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. Via het Servicepunt Werk (SPW) continueren we de uitvoering van de wettelijke taakstelling op het gebied van nieuw beschut werk. Daarbij maken we gebruik van de MareGroep of (indien mogelijk) reguliere werkgevers, om mensen aan het werk te helpen. Het is onze ambitie de bestaande inspanningen te versterken en meer mensen vanuit deze doelgroep aan het werk te krijgen. We ondersteunen de transformatie MareGroep 2.0 en de doorontwikkeling van het SPW. (2018-2022) <i>Toelichting:</i>

	Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
Onderwijs als investering tot succes en persoonlijke groei	
E19	We geven daar waar nodig (financiële) ondersteuning aan de uitvoering van de Regionale Educatieve Agenda (REA) en voeren het Vroeg en Voorschoolse Educatie (VVE)-beleid uit. (2018) <i>Toelichting:</i> In 2018 is de uitvoering van de acties uit de Regionale Educatieve Agenda zonder extra kosten verlopen. In 2019 brengen we de kosten in beeld van de acties die voor 2020 op de agenda staan. Resultaten van de acties uit de REA zijn o.a. een uitbreiding van de samenwerking tussen gemeenten en schoolbesturen om anderstalige leerlingen op te vangen, een onderzoek naar de haalbaarheid van een tijdelijke opvang voor leerlingen die het niet dreigen te redden in het onderwijs (Buitenkans in de Bollenstreek) en een onderzoek naar de mogelijkheid van het starten van Symbiose-onderwijs op Havo-VWO niveau. De resultaten van deze onderzoeken verwachten we in de loop van 2019. Ook de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt is een belangrijk speerpunt en dat heeft geleid tot verbinding met het Techniekpact (landelijke stimulans om leerlingen te interesseren voor techniekonderwijs).
 Terug naar doelenboom	
Meten is weten	
E21	We gaan verder met de doorontwikkeling van de Monitor Sociaal Domein. (2018) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
 Terug naar doelenboom	
Sport voor iedereen	
E22	We geven uitvoering aan de sportnota, het daarin geformuleerde sportbeleid en continueren de investeringen op dit beleidsterrein. In de op te stellen volksgezondheidsnota wordt een link naar sport gelegd, dit vanuit het perspectief dat sport bijdraagt aan een inclusieve samenleving. De uitvoering van accommodatiebeleid is gericht op de koppeling met wijk en buurt, waarbij de accommodaties een rol spelen bij ontmoetingen en activiteiten in die wijk of buurt. Ook citymarketing wordt ingezet bij bijvoorbeeld ondersteuning van topsportevenementen. We zetten verder in op voorlichting over gezonde voeding (via de GGD) en zorgen voor voldoende en duurzame accommodaties, ook voor sporters die niet bij een vereniging zijn aangesloten. We realiseren bewegingsvriendelijke openbare ruimte en fitpleinen. We hebben een uitnodigende houding ten opzichte van initiatieven op het gebied van topsport en G-sport. We spelen een verbindende rol bij kansrijke regionale initiatieven, zoals een regionaal 50-meterbad en een regionale 333-meter schaatsbaan. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
 Terug naar doelenboom	
Subsidiëren activiteiten	
E25	Het huidige subsidiebeleid "back to basics" voor structurele subsidies zetten we voort. (2018) <i>Toelichting:</i>

	Hier zijn wij in 2018 actief mee aan de slag geweest en dit loopt door in 2019 en /of 2020. De concrete resultaten van 2018 leest u terug in dit document bij de bolletjes wat hebben wij hiervoor gedaan.
 Terug naar doelenboom	
Kan en durft iedereen mee te doen	
E26	Vanuit het streven naar de inclusieve samenleving stimuleren we schoolbesturen om bewezen effectieve antipestprogramma's te gebruiken op hun scholen. Via OOG-overleggen brengen we de antipestprogramma's onder de aandacht. Bij het nastreven van de inclusieve samenleving hebben we nadrukkelijk specifieke aandacht voor LHBT-inwoners. Om onze solidariteit met deze doelgroep te tonen, hijsen we op Coming Out Day de regenboogvlag.(2018-2022) <i>Toelichting:</i> Alle scholen maken gebruik van een anti-pest programma en in het curriculum van het onderwijs is burgerschap opgenomen waarin oa aandacht is voor LHBT.

3.3.4. Met wie werkten we samen?

- ISD Bollenstreek. De ISD Bollenstreek voert de regelingen op het gebied van sociale zekerheid (inkomen), WMO en Jeugd (PGB) uit.
- RDOG bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de inwoners van onze regio in zowel reguliere als crisisomstandigheden. Daarnaast probeert de RDOG effecten van gezondheidsbedreigingen te beperken.
- Servicepunt Werk: re-integratie activiteiten van de sociale diensten en de Mare Groep zijn hierin samengebracht.
- Mare Groep: voor de bestaande WSW plaatsen.
- Holland Rijnland onderdeel Maatschappij.
- TWO Jeugdhulp en aanbieders jeugdhulp.
- Schoolbesturen en scholen
- Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs
- Regionaal Bureau Leerplicht

3.3.5. Prestatie-indicatoren

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Begroting 2018	Realisatie 2018 Teylingen "Waar staat je gemeente"
Onderwijs	Absoluut verzuim Bron: Ingrado	Aantal per 1.000 leerlingen	2,28	2017: Teylingen 2,32 Nederland 1,82 2016: Teylingen 2,28 Nederland 1,81
Onderwijs	Relatief verzuim Bron: Ingrado	Aantal per 1.000 leerlingen	7,83	2017: Teylingen 9,12 Nederland 26,58 2016: Teylingen 7,83 Nederland 26,55

Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) Bron: DUO	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,5%	2016-2017: Teylingen 1,4% Nederland 2% 2015-2016: Teylingen 1% Nederland 1,7%
Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters Bron: Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	%	45,7%	2016: Teylingen: 39,6 Nederland: 48,7%
Sociaal domein	Banen Bron: LISA	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 74 jaar	650	2018: Teylingen 589,2 Nederland 663 2017: Teylingen 588,7 Nederland 652,9
Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin Bron: Verwey-Jonker Instituut	% kinderen tot 18 jaar	2%	2015: Teylingen 2,01% Nederland 6,58%
Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie Bron: CBS	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	96%	2017: Teylingen 71,5% Nederland 66,7% 2016: Teylingen 70,5% Nederland 65,8%
Sociaal domein	Jongeren met delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jaar		2015: Teylingen 1,87% Nederland 1,45%
Sociaal domein	Werkloze jongeren Bron: Verwey-Jonker Instituut	% 16 t/m 22 jarigen	0,5%	2015: Teylingen 0,95% Nederland 1,52%
Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering Bron: CBS	Aantal per 10.000 inwoners	130	2018 (eerste half jaar): Teylingen 149 Nederland 401 2017: Teylingen 152 Nederland 419
Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen Bron: CBS	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 74 jaar	20	2018 (eerste half jaar): Teylingen 55 Nederland 153 2017: Teylingen 41 Nederland 144
Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp Bron: CBS	% van alle jongeren tot 18 jaar	12%	2018: Teylingen 10,8% Nederland 9,2%

				2017: Teylingen 12,3% Nederland 9,5 %
Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming Bron: CBS	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,6 %	2018: Teylingen 0,4% Nederland: 1,0% 2017: Teylingen 0,5% Nederland: 1,0%
Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering Bron: CBS	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,4%	2018: Teylingen 0,2% Nederland 0,3% 2017: Teylingen 0,4% Nederland 0,4%
Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo Bron: GMSD	Aantal per 10.000 inwoners		2018 (eerste half jaar): Teylingen 450 Nederland 580

De schoolcijfers 2017 gaan over schooljaar 2016/2017. In schooljaar 2017/2018 is bij 1,1 % van de jeugdigen van 5 tot 23 jaar uit Teylingen verzuim geconstateerd. In de regio Holland Rijnland is dat 1,3% (Jaarverslag RBL). Dit zijn andere cijfers dan die hierboven. Dat komt door verschillende definities en leeftijdsgroepen waartegen het verzuim is afgezet.

Vervallen m.i.v. november 2017: de indicator 'Achterstandsleerlingen'. Deze indicator is vervallen omdat de informatie niet meer wordt verstrekt vanuit het Verwey-Jonker Instituut. De reden hiervoor is dat op dit moment het aantal achterstandsleerlingen zeer sterk terugloopt, doordat ouders steeds vaker hoger zijn opgeleid. Om die reden heeft deze indicator minder zeggingskracht gekregen.

Indien gegevens 2018 niet worden getoond komt dit omdat op moment van schrijven deze nog niet bekend zijn. Deze kunt u na het schrijven vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Wat zijn de voor dit hoofdstuk relevante documenten?

- Beleidskompas Bibliotheek 2016-2019
- Contourennota servicepunt werk
- Kadernota WMO Bollen5 2015-2018
- Nota onderwijsachterstandenbeleid
- Kunst in de buitenruimte
- Evaluatie combinatiefuncties 2015
- Transformatieagenda WMO
- Nota herziening opzet sport- en cultuur regeling
- Evaluatie regeling sport- en cultuur Teylingen
- Regionale handreiking gezondheidsbeleid Hollands Midden, september 2016
- Regionale beleidsnota Hart voor de Jeugd
- Werkagenda jeugd 2017
- Uitgangspuntennotitie aanvulling op Hart voor de Jeugd
- Regionaal opdrachtgeverschap jeugdhulp
- Inkoopstrategie Jeugd 2017
- Beleidsnota Schuldhulpverlening Teylingen (2017-2021)

3.3.6. Wat heeft het gekost?

Baten en lasten voor programma Sociaal Domein € x 1.000				
Lasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Arbeidsparticipatie	-213	-248	-248	-329
Begeleide participatie	-2.791	-5.241	-6.034	-3.045
Beheer overige gebouwen en gronden	-29	-25	-25	-28
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-698	-741	-741	-692
Geëscaleerde zorg 18-	-640	-692	-767	-763
Geëscaleerde zorg 18+	-271	-205	-210	-105
Inkomensregelingen	-6.564	-6.789	-6.892	-6.942
Maatwerkdienstverlening 18-	-5.672	-5.529	-6.423	-5.940
Maatwerkdienstverlening 18+		-1.773	-1.738	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-5.380	-787	-899	-6.041
Media	-852	-823	-823	-832
Musea	-27	-25	-25	-26
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.120	-1.288	-1.379	-1.276
Onderwijshuisvesting	-2.921	-2.862	-3.882	-4.030
Openbaar basisonderwijs		-1	-1	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-226	-287	-405	-175
Samenkracht en burgerparticipatie	-3.732	-3.207	-3.461	-3.169
Sportaccommodaties	-2.762	-3.174	-2.940	-2.752
Sportbeleid en activering	-108	-108	-113	-103
Volksgesondheid	-1.198	-1.100	-1.173	-1.273
Wijkteams	-1.974	-1.961	-2.160	-2.040
Totaal Lasten programma	-37.177	-36.866	-40.339	-39.561
Baten				
Begeleide participatie	-227	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	153	146	146	152
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	150	178	178	180
Inkomensregelingen	4.124	4.705	4.705	5.034
Media	23	22	22	23
Musea	8	4	4	7
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	77	147	147	93
Onderwijshuisvesting	45	44	44	56
Openbaar basisonderwijs		2	2	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4	4	4	4
Samenkracht en burgerparticipatie	301	311	311	272
Sportaccommodaties	197	214	187	195
Wijkteams	3	3	3	3
Totaal Baten programma	4.857	5.781	5.754	6.020
Saldo programma voor bestemming	-32.320	-31.085	-34.585	-33.542
Storting in reserves	-843	-272	-308	-486
Onttrekking aan reserves	2.792	1.641	4.137	3.756
Saldo programma na bestemming	-1.198	-29.716	-30.756	-30.272

3.4. Programma 4: Leefomgeving

Portefeuillehouder: **Wethouder Rob ten Boden**
Domein: **Buitenruimte**

3.4.1. Visies & thematisering

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
Visie Teylingen kenmerkt zich door groene wijken, die kwaliteit en duurzaamheid uitstralen. Het groen en de speelplaatsen worden in participatie met de inwoners ingericht en onderhouden. Daar waar mogelijk faciliteren wij initiatieven van bewoners, bijvoorbeeld op gebied van groen en speelplaatsen. De wijkregisseur promoot het eigenaarschap van de openbare ruimte bij bewoners. Herinrichting van de openbare ruimte wordt integraal aangepakt, zo mogelijk per wijk of buurt, is duurzaam en onderhoudsarm en vindt plaats in nauw overleg met de bewoners. Bewoners doen middels participatie actief mee aan het ontwerpproces. Het beheer en onderhoud is wijkgericht, klantgericht, planmatig, integraal, ecologisch en duurzaam. De gemeente blijft verantwoordelijk als het gaat om de fysieke ontwikkeling van wijken en buurten en zal dit in het participatieproces goed aan de burgers moeten blijven uitleggen. Uit oogpunt van de drie k's (kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid) werkt de gemeente nauw samen met de gemeenten Noordwijkerhout, Noordwijk, Hillegom, Lisse en Katwijk (voorheen TKN verband). Duurzaamheid speelt een steeds grotere rol bij (her)inrichting en beheer van bestaande en nieuwe wijken. Thema's Dichtbij Inwoners, met elkaar Participatie in de buitenruimte Herinrichtingsprojecten pakken wij integraal op, waarbij alle disciplines worden bekeken en zo nodig meegenomen. Doel is om voor 25 jaar klaar te zijn en hiermee overlast voor bewoners te minimaliseren. De herinrichting wordt samen met de bewoners ontworpen waarbij zij binnen de kaders van het beleid keuzes kunnen maken over parkeren, groen, bomen en materiaalgebruik. Draagvlak is hierbij essentieel en een goed verlopen participatieproces draagt hieraan bij. Participatie zorgt ook voor meer betrokkenheid bij de buitenruimte, zeker als dit gecombineerd	Visie <u><i>Prettig wonen voor iedereen</i></u> Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en kwetsbaren, voor gezinnen en alleenstaanden: voor iedereen. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving. We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. We vertrouwen op de eigen verantwoordelijkheid van mensen en streven naar grote betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen. We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de maatschappij. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. Thema's Versterking biodiversiteit Biodiversiteit is de verscheidenheid aan planten- en diersoorten in een gebied. We willen dat onze gemeente ook een prettige en leefbare omgeving is voor volgende generaties. Daarom vergroten we zoveel mogelijk de diversiteit aan planten en dieren in het Teylings landschap. We betrekken hierbij onze inwoners en versterken de groene leefomgeving in de wijken. Operatie Steenbreek ('tegel eruit, plant erin') blijven we actief ondersteunen om de gevolgen van wateroverlast te verkleinen. We werken uit hoe wij de kwaliteit van natuur en landschap kunnen versterken, bijvoorbeeld door het aanbrengen van landschapselementen, het aanplanten van kwalitatief goede groenstroken of door meer ruimte te geven aan een niet maaien beleid. Daarnaast onderzoeken we wat we kunnen doen om de situatie van de insectenpopulatie te verbeteren, denk aan het terugdringen van het gebruik van landbouwgiften en bestrijdingsmiddelen.

wordt met het door de bewoners zelf te beheren en onderhouden van openbaar groen, speelplaatsen en boomspiegels. In deze planperiode zal door de inzet van de buitendienst en de wijkregisseur deze participatie worden gestimuleerd en verder toenemen.

De beheerovereenkomsten met bijvoorbeeld de Stichting Beheer Park Rusthoff, Overbosch, de Eendenkooi en de kinderboerderijen in Voorhout en Warmond worden of zijn verlengd op basis van goed resultaat.

Duurzaamheid

Een belangrijk facet van integraal beheer is dat het resultaat duurzaam is (in materiaalgebruik en inrichting) en dat pas over 25 jaar de bewoners weer met grote onderhoudswerkzaamheden en dus overlast in de straat worden geconfronteerd.

In 2016 is het beleid duurzaamheid in de openbare ruimte vastgesteld. Dit beleidskader is nodig om de uitvoeringsprogramma's vanaf 2016 duurzamer te maken.

Bij taakgebieden op het gebied van duurzaamheid in de Openbare Ruimte moet worden gedacht aan: bestemming, ontwikkeling, initiële inrichting, herinrichting, beheer en functioneel gebruik.

Regionale Samenwerking

De samenwerking op gebied van openbare werken met Katwijk en Noordwijk is uitgebreid met de andere bollengemeenten. Er is een samenwerkingsprogramma opgesteld voor de jaren 2017 en 2018. Dit omvat een groot aantal projecten verdeeld over de verschillende vakgebieden van het domein openbare werken/buitenruimte.

Er is gezamenlijk een Integraal afvalwaterketenplan (IAWKP) vastgesteld met de gemeenten Katwijk, Noordwijk, Noordwijkerhout, Lisse en het Hoogheemraadschap van Rijnland (HHR) om binnen de afvalwaterketen integraal verbeteringen te realiseren op het gebied van kwaliteit, kosten en kwetsbaarheid.

Na de realisatie van de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) wordt het beheer in 2017 bij de gemeente Katwijk ondergebracht.

Beperken van overlast

Overlast kan vele vormen hebben. Denk aan vliegtuig- en verkeerslawaaï, verkeer, fijnstof of rommel en geluidsoverlast in de openbare ruimte. Maar ook burenoverlast kan reden zijn voor irritatie. Daar waar het woongenot ernstig aangetast wordt, oefenen we actief onze invloed uit om dergelijke hinder te beperken.

Een goede luchtkwaliteit is onlosmakelijk verbonden met prettig wonen. We gaan de luchtkwaliteit periodiek meten en waar nodig nemen we maatregelen.

Versterken van de leefbaarheid en sociale cohesie

Mensen blijven langer thuis wonen, ook als zij ouder zijn. Voorzieningen dicht in de buurt zijn dan belangrijk: van terrasje tot buurtkamer en buurtsuper. Ook voor kinderen en jongeren vinden we plekken om te spelen of elkaar te ontmoeten van belang. Prettig wonen betekent zo voor ieder mens wat anders. Wij faciliteren waar mogelijk (buurt)initiatieven uit de wijken om dit soort plekken te creëren.

Welke externe ontwikkelingen speelden er?

- Participatie is een vast onderdeel bij het uitwerken van plannen op gebied van herinrichting, integraal beheer en nieuwbouw. Bewoners voelen zich steeds meer eigenaar van hun leefomgeving en voelen zich daar verantwoordelijk voor. Er treedt een verschuiving op naar gezamenlijk beheer en onderhoud van openbaar groen en speelplaatsen door onze bewoners.
- Bestaande en nieuwe openbare ruimte richten wij duurzaam in op basis van nieuw beleid. Het beheer van deze duurzaam ingerichte openbare ruimte zal minimale inspanning en kosten vergen.
- De snel veranderende samenleving blijft aanpassing van beleid vragen op het gebied van groen, afval, wegen en duurzaamheid in de openbare ruimte. Dit beleid komt tot stand in samenwerking met de burgers en zal resulteren in meer begrip en een grotere bijdrage (participatie) van de burgers alsmede deregulering.
- We krijgen het beheer over een aantal nieuwe woonwijken (bijvoorbeeld Hooghkamer, Engelse tuin). Dit vergt extra beheercapaciteit.

Leefomgeving

Wat wilden we bereiken?

 Prettig wonen voor iedereen

Zorg voor het milieu

- Verbeteren afvalscheiding
- Verbeteren water kwaliteit

Huidige kwaliteit openbare ruimte behouden samen met bewoners

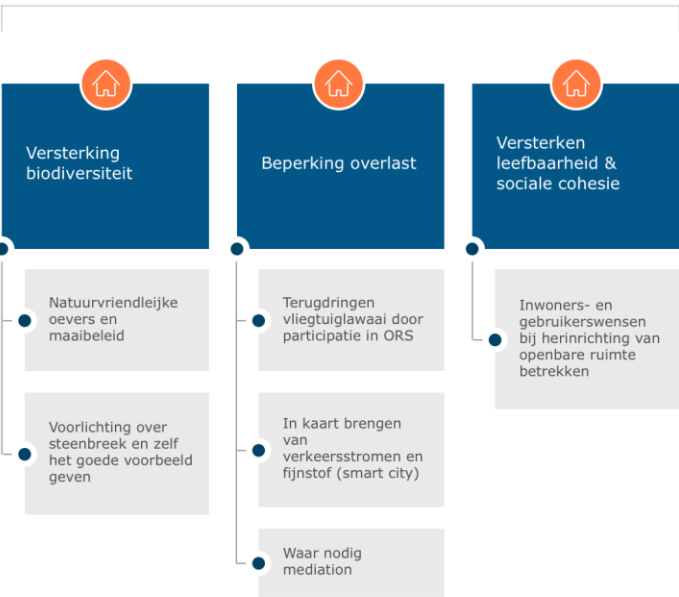
- Participatie uitbreiden en intensiveren
- Onderhoud uitvoeren op niveau basis

Duurzame onderhoudsarme (her)inrichting openbare ruimte

- Integrale aanpak beheer openbare ruimte
- Duurzaam ontwerpen en bouwen
- (Her)ontwikkeling van gebieden

Verkeersveilige leefomgeving

- Verkeersveilige leefomgeving
- Leefomgeving zonder parkeeroverlast

↑ Terug naar inhoudsopgave

Dit document is interactief

- Klik op een hoofddoel om hierheen te springen
- Klik op dit icoontje om hier terug te keren

3.4.3. Wat hebben we ervoor gedaan?

Collegewerkprogramma 2014-2018

Beleidsdoel	
Afgeleid beleidsdoel	
Zorg voor het milieu	
Verbeteren afvalscheiding	We streven minimaal de landelijke doelstelling na dat 75% van het huishoudelijk afval in Teylingen gescheiden wordt ingezameld. Dit betekent een forse vermindering van de hoeveelheid ongescheiden afval (restafval). Het Rijk heeft deze doelstelling vertaald in een richtlijn van maximaal 100 kilo per inwoner per jaar in 2020 en een verdere afname van maximaal 30 kilo per inwoner per jaar vanaf 2025. Om deze afvaldoelstellingen te realiseren, zal de inzamelstructuur, mogelijk in combinatie met een andere heffingsvorm, moeten worden aangepast. Heldere communicatie en participatie zijn essentieel om dergelijke ingrijpende wijzigingen uit te voeren. <i>Toelichting:</i> Proces is opgesteld en naar de raad gebracht en een gewijzigde opdracht meegekregen. Dit proces voorziet in stappenplan voor 2019. Eind 2019 is nieuw beleidsplan goedgekeurd door de Raad. De sorteeraanlyse is inzichtelijk en voorziet in behoefte om doelstellingen te behalen inclusief resultaten t.o.v. de landelijke doelstellingen.
Verbeteren water kwaliteit	Het Rijk, de hoogheemraadschappen, de waterleiding bedrijven en de gemeenten streven naar het verder vergroten van de doelmatigheid in de waterketen. In 2016 is het Integraal afvalwaterketenplan (IAWKP) vastgesteld. In dit plan wordt binnen de afvalwaterketen invulling gegeven aan het doelmatig realiseren van de doelstellingen uit het Bestuursakkoord Water op het gebied van kostenbeheersing, kwaliteitsverbetering en kwetsbaarheid. <i>Toelichting:</i> In 2018 is gewerkt aan het verder uitvoering geven van de maatregelen beschreven in het IAWKP. Deze maatregelen zijn geprioriteerd en in 2018 bestuurlijk vastgelegd in het Uitvoeringsprogramma IAWKP 2018-2019. In het programma zijn een twaalfstal projecten benoemd: nieuwe sanitatie, klimaatbestendigheid, Assetmanagement, dataportaal, integratie investeringen, informatiemanagement, afstemmingsprocedures, DoFeMaMe, waterloket, aansluitverordening riolering, circulair werken en sluiten kringlopen en calamiteitenplan.
 Terug naar doelenboom	
Huidige kwaliteit openbare ruimte behouden samen met bewoners	
Participatie uitbreiden en intensiveren	Voor integrale herinrichtingsprojecten is participatie inmiddels een gebruikelijke stap in het proces. We betrekken bewoners bij het volledige ontwerpproces. Hierbij wordt niet alleen geparticipeerd over het ontwerp van wegen en parkeerplaatsen, maar ook over de inrichting zoals het gebruik van materiaalsoorten zoals groen- en boomsoorten. De volgende projecten zijn in 2017 voorbereid en met burgerparticipatie vormgegeven waarbij de uitvoering doorloopt of start in 2018:

- Herinrichting Philippostraat (Sassenheim)
- Herinrichting Platanenlaan/Essenlaan (Sassenheim)
- Reconstructie Zijldijk (Warmond)
- Reconstructie Herenweg (Warmond)
- Onderhoudswerkzaamheden Kievitspark (Voorhout)

Toelichting:

Herinrichting Philippostraat (Sassenheim)

De herinrichting van de Philippostraat is volop in uitvoering. De werkzaamheden worden de laatste week van januari 2019 afgerond. Conform ontwerpplan is het riool vervangen, we hebben een nieuw hemelwater riool aangelegd (afkoppelen) en de openbare ruimte wordt ingericht.

De gemeente had in de voorbereiding een selectie gemaakt van geschikte bomen en groen. De bewoners van de Philippostraat en de Zuiderstraat hebben middels een stemformulier keuzes gemaakt. De voorkeuren van de bewoners zijn meegenomen in het voorontwerp.

Onderhoudswerkzaamheden Kievitspark (Voorhout)

De bewoners van het Kievitspark en omgeving konden tijdens de informatieavond kiezen 3 schetsontwerpen ontwerpen. Ook was er de gelegenheid tot het maken van opmerkingen. Het gekozen schetsontwerp en de aanvullende opmerkingen zijn verwerkt tot een vastgesteld Voorlopig Ontwerp (VO). Op dit VO konden de bewoners reageren. Deze reacties zijn verwerkt in het Definitief Ontwerp (DO). Zodra het college het DO heeft vastgesteld wordt er gestart met de voorbereiding en daarna de uitvoering van de werkzaamheden.

Herinrichting Platanenlaan/Essenlaan (Sassenheim)

Het definitieve ontwerp voor dit project is tot stand gekomen met de bewoners, het ingenieursbureau en de gemeente. Dit begon in oktober 2016 met een belevingsscan, een schouw en een informatieavond waarbij betrokken bewoners zich konden aanmelden als ontwerpambassadeur. Vervolgens zijn er twee ontwerpessies met de ontwerpambassadeurs gehouden om per straat tot een schetsontwerp te komen. In november 2016 was een inloopbijeenkomst, waarbij de schetsontwerpen door de ontwerpambassadeurs aan de overige bewoners zijn gepresenteerd. Daarnaast hebben de bewoners zelf uit een drietal bomen de nieuwe bomen voor hun straat kunnen kiezen. In april 2017 is het ontwerp participatieplan door het college vastgesteld en aansluitend ter inzage gelegd. In juni 2017 heeft de gemeenteraad het benodigde krediet beschikbaar gesteld. In september 2017 is het participatieplan definitief vastgesteld. De uitvoering is in december 2017 gestart met het kappen van de bomen. De werkzaamheden zijn op 21 september 2018 opgeleverd. Op 14 november 2018 heeft een feestelijk bijeenkomst plaatsgevonden, waarbij de wethouder samen met een aantal ontwerpambassadeurs de laatste bomen heeft aangeplant en de herinrichting officieel is afgerond.

Reconstructie Zijldijk (Warmond)

Het Hoogheemraadschap van Rijnland, de provincie Zuid-Holland en de gemeente Teylingen hebben in het voorbereidingstraject intensief samengewerkt met betrekking tot de kadeverbetering, oeverconstructie en wegreconstructie van de Zijldijk in de Boterhuispolder. Het resultaat

	van deze samenwerking is een geïntegreerd ontwerp van kadeverbetering, oeverconstructie en wegreconstructie. Het "Definitief-projectplan Kadeverbetering Boterhuispolder" is het resultaat van de samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland en de provincie Zuid-Holland en de participatie met alle belanghebbende partijen. Dit plan is op 16 augustus 2017 door het college van dijkgraaf en hoogheemraden vastgesteld. In het voorbereidingstraject hebben diverse participatiebijeenkomsten plaatsgevonden. Op 15 februari 2017 hebben we een gezamenlijke informatiebijeenkomst voor belanghebbende georganiseerd, waarbij informatie over de plannen is gepresenteerd. Op 11 mei 2017 is de wijkmarkt 't Lage Land georganiseerd, waarbij belanghebbende de gelegenheid hebben gekregen om vragen te stellen over het project en is het project als item in het wijkjournaal langsgekomen. Op 22 mei hebben we een gezamenlijke inloopbijeenkomst voor belanghebbende georganiseerd, waarbij de ontwerpen zijn gepresenteerd en de voortgang is besproken. Daarnaast hebben er diverse één op één (keuken)tafelgesprekken plaatsgevonden met diverse belanghebbende partijen. De uitvoering is gestart in oktober 2018 en duurt tot mei 2019. Met participatie willen we ook de betrokkenheid vergroten in de gebruikperiode. Als bewoners hebben meegedacht over de inrichting van hun groenstrook of speelplaats, dan is er vaak ook bereidheid om mee te doen met het klein dagelijks onderhoud. Ook gaan bewoners dan voorzichtiger om met dit groen of de speelplaats en het niet accepteren als anderen schade aanrichten. <i>Toelichting:</i> Diverse activiteiten zijn met participatie tot stand gekomen. Zie ook bovenstaande projecten. Bij alles wat de gemeente doet, wordt nadrukkelijk gekeken welke mogelijkheden er zijn tot participatie. Veel plannen, beleid, renovaties en werken, lenen zich goed voor een gezamenlijke aanpak met bewoners, bedrijven en instellingen. Hierdoor maken we gebruik van hun ideeën en expertise. <i>Toelichting:</i> Diverse activiteiten zijn met participatie tot stand gekomen. Zie ook bovenstaande projecten.
Onderhoud uitvoer niveau basis	Onze bewoners zijn tevreden met het beeld van de openbare ruimte. De openbare ruimte is schoon en netjes en klachten worden door onze servicedienst zo snel mogelijk opgelost. Ook de inrichting van het groen en de kwaliteit van de bomen kan op waardering rekenen. Dit is het basisniveau voor onderhoud wat met de raad is afgesproken. Als uit onze eigen wijkbeoordelingen en/of de wijkmarkten voor onze inwoners punten voor verbetering komen, pakken we deze voor zover mogelijk gelijk op of we nemen ze mee bij de planvorming/uitvoering van (integrale)projecten. <i>Toelichting:</i> Groenprojecten worden zoveel mogelijk in participatie uitgevoerd. In overleg met omwonenden wordt bepaald welke keuzes worden gemaakt om het groen- of de bomenstructuur te verbeteren of aan te passen Naast het oppakken van de verbeterpunten door de gemeentelijke diensten kunnen onze bewoners op eenvoudige manier een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de openbare ruimte. Zelf een stukje groen bijhouden of de speelplaats schoonhouden zijn voorbeelden van initiatieven die onze wijkregisseur kan faciliteren. <i>Toelichting:</i>

	Diverse activiteiten zijn met participatie tot stand gekomen. Zie ook bovenstaande projecten.
 Terug naar doelenboom	
Duurzame onderhoudsarme (her)inrichting openbare ruimte	
Integrale aanpak beheer openbare ruimte	Ieder jaar wordt gestart met onderzoek of integrale aanpak van een straat of wijk mogelijk is. De werkzaamheden worden bij integraal beheer per gebied in 1 keer aangepakt of gecombineerd. <i>Toelichting:</i> Werkzaamheden voor het komende jaar worden in beeld gebracht en waar deze samen komen, wordt dit in een project integraal aangepakt. Zie Zijldijk, Philippostraat en Kievitspark.
	In onze integrale aanpak is participatie een belangrijk middel. <i>Toelichting:</i> Diverse activiteiten zijn met participatie tot stand gekomen. Zie ook bovenstaande projecten.
	Duurzame (her)inrichting van de openbare ruimte maakt onderdeel uit van integraal beheer. Bij integrale projecten speelt ook duurzaamheid een steeds grotere rol. Dit komt tot uitdrukking in vastgestelde beleidsplannen en de concrete toepassing van duurzame materiaalsoorten bij de uitvoering van projecten. Wijken worden ook zoveel mogelijk duurzaam veilig ingericht. En bij de inrichting van de buitenruimte en de keuze van materialen wordt ernaar gestreefd dat de benodigde onderhoudswerkzaamheden zo min mogelijk inspanningen vergen. <i>Toelichting:</i> Diverse projecten zijn in integraal beheer uitgevoerd, waarbij duurzaamheid een rol heeft gespeeld.
Duurzaam ontwerpen en bouwen	Het beleid duurzaamheid in de openbare ruimte gaat uit van een nieuwe visie. We gaan de openbare ruimte inrichten met duurzame materialen (bijvoorbeeld wegverharding met gebakken klinkers in plaats van betonklinkers). Daardoor neemt de houdbaarheid toe en dalen de kosten en inspanning voor onderhoud. De hogere eenmalige aanschafkosten worden gecompenseerd door de langere levensduur. <i>Toelichting:</i> In 2018 is team duurzaamheid in samenwerking met buitenruimte, planvorming en MO gestart met het voorbereiden van een offerte uitvraag voor het opstellen van een kader Duurzame Gebiedsontwikkeling (kader DGO). Middels een kader DGO willen wij duurzaamheid verankeren in de gemeentelijke eisen voor: - Nieuwbouw wijken (gebouweisen en eisen voor de inrichting van de openbare ruimte) - Herinrichting van de bestaande openbare ruimte - Onderhoud van de bestaande openbare ruimte - Ontwikkeling van nieuw maatschappelijk vastgoed (scholen, (sport) verenigingsgebouwen, buurthuizen en sociaal-culturele accommodaties) Het kader wordt in 2019 met behulp van een extern bureau opgesteld en aan de raad ter vaststelling aangeboden.
	Bij de ontwikkeling van nieuwe (woon)gebieden wordt samenhang gevonden tussen de duurzame inrichting van de openbare ruimte en duurzaamheid in en om de bebouwing. Denk hierbij aan de verplichting van zonnecellen op de daken, zonneboilers en grijswatersystemen etc. <i>Toelichting:</i> Zie bovenstaand punt onder dit afgeleide beleidsdoel.

	Bij de (her)inrichting van de openbare ruimte passen wij innovaties toe die leiden tot duurzaamheid. <i>Toelichting:</i> Zie bovenstaand punt onder dit afgeleide beleidsdoel.
	Bij de (her)ontwikkeling van gebieden is duurzaamheid het uitgangspunt. Woongebieden duurzaam inrichten zodat een minimale inspanning voor onderhoud nodig is. Duurzame materialen worden gebruikt en hergebruikt. Ook wordt optimaal gebruik gemaakt van innovaties. <i>Toelichting:</i> Zie bovenstaand punt onder dit afgeleide beleidsdoel.
(Her)ontwikkeling van gebieden	De Leidraad Inrichting Openbare Ruimte wordt vervangen door de DIOR, Duurzame Inrichting Openbare Ruimte. <i>Toelichting:</i> In 2019 zal het programma van eisen voor de (her)inrichting van de buitenruimte genaamd Duurzame Inrichting Openbare Ruimte worden opgesteld (DIOR). Per gebied worden de duurzaamheidsambities hierin opgenomen en wordt aangesloten op het project Duurzame Gebiedsontwikkeling (DGO).
	Ook nieuwe woningen zijn duurzaam en zo veel mogelijk energie neutraal. Innovaties worden zoveel mogelijk toegepast. <i>Toelichting:</i> In 2018 is team duurzaamheid in samenwerking met buitenruimte, planvorming en MO gestart met het voorbereiden van een offerte uitvraag voor het opstellen van een kader Duurzame Gebiedsontwikkeling (kader DGO). Middels een kader DGO willen wij duurzaamheid verankeren in de gemeentelijke eisen voor: - Nieuwbouw wijken (gebouweisen en eisen voor de inrichting van de openbare ruimte) - Herinrichting van de bestaande openbare ruimte - Onderhoud van de bestaande openbare ruimte - Ontwikkeling van nieuw maatschappelijk vastgoed (scholen, (sport) verenigingsgebouwen, buurthuizen en sociaal-culturele accommodaties) Het kader wordt in 2019 met behulp van een extern bureau opgesteld en aan de raad ter vaststelling aangeboden.
 Terug naar doelenboom	
Verkeersveilige leefomgeving	
Verkeersveilige leefomgeving	Nieuwe infrastructuur richten we in volgens het principe Duurzaam Veilig van kennisorganisatie CROW. De toegankelijkheid van de infrastructuur voor ouderen en gehandicapten is een specifiek onderdeel van het Programma van Eisen. <i>Toelichting:</i> In 2018 en daarna passen we de CROW toe. Bij alle ontwerpen en herinrichtingen wordt specifiek rekening gehouden met ouderen. We doen dit door zo min mogelijk obstakels neer te zetten, plaatsen bankjes zodat ouderen kunnen zitten en rollatorvriendelijk te ontwerpen, specifieke aandacht bij wegkruisingen en drukke openbare ruimtes. Ontwerpen worden voorzien van een verkeerskundig advies van de politie. Dit in verband met de handhaafbaarheid.
	Een Duurzaam Veilige inrichting van wegen maakt integraal onderdeel uit van onderhoud aan onze infrastructuur. <i>Toelichting:</i>

	Bij alle herinrichtingen van wegen kijken we of de inrichting veiliger kan voor fietsers, voetgangers, ouderen en kinderen. Ook bij grote doorgaande wegen passen we dit toe. Een voorbeeld hiervan is de Herenweg te Warmond. Hierbij is participatie vanuit de bewoners belangrijk en noodzakelijk om optimaal te participeren in onze leefomgeving.
	Vanuit het uitvoeringsprogramma van het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (GVVP) voeren we veiligheidsmaatregelen uit aan wegen. In 2018 vindt ook een verkeersonderzoek plaats om het parkeren en de verkeerscirculatie in het centrum van Sassenheim te verbeteren. Daarnaast voeren we doorlopend maatregelen uit op het gehele wegennet, zodat de wegen voldoen aan de landelijke richtlijnen "basissenmerken wegontwerp". <i>Toelichting:</i> Er heeft geen onderzoek plaatsgevonden naar het parkeren en de verkeerscirculatie in het centrum van Sassenheim. Dit is een integraal onderdeel geworden van de te ontwikkelen centrumvisie Sassenheim en daarmee pakken we de problematiek integraal en samen met de inwoners.
	Hoge parkeerdruk in bestaande wijken pakken we aan in overleg met direct betrokken bewoners. Dat wordt gerealiseerd door het aanleggen van extra parkeerplaatsen in nauw overleg met de bewoners uit de straat of wijk. Dit wordt bij voorkeur integraal uitgevoerd met andere beheerwerkzaamheden. <i>Toelichting:</i> Vanuit het GVVP worden jaarlijks middelen beschikbaar gesteld om parkeerproblemen in wijken op te pakken. Bij een hoge tot zeer hoge parkeerdruk in een wijk wordt in samenspraak met bewoners naar oplossingen gezocht. In 2018 zijn bijvoorbeeld de Essenlaan en Platanenlaan (integraal) heringericht, waarbij extra parkeerplaatsen zijn gerealiseerd.
Leefomgeving zonder parkeeroverlast	Bij nieuwbouw passen we de parkeernormen toe voor auto en fiets uit de Parkeernota Teylingen zodat parkeeroverlast in de toekomst voorkomen wordt. <i>Toelichting:</i> De vastgestelde parkeernormen door de Gemeente worden integraal toegepast bij huidige en toekomstige nieuwbouwprojecten.
	In 2018 vindt onderzoek plaats naar de mogelijkheden om de hoge parkeerdruk aan het Boerhaavekwartier/oude dorp Voorhout en in Oosthout op te lossen. <i>Toelichting:</i> Dit onderzoek heeft nog niet plaatsgevonden, omdat het een integraal onderdeel is geworden van de te ontwikkelen centrumvisie Voorhout. Het onderzoek is daarmee onderdeel van het grotere geheel en aanpak van de centrumvisie. Dit zal verder in 2019 worden opgepakt en ingevuld worden voor Voorhout.

Versterking biodiversiteit

P22 Bij de (her)inrichting en het beheer van woonwijken zullen groen, natuurvriendelijke oevers en het maaien anders worden uitgevoerd. Bij (her)inrichting zullen we de streekeigenheid versterken door het toepassen van inheemse bomen, struiken en planten die passen bij de natuurlijke omstandigheden. Beschoeiing zal daar waar mogelijk bij vervanging omgevormd worden naar een natuurlijke oever. Meer grasbermen zullen worden vervangen door (bloemrijke) bermen en er zal meer gevarieerd gaan worden in maaifrequentie en het laten staan van gras, bijvoorbeeld aan de kant van sloten. Door deze maatregelen zal er meer verscheidenheid (biodiversiteit) aan planten- en diersoorten ontstaan. (doelstellingen 14 en 15 motie programma duurzaamheid). (2018-2022)

Toelichting:

Vanuit het gebiedsprogramma B(I)oeiende Bollenstreek worden dit jaar in Teylingen prioriteit gegeven aan het voorbereiden en vervolgens realiseren van een tweetal bloemrijke bermen. Het gaat hierbij om de bermen aan de Rijksstraatweg in Sassenheim en de Teylingerdreef in Voorhout.

P24 Naast voorlichting aan bewoners geven we zelf het voorbeeld door daar waar mogelijk het aantal vierkante meters verharding in de openbare ruimte te verkleinen (voorbeeld: project Kagerplein). Bij nieuwbouw worden de bewoners actief benaderd met voorbeelden om tuinen duurzaam in te richten met minimale of open verharding. Tweemaal per jaar houden we een campagne waarbij bewoners tegels kunnen inleveren tegen vaste planten. (2018-2022)

Toelichting:

Het project Kagerplein is in uitvoering.

  Terug naar doelenboom

Beperking van overlast

P25 Op hoofdlijnen continueren we onze inzet op de aanpak van hinder en overlast. Als het gaat om vliegtuiglawaai, blijven wij ons in de Omgevingsraad Schiphol (ORS) inzetten op terugdringen van de overlast. Vanuit het uitgangspunt meten is weten zien we kansen (smart city) op bijvoorbeeld het in kaart brengen van fijnstof, verkeersstromen etc... Als het gaat om burenoverlast en aantasting van het woongenot, richten wij ons in eerste instantie op het empoweren van mensen om zelf en met elkaar oplossingen te bedenken. Als dat niet meer lukt en sprake is van ernstige aantasting van het woongenot, zijn wij er om te helpen (bijvoorbeeld via mediation). (2018-2022)

Toelichting:

Dit is in uitvoering.

  Terug naar doelenboom

Versterken van de leefbaarheid en sociale cohesie

P28 Waar mogelijk realiseren we wensen van inwoners/gebruikers bij de (her)inrichting van straten en wijken. (2018-2022)

Toelichting:

In de daarvoor genoemde projecten is participatie een belangrijk onderdeel en de daarmee tot stand komen van de realisatie/(her)inrichting bij de diverse projecten.

3.4.4. Met wie werkten we samen?

- VAB (Vuil Afvoer Bedrijf)
Voor een doelmatige verwijdering van afvalstoffen (gft, plastic/blik/drankkartons en restafval) wordt op basis van een Gemeenschappelijke Regeling (GR) een overslagstation geëxploiteerd door de zes regiogemeenten. Binnen de Gemeenschappelijke Regeling (GR) vindt contractbeheer en aanbestedingen plaats en wordt de exploitatie van het overslagstation uitbesteed.

3.4.5. Prestatie-indicatoren

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Begroting 2018	Realisatie 2018 "Waar staat je gemeente"
Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	167	2018: Teylingen 164 2017: Teylingen 159
Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	1,1%	2017: Teylingen 2,7% Nederland 13,5% 2016: Teylingen 2,0% Nederland 12,9%

Indien gegevens 2018 niet worden getoond komt dit omdat op moment van schrijven deze nog niet bekend zijn. Deze kunt u na het schrijven vinden op:

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Wat zijn de voor dit hoofdstuk relevante documenten?

- Wijkgericht werken
- Uitvoeringsprogramma groen Bollenstreek 2014 - 2018 Holland Rijnland
- Gebiedsprogramma groen Bollenstreek 2016-2020 Holland Rijnland
- Speelplaatsenbeheerplan 2014-2018
- Uitvoeringsprogramma Zwerfafval
- Afvalstoffenbeleidsplan
- Integraal Afval Waterketen Plan
- Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
- Regionaal Verkeers- en Vervoersplan Holland Rijnland, met uitvoeringsprogramma
- Nota Regionale Investeringsstrategie Holland Rijnland
- Provinciaal fietspadenplan 2008
- Geactualiseerde wegenstructuur Voorhout 2020
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Teylingen (GVVP) 2010-2020
- Beleidsplan De Waarde van Groen

3.4.6. Wat heeft het gekost?

Baten en lasten voor programma Leefomgeving € x 1.000				
Lasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Afval	-2.976	-2.768	-2.768	-2.736
Begraafplaatsen en crematoria	-24	0	0	-4
Beheer overige gebouwen en gronden	-102	-100	-100	-125
Economische havens en waterwegen	-488	-537	-530	-525
Fysieke bedrijfsinfrastructuur		-25	-50	-122
Milieubeheer	-16	-14	-14	-10
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-1.966	-2.185	-2.149	-1.909
Openbaar vervoer	-208	-252	-243	-232
Overhead	-32	-68	-68	-25
Overige baten en lasten		-25	-25	0
Parkeren	-103	-178	-153	-149
Riolering	-2.190	-2.210	-2.314	-2.161
Verkeer en vervoer	-3.045	-3.382	-3.309	-3.183
Totaal Lasten programma	-11.148	-11.744	-11.722	-11.180
Baten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Afval	282	483	483	475
Economische havens en waterwegen	20	21	21	31
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	31	0	0	67
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	20	59	34	88
Parkeren	27	13	22	5
Riolering	179	78	183	143
Verkeer en vervoer	18	36	109	97
Totaal Baten programma	577	690	850	906
Saldo programma voor bestemming	-10.572	-11.054	-10.872	-10.274
Storting in reserves	-100	-80	-80	-80
Onttrekking aan reserves	691	659	659	659
Saldo programma na bestemming	-24	-10.475	-10.293	-9.695

3.5. Programma 5: Dienstverlening

Portefeuillehouder: **College van Burgemeester & Wethouders**
Domein: **Publieksservice**

3.5.1. Visies & thematisering

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
Visie In 2020 helpen wij de klant op een moderne en efficiënte manier: digitaal waar het kan en persoonlijk waar de klant dat wil. Wij bieden kwaliteit, zijn zorgvuldig en snel. Onze dienstverlening is persoonsgericht, toegankelijk en biedt service over de gemeentegrenzen heen. We overtreffen de verwachtingen van de klant (intern en extern) en willen tevreden klanten. Thema's Dichtbij Inwoners en Met elkaar: De focus bij de uitvoering van onze dienstverlening ligt op de klant. Wij voeren onze dienstverlening op een efficiënte en klantgedreven wijze uit. Onze dienstverlening is actueel en eigentijds. Onze houding naar de klant is proactief en meedenkend.	Visie <u><i>Modern bestuur, invloedrijke inwoners</i></u> Een daadkrachtig, actief en modern bestuur. Voor een betrokken gemeente die flexibel, deskundig en tijdig inspeelt op vragen van inwoners en ondernemers. Die aansluit bij trends en ontwikkelingen in de maatschappij. Of dat nu op het gebied van bestuur, beleid of de manier van communiceren is. Onze werkprocessen zijn of worden hierop ingericht. Wij zien de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen, en maatschappelijke organisaties. Personen en partijen vol ideeën, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. Daarom geven wij ruimte aan actieve betrokkenheid. We introduceren nieuwe manieren waarop inwoners invloed kunnen uitoefenen. Invloed op ons beleid, onze financiën of onze manier van werken. Wij zijn er voor onze inwoners. Zij zijn immers onze klant. Daarom handelen we vanuit inwonersbelang en niet als eerste vanuit regels. We benaderen inwoners en ondernemers met een open houding. Daarbij staan persoonlijk contact en ontmoeting centraal, of we nu conventionele of innovatieve technologische middelen gebruiken. De gemeente Teylingen blijft een zelfbewuste en sterke partner in de regio, die in contact en samenwerking met anderen ook op regionaal niveau successen wil boeken. Thema's <u><i>Daadkracht en korte doorlooptijden / omslag naar een digitale overheid</i></u> We richten de dienstverlening voor onze ondernemers en inwoners in op daadkracht en korte doorlooptijden. We werken met toetsing vooraf in plaats van met toetsing achteraf, waarbij we voor veel voorkomende diensten sneltoetscriteria hanteren. De dienstverlening en de (vorm van) informatievoorziening sluiten aan bij de wens van de klant en de ontwikkeling naar een informatiesamenleving. Wij zien hoe de informatiesamenleving onze wereld ongekend snel verandert. We zijn een

	gemeente die klaar is voor de toekomst. We gaan het debat aan met onze inwoners en het bestuur om vanuit publieke waarden het nut en de grenzen van digitalisering te bepalen. Digitalisering, innovatie en het analyseren en toepassen van (open) data biedt kansen voor de gemeente en onze inwoners. We grijpen die kansen binnen de grenzen van de hiervoor genoemde publieke waarden.
--	--

Thema's

Dichtbij Inwoners en Met elkaar:

De focus bij de uitvoering van onze dienstverlening ligt op de klant. Wij voeren onze dienstverlening op een efficiënte en klantgedreven wijze uit. Onze dienstverlening is actueel en eigentijds. Onze houding naar de klant is proactief en meedenkend.

Welke externe ontwikkelingen speelden er?

Omgevingswet (vergunningen)

De omgevingswet zal naar verwachting vanaf 1 januari 2021 in werking treden. Deze wet voegt meer dan twintig wetten en honderden regelingen samen en heeft als doel het mooier, schoner en veiliger maken van de leefomgeving. Een kernpunt van het wetsvoorstel is het vroegtijdig samenwerken met de omgeving: inwoners, ondernemers en belangenorganisaties. Dit vraagt ook om een andere manier van werken bij onder andere vergunningverlening. Op dit moment is nog onvoldoende duidelijk wat dit precies zal gaan betekenen, maar de verwachting is wel dat meer vooraf zal worden afgestemd en minder gedurende het vergunningentraject. Dit vraagt mogelijk om een andere manier van de financiering van vergunningverlening.

Wet Private Kwaliteitsborging (PKB)

De Wet Private Kwaliteitsborging (PKB) wordt waarschijnlijk in 2018 ingevoerd. Deze wet hangt samen met de wet VTH. Stapsgewijs worden delen van het werk van bouw- en woningtoezicht bij de gemeenten overgeheveld naar marktpartijen. Door middel van private kwaliteitsborging gaat de markt zelf bouwkwaliteit garanderen. Voor vergunningverlening betekent dit al met al dat gemeenten uiteindelijk de technische toets bij vergunningaanvragen niet meer zelf doen, maar dat dit overgelaten wordt aan de markt. Minder toetsing vooraf en meer toetsing achteraf. Het tempo daarvan en hoever de overheveling naar de markt uiteindelijk zal zijn, is op dit moment nog onduidelijk. Dit zal logischerwijs uiteindelijk ook (negatieve) gevolgen hebben voor inkomsten leges.

Verruiming belastinggebied

Als onderdeel van hervorming van het belastingstelsel heeft het kabinet in 2016 een eerste schets gegeven hoe een verschuiving van rijksbelastingen naar gemeentebelastingen vormgegeven zou kunnen worden. Argumenten voor deze verschuiving zijn o.a. versterking van de lokale democratie, vergroting van de doelmatigheid en de mogelijkheid die deze schuif biedt om de lasten op arbeid te verlagen met een positief effect voor de werkgelegenheid. Het uitgangspunt is dat de belastingdruk voor de inwoners niet omhoog mag gaan door de belastingschuif. De verhoging van de gemeentelijke lasten moet gelijktijdig plaatsvinden met een verlaging van de rijksbelastingen. Nadere uitwerking en besluitvorming over de verruiming van het belastinggebied is in handen van het nieuw te vormen kabinet.

Basis Registratie Personen

Eind 2021 moeten alle gemeenten van de BRP (Basis Registratie Personen voorheen GBA) overstappen op een landelijke registratie van personen (Operatie BRP). Dit maakt onder meer plaatsafhankelijke dienstverlening mogelijk. (bijvoorbeeld paspoort en rijbewijs aanvragen en ophalen in de gemeente naar keuze).

Fraudebestrijding

De Rijksoverheid wil veel meer in gaan zetten op fraudebestrijding.

Dienstverlening

Wat wilden we bereiken?

Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Vitaal Teylingen

↑ Terug naar inhoudsopgave

Dit document is interactief

Klik op een hoofddoel om hierheen te springen

Klik op dit icoontje om hier terug te keren

3.5.3. Wat hebben we ervoor gedaan?

Collegewerkprogramma 2014-2018

Beleidsdoel	
Afgeleid beleidsdoel	
Inspelen op regionale, en voldoen aan wettelijke ontwikkelingen	
Verschuiving technische toets naar de private sector	Medio 2017 is gestart met een kostendekkendheidsonderzoek van de leges. Gemeenten mogen niet meer leges heffen dan de werkelijk gemaakte kosten. Door de ambtelijke fusie en de op handen zijnde verschuiving van de technische toets naar de private sector is het noodzakelijk om te beoordelen wat de gevolgen hiervan zijn voor de leges. Op het personele vlak hebben we eerder geanticipeerd op deze ontwikkelingen door te werken met een "flexibele schil". De verwachting is dat voor vergunningverlening 15% van de werkzaamheden naar de private sector zal gaan. Indien uit het kostendekkendheidsonderzoek blijkt dat de leges aangepast moeten worden zal hiervoor een voorstel voorgelegd worden aan de gemeenteraad. <i>Toelichting:</i> In 2018 is duidelijk geworden dat de verschuiving van de technische toets naar de private sector wederom is uitgesteld. Om goed te kunnen anticiperen op deze ontwikkeling hebben we gewerkt met een gedeeltelijk "flexibele schil" in plaats van vast ingevulde formatie. Deze flexibele formatie was ongeveer gelijk aan de formatie welke we minder nodig denken te hebben na de verschuiving van de technische toets naar de private sector.
Invoering omgevingswet per 1 januari 2021	Het afgelopen jaar 2018 heeft in het teken gestaan van interne voorbereiding als we het hebben over de implementatie van de Omgevingswet. De aansturing van de Implementatie is uitgewerkt in een implementatie strategie en afgestemd met bestuur en organisatie. Inhoud van het programma is in 2018 helder gemaakt aan de hand van een impact en risico analyse zodat in 2019 de daadwerkelijke uitvoering van het programma volgt, waarbij we inzet vragen van alle domeinen. Het belang van afstemming met andere grote opgaven zoals digitalisering, dienstverlening / vergunningverlening en participatie krijgen hierbij nadrukkelijk aandacht. Het werkbudget is nog niet volledig benut omdat vooral de intern gerichte voorbereiding heeft plaatsgevonden en dit minder heeft gekost dan verwacht. <i>Toelichting:</i> Regionaal is kennis uitgewisseld en samenwerking is gezocht met andere gemeenten, ketenpartners en de VNG, waarbij we gebruik hebben gemaakt van elkaars ervaringen en kennis. Het Omgevingswet spel en de regionale Omgevingswet Academie zijn hiervan een voorbeeld. Het interbestuurlijk Programma Aan de slag met de Omgevingswet gaat samen met alle betrokken partijen, onverminderd door met de implementatie. De transitie is in volle gang, met het leren werken mét en volgens de wet. En met de ontwikkeling van het nieuwe digitale loket en alles wat daarbij hoort.
Meer inzetten op fraudebestrijding	Ook wij vinden dit thema van belang en willen identiteitsfraude tegengaan door het aanschaffen van documentscanners aan de balies. Ook gaan we

	de werkprocessen eerste inschrijving, controle brondocumenten, briefadres en adresonderzoek harmoniseren en aanscherpen. <i>Toelichting:</i> Er is veel aandacht voor fraudebestrijding en de ontwikkeling hierop. Er zijn documentscanners aangeschaft en geïmplementeerd aan de balies. Vanaf 1 januari 2019 zijn deze in gebruik genomen. Daarnaast zijn ook de werkprocessen eerste inschrijving, controle brondocumenten, briefadres en adresonderzoek en daarbij horende uitvoering aangescherpt.
 Terug naar doelenboom	
Samenwerken met bedrijven, wijken en verenigingen	
Maatschappelijke partners meer betrekken bij dienstverlening	De contactfunctionaris bedrijven, wijken en verenigingen maakt in 2018 in samenwerking met onze maatschappelijke partners (bedrijven, verenigingen en inwoners) een plan hoe wij onze dienstverlening verder kunnen optimaliseren. <i>Toelichting:</i> Groenparticipatie gaat steeds grotere vormen aannemen. Inwoners weten ons te vinden en door in gesprek te gaan en ideeën en advies uit te wisselen worden er steeds meer vierkante meters groene buitenruimte onderhouden door bewoners zelf. Door meer tijd te steken in vertaling van wensen van bewoners is de haalbaarheid van een participatietraject beter te bepalen waardoor complexere trajecten al dan niet gestart of eerder gestopt kunnen worden. Tijdens burendag zijn door 26 initiatieven ruim 700 bewoners actief in hun buurt geweest op sociaal en (groene) verrijking van de buurt. Op vlak van maatschappelijk domein zetten we in op een intensieve verbinding tussen buiten naar binnen en binnen naar buiten. Initiatieven van bewoners en organisaties brengen we onder de aandacht van en bespreken we met beleidsmedewerkers om deze samenwerking te intensiveren. Zo hebben we intensief op participatie ingezet bij een herinrichtingsproject waarbij bewoners en gemeente betrokken is, is er een concrete verbinding gelegd tussen sociaal wijk team en 2 stichtingen die overlappende werkzaamheden verrichten zodat informatie uitgewisseld werd en een mogelijke samenwerking in toekomst plaats kan vinden. We zijn er scherp op dat de acties die we nu ondernemen een verbinding leggen met diverse partijen en dat deze in de toekomst tot een samenwerkingsvorm een basis zal krijgen van waaruit de participatie in wijk en buurt vorm krijgt.
 Terug naar doelenboom	
Efficiënte dienstverlening met een menselijke maat	
Waar noodzakelijk leveren we maatwerk	Daar waar het wettelijk mogelijk is, kunnen onze producten digitaal afgenomen worden. Indien huisbezoek noodzakelijk is dan doen we dat graag. Op het moment dat de wet meer mogelijkheden biedt zullen wij ook die producten digitaliseren. <i>Toelichting:</i> Het aantal digitale producten voor burgers is in 2018 gegroeid naar 79 e-formulieren. We scoren daarmee boven het landelijke gemiddelde in de monitor digitale volwassenheid (76 e-formulieren). Naast onze digitale producten helpen we persoonlijk waar de klant het wil. Daar waar het noodzakelijk en wettelijk mogelijk is hebben wij een huisbezoek afgelegd.

Collegewerkprogramma 2018-2022

Daadkrachtig en verkorten de doorlooptijden / omslag naar een digitale overheid	
M19	Naast het digitale loket bieden wij maatwerk voor complexe vraagstukken en voor klanten die niet mee kunnen in de digitale wereld.(2018-2022) <i>Toelichting:</i> Een deel van onze producten kan nu digitaal worden afgenomen. Inwoners die daarvan geen gebruik hebben kunnen maken, hebben we ontvangen in het gemeentehuis. Daar waar het noodzakelijk en wettelijk mogelijk is, hebben wij een huisbezoek afgelegd.
M20	We versterken de éénloketfunctie alles met het doel het voor onze klanten zo eenvoudig en makkelijk mogelijk te maken. Daarmee werken we aan een daadkrachtige dienstverlening.(2018-2022) <i>Toelichting:</i> We gaan werken met eerste- en tweedelijns dienstverlening. Onderzocht wordt waar het onderscheid precies gemaakt moet worden om het voor de klant zo eenvoudig mogelijk te maken.
M21	We bouwen het systeem van sneltoetscriteria verder uit om afhandeltermijnen van aanvragen te minimaliseren. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Bij het inwerking treden van de Omgevingswet geldt dit voor vergunningen.
M22	We communiceren proactief met onze klanten via alle kanalen en helpen de klanten aan de voorkant. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Er is een onderzoek gestart om dit te realiseren en er wordt een newsroom gerealiseerd.
M23	Zoveel mogelijk producten en diensten worden gedigitaliseerd en geautomatiseerd, waarbij de processen LEAN worden gemaakt. We attenderen onze klanten op de digitale dienstverleningsmogelijkheden en verleiden hen hiertoe. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Digitale volwassenheid 2018 is voor burgers 79% (landelijk 76%) en voor ondernemers 75% (landelijk 63%).
M24	We meten de klanttevredenheid stelselmatig en regelmatig (deelnemen aan benchmarks: Waar staat je gemeente, Vensters op dienstverlening en Govmetric) en stellen zo nodig de dienstverlening bij op grond van de uitkomsten. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> In Waarstaatjegemeente (tevens input voor Vensters voor dienstverlening) is het gemiddelde cijfer voor dienstverlening een 7,05 (landelijk 6,65). Voor de klanttevredenheid van de baliebezoeken in Teylingen, gemeten met Govmetric (smileys), scoort Teylingen een 9,4.
M25	We sturen de dienstverleningsprocessen aan de hand van servicenormen. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> HLTsamen hanteert servicenormen. Een aantal normen wordt actief gemonitord en hierop wordt gestuurd.
M26	Het digitaal maken van onze dienstverlening biedt kansen en mogelijkheden. Via data-analyse kunnen ontwikkelingen inzichtelijk en soms voorspelbaar worden gemaakt, waardoor we proactief kunnen handelen bij het opstellen en uitvoeren van servicegericht beleid. Daarbij stellen we onszelf ook ethische vragen. Willen we wel alles wat kan ook daadwerkelijk doen? En welke (zelfopgelegde) grenzen willen of moeten we daarbij in acht nemen? We gaan met onze inwoners in gesprek over de kansen, mogelijkheden en bedreigingen en de daarbij in acht te nemen grenzen. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Het mogelijk maken van datagedreven dienstverlening vraagt om extra investeringen in I&A. In de kaderbrief van HLTsamen is hier aandacht aan besteed.

3.5.4. Prestatie-indicatoren

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Begroting 2018	Realisatie 2018 "Waar staat je gemeente"
Volkshuisvesting ruimtelijke ordening stedelijke vernieuwing	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	€ 300.000	2018: Teylingen € 297.000 Nederland € 230.000 2017: Teylingen € 285.000 Nederland € 216.000
Volkshuisvesting ruimtelijke ordening stedelijke vernieuwing	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	€ 601,60	2018: Teylingen € 591 Nederland € 649 2017: Teylingen € 606 Nederland € 644
Volkshuisvesting ruimtelijke ordening stedelijke vernieuwing	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	€ 670,60	2018: Teylingen € 660 Nederland € 721 2017: Teylingen € 675 Nederland € 723
Kwalitatief goede uitvoering Wet WOZ	Het percentage bezwaren tegen WOZ-beschikking naar maximaal 3%	In %	3%	2017: 1% (woningen) en 5,5% (niet-woningen)
Kwaliteitsniveau huidige dienstverlening handhaven.	Benchmark met GovMetric gemeenten	Top 10	Top 10	2017: plaats 8

Indien gegevens 2018 niet worden getoond komt dit omdat op moment van schrijven deze nog niet bekend zijn. Deze kunt u na het schrijven vinden op:

<https://www.waarstaatejgemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Wat zijn de voor dit hoofdstuk relevante documenten?

- www.kinggemeenten.nl
- www.e-overheid.nl
- www.operatiebrp.nl
- WOZ-wijzer, informatie voor raadsleden
- www.klantinfocus.nl/diensten/govmetric
- www.omgevingswetportaal.nl

3.5.5. Wat heeft het gekost?

Baten en lasten voor programma Dienstverlening € x 1.000				
Lasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Burgerzaken	-1.946	-1.904	-1.917	-1.849
OZB niet-woningen	-286	-251	-251	-220
OZB woningen	-252	-251	-251	-221
Wonen en bouwen	-118	-76	-76	-102
Totaal Lasten programma	-2.603	-2.482	-2.495	-2.392
Baten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Afval	4.262	3.895	3.895	3.959
Belastingen overig	3.061	2.700	2.700	3.061
Burgerzaken	747	596	596	682
Economische promotie	134	117	117	116
Openbare orde en veiligheid	72	88	88	76
OZB niet-woningen	2.046	2.167	1.799	1.871
OZB woningen	3.481	3.484	3.484	3.538
Parkeerbelasting	8	11	11	12
Riolering	2.616	2.682	2.682	2.683
Wonen en bouwen	1.195	1.100	1.100	1.244
Totaal Baten programma	17.622	16.839	16.472	17.242
Saldo programma voor bestemming	15.019	14.357	13.977	14.851
Storting in reserves		0	0	0
Onttrekking aan reserves		0	0	0
Saldo programma na bestemming	1.077	14.357	13.977	14.851

3.6. Programma 6: Bestuur, Veiligheid en Financiën

Portefeuillehouder: **Burgemeester Carla Breuer**
Wethouder Bas Brekelmans

Domein: **Bedrijfsvoering**
Buitenruimte

3.6.1. Visies & thematisering

Zorgzaam regisseren, dichtbij mensen	Vitaal Teylingen
Visie <i>Bestuur en Financiën</i> Teylingen staat voor een kwalitatief hoogwaardige dienstverlening waarbij we steunen op onze professie en deskundigheid. We willen met woord en daad een resultaatgerichte partner zijn. Intergemeentelijke samenwerking is van belang om de kwaliteit, continuïteit en beschikbaarheid van onze dienstverlening te kunnen garanderen, bijvoorbeeld en in het bijzonder door de ambtelijke samenwerking met Hillegom en Lisse. Die stelt ons tevens in staat om duurzaam talentvolle en kwalitatief goede medewerkers aan ons te binden en waarbij we hen ruimte voor ontwikkeling bieden en zorgen voor een lerende organisatie. We staan voor een moderne en vitale organisatie wat betreft medewerkers en middelen, waarbij we het beste uit beide naar boven willen halen. <i>Handhaving, openbare orde en Veiligheid</i> Samen met inwoners, ondernemers en de verschillende partners in de regionale veiligheidsketen werken we integraal aan het vergroten en professionaliseren van de (sociale- en fysieke) veiligheid en leefbaarheid. Inwoners zijn zelf voor een groot deel verantwoordelijk voor hun eigen veiligheid, maar natuurlijk is ook de gemeente daarvoor verantwoordelijk. Als zich problemen voordoen gaan we samen met onze inwoners en onze partners aan de slag met maatregelen om de veiligheid te verhogen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de aanpak van woninginbraken, het verhogen van de veiligheid op stations, regionale samenwerking van de boa's op gebied van de drank- en horecawet en het toepassen van de Wet Bibob. Voortzetting van het beleid, waarbij het uitgangspunt dat veiligheid een gedeelde verantwoordelijkheid is, is opgenomen in het Integraal Veiligheidsbeleid en de Handavingsnota en dat geeft dit onderwerp de blijvende aandacht die het nodig heeft.	Visie <i>Prettig wonen voor iedereen</i> Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en kwetsbaren, voor gezinnen en alleenstaanden: voor iedereen. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving. We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. We vertrouwen op de eigen verantwoordelijkheid van mensen en streven naar grote betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen. We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de maatschappij. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. <i>Modern bestuur, invloedrijke inwoners</i> Een daadkrachtig, actief en modern bestuur. Voor een betrokken gemeente die flexibel, deskundig en tijdig inspeelt op vragen van inwoners en ondernemers. Die aansluit bij trends en ontwikkelingen in de maatschappij. Of dat nu op het gebied van bestuur, beleid of de manier van communiceren is. Onze werkprocessen zijn of worden hierop ingericht. Wij zien de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen, en maatschappelijke organisaties. Personen en partijen vol ideeën, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. Daarom geven wij ruimte aan actieve betrokkenheid. We introduceren nieuwe manieren waarop inwoners invloed kunnen uitoefenen. Invloed op ons beleid, onze financiën of onze manier van werken. Wij zijn er voor onze inwoners. Zij zijn immers onze klant. Daarom handelen we vanuit inwonersbelang en niet als eerste vanuit

Verdere professionalisering van de vergunningverlening, handhaving en toezicht op gebied van bouwen en verbouwen (de omgevingsvergunning) wordt in HLT verband opgepakt. Ook de voorbereiding op en daadwerkelijke inzet tijdens rampen en crises, wordt opgepakt vanuit één intergemeentelijke crisisorganisatie.

Thema's

Dichtbij Inwoners

Communicatie versterken

De gemeente Teylingen staat ook in deze raadsperiode voor grote opgaven en projecten waarmee veel geld is gemoeid. Tegelijkertijd verandert de rol van de gemeente in de samenleving en daarmee ook de relatie tussen overheid en haar stakeholders. De relatie tussen gemeente en samenleving is vaker gelijkwaardig en het vertrouwen moeten we als bestuur en organisatie verdienen. Het vraagt van ons als organisatie dat we aansluiten op wat leeft in de samenleving en in staat zijn om als netwerk te functioneren samen met inwoners, ondernemers en instellingen. Deze transitie samen met de opkomst van nieuwe communicatietechnologieën vragen om extra communicatieve vaardigheden en om een continue proactieve houding met oog voor innovatie, zowel van de communicatieprofessionals als van de andere werknemers, de raad en de bestuurders.

In de kadernotitie 'de communicatieve kracht van een netwerkorganisatie' is dit uitgewerkt. Het uitvoeringsprogramma van deze kadernotitie loopt tot en met 2017. Voor de uitvoering in de periode 2015-2017 heeft de raad extra budget ter beschikking gesteld (in 2015, 2016 en 2017 een extra impuls van € 150.000). De transitie naar een communicatieve organisatie is in de afgelopen jaren goed opgestart en werpt zijn eerste vruchten af; we krijgen via de meting onder inwoners steeds beter zicht op het effect van onze diverse communicatiemiddelen en optimaliseren onze middelenmix, inhoud, tone of voice en beeldkeuze. Binnen de diverse beleidsdomeinen groeit het bewustzijn van communitymanagement waardoor we wensen en ideeën uit de samenleving eerder meenemen in onze plannen zoals bij Kagerzoom. Het resultaat van de afgelopen drie jaren is een eerste aanzet tot de netwerkkracht die we als organisatie nodig hebben.

Teylingen ambieert een gelijkwaardige relatie met haar inwoners. Daarbij past de verdere

regels. We benaderen inwoners en ondernemers met een open houding. Daarbij staan persoonlijk contact en ontmoeting centraal, of we nu conventionele of innovatieve technologische middelen gebruiken.

De gemeente Teylingen blijft een zelfbewuste en sterke partner in de regio, die in contact en samenwerking met anderen ook op regionaal niveau successen wil boeken.

Thema's

Veilig Teylingen

We stellen een nieuw veiligheidsbeleid op. Dat doen we op basis van de nieuwe strategische verkenning. Het aanpakken van criminaliteit, ondermijning, polarisatie, radicalisering, loverboys, high impact crime en criminele groeperingen hoort onderdeel te zijn van het nieuwe veiligheidsbeleid. Wij zetten in op een sterk en stevig basisteam van de politie in HLT-verband, met behoud van onze wijkagenten. De wijkagent en/of BOA is een laagdrempelig aanspreekpunt voor inwoners. Hij/zij gaat oplossingsgericht aan de slag met de problemen die zijn gemeld door inwoners van de wijk. Om de veiligheid in de wijk te bevorderen, stimuleren we de bereidheid in de buurt om elkaar te helpen en te informeren. We breiden de vuurwerkvrije zones uit op aanvraag van, en in overleg met, inwoners. Vrijwilligers van hulpdiensten worden gewaardeerd. Werving van vrijwilligers blijft belangrijk voor het goed kunnen uitvoeren van vrijwillige taken.

Inwoners denken vooraf mee over beleid

We zien inwoners als partners in het gezamenlijk streven naar wenselijke oplossingen. Juist daarom organiseren we in de komende raadsperiode pilots waarin inwoners samen met de gemeente oplossingen bedenken voor vraagstukken in hun woonomgeving. Denk bijvoorbeeld aan herinrichting van (wijk) straten, waar we in co-creatie die ruimte (her)ontwerpen. Ook willen we pilots op het vlak van (mede)beslissingsbevoegdheid, zoals bijvoorbeeld onderhoudsbudgetten voor groen in de wijk. Bij (mede)beslissingsbevoegdheid kan de gemeente niet zondermeer het besluit van een wijk naast zich neerleggen.

We behouden de Kindergemeenteraad en geven ruimte aan participatie door de jeugd in plannen en beleid van de gemeente. Ook betrekken we maatschappelijke organisaties, de Adviesraad Sociaal Domein en cliëntenraden bij de ontwikkeling van beleid.

doorontwikkeling van de communicatieve organisatie. Daarom, is het advies om in ieder geval voor 2018 opnieuw een extra budget op te nemen ten laste van de algemene reserve van € 150.000. Op dit moment wordt een één meting gehouden. De resultaten van de één meting worden zodra deze bekend zijn (september 2017) aangeboden ter bespreking, samen met een gericht uitvoeringsprogramma voor 2018.

Participatie stimuleren

De gemeente Teylingen wil graag een goede samenwerkingspartner zijn bij de uitwerking van maatschappelijke initiatieven. Samenwerking is noodzakelijk om tot effectief beleid te komen. De gemeente brengt partijen bij elkaar, verbindt en geeft waar mogelijk ruimte om taken en verantwoordelijkheden over te nemen. Naast wettelijke regelingen, inspraakprocedures en interactieve procedures voor het creëren van draagvlak voor plannen en beleid (burgerparticipatie) tekent zich de afgelopen jaren een derde vorm van participatie af. Het gaat hierbij om het stimuleren en faciliteren van initiatieven, de zogenaamde (overheids-) participatie waarbij de overheid één van de participanten is geworden. Het betreft hier een zelfstandige ontwikkeling van een veranderende maatschappij. Maar het is ook een politieke keuze: 'In hoeverre bepalen derden de inrichtingen en het beheer van, bijvoorbeeld, de openbare ruimte?'

Met Elkaar

Veiligheid

Veiligheid is van ons allemaal. Samen is veel meer te bereiken en daarom kunnen we niet zonder onze partners. Gezamenlijk signaleren, optreden, maar ook financieren is belangrijk om de veiligheid in de gemeente te versterken. We werken samen met partners zoals politie, brandweer, en corporaties in de aanpak van overlast in de wijken. In 2018 hebben we nauw samengewerkt met de politie, het jongerenwerk, jeugdpreventieteam, Brijder, de jeugd en gezinsteam bij de aanpak van jeugdproblematiek. Het is van belang om zoveel mogelijk aan te sluiten op de belevingswereld van inwoners en ondernemers. De samenwerking binnen het Keurmerk Veilig Ondernemen en het gezamenlijk vervullen van de ogen- en orenfunctie (Burgernet, BuurtWhatsApp groepen) zijn hier een mooi voorbeeld van.

We benutten met elkaar de kennis en kunde van de Teylingse samenleving. Dat doen we door persoonlijk contact met inwoners en ondernemers en met behulp van innovatieve instrumenten. Denk aan e-democratietools, platforms, apps, wijkmarkten en interactieve en participatieve (digitale) beleidsvorming. Achteraf geven we inwoners een inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en terugkoppeling over het doorlopen participatietraject.

We zorgen voor een duurzaam sluitende begroting

Uitgangspunten zijn:

- Enerzijds lage lasten voor onze inwoners en bedrijven. Anderzijds kwalitatief goede dienstverlening en voorzieningen;
- 100% kostendekkendheid in geval van heffingen, leges en tarieven;
- De gemeentelijke woonlasten gaan jaarlijks omhoog met alleen de inflatiecorrectie.

Uitgangspunt is dat de woonlasten niet stijgen met meer dan de inflatiecorrectie. De woonlasten bestaan uit de OZB, afvalstoffenheffing, rioolrecht en precario. We zoeken een oplossing voor de afschaffing van de precario, met als randvoorwaarde dat de woonlasten niet stijgen.

Bij onvoorziene financiële tegenvallers in de komende jaren hanteren we de volgende uitgangspunten:

1. We zorgen voor extra inkomsten (zonder dat dit ten laste komt van inwoners en bedrijven);
2. We ruilen oud voor nieuw (oud beleid inruilen voor nieuw beleid);
3. We verminderen kosten, zowel incidenteel als structureel;
4. In incidentele, exceptionele en/of onvoorziene gevallen zetten we een deel van de vrije algemene reserve in.

We zijn verbinder in de regio

We zitten actief aan tafel bij de betrokken (regionale) besturen en bij de provincie Zuid-Holland. We nemen het initiatief om bovengemeentelijke zaken op te pakken. We volgen actief de Randstedelijke ontwikkelingen en beleidsvorming in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH).

Welke externe ontwikkelingen speelden er?

- Op 3 maart 2016 heeft de raad ingestemd met de gemeenschappelijke regeling voor de ambtelijke fusie van Hillegom, Lisse en Teylingen. Per 1 januari 2017 is de werkorganisatie HLT Samen van start gegaan. De organisatie heeft de opgave om een nadrukkelijke impuls te geven aan de strategische positionering van de drie individuele gemeentebesturen én de drie gemeenten tezamen in de (grotere) regio. HLT Samen streeft daarnaast naar hogere kwaliteit, lagere kosten en minder kwetsbaarheid.
- Met ingang van het jaar 2022 wordt de precariobelasting op ondergrondse leidingen afgeschaft. Voor Teylingen betekent dit een gederfde inkomst van € 2,6 miljoen.
- De zes colleges van de Duin- en Bollenstreek werken samen in een crisisorganisatie om efficiënter hulp te verlenen tijdens rampen of crises. De (nieuwe) kijk op de crisisbeheersing (Bevolkingszorg 2.0) zorgt voor een veranderde werkwijze, waarbij de actieve zorg ingezet wordt voor niet zelfredzamen en meer gesteund wordt op de improvisatiekracht van medewerkers en inwoners.
- Inmiddels is er een gewijzigd wetsvoorstel VTH (vergunningverlening/toezicht/handhaving). De belangrijkste wijziging van dit aangepaste wetsvoorstel is dat kwaliteitscriteria niet worden vastgelegd in landelijke regels. De gemeentelijke kwaliteitsborging wordt vastgelegd in een verordening. IPO en VNG hebben een modelverordening ontwikkeld voor het vastleggen van de kwaliteitscriteria. Deze verordening is in 2017 door de raden vastgesteld. Naar verwachting zal de Omgevingswet in 2021 in werking treden.
Bij invoering van deze wet krijgen gemeenten extra taken. Zo worden zij het bevoegd gezag voor een aantal "groene wetten" zoals de Waterwet en de Natuurbeschermingswet. Wetten waarvan nu de minister van Economische Zaken bevoegd gezag is.
- Het stimuleren en faciliteren van initiatieven, de zogenaamde (overheids-) participatie waarbij de overheid één van de participanten is geworden betreft een zelfstandige ontwikkeling van een veranderende maatschappij. Maar het is ook een politieke keuze: 'In hoeverre bepalen derden de inrichtingen en het beheer van, bijvoorbeeld, de openbare ruimte?'

Bestuur, Veiligheid en Financiën

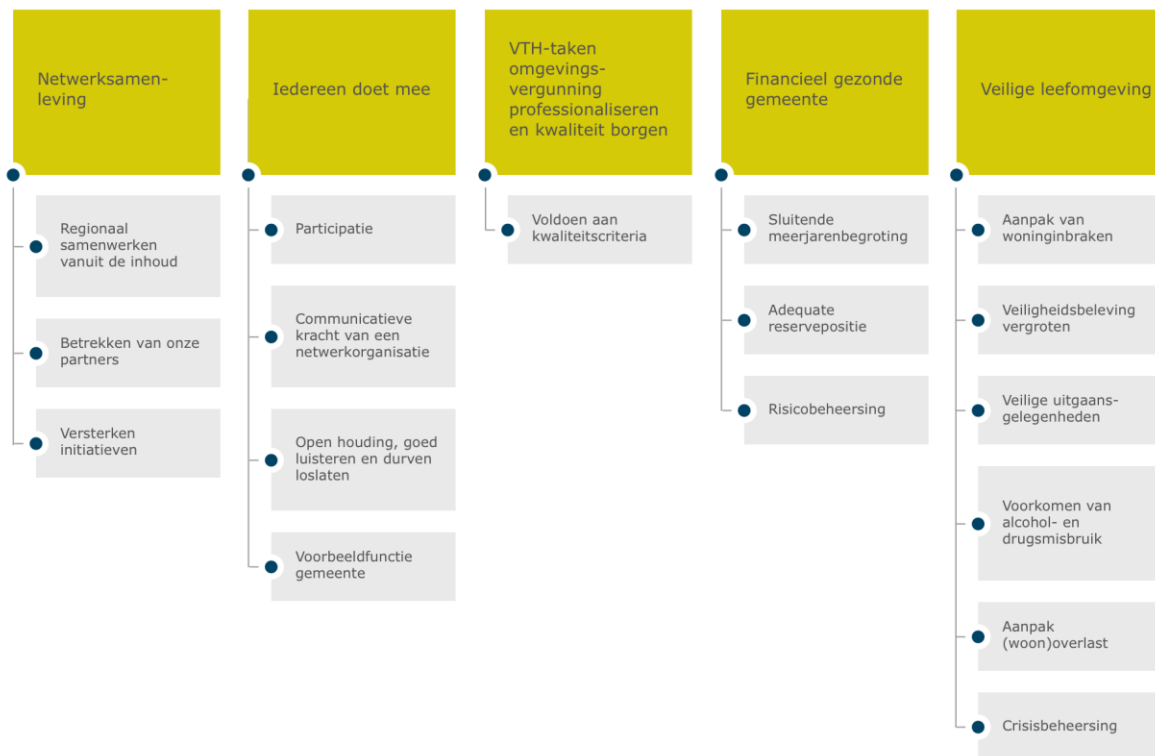
Wat wilden we bereiken?

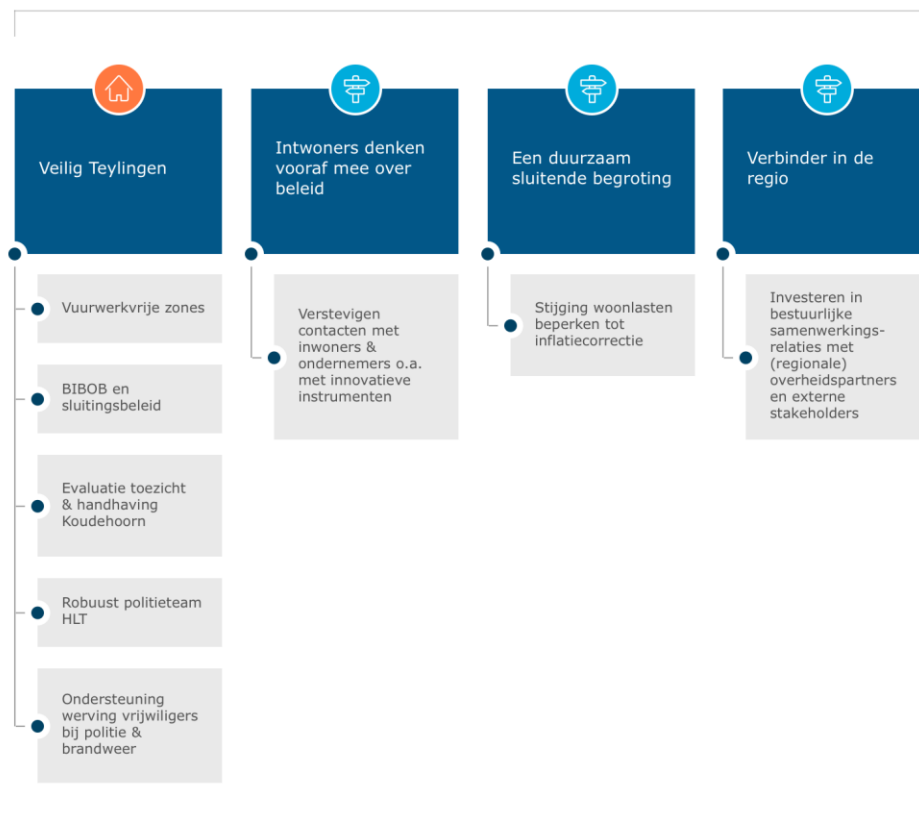
Prettig wonen voor iedereen

Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Vitaal Teylingen

↑ Terug naar inhoudsopgave

Dit document is interactief

Klik op een hoofddoel om hierheen te springen

Klik op dit icoontje om hier terug te keren

3.6.3. Wat hebben we ervoor gedaan?

Collegewerkprogramma 2014-2018

Beleidsdoel	
Afgeleid beleidsdoel	
Netwerksamenleving	
Regionaal samenwerken vanuit de inhoud	We zetten ons in op het daadwerkelijk realiseren van de 36 strategische samenwerkingsafspraken. Voortgang op dit vlak vinden wij van het allergrootste belang. <i>Toelichting:</i> De conclusie die door de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek is getrokken is dat de strategische afspraken nuttig zijn geweest voor de versterking van de samenwerking. Het Valentijnsakkoord is afgerond.
Betrekken van onze partners	In regionaal verband sturen wij en willen wij grip houden op de gemeenschappelijke regelingen. <i>Toelichting:</i> In mei 2018 heeft de raad de "Nota Verbonden Partijen" vastgesteld. Hierin wordt uitgebreid ingegaan op het analyseren en vervolgens grip houden op de risico's die de gemeente kan lopen met (het aangaan van) een relatie met een verbonden partij. Bij de opstelling van de "Nota Verbonden Partijen" zijn de aanbevelingen van rekenkamercommissie HLN "Samen naar beter. Gemeenteraad en governance rondom Verbonden Partijen", van maart 2016 betrokken. Tevens is nadrukkelijk gebruik gemaakt van de kennis uit het rapport van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) "Wisselwerking". De "Nota Verbonden Partijen" bevat de kaders voor het beleid aangaande (het aangaan van) participaties, vooral de condities waaronder het publiek belang is gediend met behartiging door verbonden partijen, de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verbonden partijen en de financiële voorwaarden. We organiseren een tijdige, juiste en volledige (actieve) informatiestroom naar de Raad. Dit brengt onze Raad in positie om nieuwe kaders te stellen. <i>Toelichting:</i> De belangrijke documenten van de gemeenschappelijke regelingen (begrotingen, kadernota's, beleidsnota's, begrotingswijzigingen enz.) worden tijdig aangeboden aan commissies en raden. De regiomiddagen van Holland Rijnland worden voorbereid en de vergaderingen van het Algemeen Bestuur van Holland Rijnland worden in het clusteroverleg met de Duin- en Bollenstreek gemeenten vooraf afgestemd.
 Terug naar doelenboom	
Iedereen doet mee	
Participatie	Als gemeente staan we voor ingrijpende taken waarbij we de oplossing niet zelf bedenken, maar zoveel mogelijk samen met de bewoners, bedrijven en instellingen. Daarin zijn we vooraf alert op het managen van verwachtingen en het betrekken van de juiste stakeholders. We passen actief onze rol aan naar gelang er meer of minder zelfredzaamheid mogelijk is. Bij participatietrajecten gaan we nadrukkelijk na op welke wijze we jongeren een stem kunnen geven.

	<i>Toelichting:</i> Rondom de verkiezingen is een cocreatiesessie met jongeren gehouden en is heel gerichte communicatie ingezet. Er is online en offline informatie opgehaald en een goede mix van beiden bleek ook de behoefte van de jongeren. Komen tot een visie op participatie met concrete doelen en acties voor 2017/2018 en een doorkijkje naar 2018 en verder. De huidige situatie is in 2017 compact in kaart brengen met behulp van een strategieplaat. In overleg met betrokken partijen worden doelen opgesteld voor de periode 2017-2018. Starten verkenning voor de periode na 2018 omtrent het thema participatie. <i>Toelichting:</i> Met de bestuurders van Teylingen is vooruit gekeken naar de ontwikkeling van het thema participatie in 2018 en verder. De wens is uitgesproken actief inwoners, instellingen en ondernemers te (blijven) betrekken bij beleid en initiatieven actief te stimuleren en te ondersteunen en hiermee het ingezette participatie-beleid voort te zetten. Het raadsprogramma Vitaal Teylingen is in 2018 met een uitgebreid participatie-traject vormgegeven en is hiermee een mooi voorbeeld van het betrekken van inwoners 'aan de voorkant.'
Kadernotitie 'de communicatieve kracht van een netwerkorganisatie'	Inmiddels is een nieuwe kadernotitie communicatie opgesteld "Meer samenleving, Meer verbinding". In het college en raadsprogramma Vitaal Teylingen is de ambitie vastgelegd dat Teylingen een communicatief krachtige organisatie is met een bestuur dichtbij inwoners. Erkend is dat een krachtige communicatie om een doorontwikkeling vraagt en daar is voor de jaren 2019-2019-2020-2021 een bedrag van 150.000 euro beschikbaar gesteld (plustaak) om te investeren in deze doorontwikkeling. Er is een communicatie uitvoeringsprogramma opgesteld gericht op doorontwikkeling communicatie voor 2018 en 2019. Ondertussen is ook een aantal moties ingediend door de raad die deze lijn verder ondersteunen. (communicatie gemeente Teylingen, Omslag digitale overheid, opiniërend agendapunt van de PvdA en D'66) Er is verder gewerkt aan: - Vertalen van de ambitie en concrete acties in de dagelijkse praktijk zie onder. - Het inregelen van het burgerpanel (Team Teylingen) - Innoveren van de communicatieve infrastructuur. Zoals de voorbereiding van een Newsroom. Er wordt nu al een wekelijkse online omgevingsanalyse (TamTam) gemaakt voor Teylingen. - Gestart met verkennen van de meerwaarde van een Newsroom. Een Newsroom is een fysieke plek waar de binnenwereld en buitenwereld met elkaar in verbinding worden gebracht. Het is een plek binnen de organisatie waar continu gemonitord wordt wat er over de organisatie wordt gezegd om daar, als dat nodig is, snel op te reageren. Zodat er beter kan worden ingespeeld op gesprekken, en informatiebehoefte van inwoners. Online ontwikkeling zoals Instagram of WhatsApp. Met de plustaak investeerden we verder in de visie op online communicatie, de inzet van social media kanalen, in (social)media-, communicatie- en schrijftrainingen voor bestuurders en medewerkers, metingen naar wat

	wel en niet werkt, in de ontwikkeling van cross mediale campagnes en het training en begeleiding in omgevingsgericht werken.
Open houding, goed luisteren en durven loslaten	We investeren in bewustwording van de verschillende rollen en de vaardigheden die daarvoor nodig zijn. Van medewerkers wordt verwacht dat ze zich flexibel opstellen en meebewegen in diverse netwerken, in staat zijn dilemma's te delen en verwachtingen te managen. Daarop moet ons communicatieve optreden optimaal aansluiten. Concrete acties daarvoor zijn: • Training voor medewerkers van de Domeinen: basis vaardigheden communicatiebeleid en projecten. • Doorontwikkelen en uitrollen van en het werken met Monitoring/sentimentenanalyse (via HowAboutYou) om omgevingsmanagement te faciliteren. Ook de organisatie ontwikkeling van HLTsamen is gericht op stimuleren van een verbindende houding (en gedrag). <i>Toelichting:</i> Zie toelichting Kadernotitie Meer samenleving, Meer verbinding'
Aansluiten bij gewenste communicatiekanalen ; ook social media	Om alle doelgroepen te bereiken, gebruiken we passende en moderne communicatiemiddelen. Zo staan we zoveel mogelijk in verbinding met wat er speelt in de samenleving en kunnen we hierop snel en adequaat reageren. Dit doen we door: • Overall online strategie /marketing communicatiebeleid op te stellen bewegingen en resultaten in projecten en campagnes meetbaar te maken en te analyseren. • Doorontwikkeling huidige social media beleid (kanaalstrategie: verschuiving offline naar online communicatiebudget, uitvoeren digitale dialoog o.a. Instagram, Facebook, Twitter). • Kennis sessies social media en omgevingscommunicatie voor medewerkers die werken voor Teylingen. • Een nieuw content management systeem aanschaffen en implementeren. Het nieuwe systeem gaat een impuls geven aan de digitale ontwikkeling van Teylingen. <i>Toelichting:</i> Er is gestart met de pilot WhatsApp voor Teylingen. En Ondertussen is ook gewerkt om de informatievoorziening en dienstverlening naar inwoners en ondernemers te versterken. Er is een volledig nieuwe websites gebouwd met een ingebouwde producten en dienstcatalogus. Er is een website Vitaal Teylingen ontwikkeld om de dialoog over het raads- en collegewerkprogramma voor de komende 4 jaar te ondersteunen. En er is geïnvesteerd in een website gericht op arbeidsmarktcommunicatie met oog op de werving van nieuw talent. Ook op het gebied van interne communicatie is het nodige neer gezet. Extern winnen is intern beginnen! Er is een online personeelsmagazine ontwikkeld, er worden bindingslunches (broodje samen) georganiseerd en we zijn gestart met narrowcasting (informatieschermen).
De gemeente als communicatieve netwerkorganisatie.	We coachen, adviseren en ondersteunen bestuur en organisatie in het verder versterken van de communicatieve kracht. Dit doen we door het omgevingsbewustzijn en de communicatieve vaardigheden verder te vergroten (met training en coaching zie hier boven). • Daarvoor gebruiken we het bewezen methode voor omgevingsgericht werken: Factor C (communicatie). • De communicatieprofessionals ondersteunen medewerkers met strategische kennis, nieuwe werkvormen en cross-mediale communicatie (waarbij uitingen elkaar versterken).

	• Projecten met een hoog maatschappelijk belang en complexiteit worden krijgen ondersteuning van een communicatieprofessional. Voorbeelden zijn thema's als: ➤ Bereikbaarheid. Denk aan Herenweg Warmond, ontwikkelingen rondom Stations, Fiets/wandelroute Wasbeekerlaan; ➤ Ruimtelijke ontwikkeling. Denk aan windmolens AKZO, Industriekade, Kagerzoom, Watertuin, Leidse Ommelanden; ➤ Maatschappelijke vraagstukken. Denk aan Sportpark Elsgeest, vestigen en statushouders, integratie en participatie, schulddienstverlening, dementievriendelijke gemeente, armoede pact uitplaatsing STV. Door de aantrekkende markt nemen de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente toe en dus ook het aantal complexe vraagstukken met een maatschappelijk belang. Dat zorgt voor een grotere adviesvraag aan communicatie vanuit de Domeinen voor gemeente Teylingen. <i>Toelichting:</i> • Advies en ondersteuning bij complexe vraagstukken • Bestuur, domeinen en teams adviseren en ondersteunen in de communicatieve opgaven (inventarisatie onderwerpen, in beeld brengen vraagstukken, afstemmen werkzaamheden, advies en ondersteuning bieden daar waar het efficiënter is om een communicatiemedewerkers in te zetten) Concrete voorbeelden 2018 • Samenwerken / participatie in projecten van de verschillende domeinen • Factor C sessies. De gemeente werkt samen met de omgeving vanuit verschillende rollen. Hoe zet je communicatie vanuit die rollen effectief in? Handreikingen bieden aan medewerkers tijdens projecten of in teamsessies. • Campagne rond verkiezingen, crossmediaal • Co-creatie met jongeren en survey voor verkiezingen • Crossmediale aanpak rond raadsprogramma offline en online communicatie op elkaar afgestemd en gericht op doelgroep • Idem voor collegewerkprogramma • Idem voor de begroting • Communicatie workshop voor raad • TamTam (nieuwsitems analyseren op bereik en sentiment en communicatie daarop afstemmen) • Storytelling gemeente Teylingen – o.b.v. raadsprogramma en collegewerkprogramma • Workshop social media (college, organisatie) • Mediatraining college • Hulp en uitvoeren van inzetten burgerpanel (Team Teylingen) • Mediamonitoring en omgevingsanalyse projecten en crises zodat gericht communicatie ingezet kan worden • Diverse Campagnes Sociaal Domein (facebook advertising) • Whatsapp pilot voor Teylingen • Instagram gelanceerd • Intern kennis delen en kennis blijven ontwikkelen • Starten met Newsroom ontwikkeling • Schrijfwijzer (heldere taal n.a.v. motie Klare Taal) • Schrijftraining
Voorbeeldfunctie gemeente	Open en integer handelen staat bij het gemeentebestuur centraal. Jaarlijks is er een training over integriteitsdilemma's. Bij de wisseling van de gemeenteraad en het college in 2018 wordt speciale aandacht besteed aan integriteit in het openbaar bestuur. <i>Toelichting:</i>

	Bij de raadswissel in maart 2018 is aandacht besteed aan het thema integriteit door de griffier en burgemeester. In 2019 wordt een vervolgprogramma opgezet om jaarlijks aandacht te besteden aan integriteit van het gemeentebestuur.
 Terug naar doelenboom	
VTH-taken omgevingsvergunning professionaliseren en kwaliteit borgen	
Voldoen aan kwaliteitscriteria 2.1	Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) Op 16 april 2016 is de wet VTH in werking getreden. Deze wet dwingt de gemeenten te voldoen aan kwaliteitseisen als het gaat over vergunningen, toezicht en handhaving. Zo worden de gemeenten verplicht een kwaliteitsverordening vast te stellen en indien nodig een verbeterplan hoe ze dat gaan bereiken. Na vaststelling van deze verordening (2017) gaan we aan de slag met het verbeterplan. In 2018 zal zeker een deel van de implementatie daarvan aan de orde zijn. De Wet Private Kwaliteitsborging (PKB) wordt waarschijnlijk in 2018 ingevoerd. Deze wet hangt samen met de wet VTH. Stapsgewijs worden delen van het werk van bouw- en woningtoezicht bij de gemeenten overgeheveld naar marktpartijen. Door middel van private kwaliteitsborging gaat de markt zelf bouwkwaliteit garanderen. Voor toezicht betekent dit al met al dat gemeenten uiteindelijk delen van het toezicht bij bouwactiviteiten niet meer zelf doen, maar dat dit overgelaten wordt aan de markt. Het tempo daarvan en hoever de overheveling naar de markt uiteindelijk zal zijn, is op dit moment nog onduidelijk. Ook is het vooralsnog onduidelijk wat de wet PKB voor de handhaving van de bouwtechnische regelgeving betekent. <i>Toelichting:</i> Wet VTH Na vaststelling van de verordening is in 2018 gestart met het verbeterplan. Er is een start gemaakt met de implementatie, dat wil zeggen dat er een VTH handboek met formats en werkbeschrijvingen wordt opgesteld. Tevens wordt er een VTH beleidsplan en een uitvoeringsplan vergunningverlening opgesteld. Het streven is het VTH beleidsplan en het uitvoeringsplan vergunningverlening in de eerste helft van 2019 vast te laten stellen. Wet Private Kwaliteitsborging (PKB) Het laatste formele nieuws rond de Wet kwaliteitsborging voor het Bouwen betrof de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer op 4 juli 2017. De minister (Plasterk) heeft toen tijdens de behandeling van het wetsvoorstel gevraagd om uitstel van stemming, aangezien het er naar uit zag dat er geen meerderheid zou zijn die het wetsvoorstel steunde. Het wetsvoorstel heeft vervolgens lang stilgelegen doordat er een nieuw kabinet moest worden geformeerd, en de nieuwe minster (Ollongren) uiteraard tijd nodig had om zich alle dossiers eigen te maken. Daarbij heeft dit dossier niet de hoogste prioriteit. In maart 2018 werd duidelijk dat de minister met een brief zou komen richting Eerste Kamer, over hoe zij verder wil met het wetsvoorstel. Door deze aankondiging kwam er weer wat beweging bij diverse partijen en dit heeft onder andere geresulteerd in een brief van de VNG, Bouwend Nederland en de Vereniging Eigen Huis, die nog wel een aantal plooien rechtgestreken willen zien worden voordat zij het wetsvoorstel omarmen. De minister heeft kennis genomen van deze brief en ook een brief van een aantal deskundigen op dit vlak, en het is nu afwachten

	wanneer de aangekondigde brief van de minister aan de Eerste Kamer komt. Daarnaast wordt er rekening mee gehouden dat de minister de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen niet meer los van de Omgevingswet wil invoeren, hetgeen inhoudt, dat de Wkb pas op zijn vroegst in 2021 in werking zal treden.
 Terug naar doelenboom	
Financieel gezonde gemeente	
Sluitende meerjarenbegroting	Het in evenwicht houden van het huishoudboekje blijft een continue uitdaging. Als ingrijpende maatregelen nodig zijn gaan wij deze niet uit de weg. Hierover gaan wij met de Raad via de kadernota in overleg. Structureel evenwicht op een verantwoorde manier is ons uitgangspunt. <i>Toelichting:</i> Gezonde gemeentefinanciën is een belangrijke randvoorwaarde voor de uitvoering van onze ambities. Het jaar 2018 sluiten wij af met een positief saldo van € 1.022.000. Van dit saldo wordt voorgesteld om € 965.000 over te hevelen naar 2019. Om een sluitende meerjarenbegroting te bereiken hanteren wij de in het coalitieakkoord afgesproken viertrapsraket: 1. Vermindering van kosten door efficiënter (samen) te werken; 2. Zorgen voor extra inkomsten (profijtbeginnsel, meer kostendekkendheid, subsidies); 3. Maatregelen die zorgen voor structureel lagere kosten (bewust minder doen); 4. Extra bijdrage van de inwoners, als dit echt niet anders kan (OZB, invoering nieuwe belastingen). <i>Toelichting:</i> De viertrapsraket is gehanteerd bij het opstellen van de meerjarenbegroting 2018. Dit heeft geresulteerd in 2018 in een licht positief resultaat na overhevelingen van budgetten 2018 naar 2019 van € 57.000. Met de 1e en 2e voortgangsrapportages informeren we de raad over de verwachte ontwikkeling van het begrotingssaldo c.q. de uitkomst van de jaarrekening en doen we voorstellen die ervoor moeten zorgen dat de jaarrekening geen tekort vertoont. <i>Toelichting:</i> De raad is geïnformeerd in de 1e en 2e voortgangsrapportage.
Adequate reservepositie	Bij de begroting 2018 is tevens de nota reserves en voorzieningen geactualiseerd. Jaarlijks bij de begroting en jaarrekening en indien nodig bij de voortgangsrapportages doen we verslag van het verloop en de ontwikkelingen. <i>Toelichting:</i> De nota reserves en voorzieningen is in 2018 geactualiseerd. Voor een toelichting op de stand en de mutaties op de reserves en voorzieningen verwijzen wij naar de toelichting op de balans (5.4) en de mutaties op de reserves (bijlage 1).
Risicobeheersing	Het managen van risico's is een doorlopend proces. We geven hier uiting aan door: • Gesprekken te voeren op alle afdelingen om medewerkers bewust te maken van risico's; • De belangrijkste risico's te identificeren en vast te leggen; • De geïdentificeerde risico's te monitoren; • Uniform te rapporteren in de Planning en Control documenten over de geïdentificeerde risico's.

	Ook voeren wij interne controlewerkzaamheden uit op de meest - belangrijke processen binnen de gemeente om de getrouwheid en rechtmatigheid van ons eigen handelen te kunnen waarborgen. De accountant geeft jaarlijks in haar managementletter een oordeel over de kwaliteit van onze interne beheersmaatregelen. <i>Toelichting:</i> De resultaten van het risicomanagement binnen Teylingen hebben hun weerslag in de paragraaf weerstandsvermogen.
 Terug naar doelenboom	
Veilige leefomgeving	
Aanpak van woninginbraken	Vier keer in het jaar zijn er gerichte preventieacties (voor de vakantieperiodes en de donkere dagen), om zo het bewustzijn van de inwoners te vergroten. Te denken valt aan inzet van social media, versturen van besmettingsbrieven, gebruik van reverse graffiti (duurzame teksten op straat) en preventieposters op lokale punten. De politie zet hierbij de witte voetjes actie in en we sluiten aan op de landelijke communicatiecampagnes. <i>Toelichting:</i> Preventieacties zoals het versturen van besmettingsbrieven, preventieposter op lokale punten zijn uitgevoerd. Daarnaast is ook de tekstkar rondom de kerst en jaarwisseling ingezet. Dit alles om het bewustzijn van de inwoners te vergroten.
	Het opsporen van inbrekers door gerichte surveillance op hotspots en hottimes, focus op veelplegers, internetsurveillance en de inzet van mobiele alarminstallaties (mobeye). <i>Toelichting:</i> Uit de cijfers van de politie blijkt dat het aantal woninginbraken ten opzichte van 2017 is gedaald. In 2017 (november) 67 woninginbraken ten opzichte van 38 woninginbraken in november 2018 (-43%).
Veiligheidsbeleving vergroten	Communicatie over veiligheid dichterbij de beleving brengen door aan te sluiten op specifieke doelgroepen en prioriteiten, delen van ervaringen van inwoners en ondernemers en de inzet van sociale media. <i>Toelichting:</i> Er is ingezet op communicatie (flyers/driehoeksborden) rondom verschillende actuele thema's zoals het station Sassenheim, o.a. inzake het voorkomen van fietsendiefstal. Maar er is ook ingezet op communicatie met ouders van jongeren in samenwerking met het JGT (jeugd- en gezinsteams), het jongerenwerk en de politie onder regie van de gemeente. Doel van deze gesprekken was om ouders met elkaar in verbinding te brengen en handelingsperspectief te geven bij het opvoeden. Er is hieruit een 'ouder' WhatsApp groep ontstaan.
	Rondom de babbeltucs wordt ingezet op communicatie, o.a. door foldermateriaal te verspreiden onder de doelgroep en het onderwerp op te nemen in het project "Comfortabel & Veilig Wonen". Daarnaast sluiten we aan bij het donkere dagen offensief. <i>Toelichting:</i> Naast de inzet op communicatie hebben drie studenten van de politie academie i.s.m. de gemeente (sociaal domein en domein veiligheid) in november een voorlichtingsbijeenkomst gehouden in de Bernardus in Sassenheim. De studenten hebben samen met de burgemeester de gasten (80 personen van 75+) geïnformeerd over babbeltucs, voorbeelden laten zien en handelingsperspectieven meegegeven.

	Minimaal 1x per jaar een wervingsactie om het aantal deelnemers aan Burgernet in de gemeente te vergroten. <i>Toelichting:</i> De wervingsactie is uitgevoerd. Het aantal deelnemers ten opzichte van 2017 is gegroeid.
	Het faciliteren van BuurtWhatsApp groepen door o.a. het plaatsen van borden. <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn er vijf BuurtWhatsApp borden geplaatst. In totaal zijn er in Teylingen 29 BuurtWhatsApp groepen.
	Tweejaarlijks de stand van zaken veiligheid en veiligheidsgevoel en de resultaten hiervan vertalen in het veiligheidsbeleid. <i>Toelichting:</i> De resultaten van de Veiligheidsmonitor worden vertaald in het Veiligheidsjaarplan 2019.
	Voortzetten van het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) met de ondernemers, politie en brandweer. Het winkelgebied van Sassenheim en Voorhout veilig en leefbaar houden, door het organiseren van trainingen, het oprichten van een BHV collectief en het doorvoeren van kleine aanpassingen in de buitenruimte (wordt bepaald op basis van een jaarlijkse schouw). <i>Toelichting:</i> Het KVO Sassenheim en Voorhout worden conform de afspraken zoals vastgelegd in de KVO's uitgevoerd. Daarnaast is er een start gemaakt met het KVO Warmond, in 2019 zal daar een verdere inhoudelijke invulling aan worden gegeven.
Veilige uitgaansgelegenheden	Borgen van veilig uitgaan, door voortzetting van het horecaconvenant (KVU), gericht toezicht en het optreden tegen excessen. <i>Toelichting:</i> Het KVU is voorgezet. Er hebben zich geen excessen in de horeca voorgedaan.
	Borgen van veilige evenementen, door integrale voorbereiding, toezicht en controle van/op evenementen. <i>Toelichting:</i> De evenementen zijn integraal met de organisaties, politie, brandweer GHOR voorbereid en zonder excessen verlopen.
	Toepassen van het Bibobbeleid, waarbij de integriteit van ondernemers wordt onderzocht. <i>Toelichting:</i> Het Bibobbeleid wordt toegepast. Er zijn geen bijzonderheden te vermelden.
Voorkomen van alcohol- en drugsmisbruik	Het geven van voorlichting aan specifieke doelgroepen (o.a. sportverenigingen), het toepassen van de Haltafdoening door de boa's en politie, en het bevorderen van eigen initiatieven van sportverenigingen en horeca, zoals de aanpak van alcoholcontrole (vervolg mystery guests). <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn 22 leeftijdcontroles uitgevoerd bij de horeca. Hiervan hebben er 9 voldaan en 13 niet. De bedrijven die in overtreding zijn geweest hebben hiervoor een waarschuwingsbrief ontvangen. Zij moeten voor 1 mei 2019 een verbeterplan indienen. Acht Teylingse sportverenigingen hebben afgesproken dat ze elkaar controleren door inzet van mystery shoppers. Vanuit de verenigingen is een coördinator aangesteld die de taken verdeelt. De afspraak is dat

	iedere vereniging binnen een kwartaal drie andere verenigingen controleert. Alle verenigingen worden dus drie keer gecontroleerd. Dit initiatief wordt in februari 2019 geëvalueerd.
	Controle op de naleving van de regels in de DWH door voortzetting van de intergemeentelijke BOA pool. <i>Toelichting:</i> Besloten is de intergemeentelijke BOA pool op te heffen. Is reeds vermeld bij de tussentijdse rapportage. De controles worden uitgevoerd door een extern bureau.
	Toepassen van het sluitingsbeleid (woningen en lokalen) op basis van de Opiumwet. <i>Toelichting:</i> In 2018 is door de burgemeester geen woning op grond van de Opiumwet gesloten. Wel is er een voornemen geweest tot sluiting van een woning. Echter de bewoner heeft na de aanschrijving van de burgemeester besloten de woning definitief te verlaten (het betrof hier een huurwoning). De raad is via een raadsmemo hier over geïnformeerd.
Aanpak (woon)overlast	Vanuit ervaring van de praktijk in samenwerking met onze partners bijdragen aan de actualisatie van de Algemeen Plaatselijke Verordening. <i>Toelichting:</i> De Algemeen Plaatselijke Verordening is geactualiseerd en vastgesteld in de raad van november 2018.
	Voortzetting van de aanpak tegen huiselijk geweld door inzet van het huisverbod waarbij gemeente, politie, ggd en het openbaar ministerie samenwerken. <i>Toelichting:</i> In 2018 zijn er zes huisverboden opgelegd.
	Beperken van overlast door verwarde personen door de inzet van een regionale opvangvoorziening in samenwerking met de ggz en de politie. <i>Toelichting:</i> De regionale opvangvoorziening in Leiden wordt indien nodig ingezet. Daarnaast proberen we samen met onze ketenpartners zo veel als mogelijk te voorkomen dat er overlast ontstaat. Door vroegtijdig signalen op te pakken en daarvoor passende zorg aan te bieden.
	De samenwerking met politie, NS en Prorail op basis van het veiligheidsarrangement op de stationsgebieden voortzetten om zowel de objectieve- als de subjectieve veiligheid op de stations te verbeteren. Hierbij valt te denken aan de acties tegen fietsendiefstal zoals de inzet van posters en lokfietsen door de politie. Ook graveeracties en aanvullend toezicht door politie en BOA maken deel uit van de acties. Technisch of persoonlijk toezicht vormt hierbij het sluitstuk, zoals de inzet van cameratoezicht en beveiligde fietsenstalling met warm toezicht. <i>Toelichting:</i> De veiligheidsarrangementen voor de stationsgebieden zijn voortgezet. Voor het station Sassenheim is er afgesproken om in aanloop van de nog te realiseren bewaakte fietsenstalling, warm toezicht in te zetten. Naast feitelijk toezicht door het Flexteam hebben we ook ingezet op verhoging van de bewustwording inzake fietsendiefstal. Het Flexteam heeft flyers uitgedeeld (met maatregelen die men zelf kan nemen om de kans op diefstal te verkleinen) en gesprekjes met mensen gevoerd. Het Flexteam is een aantal keren benaderd door mensen die het prettig vonden dat er controle was.

	Cijfers (het betreft hier aangiften)																																								
	<table><tr><th>Station Sassenheim</th><th>Diefstal fiets</th><th>Diefstal uit auto</th><th>Diefstal auto</th></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Augustus 2018</td><td>2</td><td>3</td><td>0</td></tr><tr><td>September 2018</td><td>4</td><td>1</td><td>0</td></tr><tr><td>Oktober 2018</td><td>6</td><td>5</td><td>1</td></tr><tr><td>November 2018</td><td>1</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>December 2018</td><td>1</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>November 2017</td><td>4</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>December 2017</td><td>2</td><td>1</td><td>0</td></tr></table>	Station Sassenheim	Diefstal fiets	Diefstal uit auto	Diefstal auto					Augustus 2018	2	3	0	September 2018	4	1	0	Oktober 2018	6	5	1	November 2018	1	0	0	December 2018	1	0	0					November 2017	4	0	0	December 2017	2	1	0
	Station Sassenheim	Diefstal fiets	Diefstal uit auto	Diefstal auto																																					
	Augustus 2018	2	3	0																																					
	September 2018	4	1	0																																					
	Oktober 2018	6	5	1																																					
	November 2018	1	0	0																																					
	December 2018	1	0	0																																					
November 2017	4	0	0																																						
December 2017	2	1	0																																						
Voortzetting van de integrale aanpak rondom jeugd in de buitenruimte, waarin gemeente, politie en jongerenwerkers samenwerken en zo problematiek voorkomen en zicht houden op de jeugd en hotspots. <i>Toelichting:</i> Onder regie van de gemeente (sociaal domein en veiligheid) hebben het jeugdpreventieteam, het jeugdgezinsteam, Brijder en het jongerenwerk gezamenlijk in 2018 ingezoomd op twee jeugdgroepen, één uit Voorhout en één Sassenheim. Er zijn bijeenkomsten gehouden voor de jongeren en voor hun ouders. Er zijn verschillende (zorg)trajecten gestart en er zijn voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor de ouders rondom alcohol en drugs.																																									
Crisisbeheersing	Jaarlijks medewerkers opleiden en oefenen in de koude fase (rampenbestrijding) volgens het gezamenlijk opleidingsplan. <i>Toelichting:</i> Medewerkers zijn opgeleid en er is geoefend volgens het opleidingsplan.																																								
	Per jaar een bestuurlijke oefening houden waarbij de kennis en vaardigheden versterkt worden. <i>Toelichting:</i> Wethouder ten Boden heeft de basisopleiding crisisbeheersing voor bestuurders gevolgd als ook het introductieprogramma crisiscommunicatie. De burgemeester en de wethouders Brekelmans en van Kempen hebben een "opfris" mediatraining gevolgd.																																								
	Per kwartaal een alarmeringsoefening houden waaruit blijkt dat de minimaal benodigde bezetting gehaald is. <i>Toelichting:</i> Elk kwartaal is de alarmeringsoefening gehouden, de minimale bezetting is elk kwartaal gehaald.																																								
 Terug naar doelenboom																																									

Veilig Teylingen	
P37	Het vaststellen van vuurwerkvrije zones (op aanvraag van en in overleg met de omgeving). (2018-2022) <i>Toelichting:</i> Op aanvraag van en in overleg met de omgeving zijn er 11 vuurwerkvrije zones aangewezen. Er waren al 10 aangewezen locaties (locaties worden voor onbepaalde tijd aangewezen) in 2018 is daar nog één bijgekomen.
P38	Toepassen van BIBOB beleid en sluitingsbeleid drugs. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> In 2018 is door de burgemeester geen woning op grond van de Opiumwet gesloten. Wel is er een voornemen geweest tot sluiting van een woning. Echter de bewoner heeft na de aanschrijving van de burgemeester besloten de woning definitief te verlaten (het betrof hier een huurwoning). De raad is via een raadsmemo hierover geïnformeerd. Het Bibobbeleid wordt toegepast. Er zijn geen bijzonderheden te vermelden.
P40	Evalueren en nadere keuzes met betrekking tot toezicht en handhaving Koudenhoorn. (2018) <i>Toelichting:</i> Er is in 2018 een vaste overlegstructuur met de gebruikers van Koudenhoorn ingevoerd. Met de gebruikers is in oktober het seizoen geëvalueerd. In 2019 zijn er presentaties geweest van diverse betrokken partijen in Warmond waarin ook de wens geuit is voor een stevige havenmeester. Dit wordt meegenomen in het VTH beleidsplan. Daarnaast is in 2018 de Apv aangepast met een ankerverbod. In 2019 worden hiervoor de beleidsregels geschreven als ook regels voor het aanmeren bij passantenplaatsen. Deze beleidsregels worden samen met belanghebbenden opgesteld.
P41	We zetten in op vorming van een robuust politieteam voor HLT. Verder houden we in Teylingen blijvend vast aan twee opkomstlocaties: Voorhout en Sassenheim. (2018) <i>Toelichting:</i> Het afgelopen jaar hebben oriënterende gesprekken plaatsgevonden tussen de politie en de burgemeesters in de Duin en Bollenstreek over de politie teamgrenzen en huisvesting. Voorgesteld wordt de huidige drie politieteams samen te laten gaan tot twee nieuwe teams. Een team (dat voorlopig wordt aangeduid als) Bollenstreek Oost met als werkgebied de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen met het huidige bureau in Lisse als teambureau. Een team (dat voorlopig wordt aangeduid als) Bollenstreek West met als werkgebied de gemeenten Noordwijk (inclusief het voormalige Noordwijkerhout) en Katwijk met het huidige bureau in Katwijk als teambureau. Deze indeling sluit het beste aan bij de nieuwe gemeentelijke grenzen en huidige samenwerkingsverbanden en levert daarnaast twee zo gelijkwaardig mogelijke teams op. Bij de indeling in oost en west ontstaan twee teams met aanzienlijk meer operationele slagkracht dan in de huidige situatie. Dat ontstaat doordat de teams groter zijn maar ook doordat bij een fusie extra uitvoeringscapaciteit vrijgespeeld kan worden door het verminderen van het aantal leidinggevende en coördinerende taken. De beschreven plannen zijn een gezamenlijk voorkeursscenario van de burgemeesters in de Duin en Bollenstreek en de teamchefs en districtsleiding van de politie. Er zijn nog geen definitieve besluiten en/of onomkeerbare stappen genomen. Deze bevoegdheid ligt ook niet (volledig) bij de genoemde personen. Op landelijk niveau moet akkoord gegeven worden op de personele reorganisatie en daarmee een formele toezegging gegeven worden op de insteek ervan. Hiernaast wordt op eenheidsniveau op basis van de huisvestingsplannen een beslissing op de voortgang genomen. Hierbij worden o.a. de kosten en haalbaarheid nader bekeken. De burgemeesters, teamchefs en districtsleiding hebben gekozen voor de genoemde richting om te zorgen dat robuustere en slagvaardigere politieteams ontstaan, waarvan de grenzen aansluiten bij de nieuwe gemeentelijke indeling. Daarnaast wordt hiermee bijgedragen aan lagere kosten voor huisvesting voor de politie. De raad is hierover geïnformeerd met de raadsmemo 'Ontwikkelingen politie teamgrenzen en huisvesting Duin- en Bollenstreek'.

P42	We dragen bij aan c.q. ondersteunen de werving van vrijwilligers bij o.a. politie en (jeugd)brandweer. Daarbij richten we ons niet alleen op burgers in de samenleving, maar faciliteren we ook de medewerkers in onze eigen HLT-organisatie lid te worden van bijvoorbeeld de vrijwillige brandweer. (2018-2022) <i>Toelichting:</i> De Burgemeester is bij alle drie de korpsen geweest tijdens de korpsavond. Medewerkers van HLTsamen krijgen van hun werkgever de ruimte om als vrijwilliger bij de brandweer te werken. Of er extra ondersteuning gewenst is op het werven van nieuwe vrijwilligers wordt jaarlijks besproken door de burgemeester met de brandweercommandant. In april 2018 hebben de Landelijke voorwedstrijden Jeugdbrandweer Nederland in Teylingen plaatsgevonden. Vierentwintig jeugdbrandweerteams (12-18 jaar) uit heel Nederland zijn hiervoor naar Teylingen gekomen. Daarnaast had de jeugdbrandweer in 2018 weer plek voor nieuwe leden.
-----	--

  Terug naar doelenboom

Inwoners denken vooraf mee over beleid

M1	We onderhouden en verstevigen persoonlijke contacten met inwoners en ondernemers. Hierbij maken we gebruik van innovatieve instrumenten als e-democratietools, platforms, apps en het burgerpanel. We optimaliseren de omgevingscommunicatie o.a. met online monitoren Tamtam en newsroom, inzet van de methodiek Factor C en spelen continu in op de mogelijkheden van inzet van nieuwe communicatiemiddelen (na WhatsApp, Instagram komen nieuwe mogelijkheden). (doelstelling 17 motie programma duurzaamheid). (2018) <i>Toelichting:</i> Er is gestart met de pilot WhatsApp voor Teylingen. En ondertussen is ook gewerkt om de informatievoorziening en dienstverlening naar inwoners en ondernemers te versterken. Er is een volledig nieuwe website gebouwd met een ingebouwde producten en dienstcatalogus. Er is een website Vitaal Teylingen ontwikkeld om de dialoog over het raads- en collegewerkprogramma voor de komende 4 jaar te ondersteunen. En er is geïnvesteerd in een website gericht op arbeidsmarktcommunicatie met oog op de werving van nieuw talent. Ook op het gebied van interne communicatie is het nodige neer gezet. Extern winnen is intern beginnen! Er is een online personeelsmagazine ontwikkeld, er worden bindingslunches (broodje samen) georganiseerd en we zijn gestart met narrowcasting (informatieschermen). In het bovenstaande afgeleide beleidsdoel 'De gemeente als communicatieve netwerkorganisatie' (collegewerkprogramma 2018-2022) staan diverse voorbeelden gegeven van diverse middelen die zijn ingezet om dit doel te bereiken.
M6	De kindergemeenteraad blijft behouden.(2018-2022) <i>Toelichting:</i> Het project de kindergemeenteraad heeft vorig schooljaar plaatsgevonden (2017-2018) en vindt ook dit schooljaar (2018-2019) plaats met de Teylingse basisscholen. De groepen 8 kunnen hieraan meedoen.

  Terug naar doelenboom

We zorgen voor een duurzaam sluitende begroting

M14	Uitgangspunt is dat de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing, rioolrecht en precario) niet stijgen met meer dan de inflatiecorrectie. We zoeken een oplossing voor de afschaffing van het precario, met als randvoorwaarde dat de woonlasten niet stijgen. Bij onvoorziene financiële tegenvallers in de komende jaren hanteren we de volgende uitgangspunten: 1. We zorgen voor extra inkomsten (zonder dat dit ten laste komt van inwoners en bedrijven); 2. We ruilen oud voor nieuw (oud beleid inruilen voor nieuw beleid); 3. We verminderen kosten, zowel incidenteel als structureel;
-----	--

	4. In incidentele, exceptionele en/of onvoorziene gevallen zetten we een deel van de vrije algemene reserve in.(2018-2022) <i>Toelichting:</i> In 2018 in een licht positief resultaat na overhevelingen van budgetten 2018 naar 2019 geboekt van € 57.000.
 Terug naar doelenboom	
Zijn verbinder in de regio	
M16	We onderhouden, investeren in en bouwen een stevige bestuurlijke samenwerkingsrelatie op met: de (Leidse) regiogemeenten, de gemeente Haarlemmermeer, de MRA, MRDH en externe stakeholders waaronder Schiphol.(2018) <i>Toelichting:</i>

3.6.4. Met wie werkten we samen?

- *Holland Rijnland* staat ten dienste van de veertien deelnemende gemeenten en geeft invulling aan de lobby- en platformrol. Holland Rijnland streeft ernaar ambtenaren en bestuurders van de aangesloten gemeenten op de kansrijke opgaven nog meer onderling met elkaar te verbinden én met het bedrijfsleven, onderwijs, de provincie en het Rijk. En samenwerking in verschillende allianties te stimuleren en organiseren zodat gemeenten – voor zichzelf en voor elkaar – betere resultaten realiseren.
- *Stichting RIJK*. Inkoop bij RIJK is een partnerschap waarin o.a. alle gemeenten in de Bollenstreek deelnemen. RIJK werkt intensief en constructief samen met de gemeenten om optimale resultaten te halen uit de verwervingstrajecten. Hiervoor heeft RIJK een speciale methode ontwikkeld waarmee met de klant gezocht wordt naar de beste oplossing op de markt voor de behoefte van onze interne klant (zie ook advies en begeleiding). Bij de verwervingstrajecten staan de doelstellingen van de gemeentelijke organisatie voorop. RIJK wil ook een hulpmiddel zijn om gemeenten in staat te stellen deze doelstellingen te bereiken en om meer maatschappelijk effect voor de burger te halen uit verminderde beschikbare middelen. Ons partnerschap met Stichting Rijk draagt bij aan de doelstelling van een financieel gezonde gemeente.
- *Veiligheidsregio Hollands Midden* behartigt de belangen van de gemeenten binnen de regio Hollands Midden op het terrein van politie, brandweer, rampenbestrijding en het realiseren van een gecoördineerde inzet bij crises en rampen betrokken organisaties, instellingen en diensten. De Veiligheidsregio geeft invulling aan de multidisciplinaire afstemming en advisering op het gebied van veiligheid, zoals bij publieksevenementen.
- *Werkorganisatie HLT Samen*. Vanaf 2017 is de werkorganisatie van start gegaan. Deze vormt de ambtelijke organisatie voor Hillegom, Lisse en Teylingen.

3.6.5. Prestatie-indicatoren

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Begroting 2018	Realisatie 2018 Teylingen "Waar staat je gemeente"
Bestuur en ondersteuning	Formatie (ambtelijk apparaat)	Fte per 1.000 inwoners	0,13	0,13
Bestuur en ondersteuning	Bezetting (ambtelijk apparaat)	Fte per 1.000 inwoners	0,13	0,13
Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	17,19** (€ 51)	2018: € 41 2017: € 44

Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur*	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	0	2018: 43 % € 389.483 2017:106% €911.260
Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	11,4**(4,2%)	2018: 3,7% 2017: 3,6%
Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	189,1	2017: 214 2016:189
Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,7	2017: 1 2016: 1
Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	3,3	2017: 3,7 2016: 3,7
Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	3,1	2017: 2,1 2016: 2,1
Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	3,7	2017: 3,9 2016: 3,5

Vervallen m.i.v. februari 2018: de indicator 'Harde kern jongeren'. Deze indicator is vervallen omdat de KLPD heeft aangegeven dat deze indicator niet langer wordt geupdate. De reden hiervoor is dat de KLPD is overgestapt op een nieuw registratiesysteem waardoor deze cijfers niet meer beschikbaar komen.

* De kosten van externe inhuur bedroegen in 2018 € 389.483. Dit bestond voornamelijk uit de inhuur voor grondexploitaties € 231.860.

Hierbij is 1 extern persoon ingehuurd, waarvan de facturen in 2018 van het desbetreffende bureau net onder de WNT-norm valt (€ 189.000). Dit betreft een projectmanager voor de grondexploitatie Hoogkamer en bedroeg € 181.902 (excl. BTW). Overigens worden de kosten die de gemeente maakt voor deze externe inhuur via het exploitatieplan door de projectontwikkelaars aan de gemeente vergoed. Deze komen dus niet ten laste van de gemeentelijke begroting.

** Deze indicator is in de begroting fout berekend. De juiste cijfers op begrotingsbasis zijn tussenhaakjes ernaar weergegeven.

Indien gegevens 2018 niet worden getoond komt dit omdat op moment van schrijven deze nog niet bekend zijn. Deze kunt u na het schrijven vinden op:

<https://www.waarstaategemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/>

Wat zijn de voor dit hoofdstuk relevante documenten?

- College programma 'Samen Krachtig Verbinden' annex Kadernota 2015-2018
- Regionaal crisisplan
- Rapportages bevolkingszorg VRHM
- Integraal veiligheidsbeleid 2014-2017
- Veiligheidsjaarplan 2017
- Sluitingsbeleid art. 13b Opiumwet
- Bibob beleidslijn
- Handhavingsnota 2013-2016
- Mei circulaire gemeentefonds, juni 2016
- Bedrijfsplan HLT Samen en gemeenschappelijke regeling, maart 2016.
- Rapport 'Wisselwerking, naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden en de bovengemeentelijke samenwerking', december 2015, Raad voor het Openbaar Bestuur
- Begroting Holland Rijnland 2017
- Kadernotitie Communicatie november 2015

3.6.6. Wat heeft het gekost?

Baten en lasten voor programma Bestuur, Veiligheid en Financiën € x 1.000				
Lasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Bestuur	97	-908	-1.791	-1.593
Crisisbeheersing en brandweer	-2.493	-2.585	-2.593	-2.477
Openbare orde en veiligheid	-727	-851	-753	-695
Overhead	-9.484	-9.616	-9.629	-8.739
Overige baten en lasten	522	676	700	16
Samenkracht en burgerparticipatie		0	0	0
Treasury	-5.614	-497	-489	-3.450
Vennootschapsbelasting (VpB)		0	0	-20
Wonen en bouwen	-69	-56	-56	-11
Totaal Lasten programma	-17.769	-13.837	-14.611	-16.970
Baten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	39.670	40.252	41.339	41.553
Bestuur	18	11	11	15
Crisisbeheersing en brandweer	218	217	217	221
Overhead	206	119	119	188
Overige baten en lasten	-6	13	13	62
Treasury	10.343	4.256	4.256	6.696
Wonen en bouwen		0	0	0
Totaal Baten programma	50.449	44.867	45.954	48.735
Saldo programma voor bestemming	32.680	31.030	31.343	31.766
Storting in reserves	-668	-67	-67	-65
Onttrekking aan reserves	629	779	1.459	588
Saldo programma na bestemming	32.641	31.741	32.735	32.289

4. Paragrafen

4.1. Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Met de lokale heffingen zijn te verdelen in belasting en rechten. In de paragraaf Lokale heffingen wordt aangegeven wat daadwerkelijk aan opbrengsten van belastingen en rechten is ontvangen. De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die een gemeente mag heffen. De gemeente Teylingen maakt geen gebruik van de wettelijke mogelijkheden om hondenbelasting en toeristenbelasting te heffen.

Belastingen

Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onze gemeente heft de volgende belastingen: onroerende zaakbelastingen, roerende zaakbelastingen, forensenbelasting en precariobelasting.

Rechten

Rechten zijn betalingen voor een geleverde of een bewezen dienst. Hiervan zijn de tarieven in principe volledig kostendekkend. Het is niet toegestaan een meer dan kostendekkend tarief te hanteren. In Teylingen worden afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges, parkeerbelasting, marktgeld en havengeld als rechten geheven.

Welke ontwikkelingen spelen er?

- Er zijn geen ontwikkelingen in de het verruimen van het lokaal belastinggebied. Er komt dus geen verschuiving van de rijksbelastingen naar de lokale belastingen.
- Via de Berichtenbox van MijnOverheid wordt steeds meer gebruik gemaakt. In 2018 is het percentage belastingplichtigen hiervan gestegen van ruim 20% naar 30,9%.

Wat willen we bereiken?

- Belastingaanslagen worden tijdig, volledig en juist opgelegd.
- Afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges zijn kostendekkend.
- De tarieven OZB stijgen alleen als daartoe zwaarwegende redenen zijn.

Wat gaan we ervoor doen?

Prioriteiten	Doelstelling	Activiteiten 2018	
Belastingaanslag en worden tijdig, volledig en juist opgelegd.	Aanslagen OZB, riool- en afvalstoffenheffing op één biljet. 98% van de aanslagen wordt voor 28 februari verzonden.	Regievoering op de activiteiten die door Belastingen Bollenstreek (centrumgemeente Noordwijk) worden uitgevoerd. Planning en normen zijn vastgelegd in een dienstverlenings-overeenkomst.	De aanslagen zijn met dagtekening 28 februari 2018 verzonden.
Afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges zijn kostendekkend.	Alle kosten die op basis van de regelgeving verhaald mogen worden, worden ook daadwerkelijk toegerekend.	De berekening van de kostendekkendheid van rioolheffing is aangesloten het Gemeentelijk Rioleringsplan.	De aansluiting is gerealiseerd.
OZB tarieven	Beperkte stijging.	Uitsluitend stijging met inflatie.	De OZB is verhoogd met de geldende inflatiepercentage.

Wat zijn de opbrengsten?

Bedragen x € 1.000					
Lokale heffingen	Werkelijk 2017	Primitieve begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Werkelijk 2018	Vershil
Belastingen					
OZB	5.527	5.650	5.283	5.409	126
RZB	8	10	10	8	-2
Forensenbelasting	134	117	117	116	-1
Precariobelasting	3.053	2.690	2.690	3.010	320
	8.722	8.467	8.100	8.543	443
Rechten					
Marktgeden	33	37	37	31	-6
Parkeerbelasting	8	11	11	12	1
Haven- en kadegelden	5	22	22	13	-9
Leges	747	596	596	681	85
Bouwleges	1.195	1.100	1.100	1.244	144
Leges OOV	72	88	88	76	-12
Afvalstoffenheffing	4.262	3.895	3.895	3.959	64
Rioolrechten	2.616	2.682	2.682	2.683	1
	8.939	8.431	8.431	8.699	269
Totaal	17.660	16.898	16.531	17.242	711

Onroerende Zaakbelastingen (OZB)

De tarieven zijn aangepast aan de gemiddelde daling of stijging van de WOZ-waarde. De hertaxatie van alle WOZ-objecten vindt jaarlijks plaats. Voor 2018 geldt de waarde van de objecten naar het prijspeil van 1 januari 2017. De begroting na wijziging, is zonder het ondernemersfonds ad € 367.000. De opbrengsten van de OZB zijn positief beïnvloed door de toename van nieuwbouw, die in de begroting te laag is geraamd.

Belasting op Roerende Woon- en bedrijfsruimten (RZB)

De tarieven voor eigenaren en gebruikers van RZB zoals woonschepen en woonwagens zijn gelijk gesteld aan de tarieven voor eigenaren en gebruikers van onroerende zaken. Voor de belastingheffing maakt het hierdoor niet uit of iemand eigenaar of gebruiker is van een roerende zaak of een onroerende zaak.

Forensenbelasting

Bij de heffing van forensenbelasting worden mensen belast die niet in de gemeente wonen, maar wel gebruik maken van allerlei gemeentelijke voorzieningen. Bijvoorbeeld personen die een gemeubileerde (recreatie)woning ter beschikking hebben.

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het innemen of gebruiken van de openbare grond. De geraamde structurele inkomsten bij het innemen van precariobelasting bedragen € 2,7 miljoen. Het wetsvoorstel tot afschaffing van de precariobelasting op kabels en leidingen is in 2017 aangenomen. Gemeenten kunnen tot 1 januari 2022 nog de precariobelasting op kabels en leidingen blijven heffen. De opbrengsten zijn de laatste jaren aan het stijgen door de toename van de aantallen woningen, hierdoor waren de aanslagen voor kabels en leidingen van de nutsbedrijven bijna € 3 miljoen. De heffingskorting wordt via de opbrengsten precariobelasting verrekend en was voor 2018 zo'n € 217.000.

Marktgeld

Voor het innemen van een standplaats op de markten worden rechten geheven. Voor Sassenheim en Voorhout marktgeld, voor Warmond precariobelasting. In Warmond geldt de marktverordening niet vanwege de geringe omvang van de markt, waardoor er geen marktgeld kan worden geheven. Er zijn geen bijzonderheden te melden.

Parkeerbelasting

Teylingen heft alleen parkeerbelasting van de gebruikers van het vrachtwagenparkeerterrein. Door toename van het aantal gebruikers, zijn er meer opbrengsten dan geraamd.

Haven- en kadegelden

Voor het gebruik van de gemeentelijke haven en aanlegsteigers aan de Kagerplassen wordt havengeld in rekening gebracht. Hiermee wordt het onderhoud en beheer van de steigers gedeeltelijk gefinancierd. De tarieven ad. €1,00 per strekkende meter boot, zijn in 2018 niet verhoogd.

Leges, bouwleges en leges Openbare Orde en Veiligheid

Het uitgangspunt is dat de leges 100% kostendekkend is. De toename van de Bouwleges wordt mede veroorzaakt door de aantrekkende economie en de projecten van Hoogkamer. De verwachting is dat de Bouwleges de komende jaren weer zal afnemen.

Bedragen x € 1.000					
Leges	Werkelijk 2017	Primitieve begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Werkelijk 2018	Verschil
Leges burgerzaken	747	596	596	681	85
Rijksleges	319	235	235	303	67
Totale leges	1.067	831	831	984	152
Bouwleges	1.195	1.100	1.100	1.244	144
Leges Openbare Orde en Veiligheid	72	88	88	76	-12

Afvalstoffenheffing

Op grond van de wet Milieubeheer heeft de gemeente een inzamelverplichting bij elk perceel waar huishoudelijke afvalstoffen kunnen worden geproduceerd. De burger betaalt hiervoor een afvalstoffenheffing. De opbrengsten mogen de kosten niet overstijgen. Het tarief voor de afvalstoffenheffing is ten opzichte van 2017 in 2018 verlaagd met € 20,-. Het geheel van de kosten vormt, met de egalisatiereserve afval, een gesloten systeem, waarvoor een maximale kostendekking van 100% geldt.

Bedragen x € 1.000				
Kosten en baten afval	Rekening 2017	Primitieve begroting 2018	Begroting na wijziging	Rekening 2018
Directe kosten taakveld Afval	2.847	3.051	3.051	3.013
Overige inkomsten	282	198	198	475
Netto kosten taakveld Afval	2.565	2.853	2.853	2.538
Toe te rekenen kosten				
Straatreiniging	114	105	105	105
Overhead	444	446	446	444
Tractie	91	91	91	96
Overige kosten	10	10	10	10
Perceptiekosten (Belasting Samenwerking)	83	77	77	77
Kwijtschelding	104	53	53	111
BTW	498	545	545	567
Egalisatievoorziening	354	-284	-284	11
Totaal lasten	4.262	3.895	3.895	3.959
Afvalstoffenheffing	4.262	3.895	3.895	3.959
Totaal baten	4.262	3.895	3.895	3.959
Kostendeckingspercentage	100%	100%	100%	100%

De kosten van het taakveld afval zijn enigszins gedaald door de wijzigingen in de afvalfracties. De inkomsten zijn gestegen door extra opbrengsten in de afvalfracties die verkocht worden. De Afvalstoffenheffing is licht gestegen door toename in de aantallen aansluitingen. De kwijtscheldingen waren qua raming niet overeenkomstig de werkelijkheid.

In tegenstelling tot de verwachte daling stijgt egalisereserve afval met het overschot van het taakveld Afval tot bijna € 2.5 miljoen. Met de genomen maatregelen in de komende jaren zal de egalisereserve dalen tot een aanvaardbaar niveau.

Rioolheffing

De rioolheffing heeft als doel de kosten te financieren voor het in stand houden van het riool. Uit de opbrengsten van de heffing worden zowel de exploitatielasten als de kosten van de vervanging van het bestaande rioolstelsel bekostigd. Bij de vaststelling van het vernieuwd Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) 2013-2016 is besloten om de tarieven jaarlijks met € 3,- te verhogen. Bij de Kadernota 2018 is besloten deze beleidslijn voor 2018 te continueren.

bedragen x € 1.000				
Kosten en baten Riolering	Rekening 2017	Primitieve begroting 2018	Begroting na wijziging	Rekening 2018
Directe kosten taakveld Riool	2.120	2.106	2.195	2.131
Overige inkomsten	15	0	0	4
Netto kosten taakveld Riool	2.105	2.106	2.195	2.127
Straatreiniging (1/3 deel)	114	105	105	118
Overhead	96	96	96	96
Perceptiekosten (Belasting Samenwerking)	48	47	47	47
Kwijtschelding	53	32	32	61
BTW	364	373	373	391
Grondwater			15	13
Egalisatievoorziening	-164	-78	-182	-138
Totaal lasten	2.616	2.682	2.682	2.715
Rioolheffing	2.616	2.682	2.682	2.683
Totaal baten	2.616	2.682	2.682	2.683
Kostendeckingspercentage	100%	100%	100%	99%

De kosten en inkomsten waren overeenkomstig de verwachtingen. Door de dotatie uit de egalisatievoorziening riolering bedraagt deze per 31/12/2018 € 0.

Kwijtschelding

Aan mensen met een laag inkomen is gehele of gedeeltelijke kwijtschelding verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en in incidentele gevallen voor de OZB. Bij toetsing of iemand in aanmerking komt voor kwijtschelding worden de kosten van het levensonderhoud vastgesteld op 100% van de genormeerde bijstandsuitkering. De kwijtscheldingen worden ten laste gebracht van de exploitatie.

Bedragen x € 1.000				
Kwijtschelding	Werkelijk 2016	Werkelijk 2017	Begroting 2018	Werkelijk 2018
Heffingen				
Afvalstoffenheffing	108,4	103,7	53,8	110,9
Onroerende zaakbelasting	0,5	0,3	0,0	0,9
Rioolrechten	53,5	52,9	32,5	60,9
Totaal kwijtgescholden	162,5	156,9	86,3	172,7

Welke tarieven zijn in 2018 geheven?

	2017	2018
OZB eigenaren woningen	0,0779%	0,0757%
OZB eigenaren niet-woningen	0,1683%	0,1394%
OZB gebruikers niet-woningen	0,1351%	0,1194%
Rioolheffing – vastrecht	143,00	146,00
Rioolheffing – variabel recht (verbruik boven 300 m3, per m3)	1,10	1,10
Afvalstoffenheffing – laag tarief	252,00	232,00
Afvalstoffenheffing – hoog tarief	321,00	301,00
Precariobelasting - tarief ondergrondse leidingen nutsbedrijven	4,56	4,56
Forensenbelasting- tot en met € 9.999,00	250,45	253,70
Forensenbelasting- van € 10.000,00 tot en met € 24.999,00	341,65	346,00
Forensenbelasting- van € 25.000,00 tot en met € 99.999,00	401,00	406,00
Forensenbelasting- vanaf € 100.000,00	651,45	660,00
Marktgeld- kraam per vierkante meter per dag	1,19	1,21
Marktgeld- kraam per vierkante meter per kwartaal	12,84	13,00
Marktgeld- standplaats door een standwerker per dag	8,55	8,65
Parkeerbelasting- van minder dan 16 meter lengte per kalenderjaar	551,40	558,60
Parkeerbelasting- vanaf 16 meter lengte per kalenderjaar	993,72	1.006,20
Havengeld- lengte vaartuig per strekkende meter, per dag	1,00	1,00

Woonlasten meerpersoonshuishouden

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
OZB-lasten voor gezin met gemiddelde WOZ-waarde	€ 221	€ 224	€ 224
Rioolheffing voor gezin met gemiddelde WOZ-waarde	€ 143	€ 146	€ 146
Afvalstoffenheffing voor een gezin	€ 321	€ 301	€ 301
Heffingskorting	€ -/-13,40	€ -/-13,40	€ -/-13,40
Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 672	€ 657	€ 657
Woonlasten landelijk gemiddeld voor gezin (bron Coelo)	€ 723	€ 723	€ 723
Woonlasten t.o.v. gemiddelde jaar er voor x 100%	92,9%	91,0%	91,0%

4.2. Paragraaf Weerstandsvermogen

Inleiding

Het realiseren van ambities kan niet geschieden zonder het nemen van risico's. Risico's horen bij het proces om zaken te veranderen. Het is belangrijk bewust te zijn van de risico's en hierop te sturen. Doorontwikkeling van het risicobeleid en bewustzijn van risico's staat hoog op de agenda. In deze paragraaf geven we inzicht in de risico's en zetten we deze af tegen de weerstandscapaciteit van de gemeente. De verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit wordt het weerstandsvermogen genoemd.

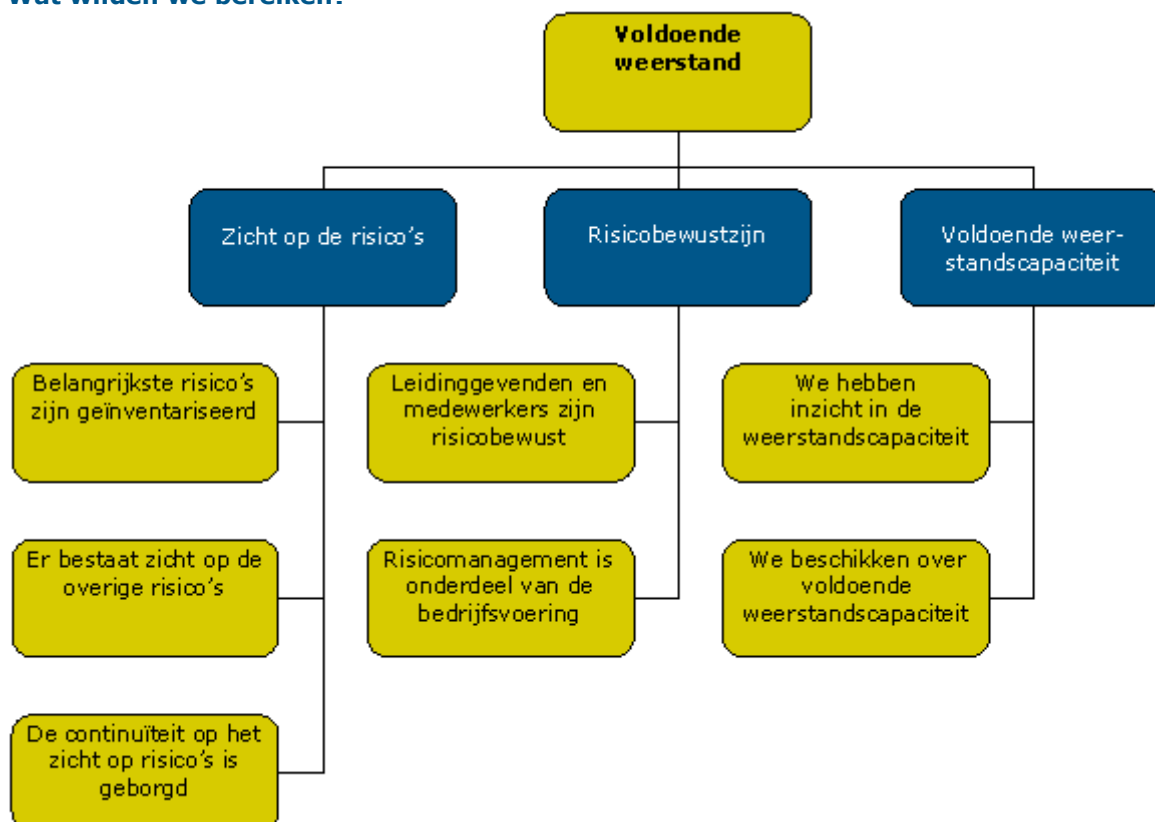
De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat :

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- de genomen maatregelen om de risico's te beheersen;
- een set financiële kengetallen met toelichting op de uitkomst.

Welke ontwikkelingen speelden er?

Om er zorg voor te dragen dat risicomangement organisatiebreed structureel meer aandacht krijgt en blijvend wordt ingebed in reguliere werkprocessen, wordt er een verbeterslag gemaakt om de risico's beter te identificeren en te beoordelen. Bij het in kaart brengen van de risico's wordt met name aandacht besteed aan risico's die betrekking hebben op omgeving, personeel, organisatie, ICT en gebeurtenissen die zich mogelijk voordoen op het juridische vlak. Belangrijk onderdeel van het risicomangement is het risicobewustzijn.

Wat wilden we bereiken?

Wat hebben we ervoor gedaan?

Prioriteiten	Doelstelling	Activiteiten 2018
Zicht op risico's	Belangrijkste risico's zijn geïnventariseerd	In een gesprek met de afdeling worden de risico's geïnventariseerd en interne beheersingsmaatregelen getroffen.
	Er bestaat zicht op de overige risico's	De afdelingshoofden bewaken de aandacht voor risico's. In de planning- en control documenten vindt terugkoppeling plaats.
	De continuïteit op het zicht op risico's is gewaarborgd.	Bij het beschrijven van processen is risicobeheersing opgenomen.
Risicobewustzijn	Leidinggevenden en medewerkers zijn risicobewust.	In de beleidsnotities wordt zo nodig ingegaan op de risico's. Risicobewust zijn wordt meegenomen in het management development traject.
	Risicomanagement is onderdeel van de bedrijfsvoering.	In de procesbeschrijvingen is risicobeheersing opgenomen.
Voldoende weerstandscapaciteit	We hebben inzicht in de weerstandscapaciteit.	We hebben de beschikbare weerstandsmiddelen geïnventariseerd.
	We beschikken over voldoende weerstandscapaciteit.	We hebben een globale inschatting gemaakt.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en de mogelijkheden waarover kan worden beschikt om niet geraamde lasten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken. De ruimte in de weerstandscapaciteit is het verschil tussen de weerstandscapaciteit en het totaal van alle risico's.

(Bedragen x € 1.000)	
Weerstandscapaciteit	Werkelijk 2018
Onroerende Zaakbelasting	6.630
Hondenbelasting en Toeristenbelasting	200
Totaal onbenutte belastingcapaciteit	6.830
Onvoorzien	0
Saldo jaarrekening 2018	1.852
Totaal onvoorzien en saldo begroting/jaarrekening	1.852
Totaal weerstandscapaciteit in de exploitatie	8.682
Vrij aanwendbaar deel algemene reserve	59.968
Reeds aanwezige buffer in de algemene reserve	3.738
Stille reserves	1.000
Totaal weerstandscapaciteit in eigen vermogen	64.706
Totaal weerstandscapaciteit	73.387

- Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit betreft de ruimte tussen de feitelijk geraamde inkomsten uit belastingen (onroerende zaakbelastingen (OZB), rioolheffing en afvalstoffenheffingen) versus de maximaal te realiseren inkomsten. Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit OZB

wordt de ruimte bepaald tussen het voorgestelde Teylingse OZB-tarief in de begroting en het door het Rijk vastgestelde drempeltarief voor 'artikel 12'-gemeenten. (Het Rijk heeft aangegeven bij welk tarief (percentage) een gemeente onder curatele wordt gesteld en een zogenoemde artikel 12 status krijgt).

Ook het dekkingspercentage van de tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing is onderdeel van de onbenutte belastingcapaciteit. In Teylingen is voor de tarieven afvalstoffenheffing en rioolheffing gekozen voor 100% kostendekking. Ook voor de leges (inclusief bouwleges) is gekozen voor 100% kostendekking. Op dit onderdeel is geen onbenutte belastingcapaciteit aanwezig.

In 2009 zijn de Hondenbelasting en de Toeristenbelasting afgeschaft. Deze zijn aan de onbenutte belastingcapaciteit toegevoegd.

- Algemene reserve

De omvang van de algemene reserve komt in aanmerking voor de weerstandscapaciteit. De omvang van de algemene reserve bedraagt per 1 januari 2018 € 65,7 miljoen.

- Stille reserves

In diverse eigendommen, zoals gebouwen en aandelen, zitten stille reserves. De te verwachten opbrengst van onroerende zaken zijn in 2015 geactualiseerd en geraamd op € 9,2 miljoen. De opbrengsten zijn gedeeltelijk gebruikt voor de investeringsstrategie Holland Rijnland. Daarvoor is gefaseerd € 5,9 miljoen nog nodig. Een bedrag van € 2 miljoen kan worden aangemerkt als stille reserve. Wij hebben de stille reserve voor 50 % ingeboekt.

Risico's

De risico's zijn in het hierna volgende overzicht per programma inzichtelijk gemaakt.

Korte toelichting op de gehanteerde systematiek:

1. In de eerste kolom worden de risico's genummerd, deze nummering sluit aan bij de eventuele toelichting op het risico vermeld onder elk programma;
2. In de tweede kolom wordt het risico omschreven;
3. In de derde kolom staat de kans uitgedrukt in percentages dat het risico zich voordoet, tussen 10% en 25% (voorheen: laag), 25% en 50% (voorheen: middel) en tussen 50% en 75% (voorheen: hoog);
4. In de vierde kolom worden de maximale financiële gevolgen geïdentificeerd indien een risico zich voordoet.

Inventarisatie van de risico's

In deze paragraaf worden de onderkende risico's verwoord. Niet van elk risico is de kans dat het risico zich voordoet even groot. Ook heeft niet elk risico een gelijke mate van financiële impact.

Risico's Programma 1 Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid

Nr.	Risico	Kans	Bedrag
1.	Grondexploitatie (vertraging projecten)	<25%	€ 2.000.000
2.	Bodemverontreinigingen	>10% <25%	€ 300.000
3.	Bijdrage investeringsfonds Holland Rijnland (opbrengst verkoop gem. eigendommen)	>25% <50%	€ 1.500.000
4.	Planschade	>10% <25%	€ 500.000
5.	Omgevingsdienst West-Holland	>25% <50%	€ 50.000

Toelichting op de risico's van Programma Ruimte, Wonen en Duurzaamheid

1. Wij voeren een combinatie van actief en passief grondbeleid (zie paragraaf Grondbeleid). Bij grondexploitaties in Sassenheim is er sprake van een actief grondbeleid. Deze grondexploitaties zijn voor ons risico en onze rekening. Voor Hooghkamer is sprake van een combinatie van een deel uitgifte en kostenverhaal. Vertraging betekent financieel risico (extra financieringslasten), juridische complicaties en extra inzet van het ambtelijk apparaat. Voor verdere informatie over de voortgang en risico's van de grondexploitaties verwijzen wij naar de paragraaf Grondbeleid. De gemeente loopt als grondeigenaar een risico. In het slechtste geval moet de boekwaarde van de grond worden afgeraamd naar de marktwaarde.
2. In algemene zin geldt dat er voor ons een financieel risico bestaat van sanering van locaties met een bodemverontreiniging. Om dit risico op te vangen beschikt de gemeente over een reserve bodemsanering (31 december 2018: € 413.350).
3. Jaarlijks moet de gemeente een bijdrage van ruim € 0,7 miljoen betalen aan het investeringsfonds Holland Rijnland (verplichting 2017-2024: € 5.9 miljoen). De Bijdrage wordt betaald uit de reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland (31 december 2018: € 2.426.826). Opbrengsten van de verkoop van gemeentelijke eigendommen worden gestort in de reserve. Als de geraamde verkopen niet worden gerealiseerd moeten andere middelen uit de exploitatie worden gevonden om de jaarlijkse bijdrage te dekken.
4. De schadeclaims op grond van artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) worden niet geraamd. Voor de nieuwe plangebieden die wij zelf ontwikkelen, zijn wij in beginsel eigen risicodragers. In de reguliere bedrijfsvoering zijn maatregelen ingebouwd om planschade te beperken. Bij de ontwikkeling van particuliere planwijzigingen sluiten wij overeenkomsten om de planschade af te wentelen op de initiatiefnemer.
5. De financiële positie van de dienst is onvoldoende. In 2017 zijn maatregelen in uitvoering genomen om de positie te verbeteren. Mochten de maatregelen niet leiden tot de gewenste financiële robuustheid, dan kan dit leiden tot een extra bijdragen van de deelnemende gemeenten.

Risico's Programma 3 Sociaal Domein

Nr.	Risico	Kans	Bedrag
1.	De beoogde inzet vanuit het sociaal netwerk blijkt in de praktijk beperkt mogelijk (WMO, Jeugd)	>25% <50%	€ 50.000
2.	De vraag naar (kosten van) zorg/ondersteuning overstijgt het budget (WMO, Jeugd)	<25%	€ 200.000
3.	Beoogde integraliteit van hulpverlening komt niet tot stand (WMO, Jeugd)	>50% <75%	€ 25.000
4.	Loonkosten van zittende Wsw-ers drukken onevenredig zwaar op het totale P-budget (Participatie)	> 25% <50%	€ 75.000
5.	Wet werk en bijstand (Wwb)	<25%	€ 104.000
6.	Verandering BTW regime sportaccommodaties	>25% <50%	PM
7.	Leerlingenvervoer	>25% < 50%	€ 30.000

Toelichting op de risico's van Sociaal Domein

In bollen 5 verband zijn de financiële risico's (oorzaak, gevolg, maatregel) op het gebied van de nieuwe taken in het Sociaal Domein geïnventariseerd. Hieronder zijn de belangrijkste risico's opgenomen.

1. *Risico*

De beoogde inzet vanuit het sociaal netwerk blijkt in de praktijk beperkt mogelijk (**WMO, Jeugd**)

Maatregelen

- voldoende mantelzorgondersteuning,
- vroegsignalering van (on)mogelijkheden van sociaal netwerk.

2. *Risico*

De vraag naar (kosten van) zorg/ondersteuning overstijgt het budget (**WMO, Jeugd**)

Maatregelen

- afspraken maken met huisartsen,
- monitoren, analyseren en prognostisering van budget en uitgaven en cliënten,
- heroverwegen beleid,
- opdrachtgeverschap goed invullen om preventief te kunnen handelen en tijdig te kunnen sturen,
- opstellen draaiboek (incl. communicatieplan) bij faillissement specialistische zorgaanbieder.
- invulling accounthouderschap,
- inzetten extra financiële middelen (bestemmingsreserve)

3. *Risico*

Beoogde integraliteit van hulpverlening komt niet tot stand (WMO, Jeugd)

Oorzaak

- cultuuromslag bij zorgaanbieder gaat langzaam,
- zorgverlener stelt organisatiebelang boven samenwerking,
- samenwerking tussen organisaties stagneert.

Gevolg

- in-efficiency in de dienstverlening,
- stijging van de kosten,

Maatregelen

- meer sturing / regie op samenwerking door inzet extra capaciteit,
- partijen tijdig en blijvend betrekken bij inrichting nieuwe stelsel,
- invulling regierol van de gemeente en het opdrachtgeverschap.

4. *Risico*

Loonkosten van zittende Wsw-ers drukken onevenredig zwaar op het totale P-budget

(Participatie)

Maatregelen

- re-integratie zittende Wsw-ers bevorderen, overleg met en invloed uitoefenen op de GR waar de Maregroep onder valt.

Overige risico's

5. In tijden van economische recessie wordt het beroep op uitkeringen groter. Ondanks het herstel bleef de afgelopen jaren het aantal bijstandsklanten stijgen. Uit de halfjaarcijfers 2018 van de ISD blijkt voor het eerst een daling. Het werkelijk aantal bijstandsklanten is gedaald van 333 per 1 januari 2018 naar 318 per 30 juni 2018. De bijstandsuitgaven worden gefinancierd van een Rijksbijdrage. Als de uitgaven dalen daalt de Rijksbijdrage ook.
6. Bij investeringen in sport, zoals aanleg van kunstgrasvelden, vormt btw momenteel geen kostenpost voor de gemeenten. De gemeente kan volstaan met een investeringsbijdrage exclusief btw omdat de betreffende sportstichtingen gebruik kunnen maken van het sportbesluit. Met ingang van 2019 wordt de btw-sportvrijstelling verruimd. Dit naar aanleiding van Europese jurisprudentie. De verruiming van de btw-sportvrijstelling kan nadelig uitpakken voor gemeenten, vooral omdat de btw op de investeringen niet langer aftrekbaar is. De opbrengst van het Rijk, die het gevolg is van het financiële nadeel voor gemeenten en sportstichtingen, sluit het kabinet terug naar de sport via een specifieke uitkering voor gemeenten en een subsidie voor sportstichtingen. Of de compensatie voor individuele gemeenten toereikend is is op dit moment nog onduidelijk.
7. De kosten voor het leerlingenvervoer is een risicofactor met een open einde regeling.

Risico's Programma 4 Leefomgeving

Nr.	Risico	Kans	Bedrag
1.	Beheerplannen openbare ruimte	>25% <50%	€ 100.000
2.	Groot onderhoud Herenweg	>25% <50%	€ 1.500.000
3.	Klimaatverandering, uitval bomen en water op straat	>10% <25%	€ 80.000

4.	Foute beoordeling stilleggen bouw door B&W toezicht of handhaving	>10% <25%	€ 20.000
5.	Asbest in de ondergrond of in openbare gebouwen	>25% <50%	€ 40.000

Toelichting op de risico's van Programma Leefomgeving

1. Wij actualiseren periodiek de beheerplannen. Deze actualisatie kan leiden tot veranderende uitgaven, welke afwijken van de kosten opgenomen in de begroting. In de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' staat aangegeven welke beheerplannen aanwezig zijn en wanneer actualisatie nodig is. Daarnaast kunnen bij het onderhoud van de buitenruimte onverwachte tegenvallers optreden, bijvoorbeeld: asbest, vervuilde grond, kabels, schades, verzakkingen, langdurige vorstperiodes etc.
2. Ramingen in de begroting zijn gebaseerd op de uitvoering van groot onderhoud Herenweg. Financiële risico's zitten in staat van de ondergrond en de gewenste herinrichting vanuit participatie.
3. Door klimaatverandering ontstaan lange perioden van droogte en heftige neerlag. Droogte geeft uitval van groen en bomen, neerslag geeft wateroverlast op straat en mogelijk in woningen.
4. Als de bouw ten onrechte is stilgelegd kan dit leiden tot een schadeclaim.
5. Door stortingen in het verleden wordt soms asbest in de grond aangetroffen. Ook in gemeentelijke gebouwen treffen we soms onverwacht asbest aan. In beide gevallen moet worden gesaneerd.

Risico's Programma 5: Dienstverlening

Nr.	Risico	Kans	Bedrag
1.	Bouwleges	>25% <50%	€ 150.000

Toelichting op de risico's van Programma Dienstverlening

1. In de periode 2018-2019 zal naar verwachting de technische toets van een omgevingsvergunning naar private partijen gaan. De bestemmingsplan- en welstandstoets blijft wel de verantwoordelijkheid van de gemeente. Landelijk is de eerste voorzichtige schatting dat door de privatisering 30-40% van de leges niet meer bij de gemeente terecht komt. Een eerste voorzichtige schatting in Teylingen is dat dit ongeveer 10-15% zal zijn. Het verschil is te verklaren doordat we in Teylingen relatief weinig 'grote' aanvragen krijgen. Bij 'grote' aanvragen is de technische toets een substantieel onderdeel van de totale werkzaamheden, dit is anders dan bij 'kleine' aanvragen. Om flexibel in te kunnen spelen op dit soort ontwikkelingen werken wij al sinds 2015 met een flexibele schil.

Risico's Programma 6 Bestuur, Veiligheid en Financiën

Nr.	Risico	Kans	Bedrag
1.	Algemene uitkering	>25% <50%	€ 400.000
2.	Gewaarborgde geldleningen natuurlijke en rechtspersonen	>10% <25%	€ 350.000 (5 procent)
3.	Gewaarborgde geldleningen Waarborgfonds Sociale Woningbouw	>10% <25%	PM
4.	Verbonden partijen	>25% <50%	€ 750.000
5.	Projectsubsidies van provincie of rijk	>10% <25%	€ 500.000
6.	Rampen / crisisbestrijding	>10% <25%	€ 500.000 (schatting)

7.	Vandalisme	>10% <25%	€ 65.000
8.	Automatisering / ICT	>5% <10%	€ 820.000.
9.	Belasting inkomsten niet-woningen	>50% < 75%	€ 90.000
10.	Aanbestedingen	>10% < 25%	PM
11.	Hybride geldlening BNG (€25 mln)	>50% < 75%	max. € 900.000

Toelichting op de risico's van Programma Bestuur, Veiligheid en Financiën

1. De hoogte van de algemene uitkering die uit het gemeentefonds ontvangen wordt is gekoppeld aan de Rijksuitgaven. Geeft het Rijk meer uit dan ontvangen gemeenten een hogere algemene uitkering, geeft het Rijk minder uit dan wordt de algemene uitkering verlaagd. In dit laatste scenario schuilt het risico dat de gemeente niet tijdig haar uitgavenpatroon op de lagere inkomsten aan kan passen. De ervaring leert dat de cijfers van jaar op jaar enigszins fluctueren.
2. Er zijn aan diverse instellingen gewaarborgde geldleningen verleend. De grootste gewaarborgde lening is verleend aan de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) (€ 7 miljoen). Jaarlijks ontvangt de gemeente de begroting en de jaarrekening van de instellingen.
3. Voor de toetsing van gewaarborgde geldleningen maakt Teylingen gebruik van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Het betreft waarborgen aan de vier woonstichtingen. Het WSW toetst aanvragen voor de waarborg van geldleningen. Daarvoor heeft het WSW een risicomonitoring opgezet, die moet voorkomen dat er daadwerkelijk aanspraak op de borgstelling wordt gedaan.
4. Teylingen heeft in een toenemend aantal organisaties een bestuurlijk en financieel belang (zie paragraaf verbonden partijen). Dit behelst een risico omdat Teylingen verplicht kan worden bij te springen bij eventuele nadelige resultaten van desbetreffende organisaties. Raadsleden en/of collegeleden die binnen een verbonden partij de gemeente vertegenwoordigen, nemen een steeds actievare rol in zodat tijdig kan worden bijgestuurd. Voor de realisatie van ambities maken we in sommige gevallen gebruik van provinciale of rijkssubsidies. Wanneer niet aan de voorwaarden wordt voldaan moeten de subsidiegelden soms worden teruggestort. Het proces is zodanig ingericht dat hier aandacht voor is.
5. Voor de realisatie van ambities maken we in sommige gevallen gebruik van provinciale of rijkssubsidies. Wanneer niet aan de voorwaarden wordt voldaan moeten de subsidiegelden soms worden teruggestort. Het proces is zodanig ingericht dat hier aandacht voor is.
6. Teylingen ligt dicht bij Schiphol, heeft twee stations en diverse bedrijven binnen haar gemeentegrenzen waarbij een calamiteit kan voorkomen. Door het volgen van rampentrainingen en door de deelname aan rampenoefeningen wordt de organisatie voorbereid.
7. De gemeente is verzekerd tegen brand-, storm-, vliegtuig- en inbraakschade voor gebouwen. Schades door vandalisme zijn voor rekening van de gemeente. Het risico bestaat dat bij onderverzekering een lager bedrag wordt uitgekeerd dan de werkelijke schade. De verzekerde waarden van de gebouwen zijn volgens de polissen geïndexeerd. Periodiek wordt de juistheid daarvan gezien door taxaties. De gemeente heeft budgetten voor vandalisme opgenomen. Tot op heden zijn deze budgetten toereikend.
8. De wetgeving op het gebied van informatiebeveiliging en privacy wordt steeds strenger. Om hier aan te kunnen voldoen investeren we structureel in specialistische kennis, expertise, capaciteit en het inregelen en borgen van de bijbehorende processen. Met de aanschaf en onderhoud van ICT en automatisering zijn grote bedragen gemoeid. HLT Samen brengt financiële en operationele risico's met zich mee als gevolg van de aanbesteding van de gehele automatiseringsomgeving. In het projectplan HLT Samen worden maatregelen opgenomen om de risico's te minimaliseren. Uitval van automatisering levert een risico op, met name omdat de dienstverlening steeds meer wordt gedigitaliseerd en geacht wordt 24/7 beschikbaar te zijn. Er

is een uitwijkomgeving beschikbaar die met de aanstaande aanbesteding vernieuwd zal worden.

9. Bij de bepaling van het OZB tarief niet woningen wordt geen rekening gehouden met leegstand niet-woningen. Ervaring leert dat er ieder jaar sprake is van leegstand waardoor minder OZB inkomsten worden gerealiseerd dan op begrotingsbasis was geraamd. Ingeschat nadeel is maximaal € 90.000 per jaar..
10. Het niet juist uitvoeren van de aanbestedingswet kan risico's met zich meebrengen. Om deze risico's te verkleinen zijn wij aangesloten bij een samenwerkingsverband in de regio, de stichting RIJK.
11. Teylingen heeft een hybride lening uitstaan bij de BNG van € 25 mln.. Jaarlijks wordt hier ruim € 900.000 rente over ontvangen. In 2021 is een eerste ijk moment. De verwachting is dat de BNG de hybride lening niet meer (in deze constructie) verlengd. Mede ook omdat vanuit het Rijk de fiscale aftrekbaarheid van de (rente)vergoeding met ingang van 2019 wil beëindigen.

Conclusie weerstandsvermogen gemeente Teylingen

Om vast te stellen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de som van de per programma geïnventariseerde, gekwantificeerde risico's afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit leidt tot een ratio van het weerstandsvermogen. Voor de gemeente Teylingen komt de score uit op een 6. Gelet op de landelijk gehanteerde tabel inzake de weerstandsnorm, waarbij een uitkomst van > 2 de betekenis heeft van uitstekend, kan de ratio voor Teylingen als uitstekend worden gekwalificeerd.

Financiële kengetallen

In 2014 heeft de commissie Depla geadviseerd over vernieuwing van de begroting en de verantwoording van gemeenten. Om de financiële positie van gemeenten weer te geven en onderling landelijk te vergelijken, is onder andere geadviseerd om vanaf de begroting 2016 de volgende financiële kengetallen op te nemen.

Recapitulatie kengetallen	rek. 2017	begr. 2018	rek. 2018
Netto schuldquote	15,6%	32,7%	16,2%
Netto schuldquote gecorr. voor verstr. leningen	-26,9%	-18,9%	-24,5%
Solvabiliteitsratio	67,1%	64,9%	67,4%
Kengetal grondexploitatie	1,4%	0,9%	1,2%
Structurele exploitatieruimte	1,7%	3,6%	2,6%
Woonlasten Teylingen t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor	93,6%	91,7%	91,0%

De kengetallen geven het volgende aan:

Netto schuld quote: Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. De berekening is uitgewerkt in de paragraaf financiering.

Netto schuldpositie gecorrigeerd voor verstrekte leningen: Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). De berekening is uitgewerkt in de paragraaf financiering.

Solvabiliteit: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een provincie en gemeente. De berekening is uitgewerkt in de paragraaf financiering.

Grondexploitatie: Het kengetal grondexploitatie zet de bouwgrond in exploitatie af tegen de totale baten (excl. mutaties reserves). De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten of provincies leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost.

Structurele exploitatieruimte : Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds of provinciefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB respectievelijk opcenten op de motorrijtuigbelastingen. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De berekening is uitgewerkt in de financiële begroting paragraaf 5.2.4.

Woonlasten Teylingen: De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan het landelijk gemiddelde. De berekening is uitgewerkt in de paragraaf lokale lasten.

Beoordeling kengetallen

Het kengetal grondexploitatie is zeer laag, wat een gering risico aangeeft bij het afdekken van eventuele verliezen op de grondpositie, bijvoorbeeld door te sturen op begrote inkomsten, danwel gebruik te maken van de mogelijkheden die de structurele exploitatieruimte biedt. Daarnaast kunnen financiële risico's intern goed opgevangen worden getuige de hoge solvabiliteitsratio en de relatief lage netto schuldquote. Waarbij de categorie 1A en 1B niet los van elkaar beoordeeld kunnen worden. Het verschil laat zich verklaren door de uitgezette hybride lening bij de BNG. Ook woonlasten in Teylingen bieden ingeval van structurele tekorten soelaas om deze tekorten af te dekken.

4.3. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Inrichting en onderhoud hebben een directe relatie tot elkaar. Sommige inrichtingen vragen veel onderhoud, andere juist weinig. Het doel is om overzicht te krijgen in het onderhouden van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Dit is van belang omdat met dit onderhoud een substantieel deel van de begroting is gemoeid.

De gemeente Teylingen heeft een groot areaal aan openbare ruimte in beheer. Er zijn veel middelen nodig voor de instandhouding van de inrichting van de openbare ruimte, zoals wegen, riolering, water, groen, verlichting en gebouwen. De middelen die beschikbaar worden gesteld worden ingezet om het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau te realiseren.

Welke ontwikkelingen speelden er?

- Door de Europese kaderrichtlijn Water moeten er in de toekomst meer natuurlijke oevers komen. Het beheer moeten we hierop afstemmen.
- De centrale overheid stuurt steeds sterker op samenwerking in de afvalwaterketen. Daarvoor is een samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland en 6 andere gemeenten opgericht; het SGR (Samenwerking Gemeenten Rijnland). Doel van de samenwerking is te komen tot een Integraal AfvalWaterKetenPlan (IAWKP).
- De samenwerking op gebied van openbare werken met Katwijk en Noordwijk is uitgebreid met de andere Bollengemeenten, binnen HLT vindt vertegenwoordiging plaats.
- Integraal en duurzaam inrichten en beheren van de openbare ruimte wordt verder ontwikkeld. Duurzame oplossingen zijn steeds vaker mogelijk.

Wat wilden we bereiken?

We willen onze kapitaalgoederen goed en duurzaam beheren. Goed onderhouden kapitaalgoederen dragen bij aan een positieve beleving van onze bewoners en aan draagvlak voor het realiseren van de uitvoeringsprogramma's. Het niveau van onderhoud is vastgelegd in beleid. Om grote wisselingen in de exploitatie te voorkomen, werken we met onder andere met onderhoudsvoorzieningen. Daaraan voegen we jaarlijks een vast bedrag toe. De uitname kan per jaar verschillen. Met duurzaam beheer en onderhoud streven we naar een minimaal negatief effect op het milieu.

Wat hebben wij ervoor gedaan?

Prioriteiten	Doelstelling	Begroting 2018	Realisatie 2018
Beheerplannen worden actueel gehouden.	Structureel een adequaat onderhoudsniveau realiseren.	Beheerplannen worden (regionaal) zoveel mogelijk geüniformeerd om integraal beheer mogelijk te maken en meer duurzame oplossingen mogelijk te maken.	Afspraken en opzet gemaakt, zodat gerichte/integrale aanpak mogelijk is vanuit de diverse disciplines. 2019 is streven om vanuit integraliteit de werken aan te pakken. Hiervoor zijn de diverse beheerplannen op elkaar gelegd voor uitvoering.
Toepassing led verlichting.	Minder energieverbruik en vermindering uitstoot CO2.	Volgens een geactualiseerd vervangingsplan wordt de openbare verlichting vervangen door led.	Raad heeft notitie beheer Openbare Verlichting 2019-'23 vastgesteld. Hiermee is beleidskeuze en de financiële middelen vastgelegd. 2019 wordt dit uitgewerkt

Prioriteiten	Doelstelling	Begroting 2018	Realisatie 2018
			(beleidsbeheerplan 2019-'23).
Monitoring van de rioolstelsels.	Waterkwaliteit verbeteren en het voorkomen van wateroverlast. Het rioolstelsel is uitgerust met meetsystemen zodat we de werking van het stelsel kunnen monitoren.	Het analyseren en verwerken van de meetgegevens. Hiermee wordt de betrouwbaarheid van het rekenmodel gevalideerd. Dit model wordt vervolgens gebruikt om de oplossingsrichtingen te bepalen voor de huidige emissieproblematiek in Sassenheim en de verbetering van de klimaatbestendigheid in Sassenheim, Voorhout en Warmond.	In 2018 is de modelvalidatie met behulp van de meetgegevens uitgevoerd. In 2019 zullen op basis van dit gevalideerde model de emissieproblemen in Sassenheim en de kwetsbaarheid op wateroverlast in alle drie de kernen in beeld worden gebracht. Vervolgens zal aansluitend een aanpak voor de verhoging van de klimaatbestendigheid en de aanpak van de emissieproblematiek worden opgesteld.
Onkruidbestrijding op verharding verduurzamen.	Het schoonhouden van verharding integraal aan pakken	Het schoonhouden en onkruidvrij houden van de verharding op beeldkwaliteit zonder bestrijdingsmiddelen.	Deze werkwijze is gestart in 2018 en zal in 2019 verder uitgevoerd worden volgens het plan. De nieuwe uitvoering mag niet tot vermindering beeldkwaliteit en gebruik middelen leiden. Monitoring vindt plaats.
Opstellen van beleid.	Met nieuw beleid, passend in het huidige tijdsbeeld, kunnen nieuwe uitvoeringsprogramma's worden opgesteld.	Uitvoering van programma's op basis van beleid duurzaamheid openbare ruimte, afvalbeleid, beleid groen, beleid wegen en speelplaatsen.	De verschillende beleidsstukken worden aangepakt of krijgen update. waarbij gekeken wordt naar huidige ontwikkelingen.
Samenwerking met 6 andere gemeenten en het Hoogheemraadschap van Rijnland.	Opstellen van een Integraal Afval Waterketenplan (IAWKP)	Uitwerken van vastgesteld IAWKP in afzonderlijke projecten.	Deze uitwerking is gestart in 2018 en krijgt zijn vervolg in 2019. De afzonderlijke werkzaamheden zijn opgenomen in de beheerplannen van de verschillende disciplines.

Integraal afvalwaterketenplan (IAWKP)

	2018	2019	2020	2021
Beleidskaders (ja/nee)	Ja.			
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	Basis.			
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	Het Integraal Afvalwaterketenplan is geldig t/m 2021.			
Investerings (in bedragen)	€ 71.435	€ 1.035.000	€ 1.195.000	€ 877.000

Ramingen t.l.v. exploitatie en/of voorzieningen (in bedragen)	:	€ 150.728	€ 1.561.792	€ 836.671	€ 988.671
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee.			
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Ja, Voorziening vervangingsreserve Riolering.			

Voorziening Riolering		
	Begroting 2018	Werkelijk 2018
Stand per 1 januari	€ 1.312.000	€ 1.312.000
Storting	€ 828.000	€ 828.000
Uitname	€ 775.000	€ 151.000
Stand per 31 december	€ 1.365.000	€ 1.989.000

Opmerking Riolering:

Uitgangspunt is om op het gebied van rioleringen een zo continu mogelijk investeringsniveau te hanteren, waarbij de kwaliteit van het riool op een goed niveau blijft.

Onderstaande activiteiten zijn in 2018 uitgevoerd.

Uitvoering riolering	Realisatie 2018	Bedrag
Sassenheim		
St Antoniuslaan	De herinrichting St. Antoniuslaan is in 2018 afgerond. Binnen de herinrichting is het riool vervangen en het hemelwater afgekoppeld.	€ 250.000
Onderhoud van drukrioleringsunits, rioolgemalen en randvoorzieningen	Alle rioleringsinstallaties worden jaarlijks gereinigd en gekeurd volgens de BRL. Aan de hand van de keuring zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden uitgevoerd.	
Voorhout		
Diverse deelreparaties		
Optimaliseren persriolering Loosterweg	In 2018 is onderzoek gedaan naar het verbeteren van de drukriolering. De verbeteringsmaatregelen worden in 2019 uitgewerkt en in dat jaar volgt dan ook de uitvoering van de verbeteringsmaatregelen.	Nog niet bekend
Onderhoud van drukrioleringsunits, rioolgemalen en randvoorzieningen.	Alle rioleringsinstallaties worden jaarlijks gereinigd en gekeurd volgens de BRL. Aan de hand van de keuring zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden uitgevoerd.	
Kievitspark e.o.	In het Kivietspark e.o. wordt de riolering deels vervangen en gerenoveerd. Daarnaast wordt er hemelwater afgekoppeld en een drainagesysteem aangelegd om de grondwaterstand te reguleren. Dit werk was in 2018 in voorbereiding. In 2019 volgt de uitvoering hiervan.	€ 207.000
Warmond		
Relining riolering Herenweg aansluitend op de herinrichting van de Herenweg.	De renovatie van de riolering is gekoppeld aan de voorgenomen herinrichting van de Herenweg. In 2019 wordt nog een deel van de riolering	Nog niet bekend

	geïnspecteerd om te bepalen of hier ook renovatie noodzakelijk zijn. De uitvoering renovatie is afhankelijk van het moment van herinrichting.	
Rioolverbeteringen Melmansdam & Middendorpslaan	In 2018 is gestart met de hydraulische hercontrole van de rioolstelsels van Teylingen en het opstellen van een strategische vervangingsplanning van de vrijvervalriolering van Teylingen. Na het gereedkomen hiervan zal dit werk opnieuw worden bekeken en geprioriteerd.	
Onderhoud van drukrioleringsunits, rioolgemalen en randvoorzieningen.	Alle rioleringsinstallaties worden jaarlijks gereinigd en gekeurd volgens de BRL. Aan de hand van de keuring zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden uitgevoerd.	

Gemeentelijke gebouwen en objecten

Uitvoering gebouwen en objecten	Planning 2018	Realisatie 2018
Gedeeltelijke buitenschilderwerk gemeentewerf Sassenheim.	Ja.	Is uitgevoerd.
Kleinschalig onderhoud aan diverse gebouwen Sassenheim	Ja.	Is uitgevoerd.
Vervangen overheaddeuren gemeentewerf Voorhout.	Ja.	Is uitgevoerd.
Kleinschalig onderhoud aan diverse gebouwen Voorhout	Ja.	Is uitgevoerd.
Vervangen dakbedekking Oude Toren.	Ja.	Bij nadere inspectie bleken werkzaamheden nog niet nodig te zijn.
Kleinschalig onderhoud aan diverse gebouwen Warmond	Ja.	Is uitgevoerd.

Naast het uitvoeren van het planmatige onderhoud zijn de kozijnen van het cluster gebouw Hoogh Teylingen Voorhout Fase 2 vervangen.

Voorziening gebouwen		
	Begroting 2018	Werkelijk 2018
Stand per 1 januari	€ 1.994.000	€1.887.000
Storting	€ 375.000	€ 375.000
Uitname	€ 443.000	€ 395.000
Stand per 31 december	€ 1.926.000	€ 1.867.000

Speelplaatsen

	2018	2019	2020	2021
Beleidskaders (ja/nee)	:	Ja, er is beleid. Er zijn onderdelen die in dit beleid niet zijn omschreven. Er is een wens om dit beleid op punten aan te vullen in 2019.		
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	:	Warenwetbesluit Attractie-en Speeltoestellen maart 1997 en Europese Normen NEN-EN1176-1 tm 7 en 1177 (juni 2009). Kwaliteitsniveau basis (veilig en netjes).		
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	:	Er is een vervangingsplan.		
Investerings (in bedragen)	:	0	0	0
Ramingen t.l.v. exploitatie en/of voorzieningen (in bedragen)	:	€ 295.000	€ 296.000	€ 297.000
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee. De herinrichtingsprojecten van 2018 worden in 2019 uitgevoerd.		
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Nee.		

Opmerking Speelplaatsen:

Er ligt een voorstel om het beleid spelen op punten aan te vullen naar een "beleid spelen en bewegen". In het huidige beleid wordt niets beschreven over bijvoorbeeld fitpleinen en speeltuinverenigingen. Beleidsmatig is hier wel behoefte aan. In Hillegom en Lisse wordt dit jaar gewerkt aan nieuw "beleid spelen en bewegen" het streven is om hierbij aan te haken.

De herinrichtingsprojecten van 2018 worden in de zomer van 2019 uitgevoerd.

Uitvoering speelplaatsen	Realisatie 2018	Bedrag
Voorhout		
Lavendelweg	Zomer 2019.	€ 35.000
Munthof	Zomer 2019.	€ 35.000
Oranje Nassaulaan	Zomer 2019.	€ 25.000
Rozenmarijnhof	Zomer 2019.	€ 30.000
Sassenheim		
Apollostraat	Zomer 2019.	€ 35.000
Papendrechtlaan	Zomer 2019.	€ 30.000

De herinrichtingsprojecten van 2019 worden in de herfst van 2019 uitgevoerd.

Uitvoering speelplaatsen	Realisatie 2018	Bedrag
Voorhout		
Griegplantsoen 3	Herfst 2019.	€ 40.000
Sassenheim		
Postkoets 15	Herfst 2019.	€ 20.000
Ter Wegenpark/Polderpad	Herfst 2019.	€ 60.000
W.Warnaarlaan 15	Herfst 2019.	€ 30.000
Warmond		
Bernhardstraat	Herfst 2019.	€ 30.000

Straatmeubilair

		2018	2019	2020	2021
Beleidskaders (ja/nee)	:	Nee, er is een startnotitie geschreven waarin gevraagd wordt naar beleid straatmeubilair.			
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	:	Op verschillende onderdelen is een landelijke norm, richtlijn of een beleid.			
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	:	Nee.			
Investerings (in bedragen)	:	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Ramingen t.l.v. exploitatie en/of voorzieningen (in bedragen)	:	€ 40.000	€ 87.000	€ 80.000	€ 18.000
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee.			
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Nee.			

Opmerking Straatmeubilair:

Er komen dagelijks verzoeken en vragen over straatmeubilair binnen. Deze verzoeken zijn lastig te beantwoorden zonder beleid. Wanneer plaatsen we wel/geen afvalbak/bank. Als we op ieder verzoek in gaan komt de gemeente vol te staan met straatmeubilair. De wensen vanuit beleid op dit beleid zijn:

- In Hillegom Lisse en Teylingen hetzelfde beleid.
- Een reductie op het straatmeubilair houdt de (beheer)kosten laag en geeft een overzichtelijk straatbeeld.
- Een compleet beleid, maar wel beknopt waar mogelijk is.

Dit jaar wordt binnen HLT gewerkt aan een nieuw beheersysteem (BOR). Dat is een online kaart waarop alle objecten in de buitenruimte zijn aangegeven. Het straatmeubilair staat nog niet in een beheersysteem. Zodra deze BOR is aangekocht kan het straatmeubilair ingemeten worden. De verwachting is, dat het inmeten in 2019 en 2020 plaats gaat vinden.

Zodra de nieuwe BOR is aangekocht kan gestart worden met het inventariseren van de verkeersborden. Na de inventarisatie kan onderzocht worden welke verkeersborden weg kunnen.

In 2018 is een inspectie op de wegbewijzing uitgevoerd. De herstelwerkzaamheden zullen in maart 2019 plaats gaan vinden.

Groen beheerplan (uitvoeringsprogramma groen)

		2018	2019	2020	2021
Beleidskaders (ja/nee)	:	Ja, groenbeleidsplan 2016.			
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	:	Ja, basis.			
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	:	Actueel.			
Investerings (in bedragen)	:	€ 163.000	€ 0	€ 160.000	€ 0
Ramingen t.l.v. exploitatie en/of voorzieningen (in bedragen)	:	€ 202.900	€ 372.500	€ 347.500	€ 280.000
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee.			
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Nee.			

Opmerking Groen:

Groenprojecten worden zoveel mogelijk in participatie uitgevoerd. In overleg met omwonenden wordt bepaald welke keuzes worden gemaakt om het groen- of de bomenstructuur te verbeteren of aan te passen. Voor het uitvoeren van het boombeleidsplan is in de exploitatie structureel een bedrag van € 120.000 opgenomen.

Teylingen telt ruim 1.500 essenbomen waarbij het merendeel is aangetast door de essentaksterfte, waaronder een groot bosgebied in Koudehoorn. Door deze ziekte is er een toenemende risico op uitbrekende dode takken en verminderde levensverwachting. Gevolg is een verhoging van de beheerkosten de komende jaren door het vaker uitvoeren van onderhoudssnoei en vroegtijdig vervangen van de bomen. Voor uitvoering is in de exploitatie voor vier jaar een bedrag van € 240.000 opgenomen. € 60.000 (2019), €60.000 (2020), €60.000(2021), €60.000 (2022)

Voor het renoveren van groen is vanaf 2017 structureel een bedrag opgenomen van € 100.000 opgenomen. Voor de uitvoering van het beleidsplan 'de waarde van groen' (raad december 2016). In het uitvoeringsprogramma zijn activiteiten opgenomen voor Duurzamer werken (handboek, kansenskaart biodiversiteit, maatregelen klimaatadaptatie), Participatie (website en participatieprojecten) en Werkwijzen HLTsamen (serviceontwikkeling buitendienst en duurzamere werkwijzen). Voor de komende vier jaar bedragen de kosten: € 105.000 (2018), € 92.500 (2019), € 67.500 (2020), € 0 (2021).

Uitvoering groen	Realisatie 2018	Bedrag
Teylingen		
Opknappen diverse groenborders (in participatie)	J.J. van Rhijnstraat (S), Beukenhof (S), Spoorbrug (W), Zilver schoonpad (V) Laurierpad (V), Munthof (V), Bieslookpad (V), Bereklaauwpad (V), Sleutelbloemstraat (V)	€ 64.200
Sassenheim		
Vervangen bomen	Essenlaan/Platanenlaan (integraal), Phillipostraat (integraal), Hoekstraat (vervangen vleugelnoten), W. Warnaarlaan (vervangen beuken), Rusthoflaan (vervangen kastanjes)	€ 108.000
Voorhout		
Vervangen bomen	Emmastraat (icm wegen), Distelweg (vervangen elzen), Boekhorstlaan (vervangen essen)	€ 22.500
Warmond		
Vervangen bomen	Ganzenwei (Revitaliseren groenstrook) Mathennessestraat (nieuwe bomen)	€ 8.200

Beheerplan wegen

		2018	2019	2020	2021
Beleidskaders (ja/nee)	:	Uitgangspunten vastgesteld.			
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	:	Basis.			
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	:	Beheerplan 2017-2021.			
Investerings (in bedragen)	:	€ 1.215.000	€ 1.425.000	€ 334.000	€ 2.477.150
Ramingen t.l.v. exploitatie en/of voorzieningen (in bedragen)	:	€ 1.174.000	€ 742.000	€ 752.000	€ 700.000
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee.			
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Ja.			

Voorziening wegen		
	Begroting 2018	Realisatie 2018
Stand per 1 januari	€ 771.000	€ 1.148.000
Storting	€ 700.000	€ 851.000
Uitname	€ 950.000	€ 1.174.000
Stand per 31 december	€ 941.000	€ 825.000

Uitvoering onderhoud wegen	Realisatie 2018	Bedrag
Voorhout		
Engelselaan	Herinrichting Engelselaan	€ 179.000
Prinsenweg	Herstel onderlagen asfalt Prinsenweg	€ 181.000
Bonekruidstraat	Herstraten Bonekruisstraat	€ 22.128
Sleutelbloemstraat	Herstraten Rijbaan	€ 5.009
Rijnsburgerweg	Herstraten fietsstroken	€ 38.000
Emmastraat	Herstraten Emmastraat	€ 10.325
Schouetenlaan	Aanbrengen nieuwe toplaag asfalt	€ 119.203
Warmond		
Zijldijk	Deel reparaties asfalt gehele Zijldijk	€ 10.885
Dorpsstraat	Reparaties Dorpsstraat	€ 6.042
Teylingen		
Onderhoud markeringen	Onderhoud markeringen/belijning	€ 20.621
Diverse onderhoud straatwerk/asfaltwerk	Deel reparaties	€ 269.031
Klein onderhoud asfalt	Vullen van scheuren en naden asfalt	€ 25.480
Sassenheim		
Menneweg richting uitkijkpunt	Aanbrengen slijtlaag op bestand asfalt	€ 13.267
Parallelweg	Aanbrengen nieuwe toplaag asfalt	€ 9.740
Koetsiersweg	Reparatie asfalt	€ 1.278
Tilbury	Herstraten Tilbury	€ 18.989
Willem Warneerhof	Groot onderhoud Willem Warneerhof	€ 7.955
Essenlaan	Herstraten Essenlaan	€ 63.779
Brik	Groot onderhoud straatwerk Brik	€ 19.844
Platanenlaan/Essenlaan		€ 152.787

Openbare verlichting

Beleidskaders (ja/nee)	:	Ja.
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	:	Ja, alle verlichting vervangen door led.
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	:	Beheerplan Openbare verlichting 2012-2032.
Investering 2018 (in bedragen)	:	€ 565.000
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee.
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Dekkingsreserve openbare verlichting t/m 2018.

Dekkingsreserve openbare verlichting		
	Begroting 2018	Werkelijk 2018
Stand per 1 januari	€ 939.804	€ 962.449
Storting	€ 0	€ 58.000
Uitname	€ 0	€ 0
Stand per 31 december	€ 939.804	€ 1.020.449

Opmerking Openbare verlichting:

In 2018 heeft de Raad de keuzenotitie beheer Openbare Verlichting 2019-2023 vastgesteld. Hiermee liggen de beleidskeuzes en de benodigde financiële middelen vast. Begin 2019 wordt dit uitgewerkt in het nieuwe beleidsbeheerplan 2019-2023.

In 2018 is het oude vervangingsprogramma duurzame ledverlichting 2017-2018 uitgevoerd voor een bedrag van € 565.000,-. In totaal zijn er 990 armaturen en 352 masten vervangen. Na deze vervanging bestaat 52% van de openbare verlichting in Teylingen uit duurzame ledverlichting.

Verder is uitvoering gegeven aan het onderhoudsprogramma zoals in het beheerplan is opgenomen.

Tunnels, bruggen en steigers

Beleidskaders (ja/nee)	:	Ja.
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	:	Basis.
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	:	Beheerplan 2016-2020.
Investering 2018	:	€ 35.300
Ramingen t.l.v. exploitatie en/of voorzieningen (in bedragen)	:	€ 0
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee.
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Nee.

Uitvoering tunnels, bruggen en steigers	Realisatie 2018	Bedrag
Sassenheim		
Vervangen van de brug Baanbrekersweg	Is in uitvoering.	€ 23.000
Warmond		
Vervangen brug Oranje Nassaulaan	Startnotitie is opgesteld, realisatie in 2019-2020.	

Opmerking Tunnels, bruggen en steigers:

Afgelopen jaar is uitvoering gegeven aan het meerjarenprogramma aan de hand van uitgevoerde inspecties.

Baggeren

Beleidskaders (ja/nee)	:	Ja, Keur van Hoogheemraadschap Rijnland.
Vastgesteld kwaliteitsniveau (zo ja, welk?)	:	Ja, we moeten voldoen aan de dwarsprofielen die zijn opgenomen in de legger (diepte en talud onder water).
Beheers- en onderhoudsplannen / looptijd plannen	:	Ja, baggerbeheerplan 2015 t/m 2024.
Investing 2018	:	€ 0
Ramingen t.l.v. exploitatie en/of voorzieningen (in bedragen)	:	€ 11.320
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	:	Nee.
Is er een voorziening / reserve aanwezig?	:	Ja, Voorziening waterwegen.

Voorziening waterwegen		
	Begroting 2018	Werkelijk 2018
Stand per 1 januari	€ 48.000	€ 57.000
Storting	€ 75.000	€ 75.000
Uitname	€ 80.000	€ 11.000
Stand per 31 december	€ 44.000	€ 121.000

Opmerking Baggeren:

Jaarlijks wordt € 75.000,- gestort in de voorziening waterbeheer. In 2018 is het gezamenlijk HLT Baggerbestek aanbesteed. In Teylingen worden alle baggerwerkzaamheden in het 1e kwartaal 2019 uitgevoerd. Bij de voorbereiding is afgestemd met het Hoogheemraadschap, echter dit heeft niet geleid tot een gezamenlijk bestek.

4.4. Paragraaf Financiering

Inleiding

De financieringsfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beleid valt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Transparantie en risicobeheersing staan centraal in deze wet. Om inzicht te geven in de manier waarop de gemeente dit doet en een beeld te geven van de stand van zaken, gaan we in deze paragraaf in op de ontwikkelingen rond de gemeentelijke financiering, het te voeren beleid op dit gebied en de risico's die we daarbij lopen.

Algemeen

Het door de raad in 2012 vastgestelde Treasurystatuut vormt het kader voor beleid en uitvoering van de treasuryfunctie. In 2018 is door De Geus Treasury Consultancy onderzoek gedaan naar de treasuryfunctie binnen HLTsamen, zowel gericht op de wijze waarop deze georganiseerd is als op de inhoud. De belangrijkste inhoudelijke aanbevelingen zijn om financieringsstatuten en -paragrafen van de gemeenten en HLTsamen te actualiseren en te harmoniseren. Daarnaast wordt geadviseerd om een meer HLT-brede oriëntatie te krijgen bij beleid en uitvoering van de treasuryfunctie.

Het uitgangspunt bij het aantrekken van vermogen is dat de kasgeldlimiet optimaal benut wordt en zoveel mogelijk kort vermogen wordt aangetrokken. Hierbij wordt benadrukt dat de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid wordt gevoerd binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido).

Welke ontwikkelingen speelden er?

Rente-ontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in maart 2016 de herfinancieringsrente verlaagd naar 0% en die is sindsdien onveranderd. Momenteel (januari 2019) bedraagt de geldmarktrente voor aan te trekken driemaands kasgeldleningen -0,3% (0,3% te ontvangen). De tarieven voor positieve saldi op de rekening-courant bedragen -0,80% (0,8% te betalen). De vergoedingen bij het schatkistbankieren staan op 0%.

De kapitaalmarktrente voor aan te trekken leningen met looptijden van vijf en tien jaar zonder renteherziening staat momenteel op respectievelijk 0,34% en 0,82%. De verwachting is dat deze rentetarieven op dit niveau blijven of iets stijgen.

Gemeentelijke ontwikkelingen

Naar verwachting kan tot medio 2020 de liquiditeit worden gewaarborgd met goedkoop kort geld (looptijd korter dan een jaar). In 2021 zal vrijval van de hybride lening aan de BNG plaatsvinden.

Liquiditeitsprognoses

Wekelijks stellen we liquiditeitsprognoses voor de korte termijn op om tijdig in te spelen op schommelingen in de liquiditeit. Jaarlijks stellen we één à twee liquiditeitsprognoses op met een horizon van vier jaar.

Garantiestelling leningen en verstrekken van leningen

Ons beleid is leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd. Daarbij winnen we vooraf informatie in over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij. Indien een andere voorziening beschikbaar is, verstrekt de gemeente uitsluitend aanvullend een lening of garantie.

Risicobeheer

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het Financieringsstatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen, die de basis vormen voor alle transacties op dit gebied. Ons beleid is uitsluitend gebruik te maken van veilige en inzichtelijke financiële instrumenten.

De Wet Fido geeft normen voor het beperken van risico's. De belangrijkste risicocategorie is het renterisico, waarvan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm belangrijke richtlijnen zijn ter beperking van renterisico's.

De kasgeldlimiet heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd tot één jaar. Het totaal van deze leningen mag niet meer bedragen dan 8,5% van de totale lasten op de begroting. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd vanaf één jaar. De verplichte aflossingen en renteherzieningen op deze leningen mogen niet meer bedragen dan 20% van de totale lasten op de begroting. Het doel van deze normen is om financiële problemen te beperken wanneer bij herfinanciering van leningen een rentestijging optreedt.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De kasgeldlimiet staat toe om in 2018 de financieringsbehoefte tot een bedrag van € 7.544.000,- te dekken met kortlopende leningen. Zodra wij deze limiet voor een langere periode (meer dan een half jaar) dreigen te overschrijden, trekken wij een langlopende lening aan of vragen wij (onderbouwd) toestemming aan de provincie om gedurende een bepaalde periode de limiet te mogen overschrijden.

Gelet op de te verwachte relatief lage rente voor kort krediet maken we zoveel mogelijk gebruik van de toegestane norm, tenzij we sterke rentestijgingen verwachten op de kapitaalmarkt.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)		2018
1	Begrotingstotaal lasten	73.613
2	Maximaal toegestane kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal lasten)	6.257
3	Gemiddeld saldo vlottende korte schuld en vlottende middelen	0
4	Ruimte onder kasgeldlimiet	6.257

Renterisiconorm

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)		2018
1	Renteherziening op langlopende schuld o/g	0
2	Te betalen aflossingen	1.379
3	Renterisico (1 en 2)	1.379
4	Renterisiconorm	14.723
5a	Ruimte onder risiconorm	13.344
5b	Overschrijding risiconorm	0
4a	Begrotingstotaal lasten	73.613
4	Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	14.723

De verwachting is dat we voor de komende jaren onder de renterisiconorm blijven.

Financieringsbehoefte

Per 1 januari 2018 bedroeg de financieringsbehoefte € 3.109.000,-. Dit is een globale berekening van het verschil tussen het totaal van de vaste activa en voorraden grond enerzijds en de vaste financieringsmiddelen anderzijds (reserves, voorzieningen, langlopende leningen). Het werkelijke liquiditeitstekort per 1 januari 2018 kan afwijken ten gevolge van debiteuren- en crediteurensaldi en vooruit-ontvangen en vooruitbetaalde bedragen.

Financieringsbehoefte (x € 1.000 euro)	Begroting 1-1-2018	Rekening 31-12-2018
1 Reserves en voorzieningen	99.528	99.452
2 Langlopende leningen	24.374	26.995

3 Totaal vaste financieringsmiddelen	123.902	126.447
4 Boekw. investeringen, incl. voorraden grond	138.695	113.911
Financieringstekort/overschot (3 – 4)	-14.793	12.536

Schuldpositie en solvabiliteit

Het BBV schrijft een aantal kengetallen voor ter opname in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicomanagement. Omdat een aantal van deze kengetallen verband houdt met de financiering, zijn deze ook hier opgenomen.

Recapitulatie kengetallen	rek. 2017	begr. 2018	rek. 2018
Netto schuldquote	15,6%	32,7%	16,2%
Netto schuldquote gecorr. voor verstr. leningen	-26,9%	-18,9%	-24,5%
Solvabiliteitsratio	67,1%	64,9%	67,4%

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Overigens hanteert de VNG een signaalwaarde van 100%, waarboven waakzaamheid is geboden. Een netto schuldquote van hoger dan 130% is een indicatie voor een te hoge schuld. Teylingen zit daar aanzienlijk onder.

Netto schuldquote (bedragen x € 1.000)		rek. 2017	begr. 2018	rek. 2018
Vaste schulden	+	18.374	20.995	27.040
Netto vlottende schuld	+	13.709	16.000	3.373
Overlopende passiva	+	3.130	3.500	3.574
Fin. activa (uitsluitend art. 36, d, e, f)*	-	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	-	20.818	16.448	18.088
Liquide middelen	-	1.089	800	233
Overlopende activa	-	125	400	1.206
Totaal		13.182	22.847	14.459
Totale baten, excl. mutaties reserves		84.550	69.876	89.501
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		15,6%	32,7%	16,2%

* Betreft art. 36 BBV

- d. uitzettingen in de schatkist van het Rijk met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier, rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote, gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend, is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen (bedragen x € 1.000)		rek. 2017	begr. 2018	rek. 2018
Vaste schulden	+	18.374	20.995	27.040
Netto vlottende schuld	+	13.709	16.000	3.373
Overlopende passiva	+	3.130	3.500	3.574
Fin. activa (uitsluitend art. 36, b,c,d,e,f)*	-	35.924	36.089	36.389
Uitzettingen < 1 jaar	-	20.818	16.448	18.088
Liquide middelen	-	1.089	800	233
Overlopende activa	-	125	400	1.206
Totaal		-22.742	-13.242	-21.930
Totale baten, excl. mutaties reserves		84.550	69.876	89.501
Netto schuldquote (netto schuld/baten)		-26,9%	-18,9%	-24,5%

* Betreft art. 36 BBV

b. leningen aan:

1. openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, a, van de Wet fido;
2. woningbouwcorporaties;
3. deelnemingen;
4. overige verbonden partijen;

c. overige langlopende leningen;

d. uitzettingen in de schatkist van het Rijk met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;

e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier, rentetypische looptijd van één jaar of langer;

f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen en in hoeverre de gemeente aan de financiële verplichtingen kan voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het eventuele resultaat uit het overzicht baten en lasten.

Met een solvabiliteit van 67% steekt Teylingen gunstig af in vergelijking met de gemiddelde gemeente (32%).

Solvabiliteitsratio (bedragen x € 1.000)	rek. 2017	begr. 2018	rek. 2018
Eigen vermogen	91.274	90.410	89.927
Balanstotaal	135.990	139.338	133.439
Solvabiliteit (ev/balanstotaal)	67,1%	64,9%	67,4%

Verstrekte leningen

Ons beleid is leningen en garanties alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd uit hoofde van de 'publieke taak'. Wij gaan hier terughoudend mee om, waarbij garantieverlening de voorkeur heeft.

Verstrekte leningen per einde dienstjaar	rek. 2017	begr. 2018	rek. 2018
Leningen aan woningbouwcorporaties			
STEK	€ 24.913		€ 23.522
Woonstichting Vooruitgang	€ 4.152.837		€ 3.973.362
	€ 4.177.750	€ 0	€ 3.996.884
Leningen aan deelnemingen			
Lening aan BNG Bank	€ 25.200.000	€ 25.200.000	€ 25.200.000
	€ 25.200.000	€ 25.200.000	€ 25.200.000
Overige verstrekte langlopende leningen u/g			
Starters- en duurzaamheidsleningen	€ 5.214.810		€ 4.878.952
Hypothecaire leningen aan personeel	€ 34.715		€ 23.395
Leningen aan verenigingen en instellingen	€ 952.782		€ 901.637
Overige leningen	€ 66.438		€ 58.235
	€ 6.268.745	€ 0	€ 5.862.219
Totaal verstrekte leningen	€ 35.646.495	€ 25.200.000	€ 35.059.103

Rentemethodiek

In het vernieuwde BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering van de begroting en jaarrekening naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook verplicht inzicht moet geven in:

- de rentelasten uit externe financiering
- het renteresultaat
- de wijze van rentetoerekening.

Door onderstaand overzicht en toelichting in de paragraaf financiering op te nemen wordt invulling gegeven aan deze verplichting.

Renteomslag		1-1-2018
Restant korte financiering		€16.537.640
Restant lange financiering		€18.405.914
Totaal externe financiering		€34.943.554
Gewogen gemiddeld rentepercentage externe financiering t.b.v. rente eigen vermogen		2,2%
a1. De externe rentelasten over de korte financiering	+	-€12.240
a2. De externe rentelasten over de lange financiering	+	€755.711
b. De externe rentebaten	-	€283.313
<i>Totaal door te rekenen externe rente</i>		€460.159
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-	€11.529
c2. De rentelasten van projectfinanciering	-	€0

c3. De rentebaten van doorverstrekte leningen (projectfinanciering)	+	€0
<i>Saldo door te rekenen externe rente</i>		€448.630
d1. Rente over eigen vermogen	+	€2.014.647
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	+	0
<i>De aan taakvelden toe te rekenen rente</i>		€2.463.277
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-	€2.784.795
<i>f. Renteresultaat op het taakveld treasury</i>		-€321.518

Met ingang van het dienstjaar 2017 moet in het kader van de gewijzigde BBV de rente op een nieuwe manier worden verwerkt.

Alle rente loopt via het taakveld 0.5 Treasury. Alle rentelasten en -baten worden direct op dit taakveld geboekt. Voor de inzet van immateriële, materiële en financiële activa (exclusief verstrekte leningen) wordt de rente voor de financiering van deze activa omgeslagen over de betreffende taakvelden (lasten). De reserves worden aangewend als intern financieringsmiddel. Hierdoor hoeft er minder geld geleend te worden op de kapitaalmarkt. De berekende rente over de reserves noemen we ook wel 'bespaarde rente' of 'rente over eigen financieringsmiddelen'. De bespaarde rente wordt verantwoord op het taakveld 0.5 treasury. Het percentage voor de berekening van de bespaarde rente wordt geraamd op maximaal het rentepercentage dat is gebaseerd op het gewogen samenstel van de externe rentelasten over de lang en kort aangetrokken financieringsmiddelen, afgerond naar boven. De aan de reserves toe te voegen rente wordt als last geboekt op taakveld 0.10 (mutaties reserves). De afschrijvingen worden direct ten laste gebracht van de diverse taakvelden, waarop de af te schrijven activa betrekking hebben.

EMU-saldo en de Wet HOF

De Wet HOF (Houdbare Overheidsfinanciën) bevat een richtlijn over de tekortnorm voor de decentrale overheden. Dit houdt in dat aan de kasstroom van de lagere overheden gezamenlijk (EMU-saldo) een maximum is gesteld. EMU staat voor Economische en Monetaire Unie. Hiervan afgeleid heeft iedere gemeente een zogenaamde referentiewaarde (fictief aandeel). Voor Teylingen bedraagt deze ± € 2,3 miljoen.

Overzicht EMU-saldo

Sinds 2006 zijn gemeenten verplicht een raming van de eigen 'bijdrage' aan het EMU-saldo op te nemen. Aanleiding hiervoor was de overschrijding van de norm van het EMU-tekort van 3% waar Nederland in het verleden mee werd geconfronteerd. Om de cijfers tussen verschillende landen goed te vergelijken zijn in de Europese Unie afspraken gemaakt over de wijze van berekening van het EMU-saldo.

Het EMU-saldo wordt berekend op kasbasis, dus de feitelijke geldstromen die in een jaar plaatsvinden. Een negatief EMU-saldo wil niet zeggen dat de gemeente onmiddellijk een probleem heeft, omdat de gemeente werkt met het baten- en lastenstelsel. De prognose van het EMU-saldo van de gemeente Teylingen ziet er als volgt uit:

	EMU saldo prognose (x € 1.000)		2018
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan (+) cq onttrekking uit reserves (-)	-/+	1.852
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	3.788
3	Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	2.155
4	Uitgaven aan investeringen in (im) materiële vaste activa	-	6.122
5	De in mindering op 4 gebrachte bijdragen van Rijk, Provincie, EU en ov.	+	2.262
6a	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im) materiële vaste	+	748
6b	Boekwinst op desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	-	0
7	Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven van bouwrijp maken	-	4.277
8a	Verkoopopbrengsten van grond	+	10.556
8b	Boekwinst op grondverkoop	-	0
9	Betalingen ten laste van voorzieningen	-	1.861
10	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-	0
	EMU-saldo		9.101

4.5. Paragraaf Bedrijfsvoering

Gemeenschappelijke regeling werkorganisatie HLTsamen

De bedrijfsvoering van de gemeente Hillegom, Lisse en Teylingen is vanaf 1 januari 2017 ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling HLTsamen. Het is een ambtelijke samenvoeging, de gemeenten blijven bestuurlijk zelfstandig.

De bijdrage aan HLTsamen is overeenkomstig de vastgestelde beleidsuitgangspunten en bedraagt voor 2018 € 17.378.000. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de jaarrekening 2018 van HLTsamen.

Onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid

In 2017 en 2018 is binnen HLTsamen gewerkt aan 'het huis op orde'. In het voorjaar 2019 leggen we een actualisatie van de verordening 'Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Teylingen' voor aan de raad. Hierin regelen we hoe we de onderzoeken gaan uitvoeren. In 2019 starten we met de eerste onderzoeken.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Er is een functionaris gegevensbescherming aangesteld (FG). De FG heeft een begin gemaakt met de bewustwording met betrekking tot het verwerken van persoonsgegevens binnen HLTsamen.

Intern is het projectteam AVG gestart om de privacy binnen HLTsamen te borgen. Een bewustwording sessie heeft plaatsgevonden bij het bestuur van HLTsamen. Een extern juridisch adviseur, die ook betrokken is geweest bij de implementatie AVG bij gemeente Katwijk, is aangetrokken om het privacybeleid voor de afzonderlijke gemeenten en HLTsamen op te stellen. Een jurist is bezig met het aanvullen van de juridische grondslagen in het register van verwerkingen. De FG zal per team/domein advies uitbrengen over de verwerkingen van persoonsgegevens. Het afgelopen jaar zijn in totaal negentien datalekken geweest. Er zijn twee ernstige datalekken gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Betrokkenen zijn hierover geïnformeerd.

Informatieveiligheid en ENSIA

Op basis van het vastgestelde Informatiebeveiligingsbeleid, zijn in 2018 belangrijke stappen gezet. Noodzakelijke stappen, om de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van de gegevens waar de organisaties mee werken, te kunnen garanderen. Directie en management van de werkorganisatie HLTsamen waar de bedrijfsvoering in is ondergebracht zijn hiervoor verantwoordelijk. De CISO (Chief Information Security Officer) heeft hierbij een coördinerende en adviserende rol. Het kader waarbinnen de stappen gezet worden, was voornamelijk de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG).

De ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) toetst in hoeverre gemeenten aan de BIG voldoen. Het is een vragenlijst, die jaarlijks per gemeente moet worden ingevuld. De resultaten zijn bedoeld om in te zetten in de verantwoording van het college aan de raad en ministeries. De eerste ronde werd in 2018 afgerond en liet zien dat HLTsamen organisatiebreed vooral moet inzetten op het inrichten en vaststellen van procedures en werkwijzen die de informatiebeveiliging ondersteunen. Dit kwam in het bijzonder naar voren bij de audit van de Suwinet-Inkijk-functionaliteit; deze leverde een negatieve beoordeling op. Inmiddels zijn verbeteringen doorgevoerd, waardoor de scores rond Suwinet weer positiever zijn.

Een specifiek aandachtsgebied binnen de informatiebeveiliging is de bescherming van persoonsgegevens. In 2018 werd natuurlijk veel aandacht besteed aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). De functionaris gegevensbescherming (FG) werd aangesteld en ook de rol van privacy-officer (PO) is inmiddels ingevuld.

Ook werd de beveiligingsadviescommissie ingesteld. Naast de CISO, de FG en de PO maken diverse beveiliging-gerelateerde functionarissen vanuit HLTsamen deel uit van de commissie. De commissie heeft binnen HLTsamen een adviesfunctie richting management, directie en bestuur; ook adviseert zij over tactisch/strategische kwesties binnen de informatieveiligheid.

Omdat informatieveiligheid voor een belangrijk deel beïnvloed wordt door de houding en het gedrag van 'de mens', is een bewustwordingscampagne opgezet. De campagne startte met een enquête, waarvan het resultaat als input gebruikt werd voor de twintig workshops. In het vierde kwartaal ging de e-Learning 'iBewust' van start; een voor iedere (nieuwe) medewerker verplichte basiscursus over informatieveiligheid.

Er is een meldpunt voor beveiligingsincidenten ingericht. Gemelde voorvallen worden onderzocht en geregistreerd. De registratie (en opvolging) moet leiden tot verbeteringen bij het toe- of aanpassen van (beveiligings)maatregelen.

Medewerkers worden geacht geheimhouding te betrachten rond zaken en informatie die als vertrouwelijk aangemerkt (kunnen) worden. Nieuwe medewerkers van HLTsamen wonen een introductiebijeenkomst bij, waarbij onder meer stil gestaan wordt bij de integriteitsverklaring; de medewerker belooft zich hieraan te houden of legt de eed af. Tijdelijke medewerkers moeten een geheimhoudingsverklaring ondertekenen.

4.6. Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk belang en een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang is aan de orde als een gemeente (in de persoon van een wethouder, raadslid of ambtenaar) zeggenschap kan uitoefenen via een zetel in het bestuur of stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 15 uit het BBV, de algemene visie over het inschakelen van een verbonden partij en de voorgeschreven lijst van verbonden partijen.

In 2018 is de Nota verbonden partijen door de gemeenteraad vastgesteld als beleidskader voor versterking van de grip op verbonden partijen, waarbij met name aandacht is voor de governance.

Welke ontwikkelingen speelden er?

In 2017 is een Nota verbonden partijen opgesteld, deze is in mei 2018 door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuw gekozen gemeenteraad heeft de uitwerking van deze nota opgepakt en het presidium heeft besloten te starten met governanceteams voor de regelingen Holland Rijnland, Omgevingsdienst West-Holland, ISD Bollenstreek en HLTsamen. De governanceteams bestaan uit twee raadsleden ('raadsrapporteurs') per verbonden partij, de betrokken portefeuillehouder en betrokken ambtenaren en griffie.

Diverse verbonden partijen (ODWH, RDOG, Veiligheidsregio) zijn betrokken bij de implementatie van de Omgevingswet omdat taken die zij uitvoeren raakvlakken hebben met de gezonde fysieke leefomgeving. De Omgevingswet gaat uit van een spoedige, integrale advisering richting initiatiefnemers die straks bij één loket terecht kunnen voor al hun aanvragen en vragen om informatie. Samenwerking in de voorbereiding en implementatie van de wet wordt daarom nu al in overleg met de betrokken ketenpartners opgepakt in diverse werkvormen en voorbereidende ambtelijke overleggen.

Overzicht met verbonden partijen

De lijst van verbonden partijen bevat de informatie zoals is aangegeven in artikel 15 van het BBV. In het BBV wordt expliciet aangegeven dat financiële informatie over het begrotingsjaar wordt gevraagd en niet om informatie over reeds afgesloten boekjaren.

Artikel 34b van de wet Gemeenschappelijke Regelingen stelt dat het gemeenschappelijk orgaan vóór 15 april van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor de begroting zendt aan de raden van de deelnemende gemeenten.

Naam	HLTsamen					
Vestigingsplaats	Hillegom					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit zes leden van de drie gemeenten. Het ene lid is een wethouder en het andere lid is de burgemeester per gemeente.					
Openbaar belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten' van de gemeenten: Hillegom, Lisse en Teylingen.					
Ontwikkelingen	Uitvoering geven aan het bedrijfsplan, vastgesteld in de raden van de aangesloten gemeenten. Focus ligt op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en de verbeterde Strategische positie.					
Beleidsrisico's	Het niet halen van de gestelde financiële doelstellingen in het bedrijfsplan.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 17.405	€ 2.415	€ 0	€ 0	€ 4.702	€ 7.020

Naam	Holland Rijnland					
Vestigingsplaats	Leiden					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 2 raadsleden					
	Dagelijks bestuur: geen					
Openbaar belang	Holland Rijnland heeft als taak de gemeenschappelijke, regionale belangen te behartigen bij het Rijk, de provincie en andere invloedrijke overlegstructuren. Ook wil het samenwerkingsverband de deelnemende gemeenten een platform bieden, evenals het bevorderen van coördinatie en afstemming tussen de gemeenten, onder andere voor het vaststellen van gemeenschappelijk, regionaal beleid. Dit faciliteert zij in de domeinen maatschappelijke ontwikkeling, ruimtelijke ontwikkeling en leefomgeving. Gezamenlijk optreden, vergroot de slagkracht en de impact van projecten. Daarnaast levert Holland Rijnland een bijdrage aan de inhoudelijke agenda 2016-2020. Uitvoering vindt plaats op verschillende taken op het gebied van leerplicht, jeugdhulp, woonruimteverdeling en doelgroepenvervoer.					
Ontwikkelingen	De gezamenlijke ambitie van de gemeenten in de regio Holland Rijnland is: 1. Het hebben van een optimaal niveau van sociale voorzieningen, lokaal en regionaal, waarbij de eigen kracht van de burger centraal staat; 2. Koploper te zijn in het toepassen van economische en technologische innovaties; 3. Het hebben van een aantrekkelijke en vitale woon- en leefomgeving; 4. Het versterken van het strategisch vermogen van de samenwerkende gemeenten.					
Beleidsrisico's	Holland Rijnland beschikt niet over vrije reserves. De risico's liggen voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering. De maximale omvang van eventueel op te treden risico's worden geraamd op € 100.000. Bijzondere risico's, boventallige medewerkers (2) in begeleiding van werk naar werk.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 639	€ 296	€ 652	€ 878	€ 48.711	€ 56.765
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2018.						

Naam	Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek					
Vestigingsplaats	Lisse					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 2 wethouders					
	Dagelijks bestuur: 1 wethouder					
Openbaar belang	Individuele voorzieningen op het gebied van werk, inkomen en zorg.					
Ontwikkelingen	De ontwikkelingen in 2018 zijn het verder vormgeven van de samenwerking met het Servicepunt Werk.					
Beleidsrisico's	Een risico voor de gemeenten is enerzijds de bijdrage van de gemeenten in de exploitatielasten van de ISD, en anderzijds de uitvoering van een open einde regelingen door de ISD waar de gemeenten de financiële lasten van dragen.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 13.001	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.567	€ 4.965
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de conceptjaarrekening van 2018.						

Naam	Werkvoorzieningschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep					
Vestigingsplaats	Voorhout					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: 1 wethouder					
Openbaar belang	MareGroep verzorgt de plaatsing van mensen met een WSW-indicatie. MareGroep verzorgt de interne en externe gesubsidieerde arbeid door uitstroom medewerkers;					
Ontwikkelingen	De ontwikkelingen in 2017 zijn het realiseren van de toekomstvisie MareGroep vanwege een dalend aantal plaatsen voor WSWers en het verder realiseren van het Servicepunt Werk en Beschut Werk.					
Beleidsrisico's	Een risico voor de gemeente Teylingen is de bijdrage in een eventueel tekort van de Maregroep via de bonus/malus regeling. Vanwege					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 250	€ 910	€ 2.879	€ 3.789	€ 3.013	€ 3.194
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2018.						

Naam	Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden					
Vestigingsplaats	Leiden					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks Bestuur: 2 raadsleden					
Openbaar belang	De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden.					
Beleidsinformatie	De ontwikkelagenda 2020 'Gezond Geregeld' is goedgekeurd.					
Beleidsrisico's	Het plan van aanpak voor een toekomstbestendig Veilig Thuis is in juli 2017 vastgesteld. Evenals in 2017 zal er in 2018 extra subsidie voor Veilig Thuis nodig zijn. De hoogte van dit bedrag is nog niet bekend.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 1.233	€ 705	€ 923	€ 3.627	€ 28.484	€ 27.207
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2018.						

Naam	Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)					
Vestigingsplaats	Voorhout					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: geen Dagelijks bestuur: 1 wethouder					
Openbaar belang	De VAB verzorgt voor de Bollen6 gemeenten de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar/vergistbaar afval.					
Beleidsinformatie	Het VAB richt zich op het verbeteren van de afvalscheiding zodat tenminste wordt voldaan aan alle landelijke streefcijfers. Ook wordt met contractbeheer en samenwerkingsafspraken de kosten voor de afvalinzameling die beïnvloedbaar zijn door het VAB geminimaliseerd tegenover een goede kwaliteit van dienstverlening.					
Beleidsrisico's	Het contract voor het beheer van het overlaadstation is uitbesteed aan De Meerlanden en is verlengd tot eind 2017. De verlenging heeft te maken met het onderzoek naar de toekomst van het VAB-terrein. De installatie is verouderd en de huurovereenkomst loopt tot eind 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen investeringen gedaan moeten worden om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 171	€ 0	€ 42	€ 36	€ 274	€ 42
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2018.						

Naam	Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)					
Vestigingsplaats	Leiden					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: burgemeester Dagelijks bestuur: geen					
Openbaar belang	Hoogwaardige brandweerzorg en adequate crisisorganisatie. Verstrekken van de generieke crisisorganisatie en in het bijzonder de reactiekracht op alle soorten incidenten en het uitoefenen van de taak die in de Wet veiligheidsregio's aan de bestuursorganen van de gemeente zijn opgedragen.					
Beleidsinformatie	De beleidsvoornemens 2018 passen binnen de ambities zoals opgenomen in het Regionaal Beleidsplan 2016–2019 en het Korpsbeleidsplan 2016–2018. De beleidsvoornemens zijn vertaald in de vier verschillende programma's brandweer, gemeenschappelijke meldkamer, oranje kolom en veiligheidsbureau. In de vier programmaplannen is concreet gemaakt welke strategische en operationele doelen worden nagestreeft en prestaties worden geleverd. Daarbij is zoveel als mogelijk vertaald naar, c.q. een koppeling aangebracht, naar de beleidsdocumenten en de inzet aan middelen. Zo gaat de brandweer bijvoorbeeld met een nieuwe manier van oefenen aan de slag (Vakbekwaamheid 2.0), wordt een wervingssysteem voor vrijwilligers ontwikkeld en ontwikkelen ze een nieuw producten- en dienstenpakket op het gebied van brandpreventie. Daarnaast wordt het intakeproces op de meldkamer zo optimaal mogelijk ingericht om de burgers in nood zo snel en goed mogelijk hulp te bieden (pilot multi-take) en wordt een integraal kwaliteitszorgsysteem/ planning&control cyclus gehanteerd.					
Beleidsrisico's	Daling instroom vrijwilligers. De betrokkenheid van de vrijwilligers is van belang en er moet zorg blijven voor de binding met vrijwilligers. Achterblijvende kosten Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK). De ontwerp-programmabegroting 2018 voor de GMK is gebaseerd op de meest recente informatie m.b.t. de samenvoeging van de meldkamers Hollands Midden en Haaglanden en het transitieakkoord. Met betrekking tot (de berekening van) de achterblijvende materiële kosten GMK Hollands Midden is er nog geen overeenstemming tussen VRHM en betrokken partijen binnen Hollands Midden en het Ministerie van veiligheid en Justitie, conform het Transitieakkoord. Toekomstbestendige bluswatervoorziening. De VRHM heeft d.m.v. een projectopdracht besloten om in samenspraak met waterleidingbedrijven, gemeenten en Brandweer Hollands Midden te komen tot een gezamenlijke realisatie van een toekomstbestendige bluswatervoorziening binnen de VRHM. Omdat de verantwoordelijkheid voor de bluswatervoorziening is achtergebleven bij de gemeenten (en dus niet is meegenomen in de GR VRHM), zijn de financiële consequenties van deze ontwikkelingen voor rekening van de lokale gemeenten en dus niet zichtbaar in de begroting van de VRHM.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 1.756	€ 300	€ 5.966	€ 5.837	€ 28.772	€ 27.334
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de conceptjaarrekening van 2018.						

Naam	Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)					
Vestigingsplaats	Leiden					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder en 1 raadslid Dagelijks bestuur: geen					
Openbaar belang	De ODWH werkt aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving (milieu en duurzaamheid, veiligheid, gezondheid) in haar werkgebied Holland Rijnland. Zij levert een optimale bijdrage aan de ontwikkeling en uitvoering van het beleid voor haar deelnemers.					
Beleidsinformatie	In 2018 heeft de ODWH haar strategienota 2018–2021 vastgesteld. Speerpunten van deze nota zijn; duurzaamheid en energie, omgevingswet, kwaliteit, kennisinstituut, optimale samenwerking in de regio, eigenaarschap en relatie opdrachtgeven-opdrachtnemer en stabiele en (financieel) gezonde dienst.					
Beleidsrisico's	Samen met de ODWH maken we een realistisch werkplan met de daarbij benodigde uren. Echter is het aantal vergunningen, bezwaren, RO-adviezen afhankelijk van de conjunctuur. Voor nu betekent dat een groei in vergunningaanvragen en RO-adviezen vanwege de aantrekkende economie.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	T: € 891	€ 86	€ 1.336	€ 821	€ 7.144	€ 7.016
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de conceptjaarrekening van 2018.						

Naam	Greenport Ontwikkelings Maatschappij B.V. (GOM)					
Vestigingsplaats	Noordwijkerhout					
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap					
Bestuurlijk belang	Lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders: 1 wethouder					
Openbaar belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn zes Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken. De regio Holland Rijnland, en meer in het bijzonder het gebied Duin- en Bollenstreek, heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector waar het gaat om bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling waarbij vorm en inhoud wordt gegeven aan een integrale ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering vraagt een integrale en bovenlokale aanpak.					
Beleidsinformatie	De integrale gebiedsontwikkeling moet leiden tot versterking van de nationale en regionale economie, en tot het versterken van het nationale landschap door behoud, revitalisering en versterking van onder andere het bollencomplex (2625 ha), de glastuinbouwclusters en het toerismecluster. Daarbij moet ook een aanzienlijke kwaliteitslag (incl. een actieve aanpak en sanering verrommeling en verbetering van natuur en ecologie) bereikt worden voor het gehele gebied.					
Beleidsrisico's	Met in achtname van de kapitaalbreng van de gemeenten (€ 390.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden is het uitgangspunt van de GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten H,L en T hebben zich – ieder afzonderlijk evenals de andere deelnemende gemeenten – garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.					
Financieel belang (Bedragen x € 1.000)	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
	2017	2017	1-1-2017	31-12-2017	1-1-2017	31-12-2017
	T: 1 aandeel	€ 0	€ 390	€ 390	€ 16.054	€ 19.180
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2017.						

Naam	Belastingen Bollenstreek					
Vestigingsplaats	Noordwijk					
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling					
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders Belastingen van de colleges van de deelnemers komen tenminste eenmaal per jaar in vergadering bijeen voor overleg en afstemming over deze gemeenschappelijke regeling.					
Openbaar belang	Gezamenlijke uitvoering van belastingtaken.					
Beleidsinformatie	Belastingen Bollenstreek verricht voor een aantal gemeenten de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen: wet WOZ, aanslagoplegging, invordering, kwijschelding en bezwaarschriften.					
Beleidsrisico's	Geen bijzondere risico's.					
Financieel belang (Bedragen x € 1.000)	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
	2018	2017	1-1-2017	31-12-2017	1-1-2017	31-12-2017
	T: € 444	€ 64	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2018,						

Naam	Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)					
Vestigingsplaats	Heemstede					
Rechtsvorm	Stichting					
Bestuurlijk belang	gemeentesecretaris in het Algemeen Bestuur					
Openbaar belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.					
Beleidsinformatie	Er zijn op dit moment 17 deelnemende gemeenten. Groei wordt niet uitgesloten, maar actieve acquisitie vindt niet plaats.					
Beleidsrisico's	De kosten van de stichting RIJK bestaan vrijwel volledig uit personeelslasten, het beleidsrisico is derhalve beperkt.					
Financieel belang (Bedragen x € 1.000)	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
	2017	2017	1-1-2017	31-12-2017	1-1-2017	31-12-2017
	T: € 105	-€ 54	€ 386	€ 263	€ 388	€ 253
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2017.						

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)					
Vestigingsplaats	Den Haag					
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap					
Bestuurlijk belang	Algemene vergadering van aandeelhouders 1 wethouder					
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de uitvoering van de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat, evenals het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is.					
Beleidsinformatie	De helft van de aandelen is van de staat, de andere helft van provincies, gemeenten en een hoogheemraadschap.					
Beleidsrisico's	De gemeente ontvangt jaarlijks dividend. De resultaten van deze deelneming fluctueren en daarmee ook de dividenduitkering.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	0	€ 318	€ 4.220	€ 4.257	€ 135.805	€ 133.252
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2018.						

Naam	Duin- waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)					
Vestigingsplaats	Voorburg					
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap					
Bestuurlijk belang	Algemene vergadering van aandeelhouders 1 wethouder					
Openbaar belang	Excellente dienstverlening, leveringsbetrouwbaarheid en aandacht voor natuur-, recreatie- en waterkwaliteit.					
Beleidsinformatie	De productie en levering van goed en betrouwbaar drinkwater, 24 uur per dag, met zo min mogelijk storingen.					
Beleidsrisico's	DUNEА ontvangt geen financiële bijdrage van de gemeente. De drinkwaterwet geeft ruimte voor het uitbetalen van een (beperkt) dividend aan de aandeelhouders. De aandeelhouders vinden echter dat het uitbetalen van dividend niet past bij een drinkwaterbedrijf en hebben daarom besloten om de blokkade op het uitkeren van dividend in stand te houden. Hierdoor kan de volledige winst worden gebruikt voor het aflossen van leningen. Dit leidt tot lagere rentekosten en dus tot lagere tarieven op termijn.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2017	2017	1-1-2017	31-12-2017	1-1-2017	31-12-2017
	0	€ 0	€ 193	€ 205	€ 383	€ 372
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2017.						

Naam	Alliander N.V.					
Vestigingsplaats	Arnhem					
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap					
Bestuurlijk belang	Algemene vergadering van aandeelhouders 1 wethouder					
Openbaar belang	Alliander is een privaatrechtelijk verbonden partij. Alliander is een energienetwerkbedrijf. Zij zorgen voor het transport van betrouwbare, betaalbare en veilige energie, vandaag en in de toekomst. Via het netwerk transporteren zij elektriciteit en gas naar 37% van alle elektriciteits- en gasklanten in Nederland. Alliander investeert in de facilitering van duurzame energievormen om zo bij te dragen aan een betere samenleving.					
Beleidsinformatie	De productie en levering van goed en betrouwbaar drinkwater, 24 uur per dag, met zo min mogelijk storingen.					
Beleidsrisico's	Alliander ontvangt geen financiële bijdrage van de gemeente. Jaarlijks ontvangt de gemeente een dividend.					
Financieel belang	Deelname	Resultaat	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
(Bedragen x € 1.000)	2018	2018	1-1-2018	31-12-2018	1-1-2018	31-12-2018
	0	€ 334	€ 3.942	€ 4.129	€ 4.127	€ 4.216
Het eigen en vreemd vermogen alsmede het resultaat zijn gebaseerd op de jaarrekening van 2018.						

4.7. Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid bevindt zich op het snijvlak tussen omgevingsbeleid en financiën. Grondbeleid is daarbij geen doel op zich, maar een essentieel middel om mede uitvoering te geven aan gemeentelijke beleidsdoeleinden op het gebied van wonen, werken, welzijn, infrastructuur, recreatie, cultuur, milieu en landschapsontwikkeling. Het beleid moet passen binnen de financiële mogelijkheden en doelstellingen van de gemeente. Met het grondbeleid wordt bepaald of en hoe instrumenten, zoals bijvoorbeeld onteigening of kostenverhaal, worden ingezet om de gestelde doelen te realiseren.

Naast de ontwikkelingen en de visie op grondbeleid zoomt de paragraaf grondbeleid in op de uitgangspunten en kaders waarbinnen het grondbeleid wordt uitgevoerd. Het grondbeleid van de gemeente Teylingen laat zich omschrijven als; faciliteren waar kan en optreden waar nodig. De gemeente voert dus een passief grondbeleid maar schroomt niet actief te worden als de situatie daarom vraagt

Wat wilden wij bereiken?

Transparantie tegenover externe partijen is van belang: wat mogen partijen van de gemeente verwachten? De 'betrouwbare en eerlijke overheid' is een principe waaraan de gemeente grote waarde hecht. Bij de uitvoering van grondbeleid houden we rekening met de beperkte financiële middelen en aanvaardbare risicomarges. De gemeente is in gesprek met professionals uit het werkveld (onder meer banken, ontwikkelaars en corporaties) en doet ook zelf onderzoek naar de afzetbaarheid en de productie van woningen, zowel nu als in de toekomst. Zo ontstaat er een beeld van de behoefte aan wonen, bedrijventerreinen en recreatiegebieden. Daar waar noodzakelijk zal de gemeente zelf stappen zetten om zaken voor elkaar te krijgen. De risico's moeten hierbij altijd aanvaardbaar zijn.

Welke ontwikkelingen speelden er?

Ambitie

De gemeente heeft een groot aantal ambities vervat in de 'Strategische Visie Teylingen 2040'. De beschreven ambities geven richting aan het omgevingsbeleid dat de komende jaren gevoerd moet worden en het afgelopen jaar gevoerd is. Deze ambities zijn verder uitgewerkt in diverse uitvoeringsprogramma's. De Structuurvisie, Woonvisie en het Raadsprogramma (coalitieakkoord) 2018-2022 hebben richting gegeven aan onderwerpen als de gewenste woningvoorraad en behoefte, gebiedsontwikkeling, openbare ruimte en duurzaamheid. Grondbeleid is in financieel-economische zin dienstbaar aan het realiseren van doelstellingen op deze terreinen en de uitvoering van het grondbeleid, via de inzet van instrumenten van grondbeleid, wordt daar mede door bepaald.

Rol van de gemeente

De gemeente Teylingen voert in de basis en passief grondbeleid en waar dat voor de hand ligt, treedt zij actief op. Het overgrote deel van de doelstellingen op ruimtelijk gebied bereikt de gemeente door te faciliteren. De grond en het vastgoed zijn namelijk voor het overgrote deel in bezit van andere partijen. Dat houdt in dat de gemeente voorwaarden stelt waaronder ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zoals het verhalen van kosten. Daar waar de gemeente de regierol op zich neemt zal zij zelf de grondexploitatie gaan voeren. De redenen om zelf de regie te nemen, zijn divers. Het kan bijvoorbeeld zijn dat marktpartijen geen potentieel zien in de ontwikkelingen (met name recreatie), het een wettelijke taak is van de gemeente (infrastructuur) of, de markt er onderling niet uitkomt en het plan toch van cruciaal belang is voor Teylingen (Hooghkamer, bedrijventerrein Oosthoutlaan).

Financiële uitgangspunten

- Besluit Begroting en Verantwoording
- Vennootschapsbelasting
- Renteomslag

- Onderbouwing winstneming
- Nota grondbeleid
- Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Ter verbetering van de transparantie, de vergelijkbaarheid en een vermindering van de administratieve lasten zijn in het BBV met ingang van het begrotingsjaar 2017 een aantal wijzigingen doorgevoerd. De wijzigingen die effect hebben op de voorraad gronden zijn:

- De rentetoerekening wordt gebaseerd op werkelijke rente over het vreemd vermogen;
- De richttermijn voor een grondexploitatie wordt 10 jaar. Voor langer durende grondexploitaties komt een aanvullende beheersmaatregel;
- Afschaffing van de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden' De gronden komen te vallen onder de materiële vaste activa.

Vanwege fiscale regelegeving en het BBV zijn de complexen Bloementuin, Gemeentewerf Warmond en Hooghkamer (de gemeentelijke grondexploitatie) ingebracht in de categorie "Bouwgrond in exploitatie" (Bie) en is het complex Langeveld, omdat dit complex vooralsnog niet zelf wordt ontwikkeld, ingebracht als materieel vast actief (MVA). Het project Hooghkamer is een gemengde activiteit, naast een Bie-activiteit wordt ook een faciliterende activiteit met exploitatieplan onderkend. Het faciliterend deel betreft te verhalen kosten op ontwikkelaars, gebaseerd op het exploitatieplan en wordt als een vordering binnen het project vastgelegd. Aan de te verhalen kosten wordt de rente op basis van het door de raad vastgesteld renteomslag- percentage toegerekend.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 moeten gemeenten vennootschapsbelasting (Vpb) afdragen over de fiscale winst. De projecten vallend onder 'Bouwgrond in exploitatie' zijn vooralsnog niet Vpb-plichtig.

Onderbouwing winstneming

Bij het stelsel van baten en lasten zoals geformuleerd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn het toerekeningsbeginsel, het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel essentiële uitgangspunten. Baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – moeten worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord. Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten.

Nota Grondbeleid

Met de Nota Grondbeleid geeft de gemeente Teylingen een integraal en transparant beeld van de gestelde beleidskaders. Alle delen van het grondbeleid komen aan de orde, inclusief het risicomanagement en de informatievoorziening richting gemeenteraad en B&W.

Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)

Het WSW verleent garanties op leningen die corporaties aantrekken om hun activiteiten op het gebied van volkshuisvesting te financieren. De corporaties kunnen daardoor geld lenen tegen gunstige voorwaarden op de kapitaalmarkt.

Er is een 100% garantie, doordat het WSW de volgende zekerheden biedt:

- Monitoring kredietwaardigheid corporaties;
- Borgstellingreserve van WSW, opgebouwd uit betaalde provisies door corporaties;
- Obligoverplichting door corporaties, op te vragen bij calamiteit(en). Een obligo is een verplichting van de deelnemer om aan het WSW een bedrag over te maken;
- Achtervang door het Rijk 50% en gemeenten 50% (door middel van een renteloze lening).

In de zekerheidsstructuur van het WSW neemt de gemeente een belangrijke plaats in. Pas als de gemeentelijke achtervang is geregeld, kan WSW borg staan. De gemeente is een achtervangovereenkomst aangegaan voor alle corporaties die in de gemeente werkzaam zijn, tot het moment van wederopzegging (de zogenoemde ongelimiteerde achtervangovereenkomst).

Het risico dat de gemeente loopt, is theoretisch. Zodra een corporatie niet voldoende kredietwaardig is, wordt het Centraal Fonds Volkshuisvesting (CFV) ingeroepen om orde op zaken te stellen. Lukt dit niet, dan wordt het WSW aangesproken. Pas als laatste worden het Rijk en de gemeente aangesproken.

Als het Rijk en de gemeente worden aangesproken, dan zal er een renteloze lening worden verstrekt aan het WSW conform de afspraken in de achtervangovereenkomst. Het WSW heeft vervolgens recht op het onderpand van de corporatie. De maximale borg door het WSW kan nooit meer zijn dan de WOZ-waarde van het onderpand. Het WSW zal te zijner tijd het Rijk en de gemeente de renteloze lening terugbetalen. Het risico dat de gemeente loopt, is de rentederving wanneer een renteloze lening verstrekt moet worden. Het WSW heeft tot op heden de gemeenten en het Rijk nooit hoeven aan te spreken.

Projecten stand van zaken gemeentelijke grondexploitaties

Project Hooghkamer

Het bestemmingsplan en het bijbehorende exploitatieplan Hooghkamer, 3e herziening, zijn in 2017 door de raad vastgesteld. Ook de bijbehorende grondexploitatie is vastgesteld. Deze sloot toentertijd met een tekort op contante waarde van € 0,4 miljoen negatief. Het plan wordt de komende jaren nog uitgevoerd. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2018 is de 4e herziening van het exploitatieplan en de grondexploitatie in procedure gebracht. In de controle op de jaarrekening 2018 en de uitkomsten daarvan heeft de accountant zich mede op deze herziening gebaseerd.

- Voorziening:

Het project wordt qua uitvoering en begeleiding als een totaal aangestuurd. Gelet op wijzigingen in het BBV is het project per 1 januari 2016 financieel opgesplitst in een faciliterend- en een gronduitgifte deel. Het faciliterend deel sluit, gebaseerd op de voorliggende 4e herziening, met een nadeel van € 0,96 miljoen negatief (contante waarde). Voor dit tekort is een voorziening getroffen.

Om jaarlijks de juiste hoogte van de voorziening te bepalen wordt de exploitatie Hooghkamer jaarlijks geactualiseerd.

- Risico's:

De volgende risico's kunnen zich voordoen: het oplopen van plankosten als er voor de laatste twee jaar geen interne projectorganisatie wordt opgezet, een vertraging van uitvoering met extra herziening het exploitatieplan, indexrisico door aantrekkende marktomstandigheden, het niet realiseren van doorgevoerde besparingen. Op basis van de voorliggende 4e herziening bedraagt het totale risico € 1,30 mln. Uitgaande van een dekking van 90% moet hiervoor in het weerstandsvermogen € 1,17 mln. opgenomen zijn.

Project Narcissenlaan/Bloementuin

In 2018 is gestart met de voorbereiding voorontwerp van het bestemmingsplan. De gemeente is gestart met onderhandelingen met Stek ten behoeve van de ontwikkeling van de sociale woningen in dit plan. In 2019 zullen de marktwoningen via een aanbestedingsprocedure worden uitgezet. Het plan zal vervolgens in twee deelfasen wordt opgesplitst. De fase sociale woningbouw en de fase marktwoningen. De belangrijkste mutatie in 2018 was de jaarlijkse rentetoerekening. Ultimo 2018 kwam de boekwaarde uit op € 2,01 miljoen.

Project Hoofdstraat, locatie Langeveld

Vooralsnog wordt het project niet zelf doorontwikkeld. Het zal te zijner tijd aan projectontwikkelaars ter ontwikkeling worden aangeboden. De ambities voor het gebied zijn niet gewijzigd.

Voor dit project wordt een bijdrage aan de RIF-gelden (regionaal investeringsfonds) als randvoorwaarde bij de ontwikkeling opgenomen. Wij houden rekening met een bijdrage van ca. € 2,86 miljoen.

- Risico's:

Het te zijner tijd niet in de markt kunnen zetten van het project.

Project Gemeentewerf Warmond

De woningen zijn eind 2018 opgeleverd en de inrichting openbare ruimte wordt eerste kwartaal 2019 afgerond net als het oefenterrein van de brandweer. Ultimo 2018 is er in dit project € 170.000 aan winst genomen. De grondexploitatie kan half 2019 worden afgesloten.

Regionaal InvesteringsFonds

In onderstaande tabel staan de verwachte opbrengsten uit grondexploitaties en verkoop van gemeentelijke gebouwen. De opbrengsten worden gestort in de Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland. De jaarlijkse bijdrage aan het regionaal Investeringsfonds t/m 2024 bedraagt € 731.905 per jaar en wordt onttrokken aan deze reserve.

Verkoop onroerende zaken	2018	2019	2020	2021	2022	na 2022
Gemeentelijke woningen:						
- clusterwoningen Pieter van Slingerlandlaan	154.204					
- Oranje Nassaulaan 14 (Warmond)	490.263					
- overig vastgoed	415.648					
Grondexploitaties:						
Terrein Langeveld (Sassenheim)			2.862.000			
Stationslocatie Voorhout				pm		
Narcissenlaan (Sassenheim)				562.000		
St. Antoniuslaan 24A (Sassenheim)			750.000			
Volksuniversiteit gebouw Kastanjehof						
Kompasschool		875.000				
Lokatie de Woezel (Warmond)		300.000				
Winstneming Gemeentewerf	170.000					
Totaal opbrengst/verwachte opbrengst	1.230.115	1.175.000	3.612.000	562.000	0	0
Stand reserve investeringsstrategie						
Holland Rijnland 1-1-2018	1.350.581	1.848.791	2.291.886	5.171.981	5.002.076	4.270.171
Stortingen	1.230.115	1.175.000	3.612.000	562.000	0	0
Onttrekkingen t/m 2024, € 731.905 per jaar	731.905	731.905	731.905	731.905	731.905	1.463.810
Stand per 31-12	1.848.791	2.291.886	5.171.981	5.002.076	4.270.171	2.806.361

Reserve grondexploitatie

De stand van de reserve bedraagt per 31 december 2018 afgerond € 13.000,-. De komende jaren vinden hierop geen mutaties plaats, omdat de resultaten uit de grondexploitaties gebruikt gaan worden voor de vulling van de Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland.

Financieel overzicht grondexploitaties

Omschrijving van het complex	Boekwaarde 1-1-2018	Vermeer- deringen	Verminderin- gen	Boekwaarde 31-12-	Geraamd eindresulta
Hooghkamer					
. faciliterend	8.572.463	4.097.361	10.093.405	2.576.419	943.899
. in exploitatie	-622.367	110.212	462.477	-974.632	-53.786
subtotaal	7.950.096	4.207.573	10.555.882	1.601.787	
in exploitatie: Bloementuin	2.002.219	62.985	0	2.065.204	-268.689
in exploitatie: Gemeentewerf	-226.976	176.816		-50.160	-50.160
totaal	9.725.339	4.447.374	10.555.882	3.616.831	
Omschrijving van het complex	Boekwaarde 1-1-2018	Vermeerdering	Verminderin- gen	Boekwaarde 31-12-	Prijs per m2
Hoofdstraat/Langeveld	1.822.757	45.569	0	1.868.326	53
Omschrijving van het complex	Voorraad 1-1-2018	aankopen/ inbreng	verkopen	Voorraad 31-12-2018	
Hoofdstraat/Langeveld	35.470	-	-	35.470	
Bloementuin (Narcissenlaan)	20.686	-	-	20.686	
Hooghkamer	1.856	-	-	1.856	
Gemeentewerf	0	-	0	0	

Vermeerderingen zijn kosten die gemaakt worden voor onder meer gronden verwerven, bouwrijp maken, bestemmingsplan, planschade etc.

Verminderingen zijn opbrengsten door verkoop gronden, bijdragen projectontwikkelaar, subsidie etc.

Kengetal grondexploitatie

Vanaf het begrotingsjaar 2016 schrijft het BBV een aantal kengetallen voor ter opname in de paragraaf Weerstandvermogen en Risicomanagement. De opbouw van het kengetal grondexploitatie treft u onderstaand aan.

Grondexploitatie (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Totaal activa bouwgronden in exploitatie	1.153	610	1.040
Totaal baten exclusief mutaties van reserves	84.550	69.876	89.501
Kengetal grondexploitatie	1,4%	0,9%	1,2%

4.8. Paragraaf Duurzaamheid

Inleiding

Eén van de drie speerpunten van het coalitieakkoord 2014-2018 is 'Duurzaamheid en Houdbaarheid'. Hieronder wordt verstaan het realiseren van de hedendaagse duurzaamheidsbehoeften, zonder het vermogen van de toekomstige generaties, om in hun eigen behoeften te voorzien, in gevaar te brengen.

Wat wilden wij bereiken?

Missie

Duurzaamheid en houdbaarheid zijn een integraal onderdeel van zowel beleidsvorming als beleidsuitvoering van de gemeente.

De gemeente stimuleert, faciliteert en voert uit. De gemeente is de spin in het web van duurzaamheid en heeft een aanjagende, prikkelende en stimulerende rol binnen de samenleving. In samenwerking met onze partners in de regio streven wij ernaar om met de Duin- en Bollenstreek de meest duurzame regio in Nederland te worden.

Duurzaamheidsagenda

We hebben in 2015 een duurzaamheidsagenda opgesteld voor 2016 t/m 2018. In de duurzaamheidsagenda hebben we samen met specialisten, bewoners en bedrijven gekeken welke trends duurzame ontwikkeling verder brengen. We zien voor duurzaamheid vier belangrijke trends:

1. **Circulaire economie**; deze trend vormt een steeds sterkere ontwikkeling naar een economisch systeem waarin producten en grondstoffen steeds weer hergebruikt worden. De ontwikkeling richt zich op een combinatie van technologische verandering en een andere rolverdeling tussen consument en producent.
2. **Marge naar mainstream**; duurzaamheid is veranderd van bijzaak naar hoofdzaak. Deze trend is bij organisaties een grote drager voor de versnelling van duurzame ontwikkeling.
3. **Energieke samenleving**; mensen nemen steeds meer het heft in eigen handen, wachten niet op de overheid en bedrijven maar gaan zelf op zoek naar duurzame kansen.
4. **Sturen op condities**; de rol van de overheid is veranderd. In plaats van hard sturen met wetten en regels krijgt de overheid steeds meer een rol bij het creëren van condities waarmee duurzame ontwikkeling aangejaagd wordt.

Wat hebben wij daarvoor gedaan?

In 2018 is de uitvoeringsagenda 2016-2018 verder uitgevoerd. Aan een flink aantal van de 50 benoemde acties is gewerkt.

Hierover volgt een afzonderlijk jaarverslag, maar de hoofdzaken worden hieronder puntsgewijs benoemd.

- Teylingen Fair Trade gemeente: dankzij de inspanningen van de bewonerswerkgroep Fair Trade is Teylingen opnieuw als Fair Trade gemeente beoordeeld.
- Meermaker Teylingen: na alle voorbereidingen is uiteindelijk in januari 2019 het besluit gevallen. Meermaker Teylingen wordt opgericht.
- Bollenstreekhout: het initiatief dat in 2016 gestart is in het kader van hergebruik van gemeentelijk kaphout, heeft in 2018 geleid tot de oprichting van een coöperatie die zelfstandig verder gaat.
- Duurzaamheidsjaarverslag: in de Teylinger is in de zomer van 2018 in drie uitgaven een duurzaamheidsjaarverslag opgenomen.
- De duurzaamheidswebsite www.degroeneuitdaging.nl is gelanceerd als regionaal platform (op termijn) van, voor en door inwoners de Duin- en Bollenstreek.
- In 2018 is een pilot stratenproject 'verduurzamen eigen woning' met succes uitgevoerd. Op basis hiervan is provinciaal subsidie verworven voor vier vervolgprojecten in 2019-2020.
- Een gedeelte van het weidevogelgebied van Teylingen is in 2018 op broedvogels onderzocht. Dit sluit aan bij de ontwikkeling van een weidevogelreservaat in Teylingen en bij de provinciale aandacht voor dit onderwerp.

- Op vier gemeentelijke daken zijn bijna 900 zonnepanelen bijgeplaatst met benutting van een SDE+ subsidie. Dit zijn voor de gemeente financieel rendabele projecten die nieuw geld genereren.
- Er is een principeverzoek ingediend voor de ontwikkeling van een kleine zonneweide door de gemeente Teylingen.
- In 2018 is actief gebruik gemaakt van de duurzaamheidslening van de gemeente. Ook hebben inwoners gebruik gemaakt van de landelijke Energiebespaarlening.
- In 2018 zijn ten behoeve van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen aanpassingen in het inkoopproces gerealiseerd en zijn coördinatoren voor MVI en apart voor Social Return on Investment aangesteld in overleg met Stichting Rijk.
- Eerste gesprekken zijn gevoerd met initiatiefnemers voor een energiecoöperatie in Teylingen.
- We nemen actief en intensief deel aan de Energietransitie Holland Rijnland, daarbij trekken we veel in Duin- en Bollenstreekverband samen op.
- Teylingen koopt in 2018 100% duurzame Nederlandse stroom in.

Een evaluatie van het programma 2016-2018 zal in de eerste helft van 2019 plaatsvinden, en doorlopende activiteiten krijgen weer een plaats in het nieuwe plan 2019-2022. Daarin zal ook de samenloop van de gemeentelijke duurzaamheidsagenda met de activiteiten van Meermaker Teylingen een plaats gaan krijgen.

5. Financiële jaarrekening

Wettelijk kader

De Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten scheppen het wettelijk kader voor de financiën van gemeenten.

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn eisen gesteld aan de specifieke informatie die moet zijn opgenomen in de financiële begroting. De bedoeling hiervan is om de transparantie van de gemeentelijke begroting te verhogen. Deze verplichte onderwerpen zijn de uitgangspunten voor de structuur van de programmabegroting.

- Het overzicht van baten en lasten in de begroting.
- De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.

Provinciaal toezicht

De provincie heeft de taak toezicht te houden op de gemeenten. Om in aanmerking te komen voor de meest lichte vorm van toezicht (repressief toezicht) hebben Gedeputeerde Staten de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- De begroting 2019 moet in evenwicht zijn of, als dat niet het geval is, moet de meerjarenraming aannemelijk maken dat dit evenwicht in de eerstvolgende jaren tot stand wordt gebracht.
- De jaarrekening 2018 moet in evenwicht zijn; als de jaarrekening niet in evenwicht is, kan dat, afhankelijk van de aard en/of omvang van het tekort, van invloed zijn bij de bepaling van het toezichtregime.
- De vastgestelde jaarrekening 2018 en de begroting 2019 moeten tijdig, respectievelijk vóór 15 juli 2019 en 15 november 2018, aan de provincie zijn toegezonden.

Met het hiervoor genoemde evenwicht wordt 'materieel evenwicht' bedoeld. Dit houdt in dat structurele lasten moeten worden gedekt door structurele baten.

Door vaststelling van de jaarrekening in de vergadering van 11 juli 2019, tijdige inzending en het materiële evenwicht van de jaarrekeningen wordt aan de eisen voldaan.

5.1. Balans

Activa	PER 31-12-2018	PER 31-12-2017
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten van agio en disagio	70.319	98.447
Kosten onderzoek en ontwikkeling	78.622	78.622
Totaal immateriële vaste activa	148.941	177.069
Materiële vaste activa		
Investerings met een economisch nut		
Gronden en terreinen	11.009.091	10.145.908
Woonruimten	1.440.798	1.480.366
Bedrijfsgebouwen	27.770.543	29.046.828
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	13.175.176	14.268.623
Vervoermiddelen	459.253	555.604
Machines, apparaten en installaties	1.905.220	1.945.540
Overige investeringen met een economisch nut	2.921.957	3.270.842
	58.682.039	60.713.711
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut		
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	3.949.211	2.033.724
	3.949.211	2.033.724
Investerings ec. nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven	13.424.479	13.956.424
Totaal materiële vaste activa	76.055.729	76.703.859
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	277.259	277.259
Leningen aan woningbouwcorporaties	3.996.884	4.177.750
Leningen aan deelnemingen	25.200.000	25.200.000
Overige langlopende leningen u/g	7.192.085	6.268.744
	36.666.227	35.923.753
Totaal vaste activa	112.870.897	112.804.681
Vlottende activa		
Voorraden		
In exploitatie genomen bouwgronden	1.040.411	1.152.875
Voorraad overige grond en hulpstoffen	0	1.098
	1.040.411	1.153.973
Uitzettingen met rentetyp. looptijd korter dan 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	10.602.867	5.199.414
Rekening-courantverhouding met het Rijk	970.550	1.767.508
	11.573.418	6.966.922
Overige vorderingen	5.037.808	6.464.008
Voorziening voor dubieuze debiteuren	-138.000	-224.000
	4.899.808	6.240.008
Overige vorderingen, faciliterend grondbeleid	2.576.419	8.572.463
Voorziening grondexploitatie	-961.690	-961.690
	1.614.729	7.610.773
Totaal uitzettingen met rentetyp. looptijd korter dan 1 jaar	18.087.954	20.817.702
Overlopende activa	1.206.470	125.193
Liquide middelen		
Kassaldi	1.755	1.751
Banksaldi	231.125	1.086.872
	232.880	1.088.624
Totaal vlottende activa	20.567.715	23.185.492
Totaal generaal	133.438.613	135.990.173

Passiva	PER 31-12-2018	PER 31-12-2017
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	63.705.556	65.701.811
Bestemmingsreserves	24.370.185	24.463.185
Nog te bestemmen resultaat	1.851.657	1.409.849
	89.927.399	91.574.845
Totaal eigen vermogen	89.927.399	91.574.845
Voorzieningen		
Egalisatievoorzieningen	2.813.403	3.091.474
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	2.190.719	2.424.345
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	4.520.665	3.955.955
	9.524.786	9.471.773
Vaste schulden met een rentetyp. looptijd van 1 jaar of langer		
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige fin. instellingen	26.995.219	18.374.194
- overige binnenlandse sectoren	0	0
Waarborgsommen	44.340	31.720
	27.039.559	18.405.914
Vlottende passiva		
Netto-vlott. schulden met rentetyp. looptijd < 1 jaar		
Kasgeldleningen	0	7.000.000
Bank- en giroaldi	0	0
Overige schulden	3.373.238	6.407.596
	3.373.238	13.407.596
Overlopende passiva		
Nog te betalen bedragen	3.573.631	3.130.045
	3.573.631	3.130.045
Totaal vlottende passiva	6.946.869	16.537.640
Totaal generaal	133.438.613	135.990.173

5.2. Totaaloverzicht resultaat per programma

Programma	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid				
Lasten	-14.424.931	-5.298.938	-5.813.881	-19.796.801
Baten	10.761.761	1.390.365	1.383.365	16.299.370
Saldo	-3.663.169	-3.908.573	-4.430.516	-3.497.431
Toerisme en Economie				
Lasten	-1.411.533	-1.765.025	-1.509.720	-1.249.906
Baten	283.287	308.343	308.343	298.975
Saldo	-1.128.246	-1.456.682	-1.201.377	-950.930
Sociaal Domein				
Lasten	-37.176.686	-36.866.185	-40.339.092	-39.561.362
Baten	4.856.815	5.781.343	5.753.603	6.019.507
Saldo	-32.319.871	-31.084.842	-34.585.489	-33.541.855
Leefomgeving				
Lasten	-11.148.492	-11.743.978	-11.722.101	-11.179.528
Baten	576.799	689.581	850.291	905.945
Saldo	-10.571.694	-11.054.397	-10.871.810	-10.273.583
Dienstverlening				
Lasten	-2.602.967	-2.482.061	-2.494.731	-2.391.592
Baten	17.622.270	16.839.078	16.471.865	17.242.386
Saldo	15.019.303	14.357.017	13.977.134	14.850.793
Bestuur, Veiligheid en Financiën				
Lasten	-17.768.748	-13.837.276	-14.611.119	-16.969.595
Baten	50.449.112	44.867.310	45.954.203	48.735.155
Saldo	32.680.364	31.030.034	31.343.084	31.765.560
Saldo voor mutaties reserves	16.687	-2.117.443	-5.768.974	-1.647.447
Mutaties reserves				
Onttrekkingen aan reserves	4.388.357	3.844.867	7.227.859	6.741.617
Stortingen in reserves	-2.995.195	-1.619.552	-1.655.924	-3.242.513
Saldo reserves	1.393.162	2.225.315	5.571.935	3.499.104
Saldo na mutaties reserves	1.409.849	107.872	-197.039	1.851.657

5.3. Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividenden van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke. Personele kosten worden niet geactiveerd. Dus voor arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op een andere wijze een verplichting opgenomen.

Vaste activa

1. Afschrijvingsbeleid immateriële vaste activa

- Geactiveerde kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden lineair in 5 jaar afgeschreven.
Een saldo voor agio of disagio wordt lineair in 5 jaar afgeschreven.

2. Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met economisch nut

- Activa met economisch nut met een verkrijgingsprijs van minder dan € 10.000,- worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd en hierop wordt niet afgeschreven.
- De volgende materiële vaste activa met economisch nut worden afgeschreven in:
 - a. max. 80 jaar: rioleringen en duikers;
 - b. 10 jaar: aanleg tijdelijke terreinwerken;
 - c. 40 jaar: nieuwbouw woonruimten en schoolgebouwen;
 - d. 10 jaar: tijdelijke woonruimten en tijdelijke bedrijfsgebouwen;
 - e. 25 jaar: renovatie en aankoop woonruimten, en schoolgebouwen;
 - f. 15 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen;
 - g. 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen;
 - h. 3 jaar: pc's/laptops, monitoren, servers en smartphones;
 - i. 4 jaar: overige automatisering;
 - j. 10 jaar: kantoormeubilair en schoolmeubilair;
 - k. 20 jaar: motorvoertuigen;
 - l. 8 jaar: zware transportmiddelen en schuiten;
 - m. 6 jaar: aanhangwagens, personenauto's en lichte motorvoertuigen.

3. Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met maatschappelijk nut

- Materiële vaste activa met een meerjarig maatschappelijk nut worden onder aftrek van bijdragen van derden lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief.

- De volgende materiële vaste activa met maatschappelijk nut worden afgeschreven in:
 - a. 10 jaar: speelplaatsen/terreinen;
 - b. 10 jaar: kunstgras sportvelden;
 - c. 15 jaar: natuurgras sportvelden;
 - d. 30 jaar: eerste aanleg sporttechnische laag sportvelden;
 - e. 40 jaar: kleedlokalen sportvoorzieningen;
 - f. 40 jaar: aanleg plantsoenen, parken en groenvoorzieningen;
 - g. 20 jaar: reconstructie plantsoenen, parken en groenvoorzieningen;
 - h. 20 jaar: wegen, pleinen en rotondes;
 - i. 10 jaar: strooibenodigdheden;
 - j. 12 jaar: verkeersregelininstallaties;
 - k. 20 jaar: tunnels, viaducten en bruggen;
 - l. 20 jaar: armaturen openbare verlichting;
 - m. 40 jaar: lichtmasten openbare verlichting;
 - n. 10 jaar: straatmeubilair (bijv.abri's, bewegwijzering en straatnaamborden);
 - o. 30 jaar: havens: dammen en steigers;
 - p. 30 jaar: waterwegen, waterbergingen en walbeschoeiing;
 - q. 15 jaar: pompen en gemalen.

4. Investerings in kunst met een cultuurhistorische waarde worden niet geactiveerd.
5. Overige niet genoemde investeringen worden zo veel mogelijk volgens bovenstaande richtlijnen geactiveerd.
6. Voor investeringen gedurende het jaar start de afschrijving in het volgende jaar.

Financiële vaste activa

Leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Participaties in het aandelenkapitaal van bijvoorbeeld NV's en BV's ('kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen' in de zin van het Besluit Begroting en Verantwoording) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Vlottende activa

Voorraden

De als onderhanden werken opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddeld betaalde inkoopprijs. Verschillen tussen de standaard verrekenprijs en betaalde inkoopprijs worden als resultaat verantwoord. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

De liquide middelen en overlopende posten worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Onderscheid tussen reserves en voorzieningen

In het Besluit Begroting en Verantwoording is een onderscheid gemaakt tussen reserves en voorzieningen. De reserves worden weer onderscheiden in algemene reserves en bestemmingsreserves.

Algemene reserve: alle reserves, niet zijnde een bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve : een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Voorziening : een voorziening is een deel van het vermogen dat afgezonderd is wegens

1. Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs ingeschat kunnen worden;
2. Op de balansdatum bestaande risico's m.b.t. bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs ingeschat kan worden;
3. Kosten die in een volgend jaar zullen worden gemaakt mits het maken van de kosten zijn oorsprong mede vindt in het (lopende) jaar of in een voorafgaand jaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal jaren.
4. Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden met uitzondering van de voorschotbedragen, bedoeld in artikel 49 onderdeel b.

Van een voorziening is dus sprake als het gaat om te kwantificeren financiële verplichtingen of risico's. Elke voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting of het betreffende risico. Het gaat bij voorzieningen om min of meer onzekere verplichtingen die te zijner tijd tot schulden kunnen worden, zoals bijvoorbeeld wachtgeld- en belastingverplichtingen, pensioenverplichtingen, garantieverplichtingen en dergelijke. Ook kunnen voorzieningen betrekking hebben op verplichtingen, samenhangend met het in de tijd onregelmatig gespreid zijn van bepaalde kosten, bijvoorbeeld groot onderhoud. Indien de financiële verplichtingen of risico's niet te kwantificeren zijn dan dienen deze zaken vermeld te worden in de risicoparagraaf.

Pensioenen en andere lange termijn-personeelsbeloningen

Het pensioenfonds waarbij de gemeente Teylingen is aangesloten geeft aan dat zij geen waardering conform Richtlijn voor de Jaarrekening 271 kan maken, aangezien zij geen betrouwbare en consistente splitsing kan maken van de fondsbeleggingen en pensioenverplichtingen tegenover deelnemers, ex-deelnemers en slapers van de diverse bij het fonds aangesloten werkgevers. De gemeente Teylingen heeft bij eventuele tekorten in het pensioenfonds geen verplichting tot aanvullende bijdragen anders dan toekomstige premieverhogingen. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

Gebruik van schattingen

Bij het opstellen van de jaarrekening dient het College van Burgemeester en Wethouders, in overeenstemming met de algemeen aanvaarde grondslagen, bepaalde schattingen en

veronderstellingen te doen die mede bepalend zijn voor de opgenomen bedragen. De feitelijke resultaten kunnen afwijken van deze schattingen.

Rentetoerekening aan reserves en voorzieningen

Aan de gevormde dekkingsreserves wordt rente toegerekend.

Rentetoerekening aan de voorzieningen is niet toegestaan, aangezien de voorzieningen groot genoeg moeten zijn om de achterliggende verplichtingen of risico's te kunnen dekken.

Vorenstaande houdt in dat voorzieningen zoveel mogelijk moeten worden onderbouwd met meerjarenplanningen.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met betaalde aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Waarborgen voor uitstaande geldleningen

Dit betreft leningen die door de gemeente zijn gewaarborgd. Deze leningen zijn niet in de balans opgenomen omdat dit nog geen verplichting met zich meebrengt. Het totaalbedrag is wel opgenomen buiten de balans onderaan.

5.4. Toelichting op de balans

Vaste activa

De vaste activa worden onderscheiden in:

- A. Immateriële vaste activa: dit betreft o.a. de restantboekwaarde van de betaalde agio voor de hybride lening aan de BNG en bedraagt € 70.319,-. Daarnaast behoort hiertoe de restantboekwaarde van de planstudiefase voor de hoogwaardige openbaar vervoersverbinding in Teylingen voor een bedrag van € 78.622,-. Het totaal van de immateriële vaste activa bedraagt € 148.941,-.
- B. Materiële vaste activa met een economisch nut: gronden en terreinen, gebouwen, weg- en waterbouwkundige werken, vervoermiddelen en machines etc. en overige investeringen. Het totaalbedrag in de eindbalans bedraagt € 58.682.038,-.
- C. Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut: gronden en terreinen, weg- en waterbouwkundige werken en overige investeringen. Het totaalbedrag in de eindbalans bedraagt € 3.949.211,-.
- D. Investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven. Het totaalbedrag in de eindbalans bedraagt € 13.424.479,-.
- E. Financiële vaste activa: dit betreft aandelen, deelnemingen en langlopende leningen. Bij aandelen en deelnemingen gaat het niet om maximale winst doch om instandhouding van instanties of bedrijven die nut opleveren voor de gemeente zoals nutsbedrijven en de Bank Nederlandse Gemeenten. Het totaalbedrag op de eindbalans bedraagt € 36.666.227,-. Dit bedrag is als volgt te specificeren:

- kapitaalverstrekkings aan deelnemingen	€ 277.259
- leningen aan woningbouwcorporaties	€ 3.996.884
- leningen aan deelnemingen (hybride lening BNG)	€ 25.200.000
- overige langlopende leningen u/g	€ 7.192.085

Recapitulatie verloop vaste activa (art 52 BBV)							
Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2018	Investing	Des- investering	Afschrijvingen	Aflossingen	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2018
<i>Immateriële vaste activa</i>							
kosten geldleningen	98.447,24	0	0	28.128	0	0,00	70.319
Kosten onderzoek en ontwikkeling	78.622	28.784	0	0	0	28.784	78.622
Totaal immateriële vaste activa	177.069	28.784	0	28.128	0	28.784	148.941
<i>Materiële vaste activa</i>							
Investerings met een economisch nut							
Gronden en terreinen	10.145.908	879.048	0	15.865	0	0	11.009.091
Woonruimten	1.480.366	0	0	39.568	0	0	1.440.798
Bedrijfsgebouwen	29.046.828	804.950	748.035	1.333.199	0	0	27.770.543
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	14.268.623	893.576	0	838.143	0	1.148.879	13.175.176
Vervoermiddelen	555.604	0	0	96.352	0	0	459.253
Machines, apparaten en installaties	1.945.540	267.347	0	307.667	0	0	1.905.220
Overige investeringen	3.270.842	74.828	0	423.714	0	0	2.921.957
Totaal immateriële vaste activa	60.713.711	2.919.749	748.035	3.054.507	0	1.148.879	58.682.038
<i>Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut</i>							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.033.724	3.059.124	0	79.092	0	1.064.545	3.949.211
Overige investeringen	0	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa	2.033.724	3.059.124	0	79.092	0	1.064.545	3.949.211
<i>Investerings ec. nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven</i>							
Totaal materiële vaste activa	13.956.424	113.891	0	626.061	0	19.775	13.424.479
Totaal materiële vaste activa	76.703.859	6.092.764	748.035	3.759.660	0	2.233.199	76.055.729
<i>Financiële vaste activa</i>							
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	277.259	0	0	0	0	0	277.259
Leningen aan woningbouwcorporaties	4.177.750	0	0	0	180.866	0	3.996.884
Leningen aan deelnemingen	25.200.000	0	0	0	0	0	25.200.000
Overige langlopende leningen u/g	6.777.308	1.908.257	555.604	0	937.877	0	7.192.085
Ov. uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0
Totaal financiële vaste activa	36.432.317	1.908.257	555.604	0	1.118.743	0	36.666.227
Totaal vaste activa	113.313.245	8.029.805	1.303.639	3.787.788	1.118.743	2.261.984	112.870.897
Faciliterend grondbeleid, overige vorderingen	8.572.463	4.097.361	10.093.405	0	0	0	2.576.419
Voorraad bouwgronden in exploitatie	1.152.875	180.013	462.477	0	0	0	870.411
Totaal boekwaarde staat Activa	123.038.584	12.307.179	11.859.521	3.787.788	1.118.743	2.261.984	116.317.727

In 2018 is voor een totaalbedrag van ruim € 6,1 miljoen geïnvesteerd in immateriële en materiële vaste activa. De voornaamste investeringen worden hieronder genoemd.

Immateriële vaste activa

Kosten onderzoek en ontwikkeling

Kosten Planstudiefase HOV Teylingen ± € 28.784,-. Deze kosten worden grotendeels gesubsidieerd door de provincie Zuid-Holland.

Materiële vaste activa

De nieuwe investeringen in gronden en terreinen betreffen:

Complex Hoofdstraat/Langeveld	45.569
Sloop Leerpas 9 Warmond	80.227
Herinrichting sportpark Elsgeest: aankoop/compensatie	753.253
	879.048

De nieuwe investeringen in bedrijfsgebouwen betreffen:

Meubilair Het Bolwerk, Dilligence Sassenheim	72.982
Renovatie De Achtbaan locatie Beukenrode	280.506
Vorbereidingskrediet nieuwbouw IKC Sassenheim	13.400
Tennispark STV, clubhuis	332.894
Tennispark STV, parkeerplaatsen	77.148
Nieuw gebouw kinderboerderij Klaprooshof Voorhout	2.500
Huisvesting gemeentewerken, fase 2	25.520
	804.950

De investeringen in grond-, weg- en waterbouwkundige werken (economisch nut) betreffen:

Reconstructie kunstgrasveld 1 MHC ondergrond	110.000
Reconstructie kunstgrasveld 1 MHC toplaag	199.230
Reconstructie kunstgrasveld 1 MHC beregeningsinstallatie	58.000

Monument sluis Zwanburgerpolder	82.198
NS Station Sassenheim	2.298
GVVP P4 Aanpak Parkeerproblemen	42.853
Parkeerdek station Sassenheim	294.992
GVVP P4 Aanpak Parkeerproblemen 2018	44.005
GVVP P19 Aanleg parkeerplaatsen Roodemolenpolder	60.000
	<u>893.576</u>

De investeringen in machines, apparaten en installaties betreffen:

Zonnepanelen 4 locaties	230.402
Subsidie ledverlichting sportpark Overbos	33.000
Klimaatinstallatie	3.945
	<u>267.347</u>

De overige investeringen (economisch nut) betreffen:

Herinrichting sportpark Elsgeest, VAT-kosten	55.546
Herinrichting sportpark Elsgeest, indexering	2.511
Aanpassing luchtbehandelingssysteem @HOK	9.576
Inrichting CJG Sassembourg	1.668
Huisvesting CJG Voorhout	5.528
	<u>74.828</u>

Investerings in grond- weg- en waterbouwkundige werken (maatschappelijk nut) betreffen:

Uitvoeringsprogramma 2017	20.279
LO- Het Rondje Kaag	47.186
LO- Roodemolenpolder	18.900
LO- Boterhuispolder fase 2	479.650
LO- Passantenplaatsen NS-station Sassenheim	52.148
LO- Ruïne van Teylingen	20.052
LO- Kagerzoom	98.203
Project Noordelijke Randweg Voorhout	809.774
Herenweg Warmond	800
Herinrichting Platanenlaan/Essenlaan	157.928
Herinrichting Antoniuslaan e.o. wegen	309.278
Reconstructie Zijldijk	2.520
Project Noordelijke Randweg uitvoering	111.174
Vervanging openbare verlichting door led 2018	539.603
Herinrichting Antoniuslaan e.o. verlichting	25.000
Naamborden bruggen Teylingen	12.000
Vervanging brug Baanbrekersweg Sassenheim	23.299
GVVP V39 Herinrichten schoolomgevingen	4.420
GVVP V12 Toets essentiële herkenbaarheid kenemrken 2017	10.975
Uitbreiding aanlegplaatsen Industriekade	41.318
Vervanging steiger Trekschuit	7.590
Walbeschoeiing 2017	101.268
Vervangen duikers 2018	2.510
Herinrichting Antoniuslaan e.o. bomen	136.770
Project Kievitspark, bomen	26.478
	<u>3.059.124</u>

De nieuwe investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing kan worden geheven betreffen:

Herinrichting Phillippostraat (riolering)	65.784
Vervangen drukriolering Loosterweg	5.650
Vervanging 15 ondergrondse containers 2018	42.457
	<u>113.891</u>

Financiële vaste activa

Overige langlopende geldleningen u/g

In 2018 is in totaal voor € 390.934,- aan nieuwe startersleningen en voor € 140.417,- aan duurzaamheidsleningen verstrekt via de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting. Eveneens is een bedrag van € 758.298,-, respectievelijk € 108.912,- afgelost. De overige aflossingen ad € 70.667,- betreffen leningen aan diverse maatschappelijke instellingen en verenigingen. Voorts is in 2018 zijn de mutaties op de rekeningcourant met het Stimuleringsfonds onder de financiële activa opgenomen als gevolg van een uitspraak van de Commissie BBV.

Vlottende activa

Voorraden

De voorraden hebben voornamelijk betrekking op de bouwgronden in exploitatie. De waarde hiervan is per balansdatum € 1.020.411,-.

Onderstaand treft u de financiële ontwikkeling aan van de voorraad bouwgronden. Voor gedetailleerdere informatie verwijzen wij u naar de paragraaf Grondbeleid.

Omschrijving van het complex	Boekwaarde 1-1-2018	Vemeerderingen	Veminderingen	Boekwaarde 31-12-2018
Hooghkamer				
. faciliterend	8.572.463	4.097.361	10.093.405	2.576.419
. in exploitatie	-622.367	110.212	462.477	-974.632
subtotaal	7.950.096	4.207.573	10.555.882	1.601.787
in exploitatie: Bloementuin	2.002.219	62.985	0	2.065.204
in exploitatie: Gemeentewerf	-226.976	176.816		-50.160
totaal	9.725.339	4.277.374	10.555.882	3.616.831

De gemeentelijke grondexploitatie van Hooghkamer is, als gevolg van voorschriften van het BBV, per 1 januari 2016 gesplitst in een actief deel (gemeentelijke uitgifte) en een kostenverhaal deel (uitgifte door derden, faciliterend deel). De kosten uit de gemeentelijke grondexploitatie zijn grotendeels over de twee delen gesplitst naar rato van opbrengsten. De opbrengsten zijn verdeeld naar waarde van de uitgifte van de gemeente (actief deel) en van derden (kostenverhaal deel).

Op de boekwaarde van de grondexploitatie (faciliterend) is op de balans een voorziening in mindering gebracht van € 961.690,- (gelijk aan 31 december 2017). De boekwaarde is als vordering opgenomen onder de "uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar".

Uitzettingen met rente typische looptijd korter dan één jaar

De boekwaarde van de grondexploitatie (faciliterend deel) bedraagt € 2.576.419,-. Zoals eerder vermeld is hierop een voorziening in mindering gebracht van € 961.690,-.

Het debiteurensaldo betreffende openbare lichamen bedraagt per 31 december 2018 € 10.602.867,-. Samen met het saldo op de rekeningcourant bij de Schatkist bedragen de vorderingen op openbare lichamen € 11.573.418,-.

Het debiteurensaldo betreffende de overige vorderingen per 31 december 2018 bedraagt in totaal € 5.037.808,-. Het totale debiteurensaldo is hierdoor € 16.611.225,- (eind 2017: € 13.430.929,-).

Na aftrek van de voorziening voor dubieuze debiteuren van € 138.000,- bedraagt dit saldo € 16.473.225,-.

De voorziening dubieuze debiteuren is in 2018 met € 86.000,- verlaagd. De vorderingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Debiteuren openbare lichamen

Gemeente Noordwijkerhout	3.102
Gemeente Noordwijk	6.319
Gemeente Katwijk	3.254
HLTsamen	1.092.000
ISD Bollenstreek	436.192
Holland Rijnland Jeugdzorg	183.681
Provincie Zuid-Holland en overig	1.202.886
Ministerie van Financiën	61.613
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	123.160
Te ontvangen compensabele btw van Belastingdienst	7.490.661
Rekeningcourant schatkist	970.550
	11.573.418

Debiteuren overige vorderingen

Rente en aflossing	692.224
Verhuur accommodaties	102.934
Leges en belastingen	3.683.759
Schadeverhaal gemeentelijke eigendommen	6.560
Dwangsom te ontvangen bij verkoop woning	15.000
Netto salarissen en spaarloon	5.316
Renteloze leningen raadsleden 2018	25.953
Waarborgsom Stichting Rijk	14.294
Overige debiteuren	491.768
	5.037.808

Schatkistbankieren

In december 2013 is de regelgeving omtrent het schatkistbankieren ingegaan. In deze jaarrekening wordt verslag gedaan over de uitvoering van het schatkistbankieren conform artikel 52c van het BBV. Het bedrag dat gemiddeld over een kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden (drempelbedrag) bedraagt voor 2018 € 666.000,-. In onderstaande tabel is aangegeven welke bedragen gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist zijn gehouden.

Drempelbedrag schatkistbankieren 2018	
Lasten begroting 2018	73.613.000
Maximaal toegestaan drempelbedrag (0,75%)	552.100
Gemiddeld saldo buiten schatkist gehouden 1e kwartaal	255.527
Gemiddeld saldo buiten schatkist gehouden 2e kwartaal	217.428
Gemiddeld saldo buiten schatkist gehouden 3e kwartaal	297.622
Gemiddeld saldo buiten schatkist gehouden 4e kwartaal	301.076

Per 31 december 2018 stond ruim € 970.550,- gestald bij de schatkist (geboekt onder debiteuren openbare lichamen).

Overlopende activa

De naar 2019 overlopende activa ad € 1.277.030,- betreffen enkele nog te ontvangen vergoedingen en subsidies, waarvoor ten tijde van de opstelling van de jaarrekening nog geen beschikking of factuur was ontvangen. Daarnaast zijn hier eenmalig op verantwoord een aantal vooruitbetaalde facturen die betrekking hadden op 2019. Dit hangt samen met de overgang naar een nieuw financieel pakket.

Te ontvangen bijdrage Noordelijke Randweg (provincie Zuid Holland)	312.066
Te ontvangen verzekeringsuitkering wegens schade Koudenhorn	194.778
Te ontvangen van Holland Rijnland inzake leerlingenvervoer	20.000
Vooruitbetaalde facturen 2019	<u>679.626</u>
	<u>1.206.470</u>

Liquide middelen

Per 31 december 2018 bedroegen de banksaldi als volgt:

BNG hoofdrekening NL04BNGH0285120530	23.480
BNG belastingen NL73BNGH0285120549	76.053
BNG Gemeentewinkel NL51BNGH0285120557	51.297
Rabobank NL24RABO0366000993	60.038
Kasbank NL52KASA0223715824	<u>20.257</u>
	<u>231.125</u>
Kassen afdeling Gemeentewinkel	<u>1.755</u>
	<u>1.755</u>

Eigen vermogen

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeerdering wegens bijboeking van rente	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Verminderings t.b.v. exploitatie	Mutaties uit hoofde van res. bestemming vorig jaar	Verminderings ter dekking van afschrijvingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	65.701.811	-	183.681	3.589.785	1.409.849	-	63.705.556
Bestemmingsreserves	24.463.185	358.738	1.952.059	1.217.349	-	1.186.448	24.370.185
Nog te bestemmen resultaat	1.409.849	-	1.851.657	-	1.409.849	-	1.851.657
Totaal Eigen vermogen	91.574.845	358.738	3.987.397	4.807.134	-	1.186.448	89.927.398

Algemene reserves

De doelstelling van de algemene reserve is het opvangen van eventuele tegenvallers en risico's. In de nota reserves en voorzieningen is gesteld dat het weerstandsvermogen van de gemeente Teylingen minimaal 5% van de begrote exploitatie-uitgaven, exclusief die voor de bouwgrondcomplexen, moet bedragen (thans € 78.000.000,-, exclusief reserve mutaties). Met deze uitgangspunten zou het saldo van de algemene reserve minimaal € 3,9 miljoen moeten bedragen. De gemeente Teylingen voldoet dus ruimschoots aan haar doelstelling.

In 2018 is het resultaat van 2017 (€ 1.409.849,-) in zijn geheel toegevoegd aan de algemene reserves. Daarnaast hebben de onderstaande onttrekkingen (€ 3.589.785,-) plaats gevonden, conform eerdere besluiten van de raad.

Algemene reserve vermindering:		
Omschrijving	Besluit raad	Bedrag
Overheveling van budgetten 2017 naar 2018 ten laste van de algemene reserve :	Jaarrekening 2017 (28 juni 2018)	-
- HLTsamen: Impuls Huis op Orde		185.185
- HLTsamen: Impuls Sociaal Domein		-
- HLTsamen: Frictiekosten Sociaal plan		-
- HLTsamen: Frictiekosten Informatiebeleid & Automatisering		98.000
- Armoedebelaid		-
- HLTsamen: Frictiekosten flankerend beleid		52.453
- Verplaatsing speelterreinen		48.733
- Participatie en integratie van statushouders		31.355
- Buurtplatform, subsidie aan Welzijn Teylingen voor de uitvoering van BUURbook		17.437
- Budget Jeugd- en Gezins Teams		11.611
- Taaleis		4.320
- Communicatieplan van Langer Comfortabel Thuis		449.094
<i>Subtotaal</i>		
Vervangen kozijnen clustergebouw Voorhout (1)	8 maart 2018	940.500
Vervangen kozijnen clustergebouw Voorhout (2)	28 juni 2018	120.000
Extra middelen jeugdzorg	Begroting 2018	891.285
Extra middelen Tijdelijk fonds jeugdzorg	Begroting 2018	616.841
Bijdrage Economische Agenda Duin & Bollenstreek	Begroting 2018	297.251
Frictiekosten HLTsamen 2018	Begroting 2018	59.000
Communicatiebeleid 2018	Begroting 2018	108.152
Implementatie beleidsplan schuldhulpverlening	Begroting 2018	53.964
Kosten statushouders	Begroting 2018	53.698
Totaal		3.589.785

Bestemmingsreserves

Omschrijving	Beginstand op 1 januari 2018	Vermeerdering wegens bijboeking van rente	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Verminderings t.b.v. exploitatie	Mutaties uit hoofde van res. bestemming vorig jaar	Verminderings ter dekking van afschrijvingen	Eindstand op 31 december 2018
Bestemmingsreserves							
Reserve Bodemsanering	413.350						413.350
Reserve Sociale woningbouw	593.669		148.500				742.169
Reserve Startersleningen (nog te storten)	466.745			85.537			381.208
Reserve Startersleningen (SVn)	5.125.126		85.537				5.210.663
Reserve Duurzaamheidsleningen (nog te storten)	400.000			399.907			93
Reserve Duurzaamheidsleningen (SVn)	598.248		399.907				998.155
Reserve grondexploitatie	12.588						12.588
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	1.350.581		1.230.115	731.905			1.848.791
Reserve Kunst in de buitenruimte	30.000		30.000				60.000
Reserve IZA-gelden	48.355						48.355
Reserve Openbare verlichting	962.449		58.000				1.020.449
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	2.072.678	51.707				199.439	1.924.946
Dekkingsreserve Park Rusthoff	887.681	22.155				81.236	828.600
Dekkingsreserve Sportcomplex Rode Molenpolder	3.154.773	78.754				253.762	2.979.765
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	430.278	10.757				31.208	409.827
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	925.954	23.149				67.160	881.943
Dekkingsres. Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	371.724	9.293				35.904	345.113
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	228.462	5.712				14.487	219.687
Dekkingsres. Clubgebouw Jeu de Boules De Vaste Voet	5.899	148				6.047	0
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.694.220	42.356				138.855	1.597.721
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	978.615	24.465				66.258	936.822
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	573.833	14.346				40.387	547.792
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum	2.210.671	55.267				155.603	2.110.335
Dekkingsreserve Scojesa	133.069	3.327				9.112	127.284
Dekkingsreserve Tjarda	134.928	3.373				9.506	128.795
Dekkingsreserve Kunstgrasvelden vv Foreholte	40.047	1.000				41.047	0
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	619.241	12.929				36.437	595.733
Totaal bestemmingsreserves	24.463.185	358.738	1.952.059	1.217.349	-	1.186.448	24.370.185

Reserve Bodemsanering

Deze reserve is bestemd voor de dekking van het gemeentelijke aandeel in de kosten van bodemsaneringen. Het saldo bedraagt ultimo 2018 € 413.350,-.

Voor de sanering van het terrein aan de Industriekade 14-18 in Sassenheim heeft de provincie Zuid-Holland een bedrag beschikbaar gesteld van € 4.000.000,-. Van deze kosten moet door de gemeente Teylingen 7,5% = € 300.000,- betaald worden. In 2010 is een bedrag van €148.629,- uit de reserve gehaald voor dit doel. In 2005 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen drie partijen (gemeente, provincie en drie bedrijven) waarbij is afgesproken dat een eventuele budgetoverschrijding van niet meer dan € 800.000,- gelijkelijk wordt opgevangen. In het slechts denkbare geval betekent dit voor Teylingen € 266.667,-.

Daarnaast worden nog bodemsaneringen verwacht, bijvoorbeeld op de locatie Wasbeek.

Reserve sociale woningbouw

In de 1e voortgangsrapportage 2016 is besloten om een reserve Sociale Woningbouw te vormen. De reserve wordt gevoed met inkomsten sociale woningbouw uit de anterieure overeenkomsten die tussen gemeenten en projectontwikkelaars en andere grondeigenaren worden gesloten. Deze gelden worden ingezet om elders in de gemeente sociale woningbouw te realiseren. Over de reserve wordt beschikt na toestemming van de raad.

In 2018 is in deze reserve gestort de ontvangen middelen uit anterieure overeenkomsten 2018 bestemd voor sociale woningbouw (€ 148.500,-).

Reserve Startersleningen (nog te storten)

Deze reserve betreft het saldo dat nog niet is gestort in het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting voor startersleningen. De raad heeft wel besloten om dit kapitaal vrij te maken voor dit doel. In 2018 is een gedeelte hiervan onttrokken (€ 85.537,-) en gestort in de reserve startersleningen in het bezit van het SVn.

Reserve Startersleningen (SVn)

De Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten beheert het Gemeentelijk revolving fund voor startersleningen. Vanuit deze stichting worden startersleningen verstrekt met een maximum van € 50.000,- aan de inwoners van Teylingen. Elke starterslening wordt afgelost, zodat de gemeente uit de terug te ontvangen aflossing en rente weer nieuwe startersleningen kan verstrekken.

In 2018 zijn de rente en beheersvergoeding van per saldo € 85.537 in het fonds gestort. Het saldo van het fonds bedraagt ultimo 2018 € 5.210.663,-. Hiervan staat € 992.760,- in r/c verhouding bij de SVn.

Per 31 december 2018 bedroeg het uitgeleende bedrag € 4.217.904,-.

Reserve Duurzaamheidsleningen (nog te storten)

In de reserve duurzaamheidsleningen (in bezit) worden de bedragen gestort waartoe de raad heeft besloten om vrij te maken voor duurzaamheidsleningen. In 2018 is het resterende gedeelte (€ 400.000,-) onttrokken en gestort in de reserve duurzaamheidsleningen in het bezit van de SVn.

Reserve Duurzaamheidsleningen (SVn)

Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten beheert het gemeentelijk revolving fund voor duurzaamheidsleningen. In 2018 is aan de reserve onttrokken de rente en beheerkosten - € 93,- en is de extra storting van € 400.000,- gestort. Het saldo van het fonds bedraagt ultimo 2018 € 998.155,-. Hiervan staat € 337.107,- in r/c verhouding bij het SVn. Per 31 december 2018 bedroeg het uitgeleende bedrag € 661.048,-.

Reserve grondexploitatie

Deze reserve wordt gevoed uit de winsten op grondexploitaties en is bedoeld om verliezen uit andere complexen op te vangen. Het saldo ultimo 2018 is € 12.558,-.

Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland

Deze reserve is gevormd om aan de financiële verplichting van de investeringsstrategie Holland Rijnland te voldoen. Jaarlijks wordt € 731.905,- betaald. De verplichting vanaf 2019 t/m 2024 bedraagt € 4.391.430,-. De reserve moet worden gevoed door opbrengsten uit incidentele verkopen van gemeentelijke eigendommen. De stand van de reserve ultimo 2018 bedraagt € 1.848.791,-.

In combinatie met deze reserve en de toekomstige gemeentelijke verkopen (zie paragraaf Grondbeleid) is dit toereikend.

De verkopen bedroegen in 2018: Pieter van Slingerlandstraat Voorhout € 341.800,-, Oranje Nassaulaan 14 € 490.264,-, Fort Marina Jachthaven Hofleede Warmond € 178.425,-, gemeentewerf Warmond € 170.000,- en diversen € 49.626,-.

Reserve kunst in de buitenruimte

Op 30 juni 2016 heeft de gemeenteraad het raadsvoorstel 'kunst in de buitenruimte' aangenomen. Besloten is met ingang van 2017 jaarlijks € 30.000,- te reserveren voor de aankoop van kunst. Op het moment dat een kunstwerk wordt aangeschaft (richtbedrag € 80.000,-) wordt dit ten laste van deze reserve gebracht. Het saldo van de reserve ultimo 2018 bedraagt € 60.000,-.

Reserve IZA gelden

Als gevolg van de liquidatie van de voormalige gemeenschappelijke regeling IZA (ziektekostenverzekering) heeft de gemeente Teylingen € 300.000,- ontvangen. Met dit bedrag is de reserve IZA gevormd. In overleg met vertegenwoordigers van het personeel is besloten het bedrag gedurende zes jaar te besteden aan gezondheidsbeleid om daarmee duurzame inzetbaarheid van medewerkers te bewerkstelligen. In 2018 zijn hier in HLT verband geen uitgaven gedaan.

Reserve Openbare verlichting

Deze reserve is gevormd voor het vervangen van de openbare verlichting door ledverlichting. Jaarlijks wordt deze reserve gevoed vanuit de besparing op energiekosten openbare verlichting (2018: € 58.000,-). Daarnaast worden de uitgaven voor de vervanging van de verlichting hiervan uit bekostigd.

In 2018 zijn geen uitgaven gedaan. In 2019 zullen de plannen rondom de openbare verlichting verder worden uitgevoerd.

Het saldo ultimo 2018 is € 1.020.449,-. Zie ook de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen.

Dekkingsreserves

De standen van de diverse dekkingsreserves zijn gekoppeld aan de boekwaarde van de investeringen die in het verleden zijn gedaan. De vermeerderingen (rente) en verminderingen (afschrijvingen) zijn gekoppeld aan de mutaties die plaats vinden door rente en afschrijvingen van het materieel vast actief.

Nog te bestemmen resultaat 2018

Het nog te bestemmen resultaat na reservemutaties bedraagt over 2018 € 1.851.657,-.

Hieronder een overzicht van de vorige (positieve) saldi:

2017: € 1.409.849,-

2016: € 1.590.876,-

2015: € 573.693,-

2014: € 1.705.922,-

Voorzieningen

Omschrijving	Beginstand op 1 januari 2018	Vermeerdering t.l.v. exploitatie	Verminderings t.b.v. exploitatie	Vermeerdering door inkomsten	Aanwendungen direct ten laste van de voorzieningen	Eindstand op 31 december 2018
Egalisatievoorzieningen						
Voorziening grootonderhoud wegen	1.148.030	700.000		151.357	1.173.387	826.001
Voorziening groot onderhoud waterwegen	57.017	75.000			11.320	120.697
Voorziening groot onderhoud gem. gebouwen	1.886.426	375.000			394.721	1.866.706
<i>subtotaal</i>	3.091.474	1.150.000	-	151.357	1.579.428	2.813.403
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's						
Pensioenfonds ex-wethouders	2.424.345		102.680		130.947	2.190.719
<i>subtotaal</i>	2.424.345	-	102.680	-	130.947	2.190.719
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden						
Voorziening egalisatie afval	2.476.032	25.457				2.501.489
Voorziening egalisatie riolering	138.110		138.110			-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	1.311.813	828.091			150.728	1.989.176
Voorziening parkeerfonds	30.000					30.000
<i>subtotaal</i>	3.955.955	853.548	138.110	-	150.728	4.520.665
Totaal voorzieningen	9.471.773	2.003.548	240.790	151.357	1.861.102	9.524.786

Egalisatievoorzieningen

Voorziening groot onderhoud wegen

In de raad van 23 februari 2017 is het wegenbeheerplan 2017-2021 vastgesteld. Conform dit beheerplan is de voorziening de komende jaren toereikend. De jaarlijkse storting is bepaald op € 700.000,-. Het saldo van deze voorziening bedraagt per ultimo 2018 € 826.001,-.

Voorziening groot onderhoud waterwegen

Er worden jaarlijks baggerwerkzaamheden uitgevoerd om de afwatering van het stedelijk- en landelijk gebied te borgen. In december 2014 is door de raad het baggerbeheerplan voor de periode 2015-2024 vastgesteld. Jaarlijks wordt deze voorziening gevoed met een bedrag uit de exploitatie van € 75.000,-. Het saldo bedraagt ultimo 2018 € 120.697,-.

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

Op basis van een meerjarenonderhoudsplan wordt jaarlijks een gemiddeld bedrag in deze voorziening gestopt en wordt er onderhoud gepleegd. Wij gaan uit van de norm 'efficiënt doelmatige instandhouding'. Voor gebouwen die op de nominatie staan te worden afgestoten, wordt uitgegaan van de norm 'functionele instandhouding'. Ten laste van de exploitatie is in 2018 € 375.000,- gestort en is er voor een bedrag van € 394.721,- aan onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Het saldo van deze voorziening bedraagt per ultimo 2018 € 1.866.706,-.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Pensioenfonds ex-wethouders

deze voorziening is ingesteld om de lasten van gepensioneerde wethouders te kunnen betalen. Toevoeging vindt plaats aan de hand van het salaris zolang de wethouders nog in dienst zijn. De toevoeging aan de voorziening wordt berekend op basis van het op de pensioendatum noodzakelijke doelvermogen.

Onttrekking vindt plaats als de ex-wethouders recht op de uitkering krijgen of als deze hun premie naar een pensioenfonds willen overhevelen (€ 130.947,-).

In 2018 heeft er een vrijval van een deel van de voorziening plaats gevonden door het overlijden van een wethouder. Het saldo van deze voorziening bedraagt ultimo 2018 € 2.190.719,-.

Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden

Voorziening egalisatie afval

De gemeente heeft een inzamelplicht bij elk perceel waar huishoudelijke afvalstoffen worden geproduceerd. De burger betaalt hiervoor een afvalstoffenheffing. Het geheel van de uitgaven en inkomsten vormt samen met de egalisatievoorziening afval een gesloten systeem, waarvoor een maximale kostendekking van 100% geldt.

In 2018 waren de opbrengsten en uitgaven nagenoeg kostendekkend. Het verschil is gestort € 25.457,- in de egalisatievoorziening gestort. De hoogte van de voorziening betreft ultimo 2018 € 2.501.489,-. Dit zal worden meegenomen in de plannen rondom afvalscheiding voor de komende jaren.

Voorziening egalisatie riolering

Ook voor deze egalisatievoorziening geldt dat het geheel van uitgaven en inkomsten van riolering samen met de egalisatievoorziening een gesloten systeem vormt, waarvoor een maximale kostendekking van 100% geldt. Uit de voorziening is in 2018 het resterende deel onttrokken € 138.110,-. In de tariefberekening riolering voor 2020 wordt dit meegenomen.

Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering

Toevoeging vindt ten laste van de exploitatie plaats op basis van een meerjarenonderhoudsplanung (GRP). In de raad van 29 april 2013 is een nieuw plan vastgesteld voor de periode 2013-2017. De storting is bepaald op € 828.091,-. Het saldo van de voorziening bedraagt ultimo 2018 € 1.989.176,-. Conform het geactualiseerde beheerplan is de voorziening de komende jaren toereikend.

Voorziening Parkeerfonds

In het parkeerfonds worden de bijdragen van ondernemers, die verplicht zijn bij uitbreiding van hun onderneming een financiële bijdrage in te leveren aan parkeerfaciliteiten. De gemeente is verplicht voor de nieuw aan te leggen parkeerplaatsen zorg te dragen.

Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer

Deze schulden bestaan uit langlopende leningen van banken. In 2018 is een nieuwe langlopende lening van € 10 miljoen afgesloten. De reguliere aflossingen bedragen € 1.378.975,-. Het totaal van de restantschulden van de opgenomen leningen bedraagt per 31 december 2018 € 26.995.219,-.

Leningnr.	Oorspronkelijk	Jaar	Rente	Restantbedrag	Bedrag van de	Bedrag van	Bedrag van	Restantbedrag
extern	bedrag van de	van de	%	van de geld-	in de loop van	de rente of	de aflossing	van de geld-
	geldlening	laatste		lening aan	het dienstjaar	het rente-	of het aflos-	lening aan
		aflossing		het begin van	op te nemen	bestanddeel	singsbestand-	het einde van
				het dienstjaar	geldleningen		deel	het dienstjaar
1	2	5	6	7	8	9	10	11
Geldleningen								
BNG 5086	907.560,43	2024	5,000%	254.116,88		12.099,15	36.302,42	217.814,46
BNG 6153	907.560,43	2024	5,050%	254.116,88		12.677,20	36.302,42	217.814,46
BNG 6690	1.361.340,65	2025	5,100%	435.628,94		19.888,85	54.453,63	381.175,31
BNG 6526	453.780,22	2025	5,150%	145.209,65		6.930,23	18.151,21	127.058,44
BNG 5968	453.780,22	2025	5,190%	145.209,65		7.221,50	18.151,21	127.058,44
BNG 5272	1.815.120,86	2026	5,280%	653.443,58		31.287,95	72.604,83	580.838,75
BNG 92840	4.537.802,16	2026	5,660%	1.633.608,72		86.044,78	181.512,09	1.452.096,63
BNG 96469	4.500.000,00	2028	4,655%	1.980.000,00		84.226,17	180.000,00	1.800.000,00
NWB 10023635	2.000.000,00	2030	3,779%	1.040.000,00		36.593,14	80.000,00	960.000,00
BNG 94027	3.176.461,51	2031	3,160%	1.482.348,71		46.805,55	105.882,05	1.376.466,66
BNG 94768	612.603,25	2028	5,470%	269.545,43		13.407,43	24.504,13	245.041,30
NWB 10012317 ann	1.643.737,15	2033	3,230%	1.073.250,79		33.120,60	52.285,79	1.020.965,00
NWB 10012260 ann	1.343.629,61	2032	3,220%	840.703,24		26.949,01	44.477,56	796.225,68
NWB 10012261 ann	851.631,11	2032	3,220%	516.781,29		16.565,59	27.340,40	489.440,89
NWB 10011845	801.497,93	2032	3,280%	801.497,00		26.289,10	0,00	801.497,00
NWB 10011677 ann	1.315.091,37	2031	3,810%	848.732,84		31.743,00	47.007,36	801.725,48
BNG 102509	5.000.000,00	2032	4,333%	3.000.000,00		121.751,36	200.000,00	2.800.000,00
NWB 24982	5.000.000,00	2032	4,420%	3.000.000,00		126.181,92	200.000,00	2.800.000,00
NWB 29694	10.000.000,00	2021	0,190%	0,00	10.000.000,00	15.928,77	0,00	10.000.000,00
Totaal langlopende leningen				18.374.193,60	10.000.000,00	755.711,31	1.378.975,10	26.995.218,50

Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar

De netto vlottende schulden worden onderscheiden in kasgeldleningen en overige schulden. De netto vlottende schulden per 31 december 2018 bestaan alleen uit 'overige schulden' ter grootte van € 3.373.238,- (eind 2017 € 6.407.596,-, exclusief een kasgeldlening van € 7.000.000,-).

De overige schulden bestaan uit de volgende kostensoorten:

Overige schulden

Kosten eigen personeel	132.746
Kosten ingehuurd personeel	48.742
Rente en aflossing	520.967
Subsidies	23.272
Diverse belastingen	27.493
BTW Belastingdienst	-131.856
Overige goederen en diensten	2.751.873
	<u>3.373.238</u>

Overlopende passiva

De overlopende passiva betreffen:

Vooruit ontvangen doelmittelingen (art. 49b BBV)	1.832.481
Nog te betalen verplichtingen per 31 december 2018	1.655.105
Kruisposten	74.400
Overige posten	<u>11.645</u>
	<u>3.573.631</u>

OVERLOPENDE PASSIVA ARTIKEL 49b BBV				
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Besteding	Saldo 31-12-2018
Noordelijke Randweg 2008	300.000			300.000
Noordelijke Randweg 2009	150.000			150.000
Noordelijke Randweg 2013	375.103			375.103
Stichting Afvalfonds Zwerfafval	35.023	119.478	33.192	121.309
Groen/Recreatie Leidse Ommelanden 2014-2020	945.840	2.206	753.751	194.295
Ecologische verbindingzone Haarlemmertrekvaart	25.230	19.950	32.070	13.110
Planstudiefase HOV Teylingen	93.248	480.985		574.233
Herinrichting Antoniuslaan e.o. wegen	17.478		17.478	0
NS Station Sassenheim Subsidie 2013	104.431			104.431
Totaal	2.046.353	622.618	836.491	1.832.481

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Naam leverancier	Aard dienstverlening	Jaarlijkse contract-waarde	Totaal verplichting	Looptijd contract t/m
Holland Rijnland	Regionaal Investeringsfonds	€ 732.000	€ 4.392.000	2024

Waarborgen en garanties

Buiten de balanstelling is het bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke personen en rechtspersonen opgenomen. Het totaalbedrag aan verstrekte waarborgen bedraagt € 135.435.000,-.

In 2018 zijn ten laste van de gemeente geen betalingen gedaan uit hoofde van de garantstellingen.

Overzicht gewaarborgde geldleningen 2018 (x 1.000)

	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Restant-bedrag van de geldlening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar gewaarborgde geldleningen	Restant-bedrag van de geldleningen aan het eind van het dienstjaar
Directe borgstellingen (100%)	9.359	9.359	0	0
Deelname Waarborgfonds Soc. Woningbouw (100%)	134.921	134.921	8.000	135.435
Totaal	144.280	144.280	8.000	135.435

Bijdrage Investeringsfonds Holland Rijnland

Wegens een overeenkomst met het Investeringsfonds Holland Rijnland is de gemeente tot het jaar 2024 een jaarlijkse bijdrage verschuldigd van € 732.000,-.

Onzekerheid die voortvloeit uit (mogelijk onjuiste) toepassing woonplaatsbeginsel bestedingen Jeugdhulp

In deze jaarrekening zijn de werkelijke lasten met betrekking tot de jeugdhulp (uit hoofde van Jeugdwet) opgenomen. Dit betreft grotendeels zorgkosten die door zorgaanbieders bij de gemeente in rekening zijn gebracht (via de Tijdelijke Werkorganisatie Opdrachtgeverschap Jeugdhulp Holland Rijnland). Volgens de Jeugdwet dient voor iedere jeugdige die zorg nodig heeft er één individuele gemeente verantwoordelijk te zijn voor het leveren van deze zorg. Om te bepalen welke gemeente dit is, is het zogeheten woonplaatsbeginsel van toepassing.

In verband hiermee bestaat er in de jaarrekening 2018 een onzekerheid ten aanzien van de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van verantwoorde gedeclareerde zorgkosten van zorgaanbieders. De jeugdzorginstellingen hebben tot vijf jaar na afronding van de behandeling het recht om declaraties in te dienen. De financiële omvang hiervan is naar verwachting beperkt.

Bovenstaande impliceert twee onzekerheden voor de jaarrekening 2018.

Enerzijds kan het zo zijn dat in de werkelijke lasten nu lasten zijn inbegrepen voor jeugdigen die in onze gemeente verblijven, maar waarvoor de gezagsdrager eigenlijk woonachtig is in een andere gemeente. In dat geval had eigenlijk nog een vordering op een andere gemeente in de jaarrekening 2018 moeten zijn verantwoord.

Anderzijds kan het zo zijn dat zorgaanbieders aan andere gemeenten kosten in rekening hebben gebracht voor jeugdigen die in die gemeente verblijven, maar waarvan de gezagsdrager woonachtig is in onze gemeente. In dat geval is het mogelijk dat deze gemeente(n) nog een factuur aan onze gemeente zullen versturen.

5.5. Toelichting op de programmarekening

5.5.1. Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid

Baten en lasten voor programma Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid € x 1.000			
Lasten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Beheer overige gebouwen en gronden	-15	-103	-88
Cultureel erfgoed	-192	-99	93
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-46	-14.773	-14.728
Milieubeheer	-1.171	-1.265	-95
Ruimtelijke ordening	-1.963	-1.520	443
Samenkracht en burgerparticipatie	-20	-32	-12
Wonen en bouwen	-2.408	-2.005	404
Totaal Lasten programma	-5.814	-19.797	-13.983
Baten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Beheer overige gebouwen en gronden	1.200	1.102	-98
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	0	14.912	14.912
Milieubeheer	30	80	50
Overige baten en lasten	40	0	-40
Ruimtelijke ordening	0	43	43
Samenkracht en burgerparticipatie	67	55	-13
Wonen en bouwen	46	108	62
Totaal Baten programma	1.383	16.299	14.916
Saldo programma voor bestemming	-4.431	-3.497	934
Storting in reserves	-1.200	-2.612	-1.412
Onttrekking aan reserves	552	1.441	889
Saldo programma na bestemming	-5.078	-4.668	410

Analyse van de verschillen tussen de begroting na wijzigingen 2018 en de realisatie 2018

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Beheer overige gebouwen en gronden		-€ 88	Meer kosten gemaakt inzake verkoop gemeentelijke eigendommen. Staat tegenover verkoop gemeentelijke eigendommen.	-€ 88
Cultureel erfgoed	€ 93		Minder uitgaven op opdracht opstellen erfgoedvisie en visie gebouwd erfgoed. Monumentenbeleid alsmede overige advieskosten.	€ 70
			In 2018 is geen bijdrage betaald aan Rijnlandse Molenstichting.	€ 17
			Diversen	€ 6
			Subtotaal	€ 93
Samenkracht en burgerparticipatie		-€ 12	De woonkosten voor statushouders zijn hoger uitgevallen.	-€ 12
Milieubeheer		-€ 95	Extra kosten gemaakt mede voor de voorbereidingen t.b.v. oprichting van de Duurzaamheidsmaatschappij Teylingen, duurzaamheidsprijs, diversen onderzoeken, analyses, pilots en workshops op het gebied van duurzaamheid.	-€ 95
Ruimtelijke ordening	€ 443		Budget Implementatie omgevingswet is overgeheveld en wordt in 2019 in HLTverband opgepakt.	€ 80
			Paraplubestemmingsplan beelbepalende panden, beoordeling bestemmingsplannen en advisering en toetsing gebiedontwikkelingsplannen zijn (deels) uitgevoerd in 2018 en wordt verder opgepakt in 2019. (Zie overhevelingen).	€ 43
			Onder de lasten zijn inkomsten verantwoord van anterieure overeenkomsten die in de reserve Sociale Woningbouw zijn gestort. (zie storting reserves).	€ 188
			Lagere bijdrage gemeenschappelijke regelingen Holland Rijnland en lagere kosten inhuur en diversen	€ 20
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 83
			Diversen	€ 30
			Subtotaal	€ 443
Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)		-€ 14.728	Als gevolg van activering van kosten en opbrengsten kan deze post niet los gezien worden van de post opgenomen onder baten. Het verschil is grotendeels terug te voeren op Hoogkamer op de onderdelen verwerving, bouw en woonrijpmaken.	-€ 14.728
Wonen en bouwen	€ 404		Financiële bijdrage aan woningcorporatie Stek wordt naar verwachting in 2019 uitbetaald.	€ 300
			Voor het project Woon Oversampling 2018 is de helft begroot. De bijdragen worden doorbelast aan de deelnemers.	€ 38
			Diversen	€ 66
			Subtotaal	€ 404
Totaal lasten		-€ 13.983		-€ 13.983
Baten				
Beheer overige gebouwen en gronden	-€ 98		De boekwaarden van de panden zijn ten laste gebracht van de verkochte panden.	-€ 98
Overige baten en lasten	€ 0	-€ 40	Dit betreft extra inkomsten verhuur bestuurscentrum. Deze inkomsten zijn verantwoord in programma 6.	-€ 40
Samenkracht en burgerparticipatie		-€ 13	Door minder verhuur aan statushouders zijn ook minder huurontvangsten verantwoord.	-€ 13
Milieubeheer	€ 50	€ 0	Subsidie ontvangsten ten behoeve van zonne-energie	€ 50
Ruimtelijke ordening	€ 43	€ 0	Betreft extra inkomsten anterieure overeenkomsten	€ 43
Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	€ 14.912		Als gevolg van activering van kosten en opbrengsten kan deze post niet los gezien worden van de post opgenomen onder lasten. De post is grotendeels terug te voeren op Hoogkamer, waaronder meer inkomsten dan begroot. Daarnaast is er winst genomen op het project gemeentewerk Warmond € 170.000. Deze is ten gunste van het RIF gebracht.	€ 14.912
Wonen en bouwen	€ 62		Inkomsten voor het project Woon Oversampling	€ 62
Totaal baten		€ 14.916		€ 14.916
Reserves				
Storting in de reserves		-€ 1.412	Opbrengst gemeentelijke eigendommen is hoger uitgevallen.	-€ 607
			De inkomsten anterieure overeenkomsten zijn in de reserve gestort.	-€ 149
			Storting van reserve naar reserve duurzaamheids en startersleningen	-€ 486
			Storting resultaat gemeentewerk Warmond in RIF	-€ 170
			Subtotaal	-€ 1.412
Onttrekking aan de reserves	€ 889		Boekwaarde van de verkochte gemeentelijke panden	€ 748
			Financiële bijdrage aan woningcorporatie Stek wordt naar verwachting in 2019 uitbetaald.	-€ 300
			Storting van reserve naar reserve duurzaamheids en startersleningen	€ 486
			Overheveling jaarrekening 2017 Opstellen erfgoedvisie	-€ 24
			De kosten van statushouders zijn lager uitgevallen.	-€ 21
			Subtotaal	€ 889
Totaal reserves		-€ 523		-€ 523
Totaal	€ 410			

5.5.2. Toerisme en Economie

Baten en lasten voor programma Toerisme en Economie			
€ x 1.000			
Lasten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-79	-93	-14
Beheer overige gebouwen en gronden	-20	-47	-27
Economische ontwikkeling	-1.034	-788	246
Economische promotie	-30	-23	7
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-347	-298	49
Totaal Lasten programma	-1.510	-1.250	260
Baten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	106	91	-16
Economische ontwikkeling	130	133	3
Economische promotie	0	12	12
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	72	63	-8
Totaal Baten programma	308	299	-9
Saldo programma voor bestemming	-1.201	-951	250
Storting in reserves	0	0	0
Ottrekking aan reserves	420	297	-122
Saldo programma na bestemming	-782	-654	128

Analyse van de verschillen tussen de begroting na wijzigingen 2018 en de realisatie 2018

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Beheer overige gebouwen en gronden		-€ 27	Niet begrote energiekosten Jacob van Beierenlaan 6.	-€ 16
			Niet begrote kosten, hebben betrekking op appartementen Pieter van Slingerlandstraat	-€ 11
			Subtotaal	-€ 27
Economische ontwikkeling	€ 246		Bijdrage Economische Agenda Duin en Bollenstreek is niet geheel besteed.	€ 88
			Het opstellen van Centrumvisie en redamebeleid zijn in 2018 gestart en worden verder gecontinueerd in 2019. Dit budget is overgeheveld naar 2019.	€ 60
			Het budget voor detailhandelsvisie is niet geheel besteed in 2018.	€ 28
			De afrekening van het ondernemersfonds is minder dan begroot.	-€ 19
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 28
			Diversen	€ 61
			Subtotaal	€ 246
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		-€ 14	Diversen	-€ 14
Economische promotie	€ 7		Lagere subsidie aan VVV-Warmond verstrekt.	€ 7
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 48		Voor de uitvoering van de economische agenda Greenport recreatie en toerisme was € 35.000 begroot. Deze is in 2018 niet uitgegeven.	€ 35
			Diversen	€ 13
			Subtotaal	€ 48
Totaal lasten	€ 260			€ 260
Baten				
Economische ontwikkeling	€ 3		Meer huuropbrengsten grond nabij tankstation Sassenheim.	€ 3
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		-€ 16	Lagere baten uit marktgelden, pachten en terugontvangsten	-€ 16
Economische promotie	€ 12		Niet begrote huuropbrengsten VVV-Warmond van het jaar 2017 en 2018	€ 12
Openbaar groen en (openlucht) recreatie		-€ 8	Diversen	-€ 8
Totaal baten		-€ 9		-€ 9
Reserves				
Ontrekking uit de algemene reserve		-€ 122	Lagere ontrekking uit de algemene reserve ter dekking van de bijdrage Duin en Bollenstreek.	-€ 88
			Overheveling jaarrekening 2017: Subsidie Ondernemersfonds ten onrechte overgeheveld.	-€ 34
			Subtotaal	-€ 122
Totaal reserves		-€ 122		-€ 122
Totaal	€ 129			€ 129

5.5.3. Sociaal Domein

Baten en lasten voor programma Sociaal Domein € x 1.000			
Lasten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Arbeidsparticipatie	-248	-329	-81
Begeleide participatie	-6.034	-3.045	2.989
Beheer overige gebouwen en gronden	-25	-28	-3
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-741	-692	50
Geëscaleerde zorg 18-	-767	-763	4
Geëscaleerde zorg 18+	-210	-105	105
Inkomensregelingen	-6.892	-6.942	-49
Maatwerkdienstverlening 18-	-6.423	-5.940	483
Maatwerkdienstverlening 18+	-1.738	0	1.738
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-899	-6.041	-5.142
Media	-823	-832	-9
Musea	-25	-26	-1
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-1.379	-1.276	102
Onderwijshuisvesting	-3.882	-4.030	-148
Openbaar basisonderwijs	-1	0	1
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-405	-175	230
Samenkracht en burgerparticipatie	-3.461	-3.169	292
Sportaccommodaties	-2.940	-2.752	188
Sportbeleid en activering	-113	-103	10
Volksgezondheid	-1.173	-1.273	-100
Wijkteams	-2.160	-2.040	120
Totaal Lasten programma	-40.339	-39.561	778
Baten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Beheer overige gebouwen en gronden	146	152	6
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	178	180	2
Inkomensregelingen	4.705	5.034	329
Media	22	23	1
Musea	4	7	3
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	147	93	-55
Onderwijshuisvesting	44	56	12
Openbaar basisonderwijs	2	0	-2
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4	4	0
Samenkracht en burgerparticipatie	311	272	-39
Sportaccommodaties	187	195	8
Wijkteams	3	3	0
Totaal Baten programma	5.754	6.020	266
Saldo programma voor bestemming	-34.585	-33.542	1.044
Storting in reserves	-308	-486	-177
Onttrekking aan reserves	4.137	3.756	-382
Saldo programma na bestemming	-30.756	-30.272	485

Analyse van de verschillen tussen de begroting na wijzigingen 2018 en de realisatie 2018

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Volksgesondheid		-€ 100	Het algemeen bestuur van de RDOG heeft op 28 maart 2018 besloten tot aanvulling van de reserves met € 1,7 mln. uit een bijstorting door gemeenten. Het aandeel van Teylingen is 79.000.	-€ 79
			Diversen	-€ 21
			Subtotaal	-€ 100
Geescaleerde zorg 18+	€ 105		Incidenteel overschot 2017 beschermd wonen.	€ 92
			Diversen	€ 13
			Subtotaal	€ 105
Maatwerkdienstverlening 18-	€ 483		PGB jeugd overschot	€ 287
			voordeel op afrekening eerdere jaren	€ 165
			nadeel jeugdhulp 2018	-€ 73
			Diversen	€ 104
			Subtotaal	€ 483
Maatwerkdienstverlening 18+	€ 1.738		Circa € 5,7 mln. kosten verantwoord onder maatwerkvoorzieningen WMO . Deze kosten hebben betrekking op maatwerkdienstverlening 18+. (6622101)	€ 5.700
			Begrotingspost circa € 3,2 mln. opgenomen onder begeleide participatie. Deze begrotingspost heeft betrekking op maatwerkdienstverlening 18+ (6622201)	-€ 3.200
			Begroting is aangepast, maar de voorschotnota is niet aangepast.	-€ 762
			Subtotaal	€ 1.738
Maatwerkvoorzieningen WMO		-€ 5.142	Circa € 5,7 mln. kosten verantwoord onder maatwerkvoorzieningen WMO . Deze kosten hebben betrekking op maatwerkdienstverlening 18+. (6622101)	-€ 5.421
			Begroting is aangepast, maar de voorschotnota is niet aangepast.	€ 279
			Subtotaal	-€ 5.142
Arbeidsparticipatie		-€ 81	aanvulling reïntegratie door service werkpunt	-€ 81
Begeleide participatie	€ 2.989		Begrotingspost circa € 3,2 mln. opgenomen onder begeleide participatie. Deze begrotingspost heeft betrekking op maatwerkdienstverlening 18+ (6622201)	€ 3.200
			Begroting is aangepast, maar de voorschotnota is niet aangepast.	-€ 211
			Subtotaal	€ 2.989
Inkomensregelingen		-€ 49	tekort op bijstanduitkeringen	-€ 184
			overschot armoedebeleid	€ 135
			Subtotaal	-€ 49
Wijkteams	€ 120		overschot wijkteams	€ 60
			Diversen	€ 60
			Subtotaal	€ 120
Samenkracht en burgerparticipatie	€ 292		Niet bestede extra middelen voor integratie van statushouders, vervoer naar taalklas en participatieverklaringstrajecten.	€ 114
			De invoering van het lokaal wmo beleid is gedurende 2018 uitgevoerd, waardoor niet het gehele jaarbudget is benut.	€ 103
			Diversen	€ 75
			Subtotaal	€ 292
Openbaar groen en openlucht recreatie	€ 230		Speelvoorzieningen : niet uitvoeren verplaatsen speelplaats Pieter van Slingerlandstraat en minder onderhoud aan speelplaatsen	€ 230
Cultuurpresentatie, -	€ 50		Voordelig saldo exploitatie SSC 't Trefpunt	€ 50
Sportaccommodaties	€ 188		Via de 1e Voortgangsrapportage 2018 is 30.000 beschikbaar gesteld voor onderzoek naar licht, geluid, parkeer- en verkeersdruk om tegemoet te komen aan de bezwaren van bewoners tegen overlast i.v.m. de skeelerbaan. Omdat het onderzoek pas wordt gestart na ondertekening van een convenant wordt het budget naar 2019 overgeheveld.	€ 30
			Terreinverharding Elsgeest wordt later uitgevoerd i.v.m. herinrichting Elsgeest.	€ 16
			In de uitvoeringsnota Sport en Bewegen 2018 is begonnen met het project Het Beste Idee. Voorbereidingen zijn getroffen echter de uitvoering kan pas in februari 2019 plaatsvinden. Daarom wordt voorgesteld 10.000 naar 2019 over te hevelen.	€ 10
			In de begroting 2018 was nog rekening gehouden met kapitaallasten herinrichting Elsgeest. Echter de uitvoering is gefaseerd, er wordt gestart met afschrijven na gereed komen gehele project.	€ 92
			Het budget voor verbinding sport en sociaal domein is niet volledig besteed.	€ 13
			Diversen	€ 27
			Subtotaal	€ 188

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	€ 102		leerlingenvervoer is een open einde regeling, die in 2018 tot een tekort heeft geleid.	-€ 60
			De middelen voor volwasseneducatie worden door het Rijk rechtstreeks een centrumgemeente Leiden betaald. Zie ook toelichting onder baten.	€ 84
			Via het gemeentefonds zijn extra middelen (56.000) voorschoolse voorzieningen peuters aan het budget peuterspeelzalen toegevoegd. In werkelijkheid valt dit binnen de subsidie en vallen de extra middelen vrij.	€ 56
			Diversen	€ 22
			Subtotaal	€ 102
Onderwijshuisvesting		-€ 148	Bij de herstelwerkzaamheden aan het Clustergebouw in Voorhout is rekening gehouden met een raming exclusief BTW. Echter in de praktijk is gebleken dat de BTW niet teruggevorderd kan worden.	-€ 250
			I.v.m. het vertrek vd Vaart college is de doordecentralisatie vergoeding niet meer uitbetaald. De vergoeding is gebaseerd op maatstaf leerlingen VSO/ZMOK in het gemeentefonds. Per saldo budgettair neutraal.	€ 123
			Diversen	-€ 21
			Subtotaal	-€ 148
Overig	€ 16	-€ 15	Geescaleerde zorg 18-, media, musea sportbeleid/activering, openbaar onderwijs, en beheer overige gebouwen	€ 1
Totaal lasten	€ 778			€ 778
Baten				
Inkomensregelingen	€ 329		toekenning vangnetuitkering 2017	€ 123
			definitief budget gebundelde uitkering is hoger vastgesteld dan de voorlopige gebundelde uitkering	€ 206
			Subtotaal	€ 329
Samenkracht en burgerparticipatie		-€ 39	huurinkomsten 2017	€ 23
			In de begroting was een verhoging van de taakstelling opgenomen. Deze taakstelling is niet gerealiseerd.	-€ 62
			Subtotaal	-€ 39
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		-€ 55	Specifieke Uitkering Onderwijs Achterstandenbeleid is hoger vastgesteld	€ 23
			De rijksbijdrage volwasseneducatie is ontvangen als onderdeel van de algemene uitkering en niet op deze begrotingspost verantwoord.	-€ 84
			Diversen	€ 6
			Subtotaal	-€ 55
Overig	€ 31		Diversen	€ 31
Totaal baten	€ 266			€ 266
Reserves				
Storting in reserves	-€ 177		Afrekening Holland Rijnland 2018 tgv algemene reserve	-€ 177
Onttrekking uit reserves		-€ 382	De budget overhevelingen uit 2017 zijn niet geheel uitgevoerd waardoor er een lager bedrag uit de reserve onttrokken wordt.	-€ 302
			Op begrotingsbasis was rekening gehouden met een tekort binnen de 3D.	-€ 80
Totaal reserves		-€ 559		-€ 559
Totaal	€ 485			

5.5.4. Leefomgeving

Baten en lasten voor programma Leefomgeving			
€ x 1.000			
Lasten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Afval	-2.768	-2.736	32
Begraafplaatsen en crematoria	0	-4	-4
Beheer overige gebouwen en gronden	-100	-125	-25
Economische havens en waterwegen	-530	-525	5
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-50	-122	-72
Milieubeheer	-14	-10	4
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.149	-1.909	240
Openbaar vervoer	-243	-232	11
Overhead	-68	-25	43
Overige baten en lasten	-25	0	25
Parkeren	-153	-149	4
Riolering	-2.314	-2.161	153
Verkeer en vervoer	-3.309	-3.183	125
Totaal Lasten programma	-11.722	-11.180	543
Baten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Afval	483	475	-8
Economische havens en waterwegen	21	31	10
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	67	67
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	34	88	54
Parkeren	22	5	-16
Riolering	183	143	-40
Verkeer en vervoer	109	97	-12
Totaal Baten programma	850	906	56
Saldo programma voor bestemming	-10.872	-10.274	598
Storting in reserves	-80	-80	0
Onttrekking aan reserves	659	659	0
Saldo programma na bestemming	-10.293	-9.695	598

Analyse van de verschillen tussen de begroting 2018 na wijzigingen en de realisatie

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Afval	€ 32		Door betere scheiding van afval zijn de de kosten lager voor:	
			Huisvuil afvoeren	€ 84
			Huisvuil verwerken	€ 100
			Grof huishoudelijk afval	€ 125
			Daar staat tegenover de hogere kosten voor :	
			Ophalen kunststof	-€ 250
			Inzameling en verwerking glas	-€ 68
			Diversen	€ 41
			Subtotaal	€ 32
Begraafplaatsen en crematoria		-€ 4	Kosten worden niet geraamd i.v.m. incidenteel karakter en verhaal mogelijkheden	-€ 4
Beheer overige gebouwen en gronden		-€ 25	Conform de gesloten overeenkomst zijn de uitgaven voor (uitvoerings)begeleiding van onderhoud gebouwen en klachtenonderhoud hoger.	-€ 25
Economische havens en waterwegen	€ 5		Diversen	€ 5
Fysieke bedrijfsinfrastructuur		-€ 72	Overschrijding wordt gedekt uit hogere bijdrage Provincie zie de baten van dit taakveld van Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-€ 72
Milieubeheer	€ 4		Minder kosten ongedierte bestrijding	€ 4
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 240		Onderhoud openbaar groen o.a. lager omdat Programma Groen Dichterbij stagnatie heeft opgelopen vanwege vertrek van een medewerker. Wordt in 2019 alsnog afgerond. Daarnaast heeft door uitstel programma Groen dichterbij is ook het maken van een website hiervoor uitgesteld.	€ 79
			Het project vergroening Marsstraat Sassenheim heeft vertraging opgelopen. Het participatie traject heeft meer tijd gevraagd dan verwacht.	€ 25
			Vanwege een zeer droge zomer zijn er vier rondes minder gemaaid dan ingepland. En heeft ook het afruimen van gemaaid gras minder plaatsgevonden.	€ 36
			Lagere kapitaallasten	€ 34
				€ 42
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	
			Diversen	€ 25
			Subtotaal	€ 240
Openbaar vervoer	€ 11		Diverse	€ 11
Overhead (Wijkbeheer)	€ 43		Minder wijkmarkten door wisseling raad en functie wijkregisseur is niet gehele jaar ingevuld.	€ 43
Overige baten en lasten	€ 25		Diversen	€ 25
Parkeren	€ 4		Diversen	€ 4

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Riolering	€ 153		Kosten elektra en gas	-€ 28
			Aanschaf tractie is overgegaan naar HLTsamen derhalve minder kapitaallasten	€ 75
			Kapitaallasten riolering	€ 49
			Minder gebruik van derden voor advies etc.	€ 65
			Diversen	-€ 7
			Subtotaal	€ 153
Verkeer en vervoer	€ 125		De werkzaamheden voor de MOOR zijn nu geïntegreerd in de functie van toezichthouder beheer bij HLTsamen.	€ 27
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 43
			Lagere kapitaallasten	€ 65
				€ 30
			Onderzoek ANWB bewegwijzering en verkeersbordenonderzoek heeft niet plaats gevonden in 2018. In 2018 oriëntatie en kijken waar de wensen liggen binnen de gemeente. In 2019 zullen we advies en onderzoek verder inzetten.	
			Diversen	-€ 40
			Subtotaal	€ 125
Totaal lasten	€ 542			€ 542
Taakveld Voordeel Nadeel Toelichting Bedrag				
Baten				
Afval		-€ 8		€ 277
			Hogere inkomsten voor verpakkingen St. Afvalfonds dan was begroot.	
			Door de hogere inkomsten van het afvalfonds is de onttrekking aan de egalisatievoorziening niet nodig. Geraamde onttrekking voorziening egalisatie afval niet nodig	-€ 284
			Subtotaal	-€ 8
Economische havens en waterwegen	€ 10		Nieuw afgesloten contract jachthaven Zijldijk vanaf 2018.	€ 10
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 67		Hogere bijdrage wordt gebruikt voor de extra uitgaven zie onder lasten van het taakveld.	€ 67
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 54		Opbrengst verkoop snippergroen hoger dan geraamd	€ 57
			Diversen	-€ 3
			Subtotaal	€ 54
Parkeren		-€ 16	Huur inkomsten 2018 al verwerkt in 2017	-€ 7
			Diversen	-€ 9
			Subtotaal	-€ 16
Riolering		-€ 40	Geraamde onttrekking voorziening egalisatie riool niet mogelijk omdat de egalisatievoorziening € 0 is.	-€ 45
			Overig	€ 4
			Diversen	-€ 40
Verkeer en vervoer		-€ 12	Diversen	-€ 12
Totaal baten	€ 55			€ 56
Reserves				
Totaal reserves	€ 0	€ 0		
Totaal	€ 598			

5.5.5. Dienstverlening

Baten en lasten voor programma Dienstverlening			
€ x 1.000			
Lasten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Burgerzaken	-1.917	-1.849	68
OZB niet-woningen	-251	-220	31
OZB woningen	-251	-221	30
Wonen en bouwen	-76	-102	-26
Totaal Lasten programma	-2.495	-2.392	103
Baten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Afval	3.895	3.959	64
Belastingen overig	2.700	3.061	361
Burgerzaken	596	682	86
Economische promotie	117	116	-1
Openbare orde en veiligheid	88	76	-12
OZB niet-woningen	1.799	1.871	72
OZB woningen	3.484	3.538	54
Parkeerbelasting	11	12	1
Riolering	2.682	2.683	1
Wonen en bouwen	1.100	1.244	144
Totaal Baten programma	16.472	17.242	771
Saldo programma voor bestemming	13.977	14.851	874
Storting in reserves	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	0
Saldo programma na bestemming	13.977	14.851	874

Analyse verschillen begroting 2018 na wijzigingen en realisatie 2018

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Burgerzaken	€ 68		Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 103
			In 2018 zijn er meer reisdocumenten uitgegeven dan gebudgetteerd en dit vertaalt zich door in de lasten.	-€ 50
			Diversen	€ 15
			Subtotaal	€ 68
OZB woningen	€ 30		Lagere bijdrage gemeenschappelijke regeling Belasting samenwerking	€ 30
OZB niet-woningen	€ 31		Lagere bijdrage gemeenschappelijke regeling Belasting samenwerking	€ 31
Riolering	€ 0		Diversen	€ 0
Wonen en bouwen		-€ 26	Advies- en onderzoekskosten zijn hoger omdat we meer aanvragen hebben ontvangen dan vooraf geschat. Daar staat tegenover dat we ook meer leges hebben ontvangen.	-€ 36
			Diversen	€ 10
			Subtotaal	-€ 26
Totaal lasten	€ 103			€ 103
Baten				
Burgerzaken	€ 87		In 2018 zijn er meer reisdocumenten uitgegeven dan gebudgetteerd en dit vertaalt zich door in de lasten.	€ 65
			In 2018 zijn er meer rijbewijzen uitgegeven dan gebudgetteerd en dit vertaalt zich door in de lasten	€ 29
			Diversen	-€ 7
			Subtotaal	€ 87
OZB woningen	€ 54		De opbrengsten van de woningen zijn positief beïnvloed door de toename van nieuwbouw wat te laag is geraamd.	€ 54
				€ 54
OZB niet-woningen	€ 72		Hogere inkomsten OZB niet-woningen eigenaren	€ 64
			Diversen	€ 8
			Subtotaal	€ 72
Parkeerbelasting	€ 1		Overig	€ 1
Belastingen overig	€ 361		De inkomsten precario zijn de laatste jaren gestegen door de toename van de aantallen woningen. In vergelijking met voorgaande jaren is er 47 km aan nutsleidingen bijgekomen.	€ 317
			Inkomsten aanmaningen en dwangbevelen	€ 44
			Subtotaal	€ 361
Openbare orde en veiligheid		-€ 12	Diversen	-€ 12
Economische promotie		-€ 1	Diversen	-€ 1
Riolering	€ 1		Diversen	€ 1
Afval	€ 64		Hogere inkomsten afvalstoffenheffing door meer huishoudens.	€ 64
Wonen en bouwen	€ 144		Bouwprojecten "Hooghkamer" en "Engelse Tuin" maken dat we niet altijd weten wanneer er een grote aanvraag voor een deelplan binnenkomt. In de tweede helft van 2018 hebben we 2 plannen in genoemde projecten gehad waarvoor meer dan €50.000,- leges in rekening gebracht is. De bijraming was dat we er één zouden krijgen.	€ 133
			Diversen	€ 11
			Subtotaal	€ 144
Totaal baten	€ 771			€ 771
Reserves				
Totaal reserves	€ 0			€ 0
Totaal	€ 874			

5.5.6. Bestuur, Veiligheid en Financiën

Baten en lasten voor programma Bestuur, Veiligheid en Financiën			
€ x 1.000			
Lasten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Bestuur	-1.791	-1.593	198
Crisisbeheersing en brandweer	-2.593	-2.477	116
Openbare orde en veiligheid	-753	-695	58
Overhead	-9.629	-8.739	890
Overige baten en lasten	700	16	-685
Samenkracht en burgerparticipatie	0	0	0
Treasury	-489	-3.450	-2.961
Vennootschapsbelasting (VpB)	0	-20	-20
Wonen en bouwen	-56	-11	46
Totaal Lasten programma	-14.611	-16.970	-2.359
Baten	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018	Voordeel (+) / Nadeel(-)
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	41.339	41.553	214
Bestuur	11	15	4
Crisisbeheersing en brandweer	217	221	4
Overhead	119	188	69
Overige baten en lasten	13	62	49
Treasury	4.256	6.696	2.440
Totaal Baten programma	45.954	48.735	2.781
Saldo programma voor bestemming	31.343	31.766	422
Storting in reserves	-67	-65	3
Onttrekking aan reserves	1.459	588	-871
Saldo programma na bestemming	32.735	32.289	-446

Analyse verschillen begroting 2018 na wijzigingen en realisatie 2018

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Lasten				
Bestuur	€ 198		Vrijval pensioengelden uit voorziening Pensioenen wethouders door overlijden oud wethouder.	€ 165
			Hogere afrekening Holland Rijnland 2018	-€ 160
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 306
			Wachtgeld ex-wethouder	-€ 53
			Hogere lasten kosten vergoedingen (onjuist begroot)	-€ 81
			Diversen	€ 21
			Subtotaal	€ 198
Crisisbeheersing en brandweer	€ 116		Brandweer repressie, minder onderhoud dit jaar	€ 41
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 40
			Rampenbestrijding, lagere opleidingskosten	€ 17
			Diversen	€ 18
			Subtotaal	€ 116
Openbare orde en veiligheid	€ 58		Veiligheid stationsgebieden	€ 20
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 30
			Diversen	€ 8
Overhead		€ 890	Subtotaal	€ 58
			Lagere bijdrage HLTsamen. De bijdrage HLTsamen is verdeeld over de verschillende taakvelden en moet worden gezien in zijn geheel. Zie de analyse van het jaarrekeningresultaat.	€ 864
			Diversen	€ 26
Overige baten en lasten		-€ 685	Subtotaal	€ 890
			Jaarlijks wordt op basis van het uitstaande debiteurensaldo de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Voor 2018 is er een verlaging van de voorziening.	€ 11
			Hier is de teruggave van de BTW van HLTsamen geboekt. Echter deze post wordt nu verrekend bij HLTsamen. Dit nadeel moet worden afgezet tegen de voordelen van de bijdrage HLTsamen op diverse posten.	-€ 562
			Op begrotingsbasis is er een stelpost opgenomen voor te verachte lagere kapitaallasten. Deze stelpost is met het realiseren van de kapitaallasten komen te vervallen en valt weg tegen de lagere kapitaallasten.	-€ 150
			Hogere GGU bijdrage VNG dan was begroot	-€ 59
			Korting Individueel keuzebudget i.v.m. generatiepact	€ 30
			Diversen	€ 45
			Subtotaal	-€ 685
Treasury		-€ 2.961	Deze post moet in samenhang worden gezien met de baten op Treasury.	-€ 2.440
			De kapitaallasten die in de verschillende programma's zijn opgenomen bestaan uit twee componenten, nl. afschrijvingen en een fictieve rente. De fictieve rentelasten worden op het taakveld Treasury tegengeboekt. Vervolgens worden de werkelijke rentelasten ook op dit taakveld geboekt. Door de lagere kapitaallasten is de tegenboeking van de fictieve rentelasten ook lager. Dit geeft het volgende verschil:	-€ 399
			Lagere dividendinkomsten Alliander	-€ 110
			Diversen	-€ 12
			Subtotaal	-€ 2.961
Vennootschapsbelasting		-€ 20	Voorlopige aanslag VPB 2017 en 2018	-€ 20
Wonen en bouwen	€ 46		Lagere uitgaven aan onderzoeken en inhuur ten begoeve van handhaving	€ 46
Totaal lasten		-€ 2.358		

Taakveld	Voordeel	Nadeel	Toelichting	Bedrag
Baten				
Algemene uitkering	€ 214		Betreft een hogere algemene uitkering voor 2018 en 2017.	€ 214
Bestuur	€ 4		Diversen	€ 4
Crisisbeheersing en brandweer	€ 4		Diversen	€ 4
Overhead	€ 69		Structurele huurinkomsten CJG niet begroot in 2018. Hierdoor incidenteel voordeel van per saldo van € 40,000	€ 40
			Incidenteel voordeel verkoop/restwaarde diverse voertuige en inkomsten plaatsing mob. Communicatie en huur bestuurscentrum wat niet begroot is.	€ 17
			Werkelijke inkomsten m.b.t. verhaal schade in 2018 veel lager, omdat er veel minder schadegevallen uitgekeerd zijn.	-€ 17
			Diversen	€ 29
			Subtotaal	€ 69
Overige baten en lasten	€ 49		Oninbaar verklaarde nota's die wel inbaar zijn gebleken.	€ 59
			Diversen	-€ 10
			Subtotaal	€ 49
Treasury	€ 2.440		Deze post moet in samenhang worden gezien met de lasten op Treasury. Zie toelichting lasten.	€ 2.440
Totaal baten	€ 2.780			€ 2.780
Reserves				
Storting in reserves	€ 3		Diversen kleine posten	€ 3
Onttrokken aan reserves		-€ 871	Er is minder aan de algemene reserve door lagere uitgaven aan:	
			- Communicatie	-€ 42
			- Frictielasten	-€ 564
			- Impuls huis op orde	-€ 144
			- Impuls werkgelegenheid	-€ 100
			- IZA gelden	-€ 21
			Subtotaal	-€ 871
Totaal reserves		-€ 868		-€ 868
Totaal		-€ 862		

5.6. Structureel evenwicht

Kengetal structureel evenwicht verplichting BBV

Eén van de verplichte kengetallen van het BBV (Besluit, Begroting en Verantwoording) is het aantonen van het structurele evenwicht. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Indien dit niet het geval zou zijn, zou de kans aanwezig zijn dat er op termijn een (begrotings)tekort ontstaat. Op basis van onderstaande overzicht wordt aangetoond dat de jaarrekening 2018, conform de uitgangspunten in het BBV, structureel in evenwicht is.

Berekening structureel evenwicht

Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht is het belangrijk dat inzicht bestaat in welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welk deel structureel.

Onder incidenteel wordt beschouwd 3 jaar of korter. Voor structureel geldt een looptijd langer dan 3 jaar achtereenvolgens. In het onderstaande overzicht wordt de berekening van het structureel evenwicht gepresenteerd. Voor de specificatie van de incidentele baten en lasten verwijzen wij naar de bijlage 5.

Let op in het hiervoor gepresenteerde totaaloverzicht van baten en lasten zijn zowel de structurele als de incidentele posten opgenomen. In onderstaand overzicht worden alleen de incidentele baten en lasten weergegeven die in de begroting en de rekening 2018. In dit overzicht zijn de belangrijkste posten per programma gespecificeerd.

Uitkomst structureel evenwicht is positief

De uitkomst van het structureel evenwicht is 2,6%. Dit is positief en betekent dat de gemeente Teylingen in voldoende mate haar structurele lasten door de structurele baten heeft kunnen dekken.

Programmanaam	Realisatie 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2018
	Lasten	Baten	Saldo
Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid	-19.797	16.299	-3.498
Toerisme en Economie	-1.250	299	-951
Sociaal domein	-39.561	6.020	-33.542
Leefomgeving	-11.179	905	-10.274
Dienstverlening	-2.392	-	-2.392
Bestuur, Veiligheid en Financien	-4.761	298	-4.463
Totaal Lasten en baten	-78.940	23.820	-55.119
Algemene dekkingsmiddelen	-3.450	65.494	62.044
Overhead	-8.739	188	-8.551
VPB	-20	-	-20
Onvoorzien	-	-	-
Subtotaal	-91.149	89.503	-1.646
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-3.243	6.742	3.499
Totaal Lasten en baten incl.	-94.392	96.244	1.852
Correctie Incidentele baten en lasten			
Incidentele lasten en baten (excl. Reserves)	-3.583	1.384	-2.198
Incidentele stortingen en onttrekkingen aan reserves	-2.311	4.022	1.711
Structureel resultaat	-88.499	90.838	2.340
Structurele exploitatieruimte			
Structurele baten en lasten	-87.566	88.119	552
+ Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	-932	2.720	1.787
			2.340
delen door: Saldo baten exclusief de mutaties reserves			89.503
Structurele exploitatieruimte (%)			2,6%

6. Bijlagen

6.1. Bijlage 1: Overzicht mutaties van de reserves

In het onderstaande overzicht wordt het verloop weer gegeven van de stortingen en de oonttrekkingen van de reserves. De mutaties van de (gewijzigde) begroting en de realisatie van 2018 worden per onderdeel toegelicht.

Stortingen in de reserves

Lasten	Begroting 2018	Gewijzigde begroting 2018	Werkelijk 2018	Saldo	Omschrijving	Inc. /Struct.
Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid:						
Reserve investeringsstrategie Holland Rijnland	-1.200.000	-1.200.000	-1.978.150		Dit betreft de verkoop van appartementen Peter van Slingerlandstraat Voorhout € 2.080.835, Oranje Nassaulaan 14 € 490.264, Fort Marina Jachthaven Hofleede € 178.425, Gemeentewerf Warmond en diverse € 49.627.	I
Reserve sociale woningbouw	-	-	-148.500		Toevoeging inkomsten uit anterieure overeenkomsten	I
Reserve duurzaamheidsleningen (SVn)			-399.907		Betreft een storting in de reserve ten gunste van het fonds van de SVn voor duurzaamheidsleningen.	I
Reserve startersleningen (SVn)			-85.537		Betreft een storting in de reserve ten gunste van het fonds van de SVn voor startersleningen.	I
Totaal programma 1	-1.200.000	-1.200.000	-2.612.094	1.412.094		
Sociaal Domein:						
Dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	-272.026	-272.062	-271.947		Storting van rentecomponent kapitaallasten in dekkingsreserves van de gemeentelijke gebouwen.	S
Bestemmingsreserve kunstaankopen			-30.000		Jaarlijkse storting in deze reserve	S
Algemene reserve		-36.372			Overheveling Vroeperopaf	I
Algemene reserve			-183.681		Correctie nota op tijdelijk Fonds Jeugdhulp Holland Rijnland	I
Totaal programma 3	-272.026	-308.434	-485.628	177.194		
Leefomgeving:						
Dekkingsreserves park rusthoff	-22.192	-22.192	-22.155		Storting van rentecomponent kapitaallasten in dekkingsreserves van het park rusthoff.	S
Reserve Openbare ledverlichting	-58.000	-58.000	-58.000		Besparing energiekosten ten gunste van deze reserve.	S
Totaal programma 4	-80.192	-80.192	-80.155	-37		
Bestuur, Veiligheid en Financiën:						
Dekkingsreserve gemeentelijke gebouwen	-67.298	-67.298	-64.636		Storting van rentecomponent kapitaallasten in dekkingsreserves van de gemeentelijke gebouwen.	S
Totaal programma 6	-67.298	-67.298	-64.636	-2.662		
	-1.619.516	-1.655.924	-3.242.513	1.586.589		

Baten	Begroting 2018	Gewijzigde begroting 2018	Werkelijk 2018	Saldo	Omschrijving	Inc. /Struct.
Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid:						
Reserve investeringsstrategie Holland Rijnland	154.000	154.000	154.000		Bijdrage Holland Rijnland	S
Reserve investeringsstrategie Holland Rijnland			748.035		Boekwaarde schoolappartementen P. van Slingerlandstraat	I
Algemene reserve	227.000	74.750	53.698		Kosten project opvang statushouders	S
Algemene reserve		23.680			Overheveling jaarrekening 2017: Afronden opstellen erfgoedvisie	I
Reserve sociale woningbouw		300.000			Financiële bijdrage aan woningcoöperatie STEK. Verschoven naar 2019.	I
Reserve duurzaamheidsleningen (nog te storten)			399.907		Betreft een bijstorting in het fonds van de SVn voor duurzaamheidsleningen. De raad heeft hier eerder toe besloten.	I
Reserve startersleningen (nog te storten)			85.537		Betreft een bijstorting in het fonds van de SVn voor startersleningen. De raad heeft hier eerder toe besloten.	I
Totaal programma 1	381.000	552.430	1.441.177	-888.747		
Toerisme en Economie:						
Algemene reserve	385.000	385.000	297.251		Economische Agenda D&B	S
Algemene reserve		34.555	-		Overheveling jaarrekening 2017: 3e termijn subsidie Ond. Fonds	I
Totaal programma 2	385.000	419.555	297.251	122.304		
Sociaal Domein:						
Dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	869.336	869.336	869.336		Dekking van de kapitaallasten van de gemeentelijke gebouwen.	S
Algemene reserve	20.000	20.000			Kadernota 2018 : Leertuin Zorg en veiligheid (tlv reserve sociaal domein)	I
Algemene reserve	616.841	1.508.126	1.508.126		Tijdelijk Fonds Jeugdhulp Holland Rijnland	I
Algemene reserve	55.000	55.000	53.964		Implementatie beleidsplan schuldhulpverlening	I
Algemene reserve	79.841	79.841			Tekort begroting 3D	I
Algemene reserve		57.795			Uitbreiding sociaal team	I
Algemene reserve		1.060.500	1.060.500		Kosten van het vervangen kozijnen clustergebouw Voorhout fase 2 incl. extra kosten.	I
Algemene reserve		4.320	4.320		Overheveling jaarrekening 2017: Communicatieplan van Langer Comfortabel Thuis	
Algemene reserve		138.498			Overheveling jaarrekening 2017: Participatie en integratie van statushouders	
Algemene reserve		24.431	48.733		Overheveling jaarrekening 2017: Participatieverklaringen vluchtelingenwerk;	
Algemene reserve		18.242	11.611		Overheveling jaarrekening 2017: Taaleis	
Algemene reserve		3.355			Overheveling jaarrekening 2017: Communicatie dementievriendelijke gemeente	
Algemene reserve		9.525			Overheveling jaarrekening 2017: Maatschappelijke opvang, bijdrage aan Fonds voorkomen huisuitzetting	
Algemene reserve		52.453	52.453		Overheveling jaarrekening 2017: Spelen. De werkzaamheden zijn voorbereid. Door het participatietraject is de doorlooptijd langer geworden dan verwacht;	
Algemene reserve		98.000	98.000		Overheveling jaarrekening 2017: Armoedebeleid	
Algemene reserve		106.690	17.437		Overheveling jaarrekening 2017: Budget JGT, Teylingse Ton, Village Deal Teylingen, Ontschotter om stagnerende hulpverlening vlot te trekken	
Algemene reserve					Overheveling jaarrekening 2017: Buurtplatform, subsidie aan Welzijn Teylingen voor de uitvoering van BUURbook	
		31.355	31.355			
Totaal programma 3	1.641.018	4.137.467	3.755.835	381.632		

Baten	Begroting 2018	Gewijzigde begroting 2018	Werkelijk 2018	Saldo	Omschrijving	Inc. /Struct.
Leefomgeving:						
Dekkingsreserves park rusthof	81.236	81.236	81.236		Dekking van de kapitaallast park rusthof	S
Reserve investeringsstrategie Holland Rijnland	577.905	577.905	577.905		Bijdrage Holland Rijnland	S
Totaal programma 4	659.141	659.141	659.141	-		
Bestuur, Veiligheid en Financiën:						
Dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	235.876	235.876	235.876		Dekking van de kapitaallasten van de gemeentelijke gebouwen.	S
Reserve IZA gelden	20.832	20.832	-		Dekking voor activiteiten uitgevoerd voor het gezondheidsbeleid medewerkers.	I
Algemene reserve	150.000	150.000	108.152		Kadernota 2015: Versterken communicatie	I
Algemene reserve	100.000	100.000	-		Kadernota 2016: Impuls werkgelegenheid	I
Algemene reserve	272.000	272.000	59.000		Incidentele frictielasten HLTsamen 2018	I
Algemene reserve		351.073	-		Overheveling jaarrekening 2017: HLTsamen Frictielasten	I
Algemene reserve	-	329.485	185.185		Overheveling jaarrekening 2017: HLTsamen	I
Totaal programma 6	778.708	1.459.266	588.213	871.053		
	3.844.867	7.227.859	6.741.617	486.242		

In het onderstaande een overzicht van het verloop van het eigen vermogen per 1 januari 2018 naar 31 december 2018.

Aansluiting verloop eigen vermogen 2018	€
Eigen vermogen per 1/1/2018	91.574.845
Stortingen in de reserves	3.242.513
Onttrekkingen aan de reserves	-6.741.617
Jaarrekeningresultaat 2018	1.851.657
Eigen vermogen per 31/12/2018	89.927.398

6.2. Bijlage 2: Wet normering topinkomens

In deze bijlage staan de topfunctionarissen van de gemeente Teylingen opgenomen. Op grond van de Wet Normering Topinkomens (WNT) moeten inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak openbaar gemaakt worden. Het voor de gemeente Teylingen toepasselijke bezoldigingsmaximum is het algemeen bezoldigingsmaximum en is in 2018 gesteld op € 189.000.

Voor gemeenten geeft de wet specifiek aan wie als topfunctionaris wordt aangemerkt. Dit zijn:

- secretaris
- griffier

Het is goed denkbaar dat de secretaris en de griffier niet boven de WNT-norm verdienen. Toch worden ze aangemerkt als topfunctionaris en geldt voor hen de verplichting tot openbaarmaking en melding van de WNT-gegevens.

De leden van het college van B&W en de gemeenteraad zijn op grond van de WNT géén topfunctionarissen.

	J.J.G. Covers	R. van Dijk
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 111.417	€ 92.899
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.830	€ 15.102
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 129.247</i>	<i>€ 108.001</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 189.000	€ 189.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging 2018	€ 129.247	€ 108.001
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		
Gegevens 2017		
Functiegegevens	Secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	1/1 – 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 112.732	€ 93.749
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 16.682	€ 14.066
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 129.414</i>	<i>€ 107.815</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 181.000	€ 181.000
Totale bezoldiging 2017	€ 129.414	€ 107.815

De kosten van externe inhuur bedroegen in 2018 € 389.483. Dit bestond voornamelijk uit de inhuur voor grondexploitatie € 231.860.

Hierbij is 1 extern persoon ingehuurd, waarvan de facturen in 2018 van het desbetreffende bureau net onder de WNT-norm valt (€ 189.000). Dit betreft een projectmanager voor de grondexploitatie Hoogkamer en bedroeg € 181.902 (excl. BTW). Overigens worden de kosten die de gemeente maakt voor deze externe inhuur via het exploitatieplan door de projectontwikkelaars aan de gemeente vergoed. Deze komen dus niet ten laste van de gemeentelijke begroting.

6.3. Bijlage 3: SISA verantwoording

Single information, single audit (SiSa) betekent eenmalige informatieverstrekking, eenmalige accountantscontrole. SiSa is de manier waarop medeoverheden (provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen) aan het Rijk ieder jaar verantwoorden of en hoe ze de specifieke uitkeringen hebben besteed.

Het CBS vervult hierbij namens het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de intermediaire rol tussen medeoverheden en vakdepartementen. Gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen dienen hun verantwoordingsinformatie met een rapport van bevindingen opgesteld door de accountant hierover, vóór 15 juli 2018 digitaal aan het CBS te verstrekken.

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2018 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019

OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB)	Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
				Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04			
				€ 97.581	€ 10.000	€ 0	€ 0			
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag			
				Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 09		
1										
IenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	Provinciale beschikking en/of verordening	Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkningsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen	Eindverantwoording Ja/Nee
					Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04	Aard controle R Indicatornummer: E27B / 05	
					1 DRM06G07003 Noordelijke randweg Voorhout	€ 253.283	€ 253.283			
					2 PZH-2008-531505 Noordelijke Randweg Voorhout	€ 0	€ 0			
					3 PZH-2008-921659 Noordelijke Randweg	€ 0	€ 0			
					4 PZH-2012-358776634 Noordelijke Randweg projectsubsidie 2013	€ 0	€ 0			
					Kopie beschikkningsnummer	Cumulative besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulative overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting		
					Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10	
					1 DRM06G07003 Noordelijke randweg Voorhout	€ 782.550	€ 782.550	Spaarproject	Nee	
					2 PZH-2008-531505 Noordelijke Randweg Voorhout	€ 0	€ 0	Spaarproject	Nee	
					3 PZH-2008-921659 Noordelijke Randweg	€ 0	€ 0	Spaarproject	Nee	
					4 PZH-2012-358776634 Noordelijke Randweg projectsubsidie 2013	€ 0	€ 0	Spaarproject	Nee	

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
SZW	G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet totaal 2017 Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoord voor hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
1 2 3 98 99 100		Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAW	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) IOAZ	
			inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 06
			061525 Gemeente Teylingen	€ 4.110.996	€ 46.592	€ 393.331	€ 2.913	€ 16.122
1		Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	
			inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	inclusief geldstroom naar openbaar lichaam	
			I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	Participatiewet (PW)	
			Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 11	Aard controle R Indicatornummer: G2A / 12
			061525 Gemeente Teylingen	€ 0	€ 28.141	€ 1.577	€ 0	€ 49.749

			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2A / 13	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2A / 14				
			1 061525 Gemeente Teylingen	€ 0				
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2018 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Nee			
SZW	G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2017 Besluit	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 01	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 02	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 03	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 04	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 05	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 06
			1 061525 Gemeente Teylingen	€ 1.678	€ 34.999	€ 7.920	€ 48.056	€ 8.216
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3A / 07	Besteding (jaar T-1) Bob inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 08	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 09	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Aard controle R Indicatornummer: G3A / 10		
			1 061525 Gemeente Teylingen	€ 0	€ 0	€ 0		

6.4. Bijlage 4: Interbestuurlijk toezicht

Op 1 oktober 2012 is de Wet revitalisering generiek toezicht in werking getreden. In de wet is geregeld hoe het toezicht wordt uitgeoefend, een en ander om de interbestuurlijke lasten te verminderen en het toezicht te versoberen.

In deze bijlage geeft het College per thema aan of zij dit thema geheel op orde heeft (groen), op één of enkele aspecten na (oranje) of op meerdere aspecten niet op orde (rood). De keuze van de kleur wordt toegelicht op basis van de instructie.

Financiën	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING															
Er is structureel en reëel begrotingsevenwicht	Groen	Het meerjarenperspectief is m.u.v. boekjaar 2019 structureel en reëel in evenwicht. <table><tr><td colspan="5">bedragen x € 1.000</td></tr><tr><td></td><td>2019</td><td>2020</td><td>2021</td><td>2022</td></tr><tr><td>Meerjarenperspectief - Programmabegroting 2019-2022</td><td>-652</td><td>227</td><td>84</td><td>109</td></tr></table>	bedragen x € 1.000						2019	2020	2021	2022	Meerjarenperspectief - Programmabegroting 2019-2022	-652	227	84	109
bedragen x € 1.000																	
	2019	2020	2021	2022													
Meerjarenperspectief - Programmabegroting 2019-2022	-652	227	84	109													
Is er reden voor extra aandacht?	nee																
Ruimtelijke ordening	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING															
De gemeentelijke bestemmingsplannen zijn aangepast aan de Verordening Ruimte 2014 (artikel 3.4 Verordening Ruimte)	Oranje	De bestemmingsplannen zijn op hoofdlijnen beleidsinhoudelijk in overeenstemming met de Verordening Ruimte 2014. Voor de volgende gebieden zijn de bestemmingsplannen niet actueel. Het gaat hierbij om: Locatie 1 (nu parkeerterrein bij station) en 2 (nu agrarisch terrein Langeveld) zijn destijds niet opgenomen in het bestemmingsplan Voorhout-Oost respectievelijk Sassenheim-West omdat deze beide locaties nieuwe woningbouwlocaties zullen worden. Deze woningbouwplannen gaan in 2019/2020 opgepakt worden.															
Is er reden voor extra aandacht?	nee																
Omgevingsrecht	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING															
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Milieu, Bouwen en Wonen	Oranje	<u>Toezicht en handhaving:</u> Er is vóór HLT een beleidsplan voor toezicht en handhaving vastgesteld door de 3 gemeenten. Er is een evaluatie van het handavingsuitvoeringsprogramma 2017 en een handavingsuitvoeringsprogramma 2018 vastgesteld. Deze zijn beide bekendgemaakt aan de gemeenteraad. De evaluatie is tijdig vastgesteld en bekendgemaakt aan de gemeenteraad, namelijk: 27 februari 2018 in Hillegom en op 6 maart 2018 in Lisse en Teylingen. Het uitvoeringsprogramma 2018 is voor Hillegom, Lisse en Teylingen op 6 maart 2018 vastgesteld en bekendgemaakt aan de gemeenteraad. Daarmee is de gemeenteraad tijdig geïnformeerd. Het stuk is niet tijdig vastgesteld, namelijk één maand na 1 februari. <u>Vergunningen:</u> Er is geen beleidsplan en uitvoeringsplan 2018 vastgesteld. Een externe partij heeft in 2018 opdracht gekregen de beleidsstukken op te stellen. De planning is deze in de eerste helft van 2019 vast te stellen.															
Is er reden voor extra aandacht?	ja	Aandacht is nodig voor het tijdig vaststellen van het vergunningen beleidsplan en uitvoeringsplan en de evaluatie daarvan.															
Monumentenzorg	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING															
De gemeente beschikt over een deskundige adviescommissie met betrekking tot de (rijks)monumenten	Groen	De gemeente beschikt over een deskundige erfgoedcommissie.															
Is er reden voor extra aandacht?	nee																
Archief- en informatiebeheer	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING															
Het archief- en informatiebeheer van de gemeente zijn op orde	Oranje	Teylingen is sinds 01-01-2017 aangesloten bij de werkorganisatie HLTsamen. Archief- en informatiebeheer is aan deze werkorganisatie uitbesteed.															
		Veel projecten m.b.t. verbetering archief- en informatiebeheer zijn ondanks langdurige uitval van medewerkers bij team IBB aangepakt, doorgepakt en afgerond. Aan andere acties wordt gewerkt, maar hebben een langere doorlooptijd nodig. Harmoniseren van cultuur en werkwijzen was een kwestie van gewenning, maar lijkt medio 2018 positief te veranderen.															
Is er reden voor extra aandacht?	nee																

Huisvesting Vergunninghouders	Groen/Oranje/Rood	TOELICHTING	
De gemeente heeft volledig en tijdig voldaan aan de halfjaartaakstelling en er is geen achterstand	Groen	Gevraagde informatie	Stand van zaken
		Voorsprong per 1 januari van het verantwoordingsjaar	15
		Fase interventieladder op 1 januari	gerealiseerd
		Taakstelling eerste halfjaar van het verantwoordingsjaar	28
		In het eerste halfjaar gehuisveste vergunninghouders	23
		Voorsprong per 1 juli van het verantwoordingsjaar	10
		Fase interventieladder op 1 juli	gerealiseerd
		Taakstelling tweede halfjaar van het verantwoordingsjaar	23
		In het tweede halfjaar gehuisveste vergunninghouders	23
		Voorsprong per 31 december van het verantwoordingsjaar	10
		Fase interventieladder op 31 december	gerealiseerd
		Toelichting	
		Eventueel korte bondige toelichting	
Is er reden voor extra aandacht?	nee		

6.5. Bijlage 5: Overzicht incidentele baten en lasten

Door een opsomming van de incidentele baten en lasten wordt informatie gegeven die relevant is voor het beoordelen van de financiële positie. Onder incidenteel wordt verstaan baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen en incidenteel van aard zijn. Baten en lasten onder een bedrag van € 25.000,- zijn niet vermeld.

Programma (x € 1.000)	Primitieve begroting 2018	Begroting na wijzigingen 2018	Rekening 2018
Programma 1 Ruimte, Wonen, Mobiliteit en Duurzaamheid			
Lasten:			
Implementatie omgevingswet	-80	-80	-
Beoordelen bestemmingsplannen	-25	-25	-
Eindafrekening ODWH 2017		-95	-95
Meer inhuur door aantrekken economie	-50	-50	-65
Overheveling 2017: Afronden opstellen Erfgoedvisie		-24	-
Inhuur derden advisering en toetsing gebieds- en ontwikkelingsplannen		-60	-39
Baten:			
Inkomsten verkoop gemeentelijke eigendommen	400	1.200	1.024
Inkomsten gemeentewerf warmond			170
Inkomsten anterieure overeenkomsten			80
Inkomsten ant. overeenkomsten bestemd voor sociale woningbouw			149
Overige inkomsten			43
Reserves:			
Storten verkoop gemeentelijke eigendommen in RIF	-500	-1.200	-1.024
Inkomsten anterieure overeenkomsten			-170
Storten in reserve sociale woningbouw ant. ovk.			-149
Programma 1	-255	-334	-77
Programma 2 Toerisme en Economie			
Lasten:			
Overheveling 2017: Ond.fonds Teylingen, derde termijn subsidie Ond.fonds Teylingen		-35	-
Digitale bereikbaarheid		-50	-55
Opstellen reclamebeleid		-50	-
Ontwikkelen centrumvisie		-30	-20
Programma 2	-	-165	-75
Programma 3 Sociaal domein			
Lasten:			
Zorgombudsman	-58	-58	-47
Veilig en comfortabel wonen	-11	-11	-
Leertuin zorg en veiligheid	-20	-20	-
Tijdelijk fonds Jeugdhulp	-617	-1.508	-1.324
Meerkosten SPW	-29	-29	
Overheveling budget 2017: Participatie en integratie statushouders		-138	-49
Vervangen kozijnen Cluster		-1.061	-1.311
Verplaatsen speeltuin		-65	-
Overheveling 2017 budget speelplaatsen		-52	-52
Beleidsplan Schuldhulpverlening		-106	-54
Aanschaf Aed's en buitenkasten		-26	-21
Overheveling budget 2017 :Buurtplatform		-31	-31
Overheveling budget 2017: Armoedebelid		-98	-57
Budget JGT, Teylingse Ton, Village Deal Teylingen, Ontschotter om stagnerende hulpverlening vlot te trekken		-107	-17
Diverse overhevelingen budgetten 2017		-60	-15

Programma (x € 1.000)	Primitieve begroting 2018	Begroting na wijzigingen 2018	Rekening 2018
Reserves:			
Tijdelijk fonds Jeugdhulp	617	1.508	1.324
Leertuin zorg en veiligheid	20	20	
Veilig en comfortabel wonen	11	11	
Overheveling budgetten 2017		487	317
Vervangen kozijnen Cluster		1.061	1.061
Programma 3	-87	-284	-278
Programma 4 Leefomgeving			
Lasten:			
Impuls en uitvoeren beleidsplan groen	-105	-105	-26
Openbare verlichting	-24	-24	-9
Service loket breedband	-25	-25	-
Onderhoud bruggen		-70	-70
Onderzoek verkeersmaatregelen en openbaar vervoer		-100	-34
Programma 4	-154	-324	-140
Programma 6 Bestuur, Veiligheid en Financien			
Lasten:			
Frictielasten HLT	-272	-624	-59
Communicatiebeleid Teylingen	-150	-150	-108
Extra budget fractieleden	-27	-27	-7
Tijdelijke uitbreidng Maatschappelijke ontwikkeling (HLT)		-185	-185
Impuls huis op orde (HLT)		-144	-
IKB korting generatiepact			30
Terugboeking oninbare verklaarde nota's			59
Reserves:			
Frictielasten HLT	272	624	59
Communicatiebeleid Teylingen	150	150	108
Tijdelijke uitbreidng Maatschappelijke ontwikkeling (HLT)		185	185
Impuls huis op orde (HLT)		144	-
	-27	-28	81
Totaal	-523	-1.134	-488

6.6. Bijlage 6: Overzicht taakvelden

In het onderstaande overzicht zijn de taakvelden naar baten en lasten gesplitst.

De taakvelden kunnen over meerdere programma's zijn verdeeld. Daarom wordt hier een overzicht per taakveld, onafhankelijk van het programma, getoond.

Taakveld (€ x 1.000)	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018 na wijzigingen	Rekening 2018
Afval				
lasten	-2.976	-2.768	-2.768	-2.736
baten	4.545	4.378	4.378	4.434
saldo	1.569	1.610	1.610	1.698
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds				
lasten				
baten	39.670	40.252	41.339	41.553
saldo	39.670	40.252	41.339	41.553
Arbeidsparticipatie				
lasten	-213	-248	-248	-329
baten				
saldo	-213	-248	-248	-329
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen				
lasten	-89	-79	-79	-93
baten	128	106	106	91
saldo	38	27	27	-2
Begeleide participatie				
lasten	-2.791	-5.241	-6.034	-3.045
baten	-227			
saldo	-3.017	-5.241	-6.034	-3.045
Begraafplaatsen en crematoria				
lasten	-24			-4
baten				
saldo	-24			-4
Beheer overige gebouwen en gronden				
lasten	-435	-165	-160	-304
baten	1.336	1.346	1.346	1.254
saldo	901	1.181	1.186	951
Belastingen overig				
lasten				
baten	3.061	2.700	2.700	3.061
saldo	3.061	2.700	2.700	3.061
Bestuur				
lasten	97	-908	-1.791	-1.593
baten	18	11	11	15
saldo	115	-897	-1.780	-1.578

Burgerzaken				
lasten	-1.946	-1.904	-1.917	-1.849
baten	747	596	596	682
saldo	-1.199	-1.308	-1.321	-1.167
Crisisbeheersing en brandweer				
lasten	-2.493	-2.585	-2.593	-2.477
baten	218	217	217	221
saldo	-2.275	-2.368	-2.377	-2.256
Cultureel erfgoed				
lasten	-69	-103	-192	-99
baten				
saldo	-69	-103	-192	-99
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie				
lasten	-698	-741	-741	-692
baten	150	178	178	180
saldo	-548	-563	-563	-511
Economische havens en waterwegen				
lasten	-488	-537	-530	-525
baten	20	21	21	31
saldo	-467	-516	-509	-494
Economische ontwikkeling				
lasten	-913	-1.287	-1.034	-788
baten	99	130	130	133
saldo	-813	-1.157	-904	-656
Economische promotie				
lasten	-32	-30	-30	-23
baten	140	117	117	128
saldo	108	87	87	105
Fysieke bedrijfsinfrastructuur				
lasten		-25	-50	-122
baten	31			67
saldo	31	-25	-50	-55
Geëscaleerde zorg 18-				
lasten	-640	-692	-767	-763
baten				
saldo	-640	-692	-767	-763
Geëscaleerde zorg 18+				
lasten	-271	-205	-210	-105
baten				
saldo	-271	-205	-210	-105
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)				
lasten	-9.178	-46	-46	-14.773
baten	9.293			14.742
saldo	114	-46	-46	-32

Inkomensregelingen				
lasten	-6.564	-6.789	-6.892	-6.942
baten	4.124	4.705	4.705	5.034
saldo	-2.439	-2.084	-2.187	-1.908
Maatwerkdienstverlening 18-				
lasten	-5.672	-5.529	-6.423	-5.940
baten				
saldo	-5.672	-5.529	-6.423	-5.940
Maatwerkdienstverlening 18+				
lasten		-1.773	-1.738	
baten				
saldo		-1.773	-1.738	
Maatwerkvoorzieningen (WMO)				
lasten	-5.380	-787	-899	-6.041
baten				
saldo	-5.380	-787	-899	-6.041
Media				
lasten	-852	-823	-823	-832
baten	23	22	22	23
saldo	-829	-801	-801	-809
Milieubeheer				
lasten	-1.056	-926	-1.184	-1.275
baten			30	80
saldo	-1.056	-926	-1.154	-1.195
Musea				
lasten	-27	-25	-25	-26
baten	8	4	4	7
saldo	-19	-20	-20	-19
Mutaties reserves				
lasten	-2.995	-1.620	-1.656	-3.073
baten	4.388	3.845	7.228	7.418
saldo	1.393	2.225	5.572	4.345
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken				
lasten	-1.120	-1.288	-1.379	-1.276
baten	77	147	147	93
saldo	-1.044	-1.140	-1.231	-1.184
Onderwijshuisvesting				
lasten	-2.921	-2.862	-3.882	-4.030
baten	45	44	44	56
saldo	-2.876	-2.818	-3.838	-3.975
Openbaar basisonderwijs				
lasten		-1	-1	
baten		2	2	

saldo		1	1	
Openbaar groen en (openlucht) recreatie				
lasten	-2.422	-2.817	-2.901	-2.381
baten	74	135	110	155
saldo	-2.347	-2.682	-2.791	-2.226
Openbaar vervoer				
lasten	-208	-252	-243	-232
baten				
saldo	-208	-252	-243	-232
Openbare orde en veiligheid				
lasten	-727	-851	-753	-695
baten	72	88	88	76
saldo	-655	-763	-664	-619
Overhead				
lasten	-9.515	-9.684	-9.697	-9.856
baten	206	119	119	188
saldo	-9.309	-9.565	-9.578	-9.668
Overige baten en lasten				
lasten	522	651	675	16
baten	-6	53	53	62
saldo	516	704	728	78
OZB niet-woningen				
lasten	-286	-251	-251	-220
baten	2.046	2.167	1.799	1.871
saldo	1.760	1.916	1.548	1.651
OZB woningen				
lasten	-252	-251	-251	-221
baten	3.481	3.484	3.484	3.538
saldo	3.228	3.233	3.233	3.317
Parkeerbelasting				
lasten				
baten	8	11	11	12
saldo	8	11	11	12
Parkeren				
lasten	-103	-178	-153	-149
baten	27	13	22	5
saldo	-76	-165	-131	-143
Resultaat van de rekening van baten en lasten				
lasten	-1.410	-393	-793	-1.436
baten		286	990	
saldo	-1.410	-108	197	-1.436
Riolering				
lasten	-2.190	-2.210	-2.314	-2.161

baten	2.794	2.760	2.864	2.825
saldo	605	550	550	665
Ruimtelijke ordening				
lasten	-1.622	-1.853	-1.963	-1.520
baten	92			43
saldo	-1.530	-1.853	-1.963	-1.477
Samenkracht en burgerparticipatie				
lasten	-3.778	-3.257	-3.481	-3.201
baten	346	416	379	327
saldo	-3.433	-2.841	-3.102	-2.874
Sportaccommodaties				
lasten	-2.762	-3.174	-2.940	-2.752
baten	197	214	187	195
saldo	-2.565	-2.960	-2.754	-2.557
Sportbeleid en activering				
lasten	-108	-108	-113	-103
baten				
saldo	-108	-108	-113	-103
Treasury				
lasten	-5.614	-497	-489	-3.450
baten	10.343	4.256	4.256	6.696
saldo	4.729	3.759	3.766	3.246
Vennootschapsbelasting (VpB)				
lasten				-20
baten				
saldo				-20
Verkeer en vervoer				
lasten	-3.045	-3.382	-3.309	-3.183
baten	18	36	109	97
saldo	-3.027	-3.346	-3.200	-3.086
Volksgezondheid				
lasten	-1.198	-1.100	-1.173	-1.273
baten				
saldo	-1.198	-1.100	-1.173	-1.273
Wijkteams				
lasten	-1.974	-1.961	-2.160	-2.040
baten	3	3	3	3
saldo	-1.971	-1.958	-2.157	-2.037
Wonen en bouwen				
lasten	-2.499	-2.453	-2.541	-2.117
baten	1.345	1.146	1.146	1.352
saldo	-1.154	-1.307	-1.395	-765

Totaal saldo	0	0	0	0
Taakvelden				

6.7. Bijlage 7: Overzicht van de investeringskredieten

Kredietnaam	Totaal krediet	Uit jaar	Uitgegeven 2018	Restant per 31-12-2018	Stand van zaken Jaarrekening	Afgesloten per 31-12-2018
Programma 1						
Monument sluis Zwanburgerpolder	€ -	2018	€ 82.198	€ -82.198	Project is nog in uitvoering.	nee
Monument sluis Zwanburgerpolder	€ -	2018	€ -82.198	€ 82.198	project is nog in uitvoering.	nee
Voorbereidingskrediet schoolwoningen voor bewoning	€ 219.118	2016		€ 219.118	Project is nog in uitvoering.	nee
Aanpassing 15 woningen statushouders	€ 75.000	2016		€ 75.000	Budget moet mee naar 2019. Zo lang de Gemeente Teylingen statushouders woningen in bezit heeft moeten we over dit bedrag kunnen beschikken	nee
Programma 2						
Uitvoeringsprogramma Leidse Ommelanden 2014-2020	€ -5.000	2016		€ -5.000	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
Uitvoeringsprogramma Leidse Ommelanden 2014-2021	€ -5.000	2017		€ -5.000	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Rondje Kaag	€ 207.084	2016	€ 47.186	€ 159.898	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Rondje Kaag	€ -167.085	2016	€ 47.186	€ -119.899	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Roodemolenpolder	€ 39.532	2016	€ 18.900	€ 20.632	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Roodemolenpolder	€ -21.743	2016	€ 41.110	€ 19.368	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO-Klaas Hennepoelpolder	€ -	2016		€ -	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Boterhuispolder fase 2	€ 514.345	2016	€ 479.651	€ 34.694	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Boterhuispolder fase 2	€ -161.503	2016		€ -161.503	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Boterhuispolder fase 2	€ -332.000	2017	€ 485.004	€ 153.004	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Boterhuispolder fase 2	€ -143.000	2017		€ -143.000	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Boterhuispolder fase 2	€ -	2017	€ 200	€ -200	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Boterhuispolder fase 3	€ -166.000	2017		€ -166.000	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Passantenplaatsen NS Station Sassenheim	€ 60.000	2016	€ 52.148	€ 7.852	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Passantenplaatsen NS Station Sassenheim	€ -20.000	2016	€ 52.148	€ 32.148	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Ruine van Teylingen	€ 57.982	2016	€ 20.052	€ 37.930	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Ruine van Teylingen	€ -37.500	2017	€ 21.794	€ -15.706	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Ruine van Teylingen	€ -18.750	2017		€ -18.750	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Ruine van Teylingen	€ -15.275	2017		€ -15.275	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Ruine van Teylingen	€ -11.250	2017		€ -11.250	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Ruine van Teylingen	€ -7.500	2017		€ -7.500	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Ruine van Teylingen	€ 5.541	2016	€ 98.203	€ -92.662	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Kagerzoom	€ -26.859	2016	€ 98.203	€ 71.344	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee
LO- Kagerzoom	€ -98.750	2016		€ -98.750	Het gaat hierbij om kredieten waarop nog uitgegeven gaat worden en waar nog (subsidie-) gelden moeten binnenkomen.	nee

Kredietnaam	Totaal krediet	Uit jaar	Uitgegeven 2018	Restant per 31-12-2018	Stand van zaken Jaarrekening	Afgesloten per 31-12-2018
Programma 3						
Renovatie De Achtbaan locatie Beukenrode	€ 277.100	2016	€ 280.506	€ -3.406	Renovatie heeft plaatsgevonden. Krediet kan worden afgesloten.	ja
Meubilair ed Het Bolwerk, Dilligence Sassenheim	€ 73.000	2018	€ 72.982	€ 18	Meubilair is aangeschaft. Krediet kan worden afgesloten.	ja
Vervangen kozijnen Clustergebouw Teylingen	€ 273.125	2017	€ -	€ 273.125	Afsluiten	ja
Voorbereidingskrediet nieuwbouw IKC Sassenheim	€ 100.000	2018	€ 13.400	€ 86.600	In juni 2018 heeft de raad het voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van een locatieonderzoek. Adviesbureau Wissing heeft de opdracht gekregen om te onderzoeken of het mogelijk is om op de huidige locatie van de Kinderburg twee scholen te realiseren, nieuwbouw van De Kinderburg en De Rank. Met daarbij extra m2 ten behoeve van kinderopvang. In december 2018 zijn omwonenden, ouders en belangstellenden tijdens een informatiebijeenkomst geïnformeerd over de concept inpassingsstudie aan de hand van verschillende inrichtingsscenario's. Naar aanleiding van de informatiebijeenkomst hebben er o.a. nieuwe verkeerstellingen plaatsgevonden. In Q1 van 2019 wordt de definitieve rapportage inpassingsstudie ter besluitvorming voorgelegd aan het college en ter opinie aan de commissie. Afhankelijk van besluitvorming over de locatie wordt het traject verder opgestart om te komen tot een stedenbouwkundig plan en de definitieve kredietaanvraag voor de nieuwbouw van de school/scholen. Omwonenden, ouders en belangstellenden worden bij de verdere uitwerking betrokken middels verschillende informatiebijeenkomsten / inloopavonden.	nee
Sloop Leerpad 9 Warmond	€ 140.000	2018	€ 80.227	€ 59.773	Project is nog niet geheel afgerond. Verwachten begin 2019 nog wat kosten te maken.	nee
Tennispark STV, clubhuis	€ 375.151	2015	€ 332.894	€ 42.257	De Sassenheimse Tennisvereniging is officieel op 8 juni 2018 verhuist naar sportpark Roodemolen vanwege woningbouwplannen van de gemeente op de huidige locatie en vanwege de wens van de gemeente om sportvoorzieningen te centreren. Hiermee is fase 1 van dit project afgerond. Voor fase 2 moet er extra ruimte worden gecreëerd door de aankoop van extra grond om de laatste twee tennisvelden, kinderbanen, fietsenstalling en opslag te realiseren. De gemeente is geen eigenaar van de benodigde grond en afhankelijk van de andere partij. Wij verwachten eind februari, begin maart 2019 meer duidelijkheid over de aankoop te hebben.	nee
Tennispark STV, parkeerplaatsen	€ 157.301	2015	€ 77.148	€ 80.153		nee
Renovatie veld 1 SV Warmunda, vervanging drainage	€ 16.000	2017		€ 16.000	Uitvoering vindt plaats in 2019.	nee
Aanleg herinrichting sportpark Elsgeest	€ -	2014		€ -	overgegaan in 7531058 t/m 7531065	ja
Renovatie 1SV Warmunda	€ 54.000	2018		€ 54.000	Uitvoering vindt plaats in 2019.	nee
Renovatie MHC Voorhout kunstgrasveld 1	€ 367.230	2018	€ 367.230	€ -	Renovatie heeft plaatsgevonden. Krediet kan worden afgesloten.	ja
Subsidie LED verlichting	€ 33.000	2018	€ 33.000	€ -	De subsidie is verstrekt. Krediet kan worden afgesloten.	ja
Herinr.sportpark Elsgeest:Aankoop/compensatie	€ 765.000	2017	€ 753.253	€ 11.748	Eind december 2017 heeft de Provincie Zuid Holland ontheffing verleend voor de uitbreiding van Sport- en recreatiepark Elsgeest. Hierdoor kon in 2018 een start gemaakt worden met de voorbereidingen op de realisatie.	nee
Herinr.sportpark Elsgeest:Infrastructuur verkeer	€ 607.000	2017		€ 607.000	Hierdoor kon het perceel Leidsevaart 3(A) met weilandgronden door de gemeente Teylingen worden aangekocht voor de herinrichting van Elsgeest.	nee
Herinr.sportpark Elsgeest:Voorbereiding grondwerk	€ 559.500	2017		€ 559.500	En is een projectleider 'Voorontwerpfase' aangesteld en met de gebruikers van Elsgeest aan de slag gegaan om het schetsontwerp uit te werken naar een voorontwerp met programma van eisen. Tegelijkertijd zijn de nodige onderzoeken uitgezet (ecologie, archeologie, verkeer, akoestiek) en gerealiseerd die nodig waren voor goedkeuring vanuit de Omgevingsdienst en nodig als voorwaarde om de berstemmingsplanprocedure op te starten.	nee
Herinr.sportpark Elsgeest:Sportvelden	€ 1.926.500	2017		€ 1.926.500		nee
Herinr.sportpark Elsgeest:Sportaccommodaties	€ 525.000	2017		€ 525.000		nee
Herinr.sportpark Elsgeest:Trainings/sporthal	€ 475.000	2017		€ 475.000		nee
Herinr.sportpark Elsgeest:VAT-kosten	€ 608.550	2017	€ 55.546	€ 553.004		nee
Herinr.sportpark Elsgeest:Indexering	€ 266.133	2017	€ 2.511	€ 263.622		nee
Subsidie investering tennisbanen SV Voorhout	€ 170.500	2018		€ 170.500	Uitvoering vindt plaats in 2019.	nee
Aanschaffen zaalbrug Trefpunt	€ -1.788	2016		€ -1.788	Afsluiten	ja
Mobiele ontmoetingsplaatsen	€ 15.000	2018		€ 15.000	Afsluiten	ja

Kredietnaam	Totaal krediet	Uit jaar	Uitgegeven 2018	Restant per 31-12-2018	Stand van zaken Jaarrekening	Afgesloten per 31-12-2018
Aanpassing luchtbehandelingssysteem @Hok	€ 15.425	2016	€ 9.576	€ 5.849	Project is nog niet geheel afgerond. Verwachten begin 2019 nog wat kosten te maken.	nee
Inrichting Sassembourg	€ 77.413	2015	€ 1.668	€ 75.746	In 2019 worden nog uitgaven gedaan voor de afronding van werkzaamheden aan het klimaatsysteem in verband met problemen die al vanaf de oplevering spelen. Dit is een langdurig proces geweest waarbij gebruikers (huurders) en verhuurder (Woonstichting Vooruitgang) overeenstemming moesten bereiken over wat de problemen waren, wat de oorzaak van de problemen was, en wie welke verantwoordelijkheid draagt. De ontwikkelingen bij de bedrijfsvoering van De Vooruitgang de afgelopen jaren hebben bijgedragen aan de traagheid van het hele proces. Inmiddels is overeenstemming bereikt over wie waarvoor verantwoordelijk is en kunnen de laatste aanpassingen worden gedaan.	nee
Huisvesting JGT Voorhout	€ 86.686	2015	€ 5.528	€ 81.158	Deze investering kan worden afgesloten.	ja
Programma 4						
Snoeihoutversnipperaer A 326 Di 3L41C TDR 2017	€ 36.000	2017	€ -	€ 36.000	In 2018 zijn deze posten niet uitgegeven in verband met de goede staat van het huidige materiaal. de verwachting is dat dit ook niet in 2019 zal worden uitgegeven in verband met de staat en de eventuele transitie van de buitendienst.	Nee
Snoeihoutversnipperaer A 326 ZKX 2017	€ 21.000	2017	€ -	€ 21.000	In 2018 zijn deze posten niet uitgegeven in verband met de goede staat van het huidige materiaal. de verwachting is dat dit ook niet in 2019 zal worden uitgegeven in verband met de staat en de eventuele transitie van de buitendienst.	Nee
Project Noordelijke Randweg Voorhout	€ 769.562	2011	€ 809.774	€ -40.212	Project is nog in uitvoering.	nee
Vorbereidingskrediet Noordelijke randweg	€ -926.512	2014	€ 296.722	€ -629.790	Project is nog in uitvoering.	nee
HOV Teylingen	€ 610.537	2013	€ 28.784	€ 581.753	Project is nog in uitvoering.	nee
HOV Teylingen	€ -490.248	2017	€ 28.784	€ -461.464	Project is nog in uitvoering.	nee
Aankoop grond Hemmeerpolder	€ 60.000	2014	€ -	€ 60.000	Maakt deel uit Leidse Ommelanden project. Nog in uitvoering.	nee
Natzout menginstallatie	€ 32.000	2015	€ -	€ 32.000	Wordt dit jaar opgepakt in combinatie met zoutloods	nee
Herinrichting Wasbeekerlaan	€ 140.291	2016	€ -	€ 140.291	Herinrichting gerealiseerd, restbudget overboeken naar GRP i.v.m. nog uit te voeren rioleringsmaatregelen Jagtlustkade	ja
Herinrichting Wasbeekerlaan	€ -320.000	2017	€ -	€ -320.000	Herinrichting gerealiseerd, restbudget overboeken naar GRP i.v.m. nog uit te voeren rioleringsmaatregelen Jagtlustkade	ja
Herenweg Warmond	€ 56.646	2016	€ 800	€ 55.846	Herenweg Warmond moet worden overgeboekt, het project zit nog in de fase van bestuurlijke besluitvorming, verdere uitwerking, er volgt nog technische uitwerking, aanbesteding enz. enz	Nee
Herinrichting Platanenlaan/ Essenlaan	€ 189.012	2016	€ 157.928	€ 31.084	Op 21 maart 2019 verloopt de onderhoudstermijn en mogelijk volgen nog de laatste kosten	nee
Herinrichting Antoniuslaan e.o.	€ 276.478	2017	€ 309.278	€ -32.800	Is gerealiseerd.	Ja
Herinrichting Antoniuslaan e.o.	€ -23.522	2017	€ -343.320	€ 319.798		
Naamborden bruggen Teylingen	€ 13.000	2017	€ 12.000	€ 1.000	Is afgerond	Ja
Reconstructie Zijldijk	€ 1.200.000	2018	€ 2.520	€ 1.197.480	Project is nog in uitvoering.	nee
Vervanging openbare verlichting door LED 2018	€ 590.000	2018	€ 539.603	€ 50.397	Oplevering en eindafrekening dient nog plaats te vinden in 2019	Nee
Brug toegang kinderboerderij Kloosterwei Warmond	€ 10.000	2018		€ 10.000	Project naar 2019	nee
P19 GVVP19 GVVP Aanleg parkeerplaatsen Roodemolenpolder	€ 60.000	2018	€ 60.000	€ 0	De parkeerplaatsen zijn aangelegd binnen het beschikbare krediet	ja
Project Noordelijke Randweg Uitvoering	€ 16.000.000	2018	€ 111.174	€ 15.888.826	Project is nog in uitvoering.	nee
Project Noordelijke Randweg Uitvoering	€ -15.350.000	2018		€ -15.350.000	Project is nog in uitvoering.	nee
Vervanging brug Baanbrekersweg Sassenheim	€ 100.000	2018	€ 23.299	€ 76.701	In uitvoering. Brug wordt in 2019 tussen week 8 en 11 geplaatst	Nee
Reconstructie kruising Bergamolaan- 's Gravendamseweg	€ 100.000	2018		€ 100.000	Realisatie start pas eind 2019.	nee
Zoutstrooier Igloo S 2400 1100 liter 3	€ 22.000	2018		€ 22.000	In 2018 zijn deze posten niet uitgegeven in verband met de goede staat van het huidige materiaal.	Nee
Zoutstrooier Igloo S 2400 1100 liter 2	€ 22.000	2018		€ 22.000	In 2018 zijn deze posten niet uitgegeven in verband met de goede staat van het huidige materiaal.	Nee
Zoutstrooier Igloo S 2400 1100 liter 1	€ 22.000	2018		€ 22.000	In 2018 zijn deze posten niet uitgegeven in verband met de goede staat van het huidige materiaal.	Nee
Herinrichting Antoniuslaan e.o. verlichting	€ 25.000	2017	€ 25.000	€ -	Is gerealiseerd.	Ja

Kredietnaam	Totaal krediet	Uit jaar	Uitgegeven 2018	Restant per 31-12-2018	Stand van zaken Jaarrekening	Afgesloten per 31-12-2018
GVVP V12 Toets basiskmerken Wegontwerp,	€ 4.694	2011		€ 4.694	Afsluiten	ja
GVVP V12 Toets basiskmerken Wegontwerp,	€ -40.360	2015		€ -40.360	Afsluiten	ja
GVVP V39 Herinrichten schoolomgevingen	€ 4.420	2014	€ 4.420	€ -0	Afsluiten	ja
GVVP V16 Omvormen Herenweg/Sweilandstr/ON.laan/Paddoxln	€ 50.000	2014		€ 50.000	Niet afsluiten, project loopt	nee
GVVP V12 Maatregelen basiskmerken wegontwikkeling	€ -	2018	€ 10.975	€ -10.975	Krediet wordt in 2019 aangevraagd, inmiddels zijn de kosten voor onderzoek hier geboekt	Nee
NS station Sassenheim restant	€ 54.291	2006	€ 2.298	€ 51.993	Is t.b.v. project 'Aanleg extra fiets-/wandelpad station Sassenheim 2019 (taludtrappen viaduct oostende).	nee
NS station Sassenheim restant	€ -46.000	2017		€ -46.000	Is t.b.v. project 'Aanleg extra fiets-/wandelpad station Sassenheim 2019 (taludtrappen viaduct oostende).	nee
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen	€ 75.000	2012	€ 42.853	€ 32.147	Project loopt	Nee
Parkeerdek Station Sassenheim	€ 446.844	2016	€ 294.526	€ 152.318	gerealiseerd	ja
Parkeerdek Station Sassenheim	€ -1.000.000	2016		€ -1.000.000	gerealiseerd	ja
Parkeerdek Station Sassenheim	€ -78.994	2016	€ -1.066.681	€ 987.687	gerealiseerd	ja
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2018	€ -	2018	€ 44.005	€ -44.005	In 2019 bekijken met investering 7214003	Nee
Uitbreiding aanlegplaatsen Industriekade	€ 55.870	2016	€ 41.318	€ 14.552	gerealiseerd	ja
Vervanging duikers 2017	€ 11.308	2017	€ 58	€ 11.250	Overhevelen	Nee
Vervanging steiger Trekschuit	€ 11.880	2017	€ 7.590	€ 4.290	is afgerond	Ja
Walbeschoeiingen 2017	€ 120.000	2017	€ 101.268	€ 18.732	Budget 2017 kan worden afgesloten	Ja
Walbeschoeiingen 2018	€ 20.000	2018	€ 2.452	€ 17.548	oeverplan 2019-2023 (gestart 2018)	Nee
Herinrichting Antoniuslaan e.o bomen	€ 150.000	2017	€ 136.770	€ 13.230	Laatste werkzaamheden worden in begin 2019 afgerond	nee
Maaiarm tbv tractor	€ 30.000	2018		€ 30.000	Opgeschoven naar 2020 i.v.m. afstemming vervanging tractor	nee
Project Kievitspark- bomen	€ -	2018	€ 26.478	€ -26.478	Krediet wordt in 2019 aangevraagd. Enkele voorbereidingskosten zijn hier geboekt	Nee
uitvoeringsprogramma groen	€ 29.721	2017	€ 20.279	€ 9.442	Het Uitvoeringsprogramma groen loopt nog tot en met 2019.	nee
Nieuw gebouw kinderboerderij Klaprooshof Voorhout	€ -	2018	€ 2.500	€ -2.500	Krediet komt te vervallen geen raming beschikbaar en geen krediet beschikbaar gesteld.	Ja
Vervanging 15 ondergrondse containers 2018	€ 112.500	2018	€ 42.457	€ 70.043	Vervangingen lopen door in 2019	Nee
Hemelwaterriool Churchillaan 2010	€ 214.918	2006		€ 214.918	Het project is in voorbereiding waaronder mogelijk de aanleg van een hemelwaterriolerings	Nee
Vervangen drukriolerings loosterweg	€ 97.179	2013	€ 5.650	€ 91.529	Capaciteitsproblemen drukriolerings Loosterweg in Voorhout in onderzoek. Momenteel worden de aangesloten percelen aangeschreven om het hemelwater af te gaan koppelen. Afhankelijk van resterende problemen met de hydraulische afvoercapaciteit worden verdere verbeteringsmaatregelen voorgesteld. Opstellen van een uitvoeringsplanning maakt onderdeel uit van het onderzoek.	nee
Vervangen mechanisch/electr. BBB Essenplein	€ 55.202	2015		€ 55.202	Overstortproblematiek BBB Essenplein in onderzoek binnen onderzoek naar hydraulisch en milieutechnisch functioneren rioolstelsel Sassenheim. Conclusies worden in de loop van 2019 verwacht. Op basis hiervan worden maatregelen opgesteld.	nee
Vervangen mechanisch/electr. BBB Kruidenschans	€ 38.000	2016		€ 38.000	Standaard vervangingstermijn elektromechanisch installaties vanuit IAWKP BBB Kruidenschans Voorhout. Status installaties momenteel niet bekend. Wordt in 2019 nader bekeken.	nee
Aansluiten panden op drukriolerings Warmond 2015	€ 19.808	2015		€ 19.808	Niet aangesloten panden in Warmond in onderzoek. Onderdeel van onderzoek naar alle nog niet aangesloten panden in de gemeente Teylingen. Opstellen van uitvoeringsplanning maakt onderdeel uit van dit onderzoek.	nee
Herinrichting Philippostraat (riolerings)	€ 141.925	2017	€ 65.784	€ 76.141	De werkzaamheden worden in 2019 opgeleverd en daarna is er nog 2 jaar nazorg groen en daarna kan de laatste factuur betaald worden.	Nee
Herinrichting Philippostraat (riolerings)	€ -108.450	2018	€ 19.775	€ -88.675	De werkzaamheden worden in 2019 opgeleverd en daarna is er nog 2 jaar nazorg groen en daarna kan de laatste factuur betaald worden.	Nee

Kredietnaam	Totaal krediet	Uit jaar	Uitgegeven 2018	Restant per 31-12-2018	Stand van zaken Jaarrekening	Afgesloten per 31-12-2018
Programma 4						
Anti-graffiti voorziening spoorviaduct Oranje Nassaulaan	€ 60.000	2016		€ 60.000	Is nog niet uitgevoerd.	Nee
Aansluiten panden op drukriolering Warmond 2014	€ 60.000	2014		€ 60.000	Niet aangesloten panden in Warmond in onderzoek. Onderdeel van onderzoek naar alle nog niet aangesloten panden in de gemeente Teylingen. Opstellen van uitvoeringsplanning maakt onderdeel uit van dit onderzoek.	nee
Voormalige kostenplaatsen						
Huisvesting gemeentewerken fase 2	€ 1.465	2006	€ 25.520	€ -24.054	Afsluiten	ja
Zoutopslag aanpassen/ harmoniseren/vervangen	€ 40.000	2013	€ -	€ 40.000	Wordt dit jaar opgepakt in combinatie met natzout installatie	nee
Klimaatinstallatie	€ 143.201	2016	€ 3.945	€ 139.256	Project is nog niet geheel afgerond. Verwachten begin 2019 nog wat kosten te maken omdat er nog wat problemen geconstateerd zijn.	nee
Energiezuinige verlichting	€ 125.500	2016	€ -	€ 125.500	Meenemen naar 2019. Project nog niet afgerond	nee
Veegplus inclusief daglichtverlichting	€ 24.750	2016	€ -	€ 24.750	Meenemen naar 2019. Project nog niet afgerond	nee
Yamaha diesel moterboot/Scottel werkboot	€ 20.000	2016	€ -	€ 20.000	Was al opgeschoven naar 2021 i.v.m. goede staat en beperkt aantal draaiuren	nee
Zonnepanelen 4 locaties	€ 280.000	2018	€ 230.402	€ 49.598	Laatste werkzaamheden worden in 2019 afgerond.	nee

6.8. Bijlage 8: Voorstel tot overhevelingen

Het college stelt voor om de onderstaande budgetten over te hevelen naar 2019. Onder de tabel worden de bedragen gespecificeerd en toegelicht.

	Ten laste van resultaat 2018	Ten laste van algemene reserve
Resultaat / Algemene reserve 31/12/2018	1.852.000	63.029.650
Overhevelingen Teylingen	-965.000	-226.000
Overhevelingen HLTsamen (deel Teylingen)	-77.000	-676.000
Na overhevelingen: Resultaat 31/12/2018	810.000	810.000
Algemene reserve na overhevelingen		62.937.650

Overheveling budgetten Teylingen ten laste van het resultaat 2018 (totaal € 965.000)

Dit zijn budgetten van projecten in de begroting 2018. De projecten zijn (deels) verschoven naar 2019. Wij vragen de raad om de budgetten in de begroting van 2019 op te nemen met een dekking vanuit het resultaat 2018.

- Advies- en onderzoekskosten Integraal Afvalwaterketenplan (IAWKP), € 39.000

In de eerste voortgangsrapportage is extra budget (€ 74.500) aangevraagd voor advies en onderzoek van het integraal afvalwaterketenplan (IAWKP). Binnen het samenwerkingsverband zijn de onderzoeken vertraagd opgestart. Daarnaast is in 2018 gestart met het masterplan riolering Teylingen waarbij de aanpak van de emissieproblematiek en het verhogen van de klimaatbestendigheid integraal wordt aangepakt. Dit onderzoek loopt in 2019 door. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Advieskosten inrichten grondwatermeetnet € 7.000

In de eerste voortgangsrapportage 2018 is € 15.000 budget aangevraagd voor advies- en onderzoeksmaatregelen in het integraal afvalwaterketenplan (IAWKP) voor grondwater. In 2018 is een grondwatermeetnet voor geheel Teylingen ontworpen. In 2019 is gestart met het daadwerkelijk realiseren van dit meetnet. Hieraan zijn nog advieskosten verbonden. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Speelplaatsen, € 235.000

In 2018 stonden de speelplaatsen Apollostraat, Papendrechtlaan, Lavendelweg, Munthof, Oranje Nassaulaan, Rozenmarijnhof en de Pieter van Slingerlandstraat op de planning voor herinrichting. Inmiddels zijn er een aantal gerealiseerd of zijn er opdrachten verstrekt voor de uitvoering. De realisatie is later dan gepland gerealiseerd door externe omstandigheden. In 2019 staan 5 andere speelplaats op de planning. Gevraagd wordt om het resterende budget van 2018 over te hevelen naar 2019.

- Verbinden sport en sociaal domein, € 10.000

In de kadernota 2018 is budget beschikbaar gesteld voor het verbinden van sport en het sociaal domein (€ 25.000). In de uitvoeringsnota Sport en Bewegen 2018 is begonnen met het project Het Beste Idee. Voorbereidingen zijn getroffen echter de uitvoering (€ 10.000) kan pas in februari 2019 plaatsvinden. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Sociaal wijkteam € 60.000

In de kadernota van 2018 is besloten om extra budget op te nemen van € 64.000 voor sociale wijkteams. In 2018 is het extra budget voor het sociaal wijkteam niet geheel besteed. Voorstel is om het overschot in 2019 € 60.000 in te zetten voor de incidentele kosten van de uitvoering van het project integrale toegang. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Armoedegelden, € 90.000

Armoedegelden worden conform vastgestelde armoedebelid 2018 - 2021 jaarlijks meegenomen naar het volgend jaar. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Omgevingswet € 80.000

In de kadernota 2018 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor de implementatie van de omgevingswet (€ 80.000). De omgevingswet zal van kracht zijn m.i.v. 2021 en hiervoor is het restantbudget 2018 benodigd voor kosten van de voorbereiding in 2019. Gevraagd wordt om het budget over te hevelen naar 2019.

- Project Groen Dichterbij - openbaar groen, € 45.000

In de kadernota 2018 is incidenteel budget vrijgemaakt voor het uitvoeren van het beleidsplan groen (€ 105.000). Een onderdeel hiervan is het project Groen dichterbij. Dit project is een coproductie van de gemeente Teylingen en het IVN met een bijdrage van de provincie Zuid-Holland. Dit project loopt door in 2019 en de provincie is akkoord met het doorzetten van het programma in 2019. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Archeologisch onderzoek naar bodemverstoring in de Bollenstreek, € 15.600

Dit betreft incidenteel budget voor het archeologisch onderzoek naar bodemverstoring in de Bollenstreek door Erfgoed Leiden. Dit project is niet uitgevoerd in 2018 en voor hetzelfde doel is in 2019 geen budget aanwezig. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Opstellen bestemmingsplan beeldbepalende panden, € 42.500

In de eerste voortgangsrapportage 2018 is incidenteel budget (€ 50.000) beschikbaar gesteld voor het paraplubestemmingsplan beeldbepalende panden. De activiteit is in het lopende jaar gestart en wordt in 2019 vervolgt. Het bestemmingsplan wordt in 2019 ter inzage gelegd en zo mogelijk vastgesteld. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Beoordelen bestemmingsplannen, € 25.000

In de kadernota 2018 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het beoordelen van bestemmingsplannen € 25.000. De werkzaamheden zijn doorgeschoven naar 2019 omdat we hier in 2018 niet aan toegekomen zijn. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Onderzoek overlast skeelerbaan Veerpolder, € 30.000

Via de 1e Voortgangsrapportage 2018 is €30.000 beschikbaar gesteld voor onderzoek naar licht, geluid, parkeer- en verkeersdruk om tegemoet te komen aan de bezwaren van bewoners tegen overlast i.v.m. de skeelerbaan. Omdat het onderzoek pas wordt gestart na ondertekening van een convenant wordt het budget naar 2019 overgeheveld. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Invoeren IV-schap (Installatie Verantwoordelijk) elektrische installatie € 18.800

In de kadernota 2018 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor elektrische installaties gemeentelijke gebouwen (€ 26.000). De werkzaamheden zijn in 2018 aangevangen. Het kwaliteitshandboek deel 1 is opgesteld en er is een starbijeekomst geweest. Het kwaliteitshandboek deel 2 en de implementatie worden in 2019 opgesteld/uitgevoerd. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- NBD-bewegwijzering (Nationale Bewegwijzerings Dienst), € 32.000

In de 1e voortgangsrapportage is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor bewegwijzering (€ 15.000) en verkeersborden onderzoek (€ 25.000). In 2018 is opdracht gegeven om grootschalig onderhoud uit te voeren op de NBD-bewegbewijzering (ANWB borden). Deze werkzaamheden zijn nog niet afgerond. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Terreinverhardingen sportpark Elsgeest, € 16.000

In de kadernota van 2017 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor terreinverhardingen Elsgeest (€ 16.000). Dit wordt later uitgevoerd in verband herinrichting sportpark Elsgeest. Gevraagd wordt om het budget over te hevelen naar 2019.

- Beleidsnota Schuldhulp dienstverlening, € 45.000

In de kadernota 2018 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor uitvoering beleidsplan schulddienstverlening (€ 51.000). Er is een beleidsnota schuldhulpverlening 2017-2021 vastgesteld. Niet alle maatregelen zijn uitgevoerd in 2018. Voorstel is om een bedrag van € 45.000 over te hevelen, om deze maatregelen in 2019 te kunnen uitvoeren, zoals de oprichting van de Papierwinkel en verlenging van de coordinator.

- Projecten erfgoed, € 22.500

In de eerste voortgangsrapportage 2018 is er incidenteel budget beschikbaar gesteld voor erfgoed (€ 30.000). Voorgesteld wordt om een aantal projecten over te hevelen naar 2019. Het eerste project betreft de reconstructie van een Overnaadse Boeijer aan de Stichting Overnaadse Boeijer van de Scheepstimmerwerf Klaas Hennepoel (€ 15.000). Het college gaat over tot betaling als is aangetoond dat de werkzaamheden zijn afgerond (mogelijk 2023). Het tweede project zijn de lesbrieven over de geschiedenis van Teylingen voor leerlingen van de basisschool (€ 2.500). Het derde project is de 0-meting 2018 instandhoudingsplicht monumenten en beeldbepalende panden (€ 5.000).

- Opstellen Reclame beleid, € 30.000

In de eerste voortgangsrapportage 2018 is er incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het opstellen van reclamebeleid (€ 30.000). Hiervoor was een opdrachtschrijving met een goede definitie van wat we verstaan onder reclamebeleid noodzakelijk. Dit heeft meer tijd gekost dan vooraf was ingeschat. Daardoor gaat het opstellen van het beleid in 2019 plaatsvinden. Alleen een eerste verkenning heeft in 2018 plaatsgevonden. Gevraagd wordt om het budget over te hevelen naar 2019.

- Opstellen visie voor centra, € 30.000

In de eerste voortgangsrapportage 2018 is er incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het opstellen van de visie voor centra (€ 50.000). Dit is een omvangrijk traject waarbij het van belang is dat er een goed proces wordt gestart en er voor dat proces voldoende politiek draagvlak is. Om dat te bewerkstelligen is in 2018 gekozen voor een iets langer aanlooptraject waardoor een aantal kosten pas in 2019 worden gemaakt. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019.

- Beschermd wonen, € 92.000

Over 2017 is het incidenteel overschot op beschermd wonen door de centrumgemeente Leiden teruggestort in 2018. Gevraagd wordt om dit incidentele overschot in te zetten in 2019 voor beleid rondom doorontwikkeling van de maatschappelijke zorg verder uit te voeren. Het gaat om crisisopvang daklozen, inloophulpfunctie voor mensen met GGZ/verslaving en beschermd wonen Licht Verstandelijke Beperking (LVB). En in voorkomende gevallen de kosten dekken die gepaard gaan voor mensen die tijdelijk dakloos geworden zijn.

Overheveling budgetten HLTsamen (deel Teylingen) ten laste van het resultaat 2018 (totaal € 77.000)

- Personeelskosten MO sociaal domein, € 29.000

Maatschappelijke Ontwikkeling heeft voor de jaren 2018-2020 per jaar € 385.000 gekregen voor de uitvoering van haar werkzaamheden. Als dekking voor 2018 en deels 2019 is € 445.000 ter beschikking gesteld. Hiervan was € 385.000 voor 2018 en € 60.000 voor 2019. Dit laatste bedrag dient overgeheveld te worden naar 2019.

- MVI-coördinator € 37.000 en Ondermijning € 11.000

Beide projecten zijn later gestart dan was gewenst. Door onder andere krapte op de arbeidsmarkt is het lastig om de juiste personen op de juiste plek aan te nemen. Om dit project optimaal tot zijn recht te laten komen wordt voorgesteld om deze budgetten over te hevelen.

Overheveling budgetten Teylingen ten laste van de algemene reserve (totaal € 226.000)

Dit zijn budgetten van projecten in de begroting 2018 die gedekt worden vanuit de algemene reserve. De projecten zijn (deels) verschoven naar 2019. Wij vragen de raad om de budgetten in de begroting van 2019 op te nemen met een dekking vanuit de algemene reserve.

- Leertuin Zorg en Veiligheid (Privacy), € 20.000

In de kadernota 2018 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor de Leertuin Zorg en Veiligheid € 20.000 ten laste van de algemene reserve. Het project Privact gaat in 2019 in HLT-verband en samen met Noordwijk uitgevoerd worden. Gevraagd wordt om het budget over te hevelen naar 2019 ten laste van de algemene reserve.

- Ontschottersbudget en Maatwerkbudget (Teylingse Ton), € 96.000

Dit budget is in 2014 door de raad beschikbaar gesteld voor de jeugd- en gezinsteam. In 2016 werden middelen toegevoegd voor de ontschotter. Het resterende budget wordt elk jaar meegenomen, zodat maatwerkoplossingen mogelijk blijven. Het college heeft in 2018 besloten het ontschottingsprogramma in elk geval tot en met 2019 uit te voeren. In 2018 is er met dit budget voor 5 casussen maatwerk geleverd. In 2017 was dat 2 keer. Gevraagd wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2019 ten laste van de algemene reserve.

- Project integratie statushouders ISD, € 110.000

De extra middelen die wij in 2017 en 2018 hebben ontvangen in het kader van de verhoogde instroom en de RMBA (rijksmiddelen maatschappelijk begeleiding asielgerechtigden) reserveren wij voor het inzetten voor het vervolg van de in 2018 gestarte project integratie statushouders ISD: € 50.000. Mocht de ISD dit bedrag net als in 2018 zelf kunnen financieren dan valt dit bedrag vrij. Daarnaast is er per collegebesluit besloten om het vervoer van kinderen van statushouders naar taalklas en ISK te vergoeden: schatting kosten € 40.000,-. Voor de nog af te ronden participatieverklaringstrajecten in 2019 verwachten wij nog € 20.000,- nodig te hebben. Gevraagd wordt om het budget over te hevelen naar 2019 ten laste van de algemene reserve.

Overheveling budgetten HLTsamen (deel Teylingen) ten laste van de algemene reserve 2018 (totaal € 676.000)

- Impuls huis op orde € 144.000

Voor 2018 heeft HLTsamen een extra budget ontvangen van € 300.000 (H,L,T) voor traject Impuls Huis op Orde. In 2018 heeft de organisatie van HLTsamen hard aan dit traject gewerkt. De kosten hiervan hebben we binnen de begroting van HLTsamen kunnen opvangen (o.a. door inzet stelpost Besparingen 2018). Echter het traject Huis op Orde loopt in 2019 door omdat nog niet alles gereed is, in het bijzonder bij team Financiën en I&A. Het opvangen van deze kosten kunnen we in 2019 niet meer opvangen binnen de begroting omdat de stelpost Besparingen in 2019 volledig wordt gebruikt voor de 2,5% bezuiniging in het kader van Samen Sterk. Voor Teylingen wordt voorgesteld om € 144.000 over te hevelen naar 2019.

- Fricatiekosten Personeel € 262.000

Net als in 2017 zijn ook in 2018 met diverse medewerkers gesprekken gevoerd over het feit dat zij niet op de juiste plek zitten voor wat betreft de persoon, het team, de taken en de verantwoordelijkheden. We hebben het budget flankerend beleid aangesproken daar waar de gesprekken hebben geleid tot een andere functie in de organisatie dan wel een vertrek uit de organisatie. In 2018 hebben we beperkt aanspraak gedaan op dit budget. De verwachting is dat de druk op dit budget in 2019 zal liggen, met mogelijke uitlopers naar 2020. Inmiddels is ook een aantal besluiten genomen waarvan de kosten betrekking hebben op 2019.

- Fricatiekosten ICT € 273.000

In 2019 gaan wij nog diverse software pakketten harmoniseren waardoor wij nog dubbele kosten voor licenties en voor projectondersteuning / planontwikkeling hebben. Wij schatten in dat niet het gehele budget van de frictiekosten hiervoor benut wordt. Het resterende budget willen we gebruiken voor het bekostigen van diverse ICT-ontwikkelingen. In de bestuursrapportage HLTsamen 2019 en de jaarrekening 2019 leggen we hier verantwoording over af.